

KORE SAVAŞI

Onlar Türk askeriydiler.

Onlara katıldıkları askerlerin düşman olduğu söylenmişti.

Çok uzaklarda ve çoğunun ismini dahi belki de ilk defa duydukları bir ülkedeydiler.

Öyle de olsa, ülkenin menfaati için, düşman olarak gösterilen askerlerle çarpışacaklardı.

Ülkenin siyasi geleceği, onların göstereceği kahramanlığa bağlıydı.

Onlara öyle anlatılmıştı.

Süngüleriyle her zaman vatani savunmuştu onlar. Bu doğaldı, çünkü vatan için vardılar.

Siyasilerin işin kolayına kaçtıkları, toplantı salonlarında yapmaları gereken mücadeleyi, askerlerin süngülerinin ucuna havale ettikleri düşünülebilirdi. Türk evladının bilmediğimiz bir ülkede, ideolojik savaş uğruna ölmesinin ne kadar anlamsız ve bizim olmayan savaşa Mehmetçiği göndermenin kabul edilemeyecek bir siyaset olduğu söylenerek, kolay bir muhalefet yoluyla halkın desteği alınabilirdi.

Ancak muhalefet sadece şekil yönünde karşı çıkarak iktidarı destekledi.

Savaşın en kanlı günleri yaşanırken, ülke arzulanı aldığını ve NATO'ya girerek kırk yıl sürecek Soğuk Savaş dönemini, düşmanın sıcak nefesini ensesinde hissetmeden geçirebildi. Dış politikanın, çıkarıcı iç politikaya alet edilemeyeceğini biliyordu o zamanki siyasetçiler.

Sonuçta, onlar kahramanca mücadele ettiler, Kore'de savaştilar, öldüler. Ve başarılılar.

120

BÜLENT
RUSCUKLU

KORE
SAVAŞI

KORE SAVAŞI

Unutulan Savaş ve Gazi Faruk Pekerol'un Anıları
BÜLENT RUSCUKLU

Kore Savaşı

*(Unutulan Savaş) ve Gazi Faruk
Pekerol'un Anıları*

BÜLENT RUSCUKLU

BÜLENT RUSCUKLU 1944 yılında İzmir Karşıyaka'da doğan M. Bülent Ruscuklu, ilk ve ortaöğrenimini doğduğu kentte tamamladı. Yükseköğrenimini, Ankara DTCTF Fizik Antropoloji Bölümü'nde yaptı. Milli İstihbarat Teşkilatı'nın yurt içi ve yurt dışı birimlerinde yirmi yedi yıl çalıştıktan sonra emekli oldu.

Yazarın Yayınlanmış eserleri:

Macera Romanları:

Casuslar Savaşı, Bulut Yayınları (Ekim 2003)
Şeytan Krallığı/Uyuşturucu Baronları, Bulut Yayınları (Nisan 2004)
Savaşın Eşiğinde, Evrim Yayınevi (Mart 2005)
Suikast, Alfa (Ağustos 2006)
Gizli Servis-Yurt dışı Operasyonları, Alfa (Ekim 2007)
Elif'in Hikâyesi (Ermeni Belgesi), Siyah Beyaz Kitap (Şubat 2011)
Gizli Servis-Yurt dışı Operasyonları, Arvo Yayınları (Haziran 2012)

Araştırma (Anı – Savaş – Siyaset)

Demokrat Parti'den 12 Eylül'e, Alfa (Eylül 2008)

Faruk Pekerol'un, yıllarca emek vererek yazdığı ve sağlığında yayınlandığını göremediği anılarını vererek yayına hazırlamama ve anılar sayesinde de 'Kore Savaşı'nı anlatan bir kitabın ortaya çıkmasına vesile olan, eşi Gülşen Pekerol'e...

Ve diğer kitaplarımda olduğu gibi, odaya girerek beni meşgul etmeyen sevgili karıma teşekkür ediyorum.

Her canlı için ölüm kaçınılmaz olmakla birlikte, insanoğlunun, çocuklarından ayrılmak düşüncesine kendini alıştırabildiğine inanmıyorum.

O nedenle bu kitabı Kore'de savaşıp çocuklarına hasret olarak şehit düşen askerlere, şehit olan çocuklarını bir daha göremeyen anne-babalara, eşlere ve o zamanlar bebekken şehit olan babalarını göremeyenlere itaf ediyorum.

Bülent Ruscuklu

Faruk Pekerol (Gumcuk), nüfus kâğıdında 1928 yazsa da, 1930 yılında İzmir'in Karşıyaka'sında doğmuştu. Sanat okuluna devam ederken, son seneyi beklemeden ayrılarak askere gitmişti.

Askerliğinin bitmesine bir ay kalmış olmasına rağmen terhisini beklememiş ve gönüllü olarak ilk kafiyle gide-rek Kore'de savaşa katılmıştı. İlk gemiye binip son gemiyle döndü Kore'den. Altı ay savaştıktan sonra esir düşmüştü. Kore'de Çinlilerin elindeki 234 Türk esirinden birisiydi. İki buçuk yıllık esaret döneminden sonra mütareke ile hürriye-tine kavuşabilmişti.

Babası askerdeyken ölmüş ve gönüllü olarak Kore'ye gideceğini annesine haber vermemişti. İki ağabeyi ve ab-lasının da haberleri olmamıştı. Bir süre öldü bildiler onu, sonradan esir düştüğü anlaşılmıştı.

Esaretten dönüşünden iki ay sonra hatıralarını yazmaya başladı. Daktiloda yazıyordu. Fakat kendisinin daktilosu yoktu ve fırsat buldukça yazmıştı. Birkaç defa da düzelt-ti yazdıklarını. Yaklaşık altı yılını almıştı 245 sayfa pelür kâğıda yazdıkları. Ancak yayınlatabilemedi. Emek sarf edilip, düzeltilip gazete için yayına hazırlanması gerekiyordu. Ga-zete yönetimleri ekonomik görmemiş olacaklar ki, hatıra-ları geri gönderdiler ve Faruk Abi, yaşamında hatıralarının yayınlandığını göremedi.

1961 yılının 28 Ağustosunda Bergamalı Gülşen'le evlen-di. Jokey Kulübü'nde işe girmişti. Uzun yıllar Ankara'da çalıştı ve Jokey Kulübü'nden emekli oldu. Çocuğu olma-mıştı. Gumcuk ara sıra huysuzluk etse de Gülşen Hanım onu idare etmiş ve mutlu yaşamışlardı.

Karşıyaka'da emekliliğini sürerken, 21 Aralık 1990 yı-lında aniden yükselen tansiyonu beyin kanamasına neden oldu ve iki ay süren bitkisel hayattan sonra vefat etti.

Gerçek yaşı henüz altmıştı.

Bülent Ruscuklu

Türkler sürekli savaşarak ve arkadaşlarını savaş alanın-dan taşıyarak geri çekilmeyi başarmışlardır.

Kore Savaşı, kısmen gerçek kazananın olmaması nede-niyle "Unutulan Savaş" olarak anılsa da, Türk Tugayı'nın savaş yeteneği hiçbir zaman unutulmamıştır.

(Korean War) Tali Armenian Tale

İngiliz ve Amerikan kuvvetleri savunma hattından çe-kilmeye zorlanmış olmasına rağmen, hiçbir düşman saldı-rısı Türk Tugayı'nın cephesini yarmayı başaramamıştır.

General Douglas MacArthur

* * *

Kore şehidi Yüzbaşı Kaya Aldoğan'ın kızı gazeteci Yaz-gülü Aldoğan, yapmış olduğumuz görüşmede şu çarpıcı hususları söylemişti:

"Derlediğim belgelerde ve yaptığım görüşmelerde bir konu oldukça dikkatimi çekmişti.

"Kore'den dönüş yolunda subaylar, aralarında o savaşta yapılan komuta hatalarından söz etmişler, ancak bunların orada gerçekten yaşanan pek çok kahramanlık hikâyelerine gölge düşürecek nitelikte olduğunu da görmüşler. O neden-le yemin ederek, bu konunun üzerinde tartışma yaratma-maya karar vermişler.

"Bu durum bende şöyle bir düşünce uyandırdı: Savaşlar, kahramanlıklar kadar, komuta hatalarıyla dolu skandallar dizisidir. İnsanların hayatlarıyla öylesine güzel oynayıp sonra da bunu destanlar olarak sunuyorlar bize!

"Tarihin hangi versiyonuna inanmalı bilemiyorum."

İÇİNDEKİLER

Önsöz	12
Mayıs 1951	16

BİRİNCİ BÖLÜM SAVAŞ

Kore Yarımadası	24
Kuzey Kore – Kunuri Bölgesi	35
Kunuri Savaşları Öncesi Türk Tugay'ının Konumu.....	44
Kunuri Savaşları	50
Güneye Çekiliş	108
Toparlanma ve Saldırı	136
Kumyangjang-ni Muharebesi	145
Han Nehri Nasıl Geçildi	153
Hant'an Nehri	162
BM Ordularının Taarruzu	179
07 Şubat 1951 - 21 Nisan 1951 Tarihleri Arasında Türk Tugay'ının Durumu	183
22-23 Nisan 1951 Gecesi Kızıl Çinlilerin İlkbahar Baskını – ESİR OLUŞUM	191
Çinlilerin Karşı Saldırısı – Bahar Saldırısı	220
Türk Tugay'ının 22 – 30 Nisan 1951 Muharebeleri ve Geri Çekilmesi	228
01 Mayıs 1951'de BM Kuvvetlerinin Savunma Pozisyonu	233

İKİNCİ BÖLÜM ESARET

Kızıl Kampa Hareket (Uzun Yolculuk)	236
Çin Ordularının Bahar Taarruzu sonrası	268

01 Mayıs 07 Mayıs 1951 - Türk Birliklerinin Durumu	273
20 Haziran 1951'de BM Ordusu ve Komünist Ordularının Durumu	279
20 Mayıs – 19 Haziran 1951 Tarihleri Arasındaki Gelişmelerin Sonuçları	281

KIZIL ÇİN ESİR KAMPI KUZEY KORE – MANÇURYA HUDUDU

23 Haziran 1951 – 05 Ağustos 1953	284
Propaganda, Beyin Yıkama Dersleri	291
Cephedeki Gelişmeler.....	317
Kore'de Savaşan Tarafların Hareket Harbinden Mevzii Harbine geçmeleri.....	318
Mevzi Harbinde Gerilla Faaliyetleri.....	323
Mevzi Harbinde Komünistlerin Muharebe Yöntemleri.....	327
Esir Kampı.....	327
İleri Karakol Mevzii Çarpışmaları	
26 Ocak – 27 Temmuz 1953	364
Vegas Muharebe İleri Karakolu – 28/29 Mayıs 1953.....	366
Elko ve Carson Muharebe İleri Karakolları	
28/29 Mayıs 1953.....	369
Muharebe İleri Karakollarının Taarruz Amaçları.....	372
Kore Savaşı'nda Sona Doğru.....	372
Esir Kampındaki Son Günler	375
1953 Yılında Mübadele olan Savaş Esirleri Sayısı.....	381
Kore Savaşı Kayıpları.....	391
Japonya'da Geçen 19 Gün	393
Yurda Dönüş Yolculuğu	400
Kaynakça	404
Albüm – Resimler ve Haritalar	407

ÖNSÖZ

Onlar Türk askeriydiler.

Onlara karşılarındaki askerlerin düşman olduğu söylenmişti.

Çok uzaklarda ve çoğunun isimlerini dahi belki de ilk defa duydukları bir ülkedeydiler.

Öyle de olsa, ülkenin menfaati için, düşman olarak gösterilen askerlerle çarpışacaklardı.

Ülkenin siyasi geleceği, onların göstereceği kahramanlığa bağlıydı.

Onlara öyle anlatılmıştı.

Süngüleriyle her zaman vatani savunmuştu onlar. Bu doğaldı çünkü onun için vardılar.

Siyasilerin işin kolayına kaçtığı, toplantı saionlarında yapmaları gereken mücadeleyi, askerlerin süngülerinin ucuna havale ettiği düşünülebilirdi.

Türk evladının bilmediğimiz ülkede, ideolojik savaş uğruna ölmesinin ne kadar anlamsız ve bizim olmayan savaşa Mehmetçliği göndermenin kabul edilemeyecek bir siyaset

olduğu söylenerek, kolay bir muhalefet yoluyla halkın desteği alınabilirdi.

Ancak muhalefet sadece şekil yönünde karşı çıkarak, iktidarı destekledi.

Daha savaş en kanlı günlerini yaşarken, ülke arzuladığını aldı ve NATO'ya girerek, kırk yıl sürecektir *Soğuk Savaş* dönemini, düşmanın sıcak nefesini ensesinde hissetmeden geçirebildi.

Dış politikanın, çıkarıcı iç politikaya alet edilemeyeceğini biliyordu o zamanki siyasetçiler.

Sonuçta, onlar Kore'de savaştılar, öldüler, kahramanca mücadele ettiler.

Ve başardılar.

Peki yaşadığımız zamanda, ülkenin siyasi menfaati için askeri kullanmaktan neden korkuyoruz ki?

Asker öleceği için mi?

Fakat asker zaten neden var? Gerektiği zaman vatan için ölmek değil midir görevi?

Siyasilerin çekinmesi bundan mı gerçekten?

Yoksa kişisel ya da bağlı oldukları partilerin, grupların çıkarları için mi?

1 Mart'ta, elli yıl önceki siyasilerin basiretini gösteremeyen politikacılar, ülkeyi nasıl zor bir döneme soktuklarını idraktan hâlâ uzak görünüyorlar.

İnsanoğlunun olduğu yerde savaşların hep olduğunu ve istenirse de savaşların olacağını anlamıyorlar.

Ya da biliyorlar da, çıkarıcı ve dar görüşlü politikalarını uygulamak işlerine mi geliyor?

1 Mart'ta süngülerin kınından çıkmasını engelleyen po-

litikacılar, ülkeyi bölünmeye taşıdıklarını acaba fark edecekler mi?

Mecliste ve partilerin grup salonlarında, hâlâ riya kokan sözleri dinledikçe...

Sanmıyorum.

Devlet adamlarının kolay yetişmediğini bir kere daha görüyoruz.

Ayrıca...

Vatanı için gerektiğinde ölmenin neredeyse aptallık sayıldığı bir zamandayız.

Neden böyle olduk biz? Halbuki onlar Kore'de, Türk askeriydiler. Vatanları için savaştılar, vatanlarından uzakta... Savaştan elbette nefret etmeliyiz, ancak gerektiğinde ülkenin geleceği için savaşın kaçınılmaz olacağını da korkmadan kabul edebilmeliyiz.

Bülent Ruscuklu

Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore)

Yüzölçümü: 120.540 km²

Nüfus: 22.912.000 (2005 Haziran tahmini)

Gayri safi milli hasıla: 31 milyar dolar (2004 yılı tahmini)

Kişi başına düşen gelir: 1.400 dolar (2004 yılı tahmini)

Petrol tüketimi: 85.000 varil günlük (2001 yılı tahmini)

Elektrik tüketimi: 31.26 milyar kWh (2002 yılı)

Kore Cumhuriyeti (Güney Kore)

Yüzölçümü: 98.480 km²

Nüfus: 48.422.644 (Haziran 2005 tahmini)

Gayri safi milli hasıla: 925.1 milyar dolar (2004 yılı tahmini)

Kişi başına düşen gelir: 19.200 dolar (2004 yılı tahmini)

Petrol tüketimi: 2.07 milyon varil günlük (2004 yılı tahmini)

Elektrik tüketimi: 293.6 milyar kWh (2003 yılı)

Mayıs 1951 İzmir-Karşıyaka

“Olamaz!” diye bağıırıyordu Şadiye Pekerol. “Oğlum ölmüş olamaz.”

Karşıyaka’daki fidanlığın bitişiğinde iki katlı evin üst katından gelen sesleri duyan komşular, merakla sokağa dö-küldüler.

“Anne sakın ol, belki doğru değildir.”

Ortanca oğlu Cavit aklınca annesini teselli etmeye çalışıyordu.

Ablası Tabende de bir taraftan annesinin elini kolonya ile ovarken, “Doktor Karabece’yi çağırırsak mı?” diye sordu kocasına.

Sait Carfi, “Doktor ne yapacak ki?” diye yanıt verdi karısına.

“Ne bileyim ben!”

Bir-iki komşu kadın girdi eve tereddütle.

“Ne olmuş oğlum?” diye sordular damadı Sait Carfi’ye.

“Askeriyeden Faruk’un Kore’de kayıp olduğunu söylemişler.”

“Vah zavallı vah! Şimdi bu kadın bu acıya nasıl dayanır ayol?”

Komşular, Şadiye Hanım’m ufak oğlunun Kore’ye Komünistlerle savaşa gittiğini biliyorlardı. Zaten bütün mahalle biliyordu.

“Sadi’ye haber verin, Amerika’dan gelsin,” diye ağlayarak söylendi Şadiye Hanım.

Büyük oğlu Sadi, Amerikalı bir kadınla evliydi ve orada yaşıyordu.

“Tamam anne!” dedi Tabende, onu avutmak için. Ağabeyi Sadi’nin oradan gelmesinin pek de kolay olmadığını biliyordu.

“Neredeydi bu Kore dedikleri yer? Neden gitmişti Faruk oraya?” diye tekrar ağlayarak söylenmeye başladı Şadiye Hanım.

“Anne Japonya’nın oralarda, haritada göstermiştik sana...” dedi Cavit.

“Ne halt etmeye gitti? Komünist dediklerinden bize ne!” Komşu kadınlardan biri, “Bu söyledikleri yer bize uzak mı?” diye sordu yanındaki başka bir komşu kadına. “Aaa bilmiyor musun ayol? Çin’in oradaymış!” “Çin’i biliyorum tabii, Beni cahil mi sandın? Yalnız Komünistya nerede onu bilmiyorum.”

“O da Kore’nin oradaymış, gazetede okumuştum.” “Peki, bizim asker oraya neden gitmiş?” Herkesin kıyısından köşesinden neden gidildiğine dair bir bilgisi vardı elbette.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyanın değişen siyasi yapısından Uzakdoğu'daki Kore de nasibini almıştı, Kuzey ve Güney diye ikiye ayrılarak.

Kuzey Kore, Komünist Çin Halk Cumhuriyeti ile askeri yardımlaşma paktı imzalamış ve güçlü bir ordu kurmuştu. Tabii buna karşılık, daha o zamanlar dünya imparatorluğunun peşinde olan Amerika Birleşik Devletleri de Güney Kore ile anlaşma imzaladı. Kuzeyde kurulan Komünist devletin askerleri, 25 Haziran 1950 günü erken saatlerde 38. paralel hattını geçerek Güney Kore'yi istila etti.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi saldırıyı derhal kınadı ve Kuzey Kore'ye çekilmesi talebinde bulundu. Kuzey Kore bunu görmezden geldi. BM bu durumun dünya barışı için tehdit oluşturduğunu açıklayarak üye ülkelere, Güney Kore'ye yardım çağrısında bulundu. Ayrıca BM'ye üye ülkelerin yardımıyla, Kuzey Kore'nin saldırganlığını defetmek ve bölgede barışı tekrar sağlamak için BM Güvenlik Konseyi, ABD Başkanı'nı yetkili kıldı. Başkan Harry S. Truman da, Uzakdoğu Komutanı General Douglas MacArthur'u BM Komutanlığı'na atadı.

O zamanki BM Genel Sekreteri olan Trygvie Lie'nin askeri destek ricası, temmuz ayı içinde Türk Hükümeti'ne ulaştı.

Kuzey Kore'nin, Güney'i işgalinden yaklaşık on beş ay önce, Nisan 1949'da, Avrupa'nın bağımsız ülkelerini Sovyet tehdidinden korumak için, ABD'nin azimli tutumu ile 'Kuzey Atlantik Antlaşması Organizasyonu-NATO' kurulmuştu.

Türkiye NATO üyeliği için ilk başvurusunu 11 Mayıs 1950'de yapmıştı. 14 Mayıs 1950'de yapılan seçimle de hükümet değişmiş, Demokrat Parti iktidara gelmişti.

BM Genel Sekreteri'nin çağrısına yanıt vermek için toplanan Menderes Hükümeti 25 Temmuz 1950'de, 'Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onayı alınmadan' 4500 kişilik bir tugayın Güney Kore Cumhuriyeti'ne BM topluluğu içinde gönderileceğini

açıkladı.

Cumhuriyet tarihinde ilk defa ülkenin silahlı kuvvetleri, ülke hudutları dışındaki bir ihtilaf için asker gönderecekti.

Muhalefet, Büyük Millet Meclisi kararı olmadan Kore'ye asker gönderilmesinin Anayasa'nın 26. maddesine aykırı olduğunu söyleyerek itiraz etti. Anayasa'ya göre, 'savaş açma ve savaşa katılma, barış yapma' kararı Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne aitti. Asker gönderilmesine sadece Meclis'ten geçmediği için karşı çıkılıyordu.

Başbakan Menderes ise hükümet kararının, 'BM Güvenlik Konseyi'nin çağrısı üzerine alındığını ve bunun savaş açmak olarak algılanamayacağı için de 24. maddenin ihlalinin söz konusu olmadığı' açıklamasını yaptı. Kore Savaşı'na asker göndermenin, Türkiye'nin NATO'ya girebilmesi için bir köprü olabileceği düşünülmüştü.

Ayrıca, "Güney Kore'ye yapılan saldırıya sessiz kalındığı takdirde, güçlü komşu ülkelerinden bize bir saldırı durumunda yardımımıza kim gelecek?" diyerek hükümetin kararını haklı olarak destekleyen diplomatlar da vardı.

18 Şubat 1952'de Türkiye'nin rüyası gerçekleşti. Türkiye, NATO üyesi olmuştu.

Türk Tugayı Güney Kore'ye gelmeden önce, Kore'yi bölünmeye götüren siyasi ve askeri olaylar ve savaş alanında yaşanan gelişmeler ise şöyleydi:

Gerçekte Kore Savaşı'na geline süreçteki olaylar II. Dünya Savaşı sonunda başlamıştı. Japonya 35 yıl kontrol ettiği Kore'den çekilince, o zamanlar ABD'nin müttefiki olan Sovyetler Birliği Kore'ye girmişti. ABD Başkanı Truman da, Komünist işgalinin yayılmasını durdurmak için, Kore Yarımadası'nın ortasından geçen 38. paralel hattından ikiye bölünmesini ve Kuzey'in Sovyetler Birliği işgalinde, Güney'in de ABD işgalinde olmasını önerdi.

Başkan Truman, bu geçici durumun sonunda, bölünmüş olan iki bölgede istikrar sağlanınca Kore'nin birleşip bağımsız bir ülke olacağını düşünmüştü.

Bu, hiçbir zaman gerçekleşmedi.

Sovyet ve Amerikan birlikleri Kore'den çekildikten sonra, 25 Haziran 1950'de Kuzey Kore, sabahın erken saatlerinde sürpriz bir şekilde Güney'e saldırdı.

Kore Savaşı başlamıştı.

Üç gün içinde Kuzey, Güney'in başşehri Seul'ü ele geçirmişti.

1 Temmuz 1950'de Japonya'dan sevk edilen Amerikan birlikleri, Kuzey Kore birliklerini 38. paralelin kuzeyine sürdü. Ancak hazırlıksız olan Amerika, Kuzey'in ordusunun gücünü vahim bir şekilde yanlış değerlendirdiğinden, 12 hafta boyunca büyük kayıplar vererek Pusan çevresine çekilmek zorunda kaldı.

ABD Başkanı Truman, Kore'ye iki tümen göndermeye karar verdiği zaman, Amerika'nın elinde 10 tümen Avrupa polis kuvveti, dokuz adet alay çapında müstakil muharebe grubu bulunuyordu. Bütün birlikler % 70 kadro uygulamaktaydı. Her alayda iki tabur, topçu taburunda ise ikişer batarya mevcuttu. Hiçbir tümende sefer kadrosunda yazılan silah ve malzeme yoktu. Yalnız M-24 hafif tanklar vardı. Kullanılan silah ve malzeme, II. Dünya Savaşı'ndaki eski ve yıpranmış malzemeydi.

Ancak Amerikan ordusunun gerçek zayıflığı malzemesinden ziyade insan gücüydü.

1945'te halkın arzusuna uygun olarak ordu terhis edilmişti. Orduya yeni gelenler sivil ruhtan sıyrılamamışlardı. Fikren, moral ve fizik olarak muharebeye hazır değillerdi. Yani Amerikan askerlerini sivillerden ayıran tek şey üniformalarıydı.

1950 Haziranı'nda da ABD'nin yanında kendi topraklarını savunacak olan Güney Kore'nin gücü ise 8 zayıf piyade tüme-

ninden ibaretti.

15 Eylül 1950'de General Douglas MacArthur kumandasındaki Birleşmiş Milletler Kuvvetleri yoğun bir karşı atak başlattı ve düşman hatlarının gerisindeki liman şehri İnchon'dan çıkarma yaparak Seul'ü tekrar ele geçirdi. Güney Kore hükümeti başşehrine tekrar kavuşmuştu. Daha sonra da General MacArthur, BM birliklerini 38. paralelin kuzeyine sevk etti.

Birleşmiş Milletler Genel Meclisi 7 Ekim 1950'de, Kore'nin 'birleşmesi ve onarılması' kararını oyladı ve Kuzey Kore'de ilerlenmesi konusunda resmi destek verdi.

Ekim 1950 başlarında da daha BM Kuvvetleri 38. paraleli geçmeden Komünist Çin Başbakanı Chou-En-Lai Pekin Radyosu'nda, "Komşusu istilaya uğrarken, Çin ulusu kayıtsız kalmaz. Çin ulusu her zaman Kore ulusuyla beraber olmuştur. Kore'yi kurtarmak için Kore ulusunu destekleyecektir," demiştir.

Komünist Çin hazırlık olarak, Mançurya'daki kuvvetlerini artırmış ve 8 Temmuz 1950'de 116.000 olan kuvvetini, 16 Kasım 1950'de 350.000'i iç emniyet kuvvetleri olmak üzere, 850.000'e yükseltmişti.

BM kuvvetleri ekim ayının 19'unda Kuzey'in başşehri Pyongyang'ı ele geçirdi. General MacArthur birliklerine, kuzeye, Komünist Çin hududuna Yalu Nehri'ne kadar ilerlemesi emrini verdi.

Bu arada yarım milyon kişilik Çin kuvvetleri de, gizlice Kuzey Kore'ye doğru harekete geçmişti.

BM ordusuna katılan ülkeler ABD, Avustralya, Belçika, Kanada, Kolombiya, Etiyopya, Fransa, İngiltere, Yunanistan, Hollanda, Lüksemburg, Yeni Zelanda, Filipin, Güney Afrika, Tayland ve Türkiye'ydı. Ayrıca Danimarka, Hindistan, İtalya, Norveç ve İsveç tıbbi yardımda bulundular.

Ekim sonlarında da BM kuvvetleri, Mançurya sınırından Ku-

zey Kore'ye giren Çin birlikleri ile artık çarpışmaya başlamıştı.

Bu gelişmeler ve şartlar altında, Birleşmiş Milletler'e bağlı ilk Türk Tugayı ekim ayının ikinci yarısında üç ayrı gemiyle gelerek Pusan'a ayak bastı.

İlk kfile 25 Eylül 1950 günü *Mc Rea* adındaki Amerikan gemisi ile Kore'ye hareket etti. Tugay ve 241. Piyade Alay komutanlarıyla karargâhları ikinci kfile ile, 26 Eylül günü, General W. Haan isimli Amerikan gemisiyle yola çıkmıştı. Son kfile de 29 Eylül'de *Private Johnson* (Er Johnson) isimli gemiyle hareket etti. Bunlar personel gemileriydi. Eşya, malzeme ve araçlar arkadan başka gemilerle gönderildi.

Tugay Komutanı Tuğgeneral Tahsin Yazıcı ve yardımcısı Albay Celal Dora 17 Ekim'de Pusan'a geldi. Türk Tugayı Teagu şehri yakınında, açık arazide kurulmuş olan geçici ordugâhta, Amerikan silahları ve malzemelerini alıp sınırlı bir eğitimden sonra, ABD'nin 25. Piyade Tümeni'ne katılmak üzere, kuzeye, Kaesong bölgesine hareket etti.

Türk birliklerinin, araç ve silah eğitimi eksiği vardı.

Güney Kore'deki kuvvetlerin komutanı ve karargâhı Tokya'da olan General MacArthur tarafından Türk Tugayı'na, **Şimal Yıldızı** kod adı verilmişti.

Kore Savaşı gerçekte, II. Dünya Savaşı'ndan sonraki Komünist ve Komünist olmayan sistemlerin, küresel politik ve diplomatik mücadelesinden meydana gelen Soğuk Savaş'ın ürünüydü. Ancak üç yıl süren bu kanlı savaş sonunda, Kore Yarımadası'nda dört milyon civarında erkek, kadın ve çocuk öldü, yaralandı. Bunun iki milyonu ise sivillerdi.

Türk askerleri 718 ölü vermişlerdi.

Birinci Bölüm SAVAŞ

KORE YARIMADASI

17 Ekim 1950 Salı sabaha karşı, *Mc Rea* isimli Amerikan askeri nakliye gemisinin hoparlörü, tüm subay ve erlerin kalkış zamanını bildiriyordu.

Gemideki Türk askeri yolculuk boyunca kendilerine yüklenmiş olan, kamaraların, yemekhanelerin, güvertenin nizam ve temizliği gibi, sorumluk bölgelerini Amerikan mürettebatına teslim ettikten sonra, tam teçhizat kuşanarak saat 05:30'da güvertede içtima yaptı.

Tüm erat katılacakları savaşın heyecanı içinde, bilmedikleri bir ülkeye ayak basmanın tedirginliğini ve sabırsızlığını yaşıyordu.

21 günlük deniz yolculuğundan sonra Amerikan askeri gemisi, ağır ağır, sabahın ilk ışıklarıyla birlikte, Güney Kore'nin PUSAN Limanı'na giriyordu. Şehrin ışıkları henüz sönmemişti.

Askeri gemi rıhtımın sol tarafına demir atmıştı. Etraf iyice aydınlandığı için karadaki hareketlilik açıkça görülebiliyordu.

Limanın içi, askeri taşıt ve harp gemileri ile doluydu. Açıkçası bir panayır yeri gibiydi.

Rıhtımda daha önce yanaşmış olan başka bir askeri geminin tahliyesi yapıldığı için, *Mc Rea* gemisindeki Türk askeri personeli, yeni bir emirle teçhizatlarını çıkarmak için kamara-larına gönderildi.

Güney Kore'ye ayak basmak için bir gün daha beklemek zorundaydılar.

* * *

18 Ekim 1950 Çarşamba sabahı Kore topraklarına ayak bastık.

İçinde bulunduğumuz gemi, bulunduğu yerden demir alıp saat 07:00'de rıhtıma yanaştığında, geminin büyük direğinde, ayyıldızlı bayrağımız dalgalanıyordu.

Oldukça kalabalık halk topluluğunun tezahüratları ve Güney Kore askeri bandosunun çaldığı askeri marşların eşliğinde, geminin ön ve arka merdivenlerinden inerek karaya çıkmaya başladık. Önce bizim talimgâh bölüğü indi.

Aşağıda içtima olduktan sonra Pusan tren garına doğru sert ve uygun adımlarla yürümeye başladık.

Yolun sağ ve sol tarafına sıralanmış olan insanlar, içten bir sevinçle bağırıyorlardı. Coşkulu bağırıışlar, tren garına kadar sürdü.

Saat 11:30'da trenlere girmeye başladık.

Öğle saati olduğu için kumanya olarak konserveleler dağıtmışlardı. Sabahın çok erken saatlerinde kahvaltı ettiğimiz için de acıkmıştık. Ayrıca kutuların üstünde yazılan-

ları da okuyamadığımızdan içinde neler olduğunu merak ettiğimiz için, kumanyaları açmak gayesiyle mücadeleye başladık.

Amerikan konserveleri ile ilk tanışmam biraz maceralı olmuştu.

"Allah'ın cezası!" diye söylendi yanımda oturan arkadaş.

Elimde konserveyi açmak için verdikleri anahtarla ona baktım. Arkadaş sinirli bir şekilde anahtarı yere atmış, cebinden çıkardığı çakı ile kutuyu açmaya çalışıyordu.

"Ne beceriksiz," diye geçirdim içimden.

Beş dakika sonra ben de anahtarı atmıştım. Arka sıralardan gelen homurtulara baktım. Bazı arkadaşlar ellerindeki süngülerle konserve kutularını açmaya uğraşıyorlardı. Yanımdaki ise elindeki çakı ile kutuyu delik deşik ettikten sonra pes edip bırakmıştı.

Tren henüz hareket etmemişti. Elimde konserve kutusu ve anahtarıyla inip orada dolaşan, Amerikalı inzibatın yanına yanaştım. Okulda öğrendiğim İngilizce'nin ve el işaretlerinin yardımıyla, konservenin nasıl açılacağını sordum. Birkaç dakika sonra vagonları dolaşp bir sigara verene, konservenin nasıl açılacağını gösteriyordum. Kokulu Amerikan sigaralarını da, ilk olarak Pusan şehrinin garında ciğerlerimize çekmek nasip olmuştu.

Konservelerin içinden, yemekler, kompostolar, tatlılar çıkmıştı.

Trenimiz liman şehrinde, kuzeyindeki Teagu'ya hareket ettiğinde saat 12:00 olmuştu.

Kumanya, içinde ayrı ayrı küçük kapalı kutularda çeşitli gıdalar olan bir kutuydu. Altında yemekleri ısıtmak için eczası vardı. İçindeki kapalı kutularda birkaç çeşit et (balık, ciğer) ve kuru sebze, sucuk, tatlı, bisküvi bulunurdu. Türk askeri ekmeği çok sevdiği için ayrıca ekmeğe de verilmişti.

İki saat kadar Güney Kore'nin ekili ve sulak arazileri arasında yol aldıktan sonra Naktong Nehri'ni gördük. Demiryoluna paralel olarak akıyordu. Bir süre sonra Samnangjin Kasabası yakınlarından nehrin geniş kolu batıya yöneldi. Küçük bir kolu yine bizimle birlikte kuzeye doğru akmayı sürdürdü. Bunaltıcı bir sıcak vardı. Vagonun açık penceresinden, geçtiğimiz yerlerdeki mümbit ekin tarlalarından gelen kokuları ciğerlerimize doldururken, sarı ırka mensup kısa boylu insanların tarlalarda çalıştıklarını görüyorduk.

Gece geç saatlerde Taegu şehrinin garına giren trenimizden, bölük, takım, manga sırasıyla indik. Gardan çıktıktan sonra tekrar içtima olduk ve bizlere tahsis edilen alaya doğru hareket ettik. Gece saati olmasına rağmen Koreliler, ellerinde Türk bayraklarını sallayarak bizi selamlıyorlardı. Yarım saat kadar yürüdükten sonra alaya geldik. Kalacağı-mız binalar ışıklarla ve Türk, Amerikan, Güney Kore bayraklarıyla donatılmıştı.

Ertesi gün Tugay Komutanı Tuğgeneral Tahsin Yazıcı bizleri ziyaret ederek hepimizin hatırım sordu. Daha sonraki aylarda daha fazla tanıma imkânı bulduğumuz Tugay Komutanı, erat tarafından çok sevilmişti. Kendi aramızda kendisinden 'Tahsin Baba' diye söz ederdik.

Kaldığımız süre içinde, birkaç defa Taegu şehrini gez-

memiz için izin verilmişti. Yanlarımıza gelen sivil insanlar bizlere şehri gezdirmek için teklifte bulunuyorlardı. Onların kılavuzluğu ile de şehri gezip tanıma imkânımız olmuştu. Şehre çıkmadan önce, Kızıl Koreli çetecilerden korunmamız söylenmişti. Çetecilerin umulmadık yerde ortaya çıkıp saldırıda bulunduktan belirtilmişti. Bizler de gruplar halinde ve yanımıza aldığımız kasaturalarımızı ceketlerimizin içinde saklayarak dolaşıyorduk.

23 günlük eğitimden sonra, 10 Kasım 1950 Cuma günü sabah saat 08:30'da Taegu'dan, kızılalarla savaşmak üzere cepheye hareket ettik. Cemselere binerek birlik ve takım sırasıyla bulunduğumuz garnizonu terk ettik.

Kuzeybatıya doğru yol alırken, içinden ve yakınından geçtiğimiz köy ve kasabaların bombalarla harap olmuş acı ve feci manzaralarıyla karşılaşmaya başladık. Ayrıca yol kenarlarında, tarla içlerinde tank, top, cemse, jip enkazlarına da rastlanıyordu.

Komutanlarımızdan öğrendiğimize göre buraları, bizler gelmeden önce düşman tarafından istila edilmişti. Daha ilk günlerden savaşın bu ülkeye yapmış olduğu tahribatı anlamaya başlamıştık.

Yol boyunca ufak köylerin çevrelerindeki pirinç tarlalarında çalışan kadın ve erkek Korelileri de görüyorduk. Hiç traktör görmedik, onun yerine öküzlerden yararlanıyorlardı. Zaten o zamanlar bizde de pek traktör yoktu ya...

12 Kasım 1950'de Taejon Kasabası'na geldik. Bir saat kadar moladan sonra tekrar yola devam ettik. Aynı gün akşam üzeri, Ch'ongju'dan geçtik. Burada da harap olmuş yıkılmış pek çok bina vardı. Geceyi Koesan Kasabası'nda geçirdikten sonra, sabah 07:00'de tekrar kuzeybatı yönünde hareket ettik.

Üç gün geceli gündüzlü cemse yolculuğundan sonra,

Güney Kore'nin savaştan önceki hükümet merkezi olan Seul'e vasil olduk. Burada bizlere gösterilen yerlere çadırlarımızı kurduk ve üç günlük toz toprağı üzerimizden atmak için, dondurucu soğukta, yaklaşık 100 metre ilerimizdeki ve şehrin içinden geçen Han Nehri'ne girdik. Çadırlarımıza dönerken, nehir kenarında gelirken görmediğimiz, yarı gömülü, yarı açıkta, buz tutmuş toprak içinde, çeteciler tarafından öldürülmüş bir G.Koreli askerin cesediyle karşılaştık. Güya gömdükleri askerin kol ve bacakları tamamıyla dışarıda duruyordu.

Nöbet sırası gece yarısından sonraydı. Şansıma o akşam da hava aşırı soğuktu. Sert bir fırtına esiyordu. Donmak işten değildi. Çadırın etrafında ayaklarımı olanca kuvvetimle yere vurarak ve sürekli hareket ederek ısınmaya çalışıyordum. Etrafı da koyu bir sis tabakası kaplamıştı. Donmadan nöbeti arkadaşşıma devredip, teçhizatlarımla birlikte battaniyeye sarınıp yattım.

Bu yolculuk sırasında kafilemizden ilk şehidi kaza sonucu vermiştik.

Yolların bozuk olması nedeniyle, levazım arabasında bulunan baş gediklimiz, aniden karşısına çıkan virajda fren yapamadığı için arabanın devrilmesi sonucu hayatını kaybetti.

Bu beklenmedik kaza hepimizi üzmüştü.

Fakat günü o kaza ile bitirmek nasip olmadı. Changdan'a doğru tekrar hareket ettiğimizde acı olayın ikincisini yaşadık.

Dar bir köprüden geçerken, önümüzde bulunan dodge kamyon, karşı istikametten süratle gelen bir Amerikan Jipini görünce, kazaya meydan vermemek için sola direksiyon kırmıştı. Ancak aracının kontrolünü kaybedince köprüden dereye yuvarlandı. Bu kazada da takım komutanımızın

hizmet eri şehit düştü. Bir iki arkadaş da hafifçe yaralandılar. Durum Tugay Komutanı'na bildirilince, General Tahsin Yazıcı derhal kaza mahalline gelmişti. Şehit olan arkadaşımızı kaza yerinde kaldırırken, Komutan'ın gözlerinden yaşlar aktığını hepimiz görmüştük.

Kore'nin iklimi kuzey bölgelerinde oldukça soğuk, kışları serttir. Kış aylarında kuzeye fazlaca kar yağar. Isı derecesi de sıfırın altındadır. Yaz mevsimi ise sıcak ve nemlidir.

Askeri harekât için, ekim ayından marta kadar olan zaman, en elverişli zamandır.

Yazın çok yağmur yağdığından, bu mevsim en uygunsuz zamandır. İlk ve sonbahar ise ılıman, yağmurlu ve genellikle yumuşaktır.

Kuzeydeki dağlarda kışın soğukluk sıfırın altında 35-40'ı bulur.

Han Nehri aralık ayından marta kadar buzlarla kaplıdır.

Sabahın erken saatlerinde cemselerle, kuzeye çıkışa devam ettik.

İki gün cemselerle, küçüklü büyüklü kasabalardan geçtikten sonra 17 Kasım 1950 akşamı Changdan şehrine geldik.

Sabahında da şehir civarındaki tepelere yerleştik.

O gün şehre giden yol üzerinde bir arkadaşla birlikte nöbetçiydim. Verilen talimat gereği, şehre giren çıkan bütün askeri ve sivil Korelilerin üstleri aranacak, hüviyetleri kontrol edilecekti. Tabii hüviyetlerin sadece resimlerine bakıyorduk. Diğer yazılanlardan bir şey anlamıyorduk. Nöbet sırasında bir ara, yolun üzerinde bir öküz arabası belirdi. Çetecilerin faaliyetlerinden bizleri bilgilendirmişlerdi. Arabanın üzerinde üç kadın ve bir de çocuk vardı. Arabadan inmelerini söyledik. Arabayı kontrol ederken kadınların telaşlı halleri gözümünden kaçmadı. Komutanlarımız da kadınların çetecilere yardımlarda önemli rol oynadığı konusunda bizleri uyarmışlardı. Araba kendir çuvaları, hayvan gübreleri ile yüklüydü. Çuvaları iyice kontrol edince bazılarının içinde, Rus yapısı tamburalar, el bombası, piyade tüfeği ve mermiler ile süngüler gördük. Nöbetçi amirine bildirip arabayı müsadere ettik.

Bu olaydan kısa bir süre sonra şüpheli gördüğüm Koreli bir adamın üzerini aramak istedim. Geldiği yöne kaçmaya başladı. Havaya ateş ettim, durmadı. Bu defa ayaklarına doğru ateş ettim. Korkudan olduğu yerde kaldı. Üzerinde önemli miktarda Kore parası ve bir de kendi lisanları ile çizilmiş kroki vardı. Aramayı sürdürürken eğildiğim bir anda aniden yere bırakmış olduğu orağı alıp sırtıma vurmak istedi. Tüfeğin dipçliğini göğsüne yapıştırdı yere yıktı. Sürükleyerek nizamiyeye götürüp teslim ettim.

Bu tip olaylar akşam nöbetimde de oldu.

Ertesi günü akşam üzeri hareket emri aldık. Geceyi Kaesong'da geçirdik.

Her geçen gün, bizi cepheye yaklaştırmaktaydı.

21 Kasım 1950 günü akşamüzeri Kaesong'un kuzeybatısında bulunan, Kuzey Kore başşehri Pyongyang'a vasil olduk. Burada durmadan yolumuza devam ettik. Bazı geceler

nehir kenarlarında konaklıyorduk. Köy ve kasabalardan geçerken de, küçük büyük Koreliler, "Okey, çap çap-yemek yemek" diye bağırıyorlardı. Biz de kumanyalarımızdan onlara veriyorduk.

Böylece 24 Kasım 1950 günü, Pyongyang'ın kuzeyindeki Kunuri'nin (Kunmori) güneydoğusunda, ikmal bölüğümüz konakladı. Taburumuza bağlı diğer birlikler bizden birkaç kilometre daha ilerdeydi.

Gösterilen binaya yerleşmeden önce, çevrede ve binanın içinde iyice araştırma yaptık. Binanın arkasında bulunan tepeyi araştırırken, tayyare saldırısına karşı koruganlar, tek kişilik piyade mevzileri, havan ve makineli tüfek mevzileri ile karşılaştık.

Ayrıca, her iki tarafın, yani K. Kore ve Amerikan askerlerinin kullandığı boş mermi kapçıkları, havan kovanları, tambura, tomson, makineli tüfek şarjörleri etrafa yayılmıştı.

Ancak bizleri şok eden bulduğumuz cesetler oldu. Etraf Amerikan ve K.Kore askerlerinin cesetleri ile doluydu. Bazıları korkunç durumdaydı.

Beyni parçalanmış, elleri ve ayakları bağlanıp burnu, dudakları kesilmiş, hatta gözleri oyulmuş Amerikan askerlerinin cesetlerini gördük.

Fakat, iki siyah derili Amerikalının, erkeklik uzuvları kesilmiş cesedini görmek, tahammül sınırlarımızı aşmıştı. Bunların boyunlarına bağlanmış beyaz birer torba vardı. Torbanın üzerinde de, dört küçük bir de büyük yıldız işareti bulunuyordu. Bunun Kuzey Kore bayrağı mı, yoksa çetecilere ait bir bayrak mı olduğunu anlayamamıştım.

Amerikalılardan birinin parmağındaki yüzükte, R.O.C. 6-5-929 yazıyordu.

Çevrede dolaşırken, üzerlerinde üniforma olmadığı için, Kuzey mi, yoksa Güney Koreli mi olduğunu anlayamadığımız cesetlerle de karşılaştık. Kimisinin yüzü yanmış, kolu, bacağı, kafası ayrı yerdeydi. Çoğunun vücutları paramparça olmuştu.

Ölülerin açıkta kalmaması ve etraftaki kokuyu da önlemek için, bütün cesetleri ve parçalanmış uzuvların hepsini toplayıp bir çukurun içine koyarak üzerini toprak ile örttük.

Buralarda kısa bir zaman önce çetin çatışmalar olduğu açıkça belliydi.

Binada her takıma ayrı olarak gösterilen odalara girip, etrafı süpürüp temizledikten sonra, herkes yatacağı yeri belirleyip ağırlıklarını koydu.

Dört katlı uzun bina, tepenin eteğinde kırmızı tuğlalardan yapılmıştı. Binanın önünde bir keşif tayyaresinin inip kalkabileceği kadar düzlük vardı. Binayı gezmeye başlayınca, geceyi geçireceğimiz yerin bir okul olduğunu anladık.

24 Kasım akşamı yemeklerimizi yedikten sonra, okul binasında yatacağımız odalara çekildik ve mumları yakıp memleketten konuşmaya başladık. Nöbeti gelen arkadaş gi-di-yordu.

10 kilometre kadar kuzeydoğumuzda tugayımızın topçu birlikleri vardı.

Ve yatmaya hazırlanırken top seslerini duyuyorduk.

Geç saatlerde yattık.

Türk Tugayı'na bağlı birlikler de artık savaşa dahil olmuştu.

Kore Savaşı'nın kökleri tarihin derinliklerindeydi. Tarih boyunca Kore'nin üç güçlü komşusu olan Çin, Japonya ve Rusya onu kontrol için rekabet halindeydi. 1910'da Japonya'nın kurduğu üstünlük, II. Dünya Savaşı'nda yenilinceye kadar sürmüştü.

Japonya'nın II. Dünya Savaşı sonunda teslim olmasından yedi gün önce, Sovyetler Birliği Japonya'ya savaş ilan etmiş ve Sovyet birlikleri Kore'ye girmişti. Yapılan anlaşma sonunda Sovyetler Birliği, Kore'de Japon kuvvetlerini 38. paralelin kuzeyinde teslim alırken, Amerika Birleşik Devletleri de Japon birliklerini 38. paralelin güneyinde teslim almıştı. Sovyetler 38. paraleli hudut kabul ederek orayı kapatmış ve dokuz milyon Korelinin yaşadığı, Kore endüstrisinin ağırlığının bulunduğu Kuzey'de geçici bir sivil hükümet kurulmuştu. Hükümet Sovyetler'in eğittiği Komünist görevliler tarafından yönetiliyordu.

Amerika Birleşik Devletleri de Güney'de askeri hükümeti sürdürdüler. Genel olarak tarımla uğraşan Güney'deki 21 milyon Koreli ise memnun değildi. Bağımsız bir hükümet yönetiminde Kore'nin birleştirilmesi için kurulan ABD-Sovyet ortak komisyonu gelişme kaydedememişti. ABD 1947'de tüm Kore'de serbest seçimler yapılması konusunu BM'ye taşımışsa da, Sovyetler BM seçim komisyonunun Kuzey'e girmesine izin vermemişti. Seçim sadece Güney'de yapılmıştı. Ulusal meclis kurulurken, Sygman Rhee de başkan seçilmiş ve yeni demok-rasi, Kore Cumhuriyeti adını almıştı.

Kuzey'de ise Sovyetler Birliği Komünist diktatörlüğü kurmuş ve yeni devletin adı da, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti olmuştu. Başşehri Pyongyang'dı. 1948 yılı sonunda Sovyetler Kuzey Kore'den çekilirken, arkasında yerleşmiş bir Komünist rejim ve iyi donanmış Kuzey Kore ordusunu bırakıyordu. ABD işgal kuvvetleri ise 1949'da Güney Kore'yi terk ederken arkalarında, kendi havasında bir hükümet ve Kuzey

Kore'ye, kıyasla iyi eğitilmemiş, teçhiz edilmemiş bir ordu bırakmıştı.

1950 Haziranı'nda K. Kore iç savaşı başlatırken, 150.000 kişilik ordusu vardı. Ayrıca piyadeyi destekleyen Sovyet yapımı orta boy tank, oldukça fazla top ve ufak bir hava gücü mevcuttu. Güney Kore'nin ise, ABD'nin verdiği hafif piyade silahlarına sahip 98.000 kişilik ordusu, 48.000 ulusal polis gücü vardı. Tank ya da savaş uçağı yoktu.

Kuzey Kore-Kunuri bölgesi

Eylül-Ekim 1950'de ABD istihbarat Servisi, Çin'in savaşa girmeyeceği sonucuna varmıştı. CIA, sadece Çinli gönüllülerin çatışmaya katılabileceğini söylüyordu. Gerçi 20 Eylül'de Mançurya'dan (Kore-Çin hududu) bazı birliklerin Kuzey Kore'ye gönderileceği rapor edildiyse de, Çin'in açık olarak, Kuzey Kore'ye müdahale etmeyeceğine karar vermişti.

Ekim ayı içerisinde, Kore'nin kuzeyindeki dağlarda hava gittikçe soğur ve sertleşirken, Amerikan ve Güney Kore Kuvvetleri sürekli olarak kuzeye doğru ilerliyorlardı. Durumları, mevkileri ve hedefleri harp muhabirleri tarafından bütün ayrıntılarıyla dünya kamuoyuna duyurulan BM kuvvetleri, kuzeyde sınır boyunca uzanan Yalu Nehri'ne doğru koşuyordu.

Hemen herkes savaşın bittiği görüşünü paylaşılmaktaydı.

Ekim ayı sonundan itibaren ise, BM kuvvetleri ve Çin birlikleri çatışmaya başlamışlardı.

25 Kasım 1950'de, 300.000 kişilik Çin birliklerinin Kore Yarımadasının kuzeyinden saldırısı, BM kuvvetlerini düzensiz bir şekilde güneye geri çekilmeye mecbur bıraktı.

04 Aralık'ta BM. askerleri Pyongyang'ı terk etti. Aralık so-

nunda da 38. paralelin aşağısına çekilmişlerdi.

04 Ocak 1951'de Seul bir kere daha Kuzey Kore'nin eline geçmişti.

24 Kasım-01 Aralık 1950 tarihleri arasında, BM kuvvetlerinin büyük kayıplar vererek geri çekilmesine neden olan Çin kuşatması ve Kunuri bölgesinde gerçekleşen savaşta, ABD'nin istihbarat eksikliği büyük rol oynamıştı.

24. Tümen Komutanı ABD'li General Dean, daha Temmuz 1950'de, Gen. MacArthur'a şu mesajı göndermişti:

"Kuzey Kore Ordusu'nun, K. Kore askerinin ve onun eğitim düzeyiyle, malzemesinin yanlış kıymetlendirildiği kanısında-yım."

Bu mesaj karargâhta gerektiği ilgiyi çekmemişti.

Amerikan istihbarat Teşkilatı'nın 1950 yılının Ekim ve Kasım aylarında Çinlilerin kuvvet olarak Kore'ye girmiş olmalarını bir türlü kabul etmeyişine şimdi dahi bir anlam verilememektedir.

BM kuvvetlerine ağır kayıp verdiren sürpriz saldırıdan önce Komünist Çin Ordusu'nun durumu:

8. Ordu Komutanı Korgeneral Walton Walker, orduyu kuzeye hareket ettirdiğinde, Çinlilerle karşılaşacağını beklemişti. Ancak herhangi bir temas olmayınca, düşman pozisyonu hakkında yeterli bilgiden mahsur kaldı. Hava keşif fotoğrafları ve savaş esirlerinin verdikleri bilgilerden, iki muhtemel düşman hattı belirlendi, istihbarat yetkilileri, 8. Ordu'nun 48.000 Çinli ve hattaki önemli yolları koruyan birkaç Kuzey Kore birlikleri ile karşılaşacağını değerlendirmişlerdi.

Amerikalılara göre, 24 Kasım 1950'de başlattıkları genel taarruz sırasında, Mançurya sınırında 340.000 kişilik bir Komünist Çin Ordusu yığınak yapmıştı. K. Kore kuvvetleri arasında bazı Komünist Çin tümenleri vardı.

Türk Tugayı'nın da emrinde olduğu, 9. Kolordu cephesinde bulunan düşman kuvvetleri ise 30.000 kişi olarak tahmin ediliyordu.

Böyle olmadığı iki gün içinde anlaşılabaktı.

BM kuvvetlerinin 24 Kasım'da başlayan ve Mançurya sınırına kadar devam ettirilmesi kararlaştırılan genel taarruz harekâtından maksadı, Kuzey Kore kuvvetlerini, Kore dışına atmaktı.

24 ve 25 Kasım günlerinde ciddi bir direnmeyle karşılaşmadan kuzeye doğru ilerlemişleri.

Amerikalılar, Komünist Çin Ordusu'nun gücü ve konumunu bilselerdi, tarihe büyük bir hezimet olarak geçecek bu savaşa, elbette böyle hazırlıksız yakalanmazlardı.

1950 Haziranı'nda Lin Piao kumandasında 600.000 kişilik 4. Sahra Ordusu, Kore hududuna intikal etti.

ABD'ye mensup kuvvetler 38. paralelden kuzeye geçtikten sonra, ekim ortasında Komünist Çin'in 4. Ordusu elemanları da Yalu Nehri'nden güneye geçmeye başlamışlardı.

1950 Kasımı'nın ortasında 8. Amerikan Ordusu'nun karşısında yaklaşık 180.000 Çinli vardı.

8. Ordu'dan bağımsız ve Gen. MacArthur'un karargâhından koordineyen yürütüldüğü 10. ABD Kolordusu'nun kanadında bulunan, doğudaki Changjin Barajı'nın etrafındaki dağlarda da 120.000 Çinli vardı.

Kızıl Ordu'yu oluşturan kitle sağlamdı. Muharebelerde iyi-ce pişmişti. Fakat okuyup yazamıyordu. Telsizleri yoktu. Telefon malzemeleri çok azdı. Hava kuvvetleri yoktu. Topçuları yetersizdi. Motorlu taşıt araçları çok noksandı. Silahları Rus, Amerikan ve Japon kökenliydi. Batılı bir ordunun savaş için istediği şeylerin pek azına sahiptiler.

Ancak K. Çin kuvvetlerinin üç noktada üstünlüğü vardı:

1. Savaş için eğitim görürken, muharebe hattını dikkate almaksızın daima hareket etme fikrini benimsemeleri.
2. Az gıda ile dahi, uzak mesafelere yürüyebilecek sağlam bacaklı erlere sahip olmaları.
3. Karşılarındaki kuvvetin, kendilerinden habersiz oluşu.

Amerikalılar, önemli büyüklükteki herhangi bir askeri birliğin, Amerikan Hava Kuvvetleri tarafından görülmeksizin Yalu'yu geçerek Kore'de muharebeye sokulabileceğini mantık dışı olarak kabul etmekteydi. Kuzey Kore üzerinde her gün Amerikan uçakları uçuyordu ve hiçbir ordu görülmemişti.

MacArthur, kuvvetlerin Yalu Nehri'ne kadar çıkması planını ortaya koyduğunda, karşılarına çıkabilecek Çin birliklerinin, hava kuvvetleri tarafından imha edilebileceğini hesaplamıştı. Lin Piao'nun o zaman çok iyi bildiği önemli bir konuyu ancak iş işten geçtikten sonra öğrenecekti.

İlkel bir memlekette, Komünist orduya karşı hava kuvveti önemliydi, fakat başlı başına sonuca etkili olamıyordu.

Çin Ordusu, Mançurya'daki Antung bölgesinden hareket ederek, Kuzey Kore'deki toplanma bölgesine kadar yaklaşık 450 kilometre yürümüştü. Her gece saat dokuzdan sonra yürüyüşe başlayan Çin birlikleri, sabah güneş doğmadan 28-30 kilometre yol alıyorlardı. Gün ağarırken, her er, her hayvan ve top gizleniyordu. Gündüzleri, derin vadilerde, sık ormanlarda ve ıssız platolar üzerinde kümelenmiş bakımsız köylerde gizlenerek istirahat ediyorlardı.

BM'ye mensup uçakların çekmiş olduğu hava fotoğraflarından hiçbir şey elde edilememiş olmasından, yürüyüşün son derece iyi yapıldığı ve ordugâh disiplininin çok üstün düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Tekerleğe bağlı modern bir Batı ordusunun askerlerinin

böyle bir yürüyüş yapabileceği pek sanılmamaktadır.

Yakalanan savaş esirlerinin bir kısmının da özel olarak eğitilerek kasten yanlış bilgi verdikleri çok sonra anlaşılabilecekti.

Ekimin sonunda, Amerikalılar süratle kuzeye çıktığında tam hazırlanamadan, Lin Piao, "birinci safha taarruzu" uygulamaya soktu.

Hafif silahlı, iyi eğitim görmüş Çin birlikleri, Chongch'on köprü başından kuzeydoğuya doğru, Çin yığınak bölgesine ilerleyen 1. Süvari Tümeni'ne (Motorlu Piyade Tümeni) taarruza başladı. Başka bir birlik de 6. Kore Tümeni'ne saldırdı. Kore Tümeni Unsan'ın doğusunda parçalandı.

Daha doğuda 10. Kolordu da Çinlilerin taarruzuna uğramıştı.

Birkaç gün süreyle, çok şiddetli olarak devam eden muharebeler başladığı gibi bir gün aniden kesiliverdi. Çinliler muharebeyi kesip BM kuvvetlerinin ilerisindeki dağlar arasında kayboluverdiler. "Birinci safha taarruzu" başarılı olmuştu. Amerikalılarla Çinlilerin arasındaki ilk temas durumu değiştirmemişti ve kimse bunun gelecekte neler yaratacağını kestiremiyordu.

Çinlilerin savaşa girdiği kesin olarak ortaya çıkınca 8. Ordu Komutanı General Walker, fazlasıyla yayılan tümenlerin çok büyük tehlikelere maruz olduğunu anladı. 2. ve 25. tümenler güneydeydiler. General Walker birliklerin yeniden tertipleninceye kadar taarruzun durdurulmasını ve 2. Tümen'in kuzeye çıkmasını emretti.

Kasım ayı sonlarına gelindiği halde, Çinliler tekrar görünmeyince Amerikalıların korkuları ve kuşkuları kayboldu. 24 Kasım taarruzu öncesi Kore'nin kuzeydoğu bölgesindeki 10. Kolordu, 3. Piyade Tümeni'nin ABD'den gelmesiyle durumunu kuvvetlendirmiş, batıdaki 8. Ordu da lojistik desteğini artır-

mişti.

ABD'nin Uzakdoğu Komutanlığı'ndaki istihbarat subayları, Çin harekâtının sınırlı olduğu sonucuna varıyorlar ve Birleşmiş Milletlerin son zaferini geciktirmek üzere yapılan bir blöf olduğunu kabul ediyorlardı. Mançurya hududundaki Yalu Nehri'ne ulaşıp Kore'nin kuzeyini Komünistlerden temizleyeceklerine şüpheleri yoktu.

MacArthur 24 Kasım'da taarruzun yeniden başlamasını emretti.

İstihbarat noksanlığı ya da yanlış değerlendirme ve aşırı güven sonucu yaşanacaklara Türk Tugayı'nı da ortak ettiler.

Kasım 25'te güçlü Çin saldırıları 8. Ordu'nun merkezini ve sağ tarafını vurdu. 27 Kasım'daki saldırılar da 10. Kolordu kuvvetlerini Changjin Barajı'nda adeta girdabın içine çekmişti.

28 Kasım'da ise Birleşmiş Milletler birlikleri çökmeye başlamıştı.

Aynı gün MacArthur Washington'a gönderdiği mesajda, "Tamamen yeni bir savaşa yüz yüzeyiz," diyordu.

Ertesi günü de birliklerin Çinliler tarafından çembere alınmadan çekilmesi için gerekli her şeyin yapılması talimatını verdi.

2. Amerikan Tümeni

2. Tümen için Kore Savaşı 08 Temmuz 1950 günü, Kuzey Kore Ordusunun, Güney Kore'yi işgalinden on beş gün sonra başlamıştı.

2. Amerikan Tümeni'nin kuzeye nakli 23 Kasım 1950'de başladı. Saldırının ikinci gününde tümene bağlı 9. ve 38. Piya-de Alay'ının birlikleri birbirleriyle temas halinde ileriye tırmanmayı sürdürdüler. 23. Alay Kunuri'de ihtiyatta kalmıştı. Tüme-

nin sağında Güney Kore 2. Kolordusu ve solunda, Ch'ongch'on Nehri'nin batı yakasında da Amerikan 25. Tümeni yer almıştı.

24 Kasım gündüz saatlerinde yapılan hava keşiflerinde, büyük miktarda Çin kuvvetlerinin tümenin ön cephesinde toplandığı rapor edilmişti. Ayrıca esir sorgularından edinilen bilgilere göre de, çok sayıda Çin birliklerinin de 38. Alay'ın beş mil doğusunda, sağ yanında ve G. Kore 2. Kolordusu'nun tam kuzeyindeki Uhyon-dong'da toplandığı öğrenilmişti.

24-25 Kasım gecesi sessiz geçmişti. 25'inde öğle saatlerinde tümen hatları ciddi bir mukavemetle karşılaşmadı.

25'inde öğle saatlerinde tümen birlikleri yavaş olarak ilerlerken, genel olarak doğu ve batıdan artan bir mukavemetle karşılaştı. 9. Alay Ch'ongch'on Nehri'nin batı yakasında sol kanadı tutmuştu. 38. Alay sağ kanatta ve 23. Alay ihtiyatta önde ki alayların arkasından hareket halindeydi.

25 Kasım akşamı hava soğukluğu eksi yirmileri bulmuştu. Gece yarısına doğru Çinliler vurdu. Yeni bir savaş başlamıştı.

Savaşı bitirip Noel'de evde olmayı hayal eden Amerikan erleri ve subayları arasında aşırı hiddet vardı, insan kitabında ise yeni bir bölüm başlamıştı.

Üç Çin alayı 2. Tümen'e karşı saldırı başlatmıştı. İki merkezden ve sağdan (doğudan), 38. Alay'ı ve 23. Alay'ın bir kısmını vurdu. Üçüncüsü de sol taraftaki (batıda) 9. Alay'ı vurarak ağır kayıplar verdirmişti. Çin saldırıları 26 Kasım günü de Amerikan birliklerine ağır kayıplar verdirerek sürdü.

Gün ortasında Tokchon Kasabası düşmüştü.

38. Alay'ın çekilmesi durumunda, ki bu kaçınılmaz gözüktüyordu, 2. Tümenin Kujang-dong'un kuzeyindeki hattı zorunlu olarak tutması gerekiyordu. Nitekim 26 Kasım akşamı kuzeyden, doğudan ve güneyden dalga dalga gelen saldırılar karşısında ve sağ kanadındaki Güney Kore savunmasının çökmesi

sonucu, sınırlı çekilmelere başladı.

Tümen birlikleri 27 Kasım'da Kujang-dong hattını tutabildi.

Ancak 2. Tümen'e artık beş Çin tümeni birden taarruz ediyordu. 38. Alay'ın sağındaki G. Kore 2. Kolordusu artık çözül-müştü ve düşman arkasından nüfuz ederek alayı savunmasız duruma getirmişti. Tüm sağ kanadın güneybatıya çekilmesi kaçınılmaz olmuştu. 27 Kasım gecesi 38. Alay, 3. G. Kore Alayı'nın kontrolünü üstlendi ve tehlikede olan kanadında görevlendirdi.

28 Kasım sabaha karşı saat 01:00 sıralarında, 38. Alay yoğun saldırı karşısında kaldı. Düşman kuvvetleri kuzeyde çözül-müş olan G. Kore kuvvetlerini geçmiş, 38. Alay'ın ön cephesinden saldırıya başlamıştı. Durum kritik bir hal almıştı.

28 Kasım öğle saatlerinde, tümenin kuzey Kujang-dong hattını tutma planının işlemeyeceği belli olmuştu. Parçalanmış cephelerin tedricen Kunuri çevresine çekilmesi emredildi. 23. Piyade Alayı, Kujang-dong yolunun hayati noktalarını tutarak çekilecek birliklere yardımcı olacaktı. 9. Alay olabildiğince çabuk çekilerek Kujang-dong ve Kunuri arasındaki, Wonni'de savunma pozisyonu alacaktı. Hırpalanmış 38. Alay da önce batıya ve sonra güneye çekilerek Kunuri'nin kuzeydoğusunda mevzilenecekti.

29 Kasım'ın ilk saatlerinde Kujangdong-Canary yolunda araçlar tampon tampona gidiyor ve büyük bir keşmekeş yaşıyordu.

9. Alay Kunuri'nin kuzeyinde mevzilendi. 38. Alay'ın pozisyon alacağı mevki ise daha önce düşman tarafından tutulduğundan, hedeflenenden başka bir yerde pozisyon almak zorunda kaldı.

Bir gün önce tümenin kontrolüne giren ve 38. Alay'ın doğusunda kahramanca tutunarak fena halde hırpalanan Türk

Tugayı, 38. Alay'ın sağından bağlantı kurmaya çalışıyordu. 38. Alay'ın kontrolünde ve sol kanatta bulunan G. Kore Alayı da, 23. Alay'la bağlantı çabasındaydı. Bu durum, Türk birliklerinin uzak sağ kanatta kalmış birlikleri ile zayıf, sızılabilir bir düzen oluşturuyordu.

Bu hattaki 9., 23. Alay, 3. G. Kore Alayı, 38. Alay ve Türk birliklerinin durumu üç gün öncekinden çok farklıydı. Çok büyük insan ve teçhizat kaybı vardı.

29 Kasım erken saatlerde durum buydu.

Tüm birlikler gündüz saatlerinde de, sayıca çok üstün düşman güçlerinin saldırılarına maruz kaldı.

29 Kasım saat 16:40'da 38. Alay karargâhından tümene gönderilen raporda: "Türklerle birlikte Çin saldırıları altında olan sağdaki taburun, sağ kanadı tutma imkânı kalmadığı" bildirildi.

Saat 17:00'de Türklerin gönderdiği raporda: "Birliklerin, çekilmekte olduğu yolda yoğun Çin saldırılarına maruz kaldığı ve Kunuri'ye kaçış yolunun bloke edildiği" bildiriliyordu.

Pek çok tabur, bölük tamamen imha olmaktan zorlukla kurtulabilmişti.

2. Tümen Kunuri'de kaldığı takdirde imha olmakla karşı karşıya kalacaktı.

Çekilme izni geldi.

Tümen 24 Kasım'da başlamış olduğu muharebede tam anlamıyla bir yenilgiye uğramıştı.

Beş gün süreyle 2. Tümen'in bütün birlikleri ölümle burun buruna gelmişler ve ölümüne savaşmışlardı.

2. Tümen'de kasım ayında ölü, yaralı ve esir, 5000 insan kaybı oldu.

Kunuri savaşları öncesi Türk Tugayı'nın konumu

07 Kasım 1950'de General MacArthur karargâhından gelen (25 Ekim 1950 tarihli) bir emirle, 1. Türk Tugay Komutanlığı'nın 8. Amerikan Ordusu Komutanlığı'na bağlandığı bildirilmişti.

Amerikalılar tugaya, bölüklerin yemeklerini pişirebilmeleri için 24 seyyar mutfak takımı verdiler.

Tugayın motorlu birlikleri 10 Kasım 1950 sabahı Taegu'dan, Taejon-Chochiwon-Suwon-Seul karayolu ile hareket ettiler.

Yaya birliklerle cephaneye, gereç ve eşya, demiryolu ile 13 ve 14 Kasım günlerinde, Chongdan bölgesine kısım kısım nakledildiler. Tugay bu bölgede 25. Amerikan Tümeni'nin emrine girdi. 14 Kasım günü de aynı yerdeki yol ve köprülerin emniyetini oradaki Amerikan taburundan teslim aldı. Bu sırada tugay karargâh kafilelerinden vagon nöbetçisi olan bir er, Munsan istasyonunda etraftan rasgele atılan serseri bir kurşunla şehit oldu. Bir gün önce de bir eri de kamyon devrilmesi sonucu kaybetmiştik.

Tugay, 15 Kasım 1950'den itibaren, İmjın Nehri'yle Kasong'dan kuzeye, Sibyon-ni'ye giden bir hat arasında, 25 km.lik genişlik ve 50 km.lik derinlikteki bir bölgeyi taramak, Komünist çetelerine karşı emniyete almak göreviyle tertipleyerek, bu bölgedeki Amerikan birliklerini değiştirmeye başladı. Bu suretle Türk piyade taburları büyük bir alana yayılmak zorunda kaldılar.

Kasımın 19'una kadar Komünist çetelerin baltalama hareket ve faaliyetlerine engel olmaya çalıştılar. Yakalanan şüpheli kişiler Amerikalılara teslim edildi.

BM kuvvetlerinin ikmal işlerini aksatmak, ulaştırma işlerini güçleştirmek amacıyla düşman, özellikle dağlık ve ormanlık bölgelerde bıraktığı yetişkin gerillalara geri gidemeyecek durumda kalan küçük ve büyük silahlı kuvvetler de katarak faali-

yetlerde bulunuyordu.

9. Amerikan Kolordusu, yakında 8. Ordu'nun yapacağı genel taarruza katılmak üzere hazırlanıyordu. Bu nedenle de 25. Amerikan Tümeni Pyongyang'ın 48 km. kuzeyinde Sunchon bölgesinde toplanmaya başlamıştı.

Türk Tugayı da aldığı emir gereği, 9. Amerikan Kolordusu'nun ihtiyatını oluşturmak için, yayıldığı geniş bölgede toplanmaya başladı ve 21 Kasım'dan itibaren harekete geçti.

Tugay karargâhıyla motorlu kısımlar 23 Kasım 1950'de, yaya birlikler 24, 25 ve 26 Kasım günleri Kunuri bölgesine vardılar.

Sayısız üstün Komünist Çin Kuvvetleri 26 Kasım 1950 sabahı 8. Amerikan Ordusu'nun cephesi ve sağ yanına büyük kuvvetlerle karşı taarruza geçtiler. Bu saldırı sonucu, **Tokchon**'un sarılması üzerine, 9. Kolordu'nun ve dolayısıyla 8. Ordu'nun sağ yan ve gerileri düşmana açılmıştı. Açıkçası kuşatma tehlikesi ile karşı karşıya kalmışlardı.

Türk Tugayı o sırada, 1. ve 9. Amerikan kolordularından kurulu olan 8. Ordu'nun sağ gerisinde, Kunuri ve güneybatısında toplanıyordu.

26 Kasım 1950 akşamı Türk Tugayı (Topçu Taburu hariç) Kunuri bölgesinde şu düzende idi:

Tugay karargâhının komuta kademesi Kunuri'nin yaklaşık 2.5 güneybatısında, Anju'ya giden yolun güneyinde, tugaya bağlı birlikler tugay karargâhının yakınlarında; **Talimgâh (depo) birliği** ve tugay karargâhının ikinci kademesi Kunuri Kasabası 'nda; 1. Piyade Taburu Kunuri'nin bir kilometre kadar güneybatısında, yolun güneyinde; 2. Piyade Taburu 1. Tabur'un ve yolun kuzeyinde; 3. Piyade Taburu tugay karargâhının kuzeybatısı yakınında, yolun yanında birliklerce emniyet düzeni almıştı.

26 Kasım akşamüstü 9. Kolordu Komutanı Coulter, tugaya ileri hareket emri verdi.

Yazılı emre göre; "1. Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanlığı gecikmeksizin Kunuri-Tokchon yoluyla harekete geçerek, Tokchon bölgesini ve Tokchon'un 11 kilometre kadar kuzeybatısındaki 2. Amerikan Tümeni ile irtibatı devam ettirecekti."

Şifahi emrinde ise şunları söylemişti:

"2. Güney Kore Kolordusu geri çekiliyor. Tokchon şehri düşman tarafından kuşatılmıştır. Düşman kolordunun sağ kanadını tehdit etmektedir. Türk Tugayı Kunuri-Tokchon yoluyla hareket ederek Tokchon'u işgal edecek, 2. Amerikan Tümeni'nin sağ kanadına ve gerisine giderek, kuzeybatıya giden yolu emniyete alacaktır. Tokchon'u almak üzere muhtemelen muharebe edeceksiniz."

Güney Kore Birliği dağılınca, 9. Kolordu, 2. Tümeni'nin yanını korumak üzere, Kore'ye yeni gelmiş olan Türk Tugayı'nı Kunuri yoluyla Tokchon'a sevk etti. Türkler kendi başlarına bırakıldılar. Türklerin 2. Tümen ile yakın temas kurmaları, hiç değilse koordinasyon sağlamaları gerekiyordu. Kore'de ilk defa muharebeye girecekti Türk birlikleri ve ne tarafın yukarı, ne tarafın aşağı olduğunu dahi bilmiyordu. Kısaca ne bölgeyi, ne de araziye tanımiyordu. Kendi dertleriyle dolu hale gelen ve tümeni dağılmak üzere olan 2. Tümen Komutanı ise, ne yüksek rütbeli bir subay göndererek Türkleri oriyante etmiş, ne de bir karargâh ziyareti yaptırabilmişti.

Türkler kendi başlarına intikal etmeye başlamışlardı.

Tugay, 26-27 Kasım gecesini Choyang-myon Boğazı'nda, 1. Tabur ilerde, 2. Tabur ortada ve 3. Tabur geride olmak üzere derinliğine istirahate geçerek geçirmişti.

27 Kasım 1950 sabahı erken saatte motorlu keşif kıtası Tockhon istikametinde ayrılmış ve arkasından da 1. tabur yaya

olarak yürüyüşe geçmişti.

Yol boyunca kadınli erkekli, çoğu silahlı ve Güney Kore üniformalı göçmenlere rastladılar. Üniformalılar düşmanın taarruzu sonucu bozguna uğradıklarını, Sungchon'da toplanma emrini aldıklarını ve 7. Güney Kore Tümeni'nden olduklarını söylemişlerdi.

Bunlar kısmen inzibat birliğince toplanarak, Kunuri'ye 2. Amerikan Tümeni'nin esir toplama yerine sevk edildiler. Bu asker döküntülerinin ve göçmenlerin geçişi akşama kadar sürmüştür.

1. Tabur'un 2. Bölüğü taburdan ayrılarak, sağ kolda yürüyordu ve bu bölükten bir takım da, kolun ilersinde keşif için görevlendirilmişti.

2. Tabur daha geride yanlış bir patikaya saptı. Oldukça zaman kaybettikten sonra anayola sokulabildi.

2. taburun arkasından topçu taburu ve daha sonra da 3. Piyade Taburu ve diğer birlikler yola çıktılar.

Talimgâh Bölüğü ise, 9. Amerikan Kolordu Karargâhı'nın emniyeti maksadıyla yerinde kalmıştı.

27 Kasım günü Tugay yürüyüş halindeyken, 9. Amerikan Kolordusu'ndan iki saat kadar gecikmiş yeni bir emir aldı:

"Tockhon'a gidilmeyecektir. Dün gece kamyonlardan indiğiniz yerin 10 000 yarda (9140 metre) doğusunda kalarak yolu kapayınız. Chonhsan-ni'de bir alay kadar düşman vardır."

Tugay Komutanı Tahsin Yazıcı, kolordu emrini aldıktan sonra, durumu değerlendirmiş ve tugayı Yongdong-ni bölgesine ilerleterek orada toplanmayı savunma ve yolu kapama önlemleri almayı tugayın o anki durumuna göre mümkün görmemiştir. Bu bölge tugayı tehlikeye düşürecek kadar çok ilerideydi. Birlikler birbirinden kopuktu ve o günkü yürüyüş temposu ile hava kararmadan savunma tedbirleri almak için zaman yeterli

değildi.

Düşman tugayı yan ve geriden kolayca kuşatabilecek durumdaydı. Bu nedenle kolordu emrini tamamen yerine getirmeyerek, sorumluluğu üstüne aldı ve Choyang-myon kesimine dönerek Kunuri-Tokchon yolunu tkamak kararını verdi.

Gerçekten Kolordunun yeni emrinin amacı, Tokchon'dan Kunuri'ye, yani kolordunun ve ordunun sağ kanat ve yanına giden yol ve istikametini kapatılması olduğuna göre, bu görev Choyang-myon kesiminde daha iyi ve güvenle yapılabilecekti.

General Coulter, bir düşman alayının Tokchon yönünden batıya doğru hareket ettiği haberlerini alması üzerine, 8. Ordu Komutanı Walker'ın onayı ile, öğleye doğru 72. Tank Taburu'ndan bir müfrezenin eşlik ettiği Türklerin Tokchon'u temizleme yürüyüşünü durdurdu. Kore'de savaşta henüz denenmemiş Türkler ile yaklaşan düşman güçlerinin bir araya gelmesini engellemek için Coulter, Tuğgeneral Yazıcı'ya birliklerini Wawon'un yedi mil doğusuna savunma konumuna yerleştirmesini istedi. Coulter'ın mesajını yanlış anlayan General Yazıcı birliklerini geri döndürerek, Wawon'un doğusunda Kunuri yolunun iki tarafına konumlandırdı.

Yazıcı'nın hatasına rağmen, Türk Tugayı'nın konumu ve 1. Süvari Tümeni (Motorlu Piyade Tümeni) ile Güney Kore 6. Tümeni'nin Soch'ong yolu boyunca konumu en azından düşmanın yaklaşmasını engelleyerek bir kuşatmayı önledi.*

27 Kasım 1950 saat 14:45'te önce ileri yürüyüş durduruldu ve sonra ağızdan verilen kısa emirlerle, birlikler yürüyüş kolundaki yer ve sıralarını bozmadan geriye, bir gece önceki ordugâh yerine dönmeye başladılar. Böylece öncü artçı oldu. Artçının önünde 1. Tabur'un geri kalanı (2. Tabur'la beraber olan 2. Bölük eksik), bunun da önünde 3. Tabur'la, Topçu Taburu yürüyecekti. 3. Tabur ileri yürüyüşte Aril-lyong civarına

vardığı sırada geriye dönmek emrini almıştı. Yanlış yola saparak ileri yürüyüşte en geride kalan 2. Tabur şimdiki yürüyüşte başa geçmişti.

Zaman yetersizliğinden Tugay Komutanlığın'ca birliklere Choyang-myon bölgesine geri dönüş için bir emir verilememişti. Ancak Wawon'da emniyet düzeni aldirmek için geriye gönderilen hareket şubesi müdürü tarafından giderken, birlik komutanlarına geri dönüş emriyle beraber, amacı ve Wawon'da toplanma hakkında gerekli bilgi verilmişti.

Arazinin dağlık olması nedeniyle geriye dönüş düzenli bir şekilde olmadığı gibi, normal bir süratle de yapılamamıştır.

Piyade taburları 27-28 Kasım 1950 gecesi Choyang-myon Boğazı tabanında 3. Tabur düşman istikametinde en ileride, 1. Tabur onun arkasında ve 2. Tabur en geride olmak üzere toplanarak ordugaha girmişlerdi. Topçu Taburu da 2. Tabur'un güney ve batısına yerleşmişti.

Tugay birliklerinin geri yürüyüşleri gibi, Choyang-myon bölgesinde yerleşme ve konmaları da düzenli olmamıştır. Topçu ve piyade birbirine karışmış. Hava çok soğuk olduğundan askerler ısınmak için her yanda küme ateş yakmışlardı. Tugayın emniyeti için, batıya karşı görevlendirilmiş olan 6. Bölük'ten başka, 3. Tabur'un 10. Bölüğü Choyang-myon Boğazı'nın doğusunda, yola ve Songbul-gol Köprüsü'ne egemen tepelere yerleştirilmiş ve bu ileri karakol bölüğüne Tokchon'dan gelen yolu, vadi içinden kapamak görevi verilmişti. Tugay bu bir tek bölüğün gerisine Choyang-myon Boğazı'nda yol ve vadi boyunca istirahataya çekilmişti.

26-30 Kasım 1950'de dört-gün süren muharebelere Türk Tugayı tarafından "Kunuri Muharebeleri" adı verilmiştir.

Wawon Muharebesi - 28 Kasım 1950

Sinnim-ni Muharebesi - 28/29 Kasım 1950

Kaechon Muharebesi ve çekilme 29/30 Kasım 1950

* *The Battle of the Ch'ongch'on - Chapter IV*

Kunuri savaşları

Kunuri'de yaşadığımız savaş batağından çıkıp güneye çekildiğimizde bir gün, taburdaki Güney Koreli tercümana Kunuri'yi ve bölgesinin konumunu sormuştum.

"O bölgenin ne özelliği var?"

"Kunuri'nin batısında, Kuryong ve Ch'ongch'on nehirleri arasında 400-500 metre yüksekliğinde, nispeten alçak dağlar uzanır. Bu bölgedeki nehirler kışın buz tutar. Üzerinden hafif tonajlı araçlar geçebilmektedir. Ancak en önemlisi, Kunuri, Kuzey Kore'de, Sunchon-Huich'on-Kanggye karayolu ve demiryolu ekseni üzerinde kurulu bir ulaşım merkezidir. Bunun yanında, doğu sahilinde Hungnam ve batı sahilinde Sinuiju'ya uzanan doğu-batı yolu da buradan geçer. Ch'ongh'on Nehri'nin doğu yakasında yer alır. Sanırım bütün bunlar askeri bir harekât için önemlidir."

"Herhalde öyledir!" dedim.

28 Kasım sabahı erken saatlerde kalktık. Kahvaltıdan birkaç saat sonra aniden, "1. Talimgâh Bölüğü çabuk tam teçhizat içtima olun!" diye bir ses duyduk.

Bütün takımlar telaş içinde binadan dışarı fırladı. 10 dakika sonra İkmal Bölüğü (1. Talimgâh Bölüğü) tam teçhizat içtima yapmıştı. Cemselere binme emri verildiği sırada, birlik Komutanı Yarbay Natık Poyrazoğlu ortaya çıktı ve bizlere kısa bir konuşma yaptı.

"Arkadaşlar! Şimdi cemselere niçin binildiğini ve nereye gideceğinizi anlatmak isterdim. Fakat zamanımız olmadığı için buna imkân yok. Allah hepimizin yardımcısı olsun. Burada atalarınızın torunları olduklarınızı düşmana gösterin. Allah yolunuzu açık etsin. Birbirinizle helalleşin. Kavgalı, küs olanlar varsa barışın."

Cemselere binip hareket ettik.

28 Kasım 1950 sabahı Yarbay Natık Poyrazoğlu, emrinde bir ikmal birliği olarak teşkil olunan ve Tokchon üzerinde ilerli harekette 9. Kolordu Karargâhı'nın emniyeti için Kunuri'de bırakılan iki piyade ve bir karma bölüklü er talimgâhından Yüzbaşı Kaya Aldoğan'ın bölüğü (1. Talimgâh Bölüğü), tugayca motorlu araçlara bindirilerek ileriye getirilmiş ve İstihkam Bölüğü'nün arta kalan kısmı ile birlikte bu bölüğe, tugayın Choyang-myon'dan Sinnim-ni'ye çekilişinde tutacağı mevzinin bir kısmını, himaye amacıyla tutturmak üzere, ileri giderek mevzi girmeleri görevini gündüzden vermişti.

Talimgâh Birliği, 1. Bölüğü'nde Silah Takım Komutanımız olan Teğmen Behiç, kibar bir subaydı. Ben takımda telemetreciydim. Sanat okulunu terk ederek tahsil hayatımı bitirmiştım. Fakat yine de okulda öğrendiğim az buçuk İngilizcem burada işe yaradığı için beni pek yanından ayırmazdı. Teagu'da takımımıza ait olan işleri kolayca halletmem için genellikle beni çarşıya gönderirdi. O sıralarda çarşıdan satın aldığım Kore haritası üzerine, geçtiğimiz ve konakladığımız yerleri işaretlemeye çalışıyordum.

Takım sırasıyla hareket ettik. Kuzeydoğuya doğru gidiyorduk. Nerede düşmanla karşılaşacağımızı subaylarımızdan başka kimse bilmiyordu. Akşam üstü ufak bir köye* geldik. Burada geceleyecektik. Önce bütün bölük, K. Koreli çeteci var mı diye köyü iyice araştırdık. Köyü araştırdıktan sonra, piyadeler tepelere çıkıp mevzi kazmaya başladılar.

* Sinnim-ni Köyü

Aşçılar da mutfağı hazır hale getirme çabasıındaydılar.

Herkes kendisine düşen görevi yapma gayreti içindeydi. Ancak hiçbirimiz bulunduğumuz mevzide ne kadar kala-
cağımızı bilmiyorduk.

Çevrede yaptığımız araştırmada, yine çatışma izlerini gördük. İnsan cesetlerine de rastlamıştık.

Tugay Komutanı, 28 Kasım 1950 günü yaklaşık saat 20:30'da yol üstündeki Sinnim-ni Köyü'ne geldiği zaman 1. Talimgâh Bölüğü Komutanı kendisine, 1. takımı ile Sinnim-ni Köyü'nün güneydoğu sırtında, bir takımıyla köyün doğu ve kuzeydoğu sırtında, diğer bir takımıyla da köyün batısında bulunduğunu bildirince, Tugay Komutanı bölüğün aldığı bu tertibatı uygun buldu.

Akşam yemeğinden sonra bizim takıma gösterilen binaya yatmak için girdik. Yer münakaşası yaparken teğmen içeri girdi.

"Arkadaşlar, burada neler olduğunu gördünüz. Hiç kimse uyumayacak ve teçhizatını yanından ayırmayacak. Arazinin yabancı olduğu gibi etrafımız da düşmanla çevrilmiş durumda. Düşman tarafından ani bir baskına uğrarsak, vatani görevimizi daha yapamadan boku bokuna ölmüş oluruz. Yatakta da ölmek istemiyorum," diye konuşarak, bizleri uyardı.

Tam kapıdan çıkarken tekrar döndü ve kısa bir süre önce almış olduğu bilgileri aktararak bizi bilgilendirdi:

"Almış olduğumuz rapora göre, birliklerimizden 5 kilometre gerideyiz. Onlar şu anda düşmanla savaşmaktadırlar. Bulduğumuz köyün etrafındaki köyler, tamamen çetecilerle doluymuş. Haberiniz olsun."

Behiç Teğmen ayrıldıktan sonra, bizler düşmanla karşılaşınca neler yapacağımız konusunda atıp tutmaya başladık. Hiç kimse de uyuyacak hal kalmamıştı.

Vakit de gece yarısını geçmişti.

28 Kasım 1950 günü yaklaşık 04:00 sıralarında, tugayın keşif takımı düşman baskınına uğramış ve bir süre muharebe ve direnmeden sonra dağılmış, araçları düşman tarafından yakılmıştı.

Tugay Komutanı 2. Bölüğe, hemen hareket edip baskına uğrayan araçları kurtarmasını ve orada kalan erleri aramasını emretti.

Ancak düşman aynı saatlerde, Choyang-myon'un doğusundaki 10. Bölüğe işaret fişekleri atarak yaklaşmış ve sabahın alacakaranlığında taarruza geçtiği için 2. Bölük aldığı emri yapamayarak 10. Bölüğün sağ gerisinde kalmıştı.

28 Kasım 1950 sabahı başlayan ve bütün tugay birliklerinin birbiri ardından katıldığı Wawon muharebesi akşama kadar sürmüştü.

5000 mevcutlu Türk Tugayı Wawon Köyü yakınında düşmanla muharebeye giriştikten sonra, geriye gelen ilk raporlarda düşmanı geri attıkları ve birçok esir aldıkları yazılıydı.

Fakat maalesef muharebeye tutuştukları birlikler, 2. Güney Kore kolordusunun bozguna uğrayan bitkin, paniğe uğramış birlikleriydi.

Durum kısa süre anlaşılmış, fakat o sırada da Wawon'daki K. Çin birlikleri Türklerin üzerlerine yüklenmişlerdi.

Çin askerleri Wawon Köyü'nü saran tepelerden adeta yağmur gibi yağıyorlardı. Zaman zaman Amerikan uçakları yardıma gelerek Çinlileri vurdu.

O gece Kunuri'de olanların birçoğu belki de hiçbir zaman su üzerine çıkmayacaktır. Ancak Türk Tugayı'nın çok ağır zayıat verdiği gerçektir.

Uzun boylu, soluk benizli, esmer Türkler geri çekilmeyi reddettiler. Bazı subayların şapkalarını yere atarak o noktadan geri çekilmediklerini ve düşmanla çevrildikleri halde ölünceye kadar müsademeye devam ettiklerini görenler vardı.

Birçoğu da her şey bittiği zaman, süngü takıp düşmana saldırmışlardı.

Tarihte bu kadar az görüldüğü ve niteliği anlaşılamadığı halde çok kısa sürede bütün dünyanın takdirine mahzar olan bir kahramanlık enderdir.

Türkler çok zayıat vererek 28 Kasım'da güneybatıya çekilip, Amerikan 28. Piyade Alayı ile irtibat kurdukları zaman, bölüklerin ancak birkaç tanesinin muharebe kabiliyeti kalmıştı.

Bu muharebe dört ay önce oluşturulan 1. Tugay'ın ilk muharebesiydi.

Bu çatışmada, 28 Kasım gününü kazanmış, düşmanın ileri hareketini bir gün geciktirmiştir.

* * *

28 Kasım 1950 gece yarısına doğru sıralarında teğmen aniden yattığımız odaya girdi. Emir verirken sesi oldukça heyecanlıydı:

"Derhal silahlarınızı kuşanıp aşağıda içtima olacaksınız, diğer birliklere iltihak edeceğiz."

Telaşla aşağıya inerek, manga sırasıyla toplanmaya başladık. Bizim silah takımı hazırды. Diğer takımlar da telaşla hazırlıklarını tamamlıyordu. Aniden Bölük Komutanı Yüzbaşı Kaya Aldoğan ortaya çıktı.

"Teğmenim! Hareket için bölük hazır mı?" diye sordu, Behiç Teğmen'e.

"Hayır Komutanım! Teğmen Recai ve takımı daha gelmedi. Neredeyse gelirler sanırım."

"Derhal iki er gönderin. Mevziyi hemen terk edip buraya gelsinler."

Kısa bir süre sonra Recai Teğmen, takımı ile birlikte gelmişti.

Bütün bölük hazırды.

156 kişiydik. Bölük Komutanı Yüzbaşı Aldoğan'dan başka subay olarak iki teğmen vardı. Ayrıca bir de başgedikli bulunuyordu.

Bölük komutanı hareket emrini verdi.

Bizim takım tam hareket edecekken, Behiç Teğmen beni yanına çağırarak emir verdi:

"Faruk! Sen gidip bizim takımın seferi torbaları ile cephanelerini ayır. Şimdi cemse gelecek. Onları arabaya koyarken, aman dikkat et, diğer takımınkilerle karışmasın. Sen de sonra o cemseye binip gelirsın."

Ben ayrılıp verilen emri yerine getirmeye çalışırken arkamda bir ses duydum. Dönüp baktığımda Kürt Ali diye çağırdığımız arkadaşşı gördüm.

“Teğmen beni de gönderdi, sana yardım etmem için.”

Birlikte sefer torbalarını ve cephaneleri ayırmaya başladık. Biz bu işle meşgulken aniden bir silah sesi duyduk. Arkadan makineli tüfek atışı başladı.

Araçlar henüz daha 10-15 metre kadar yol almışken her taraftan ateşe tutulmuş, bölüğümüz bu ani ateş karşısında bir an ne yapacağını şaşırmıştı.

Bölük Komutanı Kaya Yüzbaşı'nın, “Ateş serbest! Dağın marş marş!” diye gürleyen sesini duyduk.

Emir tam zamanında verilmişti. Bölük birden gözden kayboluverdi. Karanlıkta ateş sesleri artık iyice artmıştı.

Ben, arkadaşım Kürt Ali ile binanın önünde duruyorduk. Ateş sesleri her yanımızdan geliyordu. İkimiz de bu ani ateş sesinden dolayı donakalmıştık. Hiçbir hareket yapamıyorduk.

Konuşamıyorduk da.

Ne kadar o durumda kaldık bilmiyorum ama, bir karaltının yavaşça üzerimize doğru geldiğini gördüm. Ancak herhangi bir tedbir alamıyordum. Kürt Ali de aynı durumdaydı. Birbirimize bakıyor, fakat, duvara yaslanmak ya da binanın gerisine saklanmak aklımıza bile gelmiyordu.

Karaltı yanımıza geldi. Kim olduğunu görüyorduk. Bizlere bir şeyler söylemesine rağmen, ne söylediğini işitemiyorduk. Olduğumuz yerde öylece hareketsiz duruyorduk.

Aniden suratıma bir tokat indi.

Kürt Ali'ye de.

Kuvvetli tokadın tesiri ile ikimiz de kendimize gelmiştik.

Tokat atan, “Burada ne duruyorsunuz?” dedi.

Ona kısaca durumu anlattık.

“Silah seslerini duymuyor musunuz? Ateş serbest, haydi siper alın keratalar!” diye mırıldandı.

Tokat atan ve bunları söyleyen Bölük Komutanı Aldoğan'dı. Bizim burada durduğumuzu görmüş ve yanımıza geldiğinde de ateş seslerinden etkilenip donakaldığımızı anlamıştı. Yapmış olduğu hareketle, hiç şüphesiz ikimizi de ölümden kurtarmıştı. Biraz daha geç kalmış olsaydı muhtemelen burada pisi pisine ölecektik.

Bulunduğumuz binanın yanından hemen arkadaki teppeye doğru koşturup, kendimi gücbela bir kayanın arkasına doğru atmıştım. Artık ne yapacağımı biliyordum. Ben de karşıdan gelen ateşe karşılık vermeye başladım. Daha beş dakika geçmemişti ki biraz önce seferi torbaların ve cephanelerin bulunduğu binanın üzerine iki havan mermisi düştü. Binayı alevler kaplamıştı.

Bunu görünce hemen avaz avaz bağırmaya başladım:

“Yüzbaşım dikkat, cephaneler ve seferi torbaların bulunduğu binaya hava mermisi düştü. Cephaneleri kurtarın!”

Kime bağıırıyordum ve bu ateş yağmuru altında kim işitecekti?

Alevler kısa sürede binanın yanında duran seferi torbalara sirayet etmişti. Cephaneler hâlâ olduğu gibi duruyordu. Ancak ne olacağını tahmin edemiyordum. Bölük ani baskının tesiri ile şaşkına düşmüştü. Ben ise yanan binanın 25 metre kadar ilerisinde tepenin eteğinde, bir kayanın arkasına sipere yatmış, binayı ve etrafı kontrol ediyordum. Alevlerin ışıkları çevreyi de kısmen aydınlatıyordu.

O sırada düşman askerlerinin birer ikişer, ayrıldığımız köydeki binalara doğru ilerlediklerini gördüm. Bazıları binaların etrafında siper alıyor, bazıları da içeri girip kontrol ediyorlardı. Bir süre sonra kitle halinde köye girmeye başladılar. Bizim bölük, eteğinde durduğum tepeyi işgal etmişti. Düşman da tepenin sağ tarafında bulunan yol istikametinden geliyordu ve arkadaşlar da benim gibi bunların üzerine ateş etmiyorlardı. Doğrusu da buydu, çünkü nasıl olsa artık cephaneleri kurtarma imkânı yoktu. Düşman da tahliye ettiğimiz binalara akın ederek kendilerini tuzağa düşürmüşlerdi. Alevler nedeniyle her an patlamasını beklediğimiz cephanelerden haberleri yoktu. Üzerlerine ateş ederek onların siper almasına meydan vermek aptallık ve boşa mermi harcamak olacaktı. Tabii yerlerimizi de belli etmiş olacaktık.

Cephanenin bulunduğu binaya çok yakın olduğum için onlar patladığında ben de etkilenebilecektim. Siper olduğum kayanın arkasından çıkarak, arkadaşların bulunduğu tepeye doğru koşmaya başladım. Oraya iyice yaklaşmışım ki, büyük bir gürültü meydana geldi ve burası zelzele olmuş gibi sarsılmaya başladı.

Düşmanın bulunduğu yerden acı acı bağırışlar duyuldu. Muhtemelen bir alay kuvvetinde olan düşman askerleri, cephanemizin patlaması sonucu büyük bir darbe yemişti.

İnfilakın sonucu meydana gelen alevlerin ışığında insan cesetleri, hayvan ölüleri iyice seçilebiliyordu. Patlamanın şiddetiyle parçalanmış insanların kol, bacak, kafaları etrafa saçılmıştı. İnanılmaz bir manzaraydı. Bir an için midem bulandı, kusacak gibi oldum. Fakat kendimi çabuk toparladım. Tekrar arkadaşların yanına tepeye koşmaya başladım. Tepede 8-9 kişi, yola doğru yatmış, kesik kesik ateş ediyorlardı. Ben de onlara katılıp ateş etmeye başladım. Ayrıca aşağıda gördüklerimi anlatmaya başladım. Onlar da, duru-

mun bulundukları yerden de görüldüğü söylediler.

İçlerinden biri, "Ulan Faruk! Eğer aşağıda Kızılara yakalanaydın, Arap Amerikalılara yaptıkları gibi belki de senin de aleti keserlerdi," dedi.

"Nasıl olsa yakalanmadım. Kaya Yüzbaşı, Behiç Teğmen ve Baş gedikli Halil İbrahim neredeler onu söyleyin."

"Biz de bilmiyoruz. Baskın sırasında dağıldıktan sonra görmedik."

"Bölük Komutanı'm bir ara binanın yanında görmüş-tüm. Kürt Ali ile beni tokatladı."

"Tokatladı mı?"

"Biz anlaşılan aniden bastıran ateş sesini duyunca şoka girmişiz. Yüzbaşı da bizi öyle görünce kendimize gelmemiz için tokatladı."

Sürekli ateş ederken, arada da konuşmalarımızı sürdürüyorduk. Bu durum ne kadar sürdü bilemiyorum, fakat henüz hava aydınlanmamıştı. Aniden yakınlarımızda el bombası infilak etti. Arkasından iki el bombası daha patladı. Biz kimin attığını bilmediğimizden, korunmak için kafamızı neredeyse toprağın içine sokacaktık.

O sırada, "Allah yandım!" diye uzaklardan gelen Türkçe bir ses duyduk.

Bizimkilerden çıkan bir sestti. Vurulduğu anlaşılıyordu.

Dört arkadaş, sesin geldiği yönde tepeden aşağıya sürünerek ilerlemeye başladık. Bizler bu görevi üstlenmiştik çünkü bizde piyade tüfeği vardı, diğerlerinde ise bazuka, makineli tüfek vardı.

Karanlıkta her tarafımızdan mermiler yağıyordu. Geride kalan arkadaşlar sürekli ateş ederek bunlara yanıt veriyorlardı. Bölüğümüze bağlı arkadaşlardan da, bulunduğu tepenin başka noktalarından aşağıdaki düşmana ateş edenler vardı. Biz sürünerek giderken yerimiz belli olmasın

diye ateş etmiyorduk.

Yaralının sesini sürekli duyuyorduk. "Anam, anam, yandım!" diye kesik kesik mırıldanıyordu.

Sesin geldiği yere iyice yaklaşıncaya, yerde yatan iki karaltı gördük. Bir tanesi inleyip mırıldanıyordu. Diğersinin ise hiç sesi çıkmıyordu. Kımıldamadan yatanın yanına, sürüklenerek geldiğimizde gördüğümüze inanamadık. Benim her tarafım kasılmış, bir süre nefes alamamıştım. Ağlayıp ağlamadığımı hatırlamıyorum fakat bir ara avazım çıktığı kadar bağırdığımı biliyorum.

Cansız yatanın önce sağ kolundaki ayyıldız işareti gözümüne çarpmıştı. Arkasından da omzundaki üç yıldız.

Subayın kafası paramparça olmuştu. Her iki kolu bir ip gibi sallanıyordu ve göğsünde bir yara açılmıştı. İşaretparmacağı ile, başparmağı arasında el bombasının ateşleme halkası duruyordu.

Bu şehit olan subay, kısa bir süre önce beni ve Kürt Ali'yi şoktan çıkartıp ölmemizi önleyen, Bölük Komutanı Yüzbaşı Kaya Aldoğan'dı.

Biraz gerisinde yaralı yatanın yanına gittik. Rahat nefes alıyordu. Yarası ağır değildi. O da Yüzbaşı'nın hizmet eriydi. İki kişi yaralıyı kucaklayıp yukarıya, geldiğimiz yere götürdü. Ben de yanımdaki arkadaşla, şehit yüzbaşı'nın apoletlerini ve kolundaki ayyıldızı söküp orda bulunan bir çukura yatırdık. Bulabildiğimiz ot ve ağaç yaprakları ile üzerini örtüp sonra taşlarla gizlemeye çalıştık. Düşmanın onu bulup moralinin kuvvetlenmesini istememiştik.

Sonra biz de tekrar tepeye çıktık. Yaralı hizmet erinin ilk tedavisini yapmışlardı. Bölük komutanının nasıl şehit olduğunu sorduk. Heyecanla anlatmaya başladı:

"Hizmet eri olduğum için Kaya Yüzbaşı'yı hiç yalnız bırakmazdım. Bulduğumuz yerde kısıp kalmıştık. İkimiz de durmadan düşmana ateş ediyorduk. Yüzbaşı'nın elinde-

ki silah bir aralık tutukluk yaptı. Sonra tekrar ateş etmeye başladı. Fakat bu defa şarjörleri boşalmıştı, ancak onları dolduracak vakit yoktu. Çünkü düşman akın halinde tahliye ettiğimiz binalara doğru geliyordu. Yüzbaşı hemen manevra kemerinde asılı bulunan üç el bombasından birini çıkarıp sağ tarafımızdan geçen düşman topluluğunun üzerine fırlattı. Arkasından: ikinciye de attı. Üçüncü bombayı da alıp, parmağını ateşleme halkasına geçirip atmaya hazırlanırken, aniden bir ses geldi.

'Komutanım her taraftan sarıldık!'

"Bunu duyan Kaya Yüzbaşı sesin geldiği yöne döndü ve 'Geri çekilin!' diye bağırdı.

"Fakat o sırada el bombasının ateşleme halkasını tutan sol elini de, yukardan aşağı indirmişti. Birden önümde bir infilak oldu. Kendimi yerde buldum. Hatırladıklarım bunlar."

Hizmet erinin anlattıklarından, bizden yüzlerce daha kalabalık olan düşmanın cehennem ateşi altında, Kaya Yüzbaşı'nın, yakınlarında bulunan gruba, geriye doğru çekilme emrini verirken, el bombasının patlaması sonucu şehit* olduğu anlaşılıyordu. * * *

1. Talimgâh Bölüğü'nün baskına uğraması:**

Sinnim-ni dolaylarında bir himaye mevzi aldirmek amacıyla ileriye gönderilen 1. Talimgâh Bölük Komutanı Yüzbaşı Kaya Aldoğan, görevi 7. bölüğe teslim ettikten sonra, köyün doğu çıkışı yerinde emniyet düzeni aldırarak araç beklemekteydi.

* P.Kd.Yzb. Kaya Aldoğan, Fatih doğumlu. F.P anılarına göre Yüzbaşı Aldoğan 29 Kasım 1950 saat 01:00 sıralarında şehit düşmüştür. Resmi kayıtlarda 28 Kasım'da öldüğü belirtilmektedir. Başka bir belgede de 28/29 Kasım 1950'de şehit olduğu yazılmıştır.

** Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri (1950-1953) Gnkur. Basımevi 1975

İşte o sırada, yaklaşık 100 metre mesafedeki dere kenarında düşmanın ateş baskınına uğradı. Bölük bu baskın karşısında tedbir almaya vakit bulamadan dağılmış, ancak köyün binalarına sığınan bir kısmı, 3. Batarya'nın açtığı makineli tüfek himayesinde kurtulmuştur. Bu durum karşısında Bölük Komutanı Aldoğan, yaralandığı halde elindeki bombaları düşmana atmak suretiyle savaşmış ve en son bir bombanın ellinde patlaması yüzünden şehit olmuştur.

* * *

Bulunduğumuz tepe üç taraftan sarılmıştı. Burada artık kalma imkânımız yoktu. Tepede bizden başka ateş eden kimse kalmamıştı. Bölükteki diğer arkadaşların nereye gittiklerini bilmiyorduk. Düşmana sürekli ateş ederken, yaptığımız kısa bir değerlendirme sonucu, 2-3 kilometre uzaktaki daha yüksek bir tepeye çekilmeyi kararlaştırdık. Yalnız daha önce, bölüğün nerede olduğunu öğrenmek ve tepenin neresinden çekilebileceğimizi araştırmak için, ufak grubumuzun içinde üç kişi değişik istikametlere ayrıldık.

Bir süre sonra bulunduğum yöne doğru iki karaltının ağaçları siper ederek, sinsice yaklaştığını gördüm. Bir ağaç arkasına saklanıp yakınımaya kadar gelmelerini bekledim. 5-6 metre kadar yaklaştıklarında ateş etmeye hazırdım. Bulunduğumuz tepeye düşman askerleri henüz çıkamamıştı. Ayrıca onların kalabalık gruplar halinde geleceklerini de düşünüyordum. Düşman askeri de olsa, onlar siper almadan, bulunduğum yerden onları yere indirebilecektim.

Gelenler telaşlı adımlarla yürümeye devam ediyorlardı. Ateş etmeden önce gelenlere seslendim:

“Dur! Kimdir o?”

Kendilerini yere atarken bağırıyorlar.

“Aman ateş etme! Biz Türküz, 7. Bölükteniz.”

Saklandığım yerden çıkıp, yanlarına gittim. Hep birlikte benim ayrıldığım noktadaki grubun yanına döndük.

İki kişiden birisi 7. Bölük'ten üsteğmen, diğeri de bölük telsizcisiydi.

Üsteğmen yolda giderken, “Oğlum! Burada hangi bölük var?” diye sordu.

“İkmal bölüğü. Biz de birinci takımdanız.”

“Bölük komutanı nerede?”

“Kendi el bombası ile şehit oldu.”

“Allah rahmet eylesin. Bizler de ya şehit olacağız ya da gazi.”

Grubun yanına geldikten sonra, üsteğmen telsizcisine bölüğü araması emrini verdi.

Telsizci bir süre sonra üsteğmene bakarak, “Cevap veren yok, komutanım!” dedi.

“Öyleyse taburu ara.”

Kısa bir süre sonra, “Tabur da cevap vermiyor,” diye şaşırılmış bir tonla konuştu telsizci.

“Tugayı dene bakalım.”

Telsizci kısık bir sesle, “Yoklar!” dedi.

“Diğer bölükleri ara, birilerini bul yahu!”

O sırada etrafı araştırmaya giden diğer iki arkadaş da dönmüştü. Bir tanesi, “Burada ancak bir takım kadar insan var,” dedi.

Üsteğmen, “Öyleyse git hemen hepsini toplu buraya ge-

tir," dedi.

Arkadaş ayrıldıktan sonra üsteğmen "Tepenin etrafı çevrilmiş durumda. Sabaha kadar burada düşmanla mücadele edeceğiz. Başka çare yok. Sonumuz ne olur, artık Allah bilir," dedi.

Bir süre düşündükten sonra da yapmamız gerekenler konusunda emir verdi:

"Dinleyin, hepimiz üçer adımla yol istikametine doğru mevzi olacağız. Mermileri olduğunca idareli kullanmamız gerekiyor. İcap ederse keşik ateş edeceğiz ve sabahı burada geçirmek zorundayız. Bereket versin ki, düşman bizim burada büyük bir kuvvet bulundurduğumuzu sanıyor. Eğer sayıca az olduğumuzu anlarsa, baskın yapmaktan kaçınmaz. O zaman da yapacak bir iş kalıyor. Allaha sığınıp, süngü takip mücadele etmek. Sabahleyin mutlaka keşif tayyareleri gelir. Biz de onlara işaret ederek yerimizi bildiririz."

O sırada civara yayılmış diğer arkadaşlar da geldi.

İçlerinden bir çavuş, "Etrafımızı iyice kontrol ettim. Tam üç taraftan sarılıyız. Durum çok vahim," dedi.

Bu konuşmalar devam ederken, bir karaltının yaklaşmakta olduğunu fark ettik. Konuşmalarımızı duymuş, Türk olduğumuzu anlamıştı.

"Ben 2. Bölüktenim!" diye seslendi.

Yanımıza kadar zorlukla yürüdü ve ortamıza yığılıp kaldı.

"Su, su!"

O güne kadar böyle susuz kalan birini görmemiştim.

Üsteğmen hemen matarasını çıkarıp su vermeye kalkınca, hemen elini tuttum.

"Komutanım çok terli, hemen vermeyelim," dedim.

Hemen kaputunun ve ceketinin düğmelerini çözüp terini sildik. Biraz kendine gelir gibi olmuştu. Önce dudaklarını ıslattık, sonra damla damla su vermeye başladık.

"Karnım da aç!" dedi bitkin bir halde.

Bizim de yanımızda kumanya kalmamıştı.

"Biz de senin gibi, buraya geldiğimizden beri aynı kumanya ile duruyoruz," dedi, içimizden biri.

Başka biri, "Bende kalan son kırıntı bu!" diyerek, kendisinde kalan yenecek son ekmek parçasını da uzatıp verdi.

Üsteğmen, "Ne oldu, bölüğün nerede?" diye sordu.

Biraz dinlenmiş olan er de anlatmaya başladı...

"28 Kasım öğleye doğru çok üstün sayıdaki düşman kuvvetlerinin ani taarruzuna uğrayarak kuşatıldık. Kunuri'nin güneydoğusundaydık. Bizi kuşatanlar Çinlilerdi. Durumu gören komutanlar, birliklere tahsis edilen cephanelerin ve erzakların düşman eline geçmemesi için, hemen yolda bulunan araçlarla muhabereye başladılar. Cepheyi terk edip güneye gitmelerini ve birliklerin durumunu ilgililere bildirmelerini, telaşla söylediler. Bu arada muhtemelen cephane ya da erzak dolu üç cemse bize doğru geliyordu. İçimizden biri fırlayarak, tepeden yuvarlanırcasına araçlara doğru koşmaya başladı. Subay mı, er mi bilmiyorum. Yola indiğinde havaya doğru üç el ateş etti. Eliyle de geriye doğru dönmelerini işaret ediyordu. Öndeki araçtakiler durumu anlamış olmalı ki, yol çok geniş olmadığı için, hemen yol kenarındaki pirinç tarlalara girdi ve oradan tekrar yola

çıktı. Arkasındakiler de onu takip etmişlerdi.

"Cemseleri uyaran şahıs tekrar koşarak bulunduğumuz tepeye doğru gelmeye başladı. Onu seyrederken birden kendimi yerde buldum. Sağ omzumda bir acı hissetmiştim, baktım kan içindeydi. Dağ tepe mermi sesleri ile inliyordu. Güçbela sargı bezimi çıkarıp omzumu sarmaya çalışırken bir arkadaş yardıma geldi. Oldukça kan kaybetmiştim, fakat mermi omzumu sıyrıp geçmişti."

"Omzunda mermi kalmamış, şanslıymışsın," dedi yardım eden arkadaş.

Karşılıklı ateş aralıklarıyla 28 Kasım akşamına kadar sürmüştü. Sonra ateş sesleri iyice azaldı ve durdu. 27 Kasım'da yediğimiz yemekle duruyorduk. Kumanyamız bitmişti. Cephanelerimiz de iyice azalmıştı.

Artık Tanrı'ya dua etmekten başka bir çare düşünemiyordum.

28 Kasım gecesi sakin geçti. Fakat gece yarısını geçtikten sonra, tekrar Çinliler tarafından ateş yağmuruna tutulduk. Biz bir süre sonra karşılık verdik, kısa bir süre sonra etrafı çınlatan bir ses duyduk:

"Düşmana boyun eğmeyin. Atalarınızın torunları olduklarınızı, ölümden korkmayan aslanlar olduklarınızı bu kâfirlere bildirmek zamanı gelmiştir. Dikkat, süngü muharebesine geçmek üzere, süngü taaak."

Ses kesilince, birden ortalığı süngülerin takılırken çıkardığı sesler kapladı. Daha sonra da bölüklerin sırasıyla, süngü muharebesine hazır olduklarını bildiren tekmilleri ortalığı çınlattı.

Arkadaşların konuşmaları da tekmillere karışmıştı.

"Eh hemşerim artık hakkını helal et, Allah burada hepimizin yardımcısı olsun."

"Memlekette ve Teagu'da o kadar süngü talimi yaptık. Çok şükür şimdi bunun hakikisini göreceğiz."

"Süngülerimizin parlak uçlarını kâfirlere burada göstereceğiz."

"Bizlerin kim olduğumuzu Allah'ın izni ile anlayacaklar."

"Dedemi Ruslar nasıl süngü ile öldürdülerse, ben de onları burada öldürüp intikamını alacağım."

Konuşmalar devam ederken, 'Süngü muharebesine geç!' komutu duyuldu. Bunun üzerine Allah Allah sesleri ile, biz bir avuç Türk, adeta uçmaya başladık. Omzumdaki yaradan dolayı çok kan kaybetmiştim. Uykusuzluk ve açlık da buna eklenince, elimde tüfek, ucunda süngü düşmana doğru koşarken bir taraftan da ateş ediyorduk. Bir anda karşımıza Çinliler çıktı. Süngümü önüme ilk çıkana doğru uzattım, bir yere saplandığım hatırlıyorum. Süngüyü geri çekip tekrar yürümeye başladım, birden başım döndü, olduğum yere yığıldım, bayılmışım. Kendimi kuru bir dere yatağında buldum. Arkadaşlar süngü hücumuyla düşman çemberini yarmışlardı. Ben bölüğü bulamadım, onları kaybetmiştim. Hemen oradan ayrıldım. Tesadüf eseri sızleri buldum."

* * *

Bizleri bulmuştu ama, bizim bölük de ani baskın karşısında dağılmıştı. Tepede ancak 20 kişi kadar tekrar toplanabilmiştik.

Düşman sinsi sinsi tepeye doğru geliyordu. İçimizden biri burada durmayıp sağ tarafımızdaki, 2-3 kilometre uzaklıktaki tepeye çekilmemizi önerdi.

"Üsteğmenim, yapacak başka bir şey yok. Burada durup düşmanla çarpışmak demek, hepimizin ölmesi demektir."

Üsteğmen kabul ettikten sonra, önce sürünerek, sonra hızlı adımlarla aşağıya doğru indik. Fakat bir süre sonra düzlükte üsteğmeni ve arkadaşları kaybetmiştim. Benimle iki kişi daha vardı. Olanca hızımızla uzaktaki tepe yönünde üç kişi, aramızda aralık bırakarak koşmaya başladık. Ben ortada koşuyordum. Aniden bir havan mermisi patladı önümüzde. Önde koşan arkadaştan sadece, "Aman!" diye bir ses duyduk ve yıkıldığını gördük.

Yanına gidince gördüğümüz manzara korkunçtu.

Kafası parçalanmış, beyni sağ omzunda duruyordu. Gözlerimizin önünde şehit olan bu arkadaşın ismini bilmiyorduk. Kimliğini tespit edemedik. Kazma, kürek olmadığı için nasıl gömeceğimizi de bilememiştik. Orada öylece dururken 30-40 metre ilerimize, üst üste iki havan mermisi daha düştü. Ne yapacağımızı iyice şaşırmıştık.

"Tut ayaklarından!" dedi yanımdaki.

Şehit olan arkadaşı iki havan mermisinin düştüğü yere kadar taşıdık. Havan mermisinin açtığı çukur 75-80 santim kadardı. Belimizdeki kasaturaları çıkarıp çukuru biraz daha genişlettik. Şehit olan arkadaşı buraya yatırıp üzerine biraz toprak attık. Sonra bulduğumuz taşlarla ve çalı çırpı ile örtüp oradan ayrıldık.

Tekrar koşmaya başladık. Bir dere yatağına girmiş orada yol alıyorduk.

En son 27 Kasım akşamı uyumuştum. Bizim birliklere, ya da BM askerlerine rastlayınca kadar daha ne kadar yol almam gerekeceğini bilmiyordum. Biraz yürüdükten sonra yol kenarında kullanılmaz durumda olan bir jip gördük. Sabah olmasına az kaldığı için jipin altında sabahı yapmayı düşündük. Etrafı kolaçan edip jipe yaklaştık. Fakat birden dehşetle irkildik. Jipin hemen yanında, her tarafından süngülenmiş bizim erlerden biri yatıyordu. Ön tekerleklerin

orada da yerde yatan biri vardı. Yanına yaklaşıncı inanılmaz bir manzara ile karşılaştım. Yerde elleri ayakları bağlı olarak yatan Türk çavuşuydu.* Alnına, gözlerine ve gırtlığına adeta put işareti gibi kazıklar çakılmıştı. Çinliler bizleri herhalde Hıristiyan zannediyorlardı.

Şehit çavuşun iplerini çözüp kazıkları çıkardık.

Üstlerini aradık, hiçbir şey yoktu. Onların da künyelerini almışlardı. İki şehit arkadaşımızı, 5-10 metre ilerideki kurumuş dere yatağına taşıdık. Üzerlerini, taş ve çalı çırpılarıyla örttük.

Kısa bir duadan sonra tekrar yolumuza devam ettik. Onlar için yapabileceğimiz bir şey kalmamıştı.

Gün ışımak üzereyken yanımdaki arkadaşı da kaybettim. Nereye gideceğimi, ne yapacağımı iyice şaşırmıştım. Civarda düşman olabileceği için bağırarak da arayamıyordum.

Korkudan ve yorgunluktan, olduğum yere çöktüm.

"Şimdi boku yedin Faruk!" dedim içimden.

Kore dağlarında yapayalnız kalmıştım. Yanlış yöne yürürsem kuzeydeki Mançurya sınırına dahi gidebilirdim.

Artık etraf aydınlanmaya başlamıştı. Gündüz tek başıma yola devam edemezdik. Bulduğum bölge Kuzey Korelilerin arazisiydi. Çin askerleri ile karşılaşsam bile, Kızıl çetecilere yakalanabilirdim. Kayalık bir yer gördüm. Gidip kayaların arasına oturdum. Aç ve susuzdum. Fakat o an için ondan da önemlisi yorgunluktu. Orada uyuyakalmışım. Ne kadar uyuduğumu bilmiyorum. Gözlerimi açtığımda hava hâlâ aydınlıktı. Çevreye bakındım. Hiçbir canlı gözüküyordu. Güneşin batmasını bekledim. Güne-

* Resmi kayıtlarda, 29 Kasım 1950 günü Türk Tugayı'nda 11 çavuşun öldüğü belirtilmektedir.

şin batış yönüne doğru güney istikametini kestirip yürümeye başladım. Bütün gece yürüdüm, dinlendim. Ne bizim birliklerden birine, ne de dost birliklere rastlamadım. Artık Kore'nin bu yabancı pis arazilerinde, gece karanlığında düşe kalka yoluma devam ediyordum.

Üstümdeki kaputun çoğu yeri, dağı tırmanırken yürüdüğüm yoldaki dikenli çalılara takılıp yırtılmıştı. Ellerimdeki ve yüzümdeki çiziklerden kanlar akıyordu. Buna rağmen yoluma olanca hızımla devam ettim. Oldukça yüksek bir tepeye tırmanıyordum. Yorgunluğumu gidermek için yine oturdum. Tepe, bizim İzmir'deki Çatalkaya kadar yüksekti. İki-üç saat kadar daha yürüdüm. Kolumdaki saat durduğu için zamanı bilmiyordum. Fakat gece yarısını geçtiğini tahmin ediyordum. Gün doğmadan bizim birliklerden birini bulmak için bütün bildiğim duaları ediyordum.

Görünüşe göre işim Allah'a kalmıştı.

Tırmanışım, arazi taşlık ve kayalık olduğu için oldukça zor oluyordu. Gündüz vakti civarda canlı bir hayvan, sürüngen dahil, bakınmış fakat görememiştim. En son ne zaman yemek yediğimi artık unutmuştum. Aklıma da getirmek istemiyordum. Tek hedefim düşman eline geçmeden arkadaşları bulmaktı.

Tepeye 200-300 metre yaklaşmıştım ki, gecenin karanlığında birtakım tuhaf bağırışlar, konuşmalar duydum. Kulağıma oldukça garip gelmişti sesler. Konuşmaları ayırt edememiştim. Bu belirsizlik karşısında bütün kuvvetim kesilerek kışkırtı yere çöktüm. Bütün ümidim kesilmiş, kalbim hızla atmaya başlamıştı.

"Bir anlık dalgınlık sonucu arkadaşları kaybetmem, burada pisi pisine ölmeme neden olacak," diye geçirdim aklımdan.

Bir süre hiç kıvıldamadan oturdum. Korkum ve yor-

gunluğum biraz geçince, hemen oradan uzaklaşmaya karar verdim. Fakat merakımı da yenememiştim. Duyduğum acayip seslerin kimlere ait olduğunu öğrenmek istiyordum.

Ayağımdan postallarımı çıkarıp bağcıklarını birbirine bağladım ve boynuma astım. Seslerin olduğu yere doğru yürüdüm.

Arada bir yere uzanıp kulağımı toprağa dayıyor, sesleri çıkaranların tam mevkiini bulmaya çalışıyordum. Yaklaştığıma kani olunca, bu defa sürünerek gitmeye başladım. İmkân olsa ses çıkmasın diye nefes dahi almayacaktım. Etrafta nöbetçi varsa onunla karşılaşmak, işimin bitmesi demekti.

Yaklaştıkça sesler netleşmeye başladı. Konuşmaları anlamaya başlamıştım. Heyecandan yanılıyor muyum diye aklımdan geçirdim. Fakat artık gayet net duyuyordum. Hemen olduğum yerden fırlayıp yalınayak, seslerin geldiği yere doğru koşmaya başladım.

Çok büyük aptallık yaptığımın o an farkında değildim.

Türk askerlerini bulmamın sevinci ile gecenin karanlığında dikkatsizce onlara doğru yaklaşıyordum. Halbuki onlar benim kim olduğumu bilmedikleri için, düşman zannedip ateş edebilirlerdi.

Hiçbir şey düşünmeden koşmuştum.

Karanlık basınca birlikler muharebeyi keserek Choyang-myon'dan altı kilometre kadar güneybatıdaki Sinnim-ni mevzine çekilmeye başladılar. Birliklerin gerideki mevzie gidişi ağızdan verilen kısa emirlerle yapılmıştı. Telli muhabere yapılamadığı gibi, telsiz bağlantısı da her istenilen anda yapılamıyordu. Her türlü muhabere aracına sahip olan birliklerle en önemli zamanda irtibat kurulamamıştı.

28/29 Kasım 1950 gece yarısı, genellikle Sinnim-ni Köyü'nün içinde ve batısında, mevzide veya ordugâhlarda bulunan piyade, topçu, havan birlikleriyle ulaştırma araçları birdenbire düşmanın nereden ve nasıl geldiğini anlamadan şiddetli makineli tüfek, havan ve roketatar ateşlerine tutuldular.

Yolun kuzeyinde 1. Talimgâh Bölüğün'den teslim aldığı sırtlarda muharebe ileri karakoluna memur edilen 7. Bölük, bulunduğu bölgeye yeni geldiği sırada, yeter güvenlik önlemlerini alamadan, ani olarak düşmanın havan ve makineli tüfek ateşiyle karşılaştı. Havan mermileri bölük komutanının komuta yerine düşüyor ve düşman bölüğün en solundaki 1. Takım'ı kuşatma altına alırken, sağındaki 2. Takım cepheden, en sağa şoseye yakın olan 3. Takım da hem cephe, hem de sağdan ateş yiyorlardı. Nihayet bölük komutanı, taburdan aldığı emir üzerine, bölüğüne geri çekilme emrini verdi. Fakat 3. Takım çekilemediğinden yerinde kalarak düşman ile üç saat kadar savaştı. Sonra bu takım, diğer takımlardan kendine katılan erlerle birlikte (hepsi 20 er) gecenin karanlığından faydalanarak ve güneydeki vadiden birer birer sürünerek 1. Tabur'un bulunduğu karşı sırtlara geçebildi. Bunlar, o sıralarda bu tepelerdeki yerleri kahramanca savunan 2. Bölüğün en soldaki 3. Takım'ın yanına gelmiş ve sonuna kadar bu takımla beraber savaşmışlardır.

Düşman baskını ile Sinnim-ni'den bir kısım birlikler çekilirken, Kaechon'da bir okul binasına yerleşmiş bulunan Tugay Komutanlık Karargâhı'na ilk kötü haberler gelmeye başlamıştı.

Baskına uğrayan taburların askerleri ve araçları, yedi-sekiz metre genişliğindeki yolu doldurmuşlar sel gibi akıyorlardı. Büyük kamyonlar daha küçük olan araçları arkalarından iterek yolun dışına atıyor ve böylece kendilerine yol açıyordu. Yaya-lar da binmek için araçlara hücum ediyordu.

Tugay komutanı işte bu büyük telaş, kötümserlik ve panik havası içinde, emrindeki binlerce insanın mukadderatına ve

9. Amerikan Kolordusu ile 8. Ordu'nun ölüm kalımına etki edebilecek bir karar vermek durumunda bulunuyordu.

Albay Celal Dora, tugay komutanına kararını sorduğunda şu yanıtı aldı:

"Toplanabilecek subay ve erlerle Kaechon'un doğu sırtlarında savunmak, öndeki taburlarla bağlantı yapmak ve ondan sonra duruma göre hareket etmek."

Kendini heyecana kaptırmayan Tugay Komutanı Tahsin Yazıcı'nın bu isabetli direnme ve savunma kararı sayesinde, geriye şuursuz bir şekilde akan insan seli Kaechon'da kısmen durdurulmuştu.

General Tahsin Yazıcı elinde Tomson'la yola çıkarak geri kaçan askerlere, "Çocuklar kendinize sahip olun. Biz Türk'üz. Düşmandan kaçmayız..." gibi konuşmalarla moral verip dağılmalarını önlemişti.*

Bozulan birlikler burada düzenlenerek yeni bir direnme hattı kuruldu. 1. ve 2. taburların Sinnim-ni dolaylarında bir gece direndikten sonra geri çekilerek tugaya katılmaları sağlandı.

29 Kasım saat 11:00'de Kaechon'un kuzeydoğu tepelerinde zayıf da olsa bir savunma cephesi kurulmuştu.

Geceleyn ilerden Kaechon'a gelebilen 1. Tabur'un, 2. Bölük dışında kalan kısımlarına, kasabanın doğusundaki tepenin savunması verilmişti.

Sinnim-ni Köyü ve civarında kalan birliklerin geri çekilebilmelerini sağlamak için Talimgâh Bölüğü'ne hareket emri verildi. Havan Bölüğü ve Topçu Taburu da, ilerlemelerine ateşleriyle destek verdi. Bu son kuvvet ve koz idi.

2. Tabur ve 2. Bölük sonunda bütün yaralılarını sırtlarında taşıyarak Kaechon'a geldiler. Birlikler orada da ateş altında idi.

* Talimgâh Birliği'nde muharebe onbaşısı Sinop 1927 doğumlu Kore Gâzesi Orhan Bayuk, olaya şahit olmuştur. (Kunuri'den sonra 2. Tb. 5. Bölük'e nakledilmiştir.)

Ancak tugay o gün de düşmanın kuvvetlerini oyalayabilmişlerdi.

2. Amerikan Tümeni'ne mensup 38. Piyade Alayı'nın bir taburu ve tank bölüğü, öğleden önce 3. Taburu değiştirmiş, Kaechon'un kuzeyindeki sırtlara yerleşmişti. 3. Tabur da Kaechon'un hemen batısına geçmişti. Amerikan birlikleri 2. Tümen'in sağ yanını korumak üzere gelmişlerdi.

Ancak Amerikan taburu motorlu araçlarını getirerek haber vermeden akşamüstü çekilmeye başladı. Tugay, yine yalnız başına kalmış ve her iki yandan düşmanın kuşatmasına uğrayacak durumda idi. Daha fazla durma olanağı kalmadığı için, akşama doğru düşmandan çözülüp çekilme kararını verdi.

28 ve 29 Kasım 1950'de yaptığı Wawon, Sinnim-ni ve Kaechon muharebeleriyle düşmanı iki gün oyalamıştı. 27 Kasım'da dahil kazanılan üç günlük kıymetli zaman içinde 9. Kolordu ve dolayısıyla 8. Ordu geriye çekilebilme olanağı bulmuşlardı.

Tugayın aldığı görev de zaten bundan ibaretti.

28 Kasım gece yarısından bu yana, 30 Kasım sabahına kadar geçirdiğim tehlike ve korkular sona ermişti. Arkadaşların arasına katılınca aslan kesilmiştim. Artık bana bir şey olmaz diye düşünüyordum.

Sadece biraz su verebildi arkadaşlar. Onlar da benim gibi uzun zamandır bir şey yememişlerdi.

Burada toplanmış birliklerden hiçbiri tam değildi. Her bölükte kayıp ya da şehit olmuş kişiler vardı. Birisi, subayların onlara anlattıklarını ve aralarında benim birliğimin de bulunduğu ve bizzat yaşadığım gelişmeleri aktardı.

"Çinliler aniden Yalu Nehri'nin geçtiği hudut bölgesin-

den girerek BM birliklerine ani baskın yapmışlar. Dost birlikleri böyle bir duruma hazırlıklı değilmiş. 28 Kasım'da taburlar Sinnim-ni bölgesinde çembere alındık. 29 Kasım günü yapılan süngü hücumundan sonra, düşman çemberi açmak zorunda kaldı, işte bizler de fırsattan istifade edip sağa sola dağılmaya başladık. O günden beri bölüklerin nerede olduğunu bilmiyoruz. Bulduğumuz yerdeki mevcudumuz iki takım kadar. Esas birlikler sağımızdaki tepelerde. İki gündür, gruplar halinde burada toplanıyoruz. Senin gibi tek olarak gelenler de var. Zannedersem tugayın yarısı bu bölgede toplanmış durumda."

Durumu biraz anlamıştım. Zaten o kadarı da bana yetmişti. Bir saat kadar uyudum. Kalktığımda, karnım hâlâ açsa da, kendime güvenim gelmişti.

Kore'deki savaşta daha henüz hiçbir şey yaşamadığımı, açlıkla henüz tanışmadığımı ve başıma sonradan gelecekleri nasıl bilebilirdim ki?

Bir ara yanımıza bir üstegmen geldi ve bize bazı emirler verdi:

"Her arkadaş tetikte olsun. Şafak sökerken belki düşman buraya bir taarruz yapabilir. Sakın yanınızda kalan mermileri boşa harcamayın. 50 metreye kadar bekleyin, ondan sonra ateş edin."

Bizler, "Emredersiniz!" dedikten sonra üstegmen ayrıldı.

Aramızda, düşmanı o mesafeye kadar yaklaştırmamızın yanlış olabileceğini konuştuk. El bombalarımız da kalmamıştı. O mesafeden sonra gelen kalabalık düşmana karşı ancak süngü ile hücum ederiz diye tartıştık.

Ben bir süre sonra, civarda takımdan veya bölükten tanıdık kimse var mı diye kalkıp koca tepeyi dolanmaya başladım. Dolaşırken bir mevzinin içinde elinde tüfek oturan,

tanıdık birini gördüm. O bana dikkat etmediği için karanlıkta tanımamıştı. Yavaşça yanına yaklaşıp tüfeğin namlusunu sırtına dayayınca, ne olduğunu anlayamadan birden hızla geri döndü. Karşısında beni görünce hemen sarılıp öptü.

Kadir Parlak ile aynı takımdaydık. Birbirimizi kaybettimiz andan bu yana başımızdan geçenleri anlattık, birbirimize. "Bizim bölükten başka kimse var mı?" diye sordum. "Ben de bilmiyorum. Haydi dolaşıp bakalım." Şafak yavaş yavaş sökmeye başlamıştı. Kalkıp tekrar dolaşmaya başladım, Kadir'le birlikte.

Bir süre sonra Şevki Yıldırım'a rastladık, bizim bölükten. Gerçekte üçümüz de başka bölüklerde olmakla birlikte, Ankara-Ayaş'ta aynı alaydandık.

"İzmirli Mithat'ı gördün mü?" "Görmedim Faruk!" dedi Şevki.

Hepimiz, Kore'ye gelmeden önce **241. Piyade Alayı**'ndaydık.

Gönüllü olarak gelmiştik.

Kore'ye gidecek olan birlik, Türk Silahlı Kuvvetleri adıyla Ankara'da kurulmuştu.

Birlik; bir komutanlık karargâhıyla, üç piyade taburlu 241. Piyade Alayı'ndan, üç bataryalı bir motorlu topçu taburundan ve gerekli yardımcı birliklerden meydana gelmişti.

Tugay komutanlığının motorlu karargâhı da Ankara'da, 28. Tümen tarafından kurulmuştu. Aynı tümenin Ayaş'ta bulunan 241. Piyade Alayı, Türk Tugayı'nın piyade alayını, Etimesgut'taki 2. Zırhlı Tugayı 2. Motorlu Topçu Taburu da tugayın motorlu topçu taburunu oluşturdular.

Kore'ye gitmek üzere Tugaya teşkilatlanma ve ikmal yerleri olarak, Ankara ve Etimesgut garnizonlar gösterildiğinden, birliklere tertip olunan personel, silah, gereç ve donatım buralara gönderiliyordu.

Bu arada, esas garnizonu Ayaş olan 241. Piyade Alayı, 08 Ağustos 1950'de, yalnız 1929 doğumlu ve bunlarla işleme tabi erleri, muvazzaf subayları ve alay sancağı ile silahsız olarak 31 subay, 10 astsubay, 494 er mevcudu ile Ankara'ya gelmiş ve geçici olarak Sarıkışla'ya yerleşmişti.

Ağustos sonunda da her türlü hazırlıklarını tamamlamak üzere Etimesgut garnizonuna intikal etti.

O sırada, 2. Tugay Komutanı olan Süvari Tuğgeneral Tahsin Yazıcı, Birleşmiş Milletler Kore Türk Tugay Komutanlığına atanmıştı.*

Deniz yolculuğu sırasında 14 Ekim'de Tugay Karargâhının teşkilatında bazı düzeltmeler yapılmıştı. Tugay Depo Bölüğü** adı verilen teşkilata Tugayca, "Kore 1. Türk Silahlı Kuvvetleri Talimgâhi" adı verildi. Yeni tertibe göre bu talimgâh, bir karargâh takımıyla, iki piyade bölüğü, bir topçu takımı ve bir karma takımından oluşmuştu.

Ankara 1950

1928 doğumlu olduğum yazıyordu nüfus kâğıdında. Gerçekte benden iki yıl önce bir erkek kardeşim daha doğmuş, fakat yaşamamış ve bana nüfus kâğıdını miras bırakmış. Yani ben daha doğduğumda iki yaşındaydım.

* Gnkurbşk.lığı resmi yayınları seri No:7

** Depo Bölüğü; 30'dan fazla subay, bir o kadar astsubay ve 400 kadar erden meydana gelmiş olup, tugayın personel noksanını ilk elde ikmale yarar. Gerektiği zaman yedek bir kuvvet olarak da kullanılır, nitekim kullanılmıştır.

Babam ben askerdeyken ölmüştü.

Kore'ye gönüllü gitmek için başvurduğumda, bazı arkadaşlar, "İki yıldır deli olduğunu nasıl saklayabildin?" diye ısrarla sordular.

Sanırım haklıydılar. Çünkü askerliğimiz bitmesine, yani terhisime bir aydan daha az bir süre kalmıştı.

O günler de sadece, mahalleye yeni kızlar geldi mi diye düşünür ve ayrıldığımda ufak olan kızların da, iki yılda epey serpilmiş olduğunu hayal ederdim.

Kore Tugay'ına katılabilmemiz için, gönüllü olarak başvuruları, Ankara Cebeci Hastanesi'ne muayene için gönderdiler. O gün alaydan muayeneye giden 17 kişiydik..

14 kişi sağlam çıkmıştı.

Ben ve iki arkadaşı ayırmışlardı. Benim sağ gözümü beğenmemişti doktor.

Arkadaşlarla birlikte yalvarmalarım hiçbir işe yaramadı. Onlar benim için yalvarıyordu tabii.

Doktor, "Ben mesuliyeti kabul edemem. Bunun cezası büyüktür," dedi.

"Bütün mesuliyet benim olsun!" dedim.

"Mesuliyet nasıl sende olurmuş, böyle aptalca konuşma. Yoksa kafadan da sakat diye yazarım," diye söylendi doktor.

"Kafadan sakat olsam iki yıldır askerlik yaptırır mıydınız?" diye sormadım tabii.

Geceyi Sarıkışla'da geçirip, ertesi günü doktor raporunu dinlemeyip arkadaşlarımla birlikte trene binip Etimesgut'a geldim. Sakat çıktığım için çok üzülüyordum. Fakat bir yolunu bulup gitmeye karar vermiştim.

Gönüllü olup muayeneden sağlam çıkan arkadaşları ayrı

bir yerde toplamışlardı. Epey aradıktan sonra onları buldum. Hepsini depo bölüğüne vermişlerdi. O bölükteki erlerin tamamı gönüllüydü. Tam benim istediğim gibi, diye düşünmüştüm. Onlarla vedalaşırken, aynı bölükten olduğum ve sağlam çıkan birisi gitmek istemediğini söylemişti. Gönüllü yazıldığına pişman olmuştu.

"Ben evliyim, çocuklarım da var. Kimsem yok. Onlara kim bakar?" diye söylenip üzülüyordu.

Onu alıp, Mithat ve Şevki Yıldırım'ın yanına götürdüm. Aklıma onun yerine gitmek gelmişti. Onlara durumu anlatıp bir plan yaptım.

"Sen şimdi alay karargâhına gidip orada seni sakata ayırdıklarını söyleyeceksin. Ben akşamüstü gidip, benim ve diğer arkadaşların dosyalarını alıp, bu bölüğün levazım gediklisine veririm. Alayda benim de sağlam çıktığımı söylersin. Bölüğe de söyle, benim kaydımı silsinler," dedim.

Akşam üzeri alay karargâhına gidip, emir subayından benim ve diğer arkadaşların dosyalarını istedim.

"Yarın sabah gel de versinler," dedi.

Sabah olmasını sabırsızlıkla bekledim ve doğruca karargaha gittim. Alay emir subayından dosyaları aldım. Tanıdığım komutanlarla ve arkadaşlarımla vedalaştım. O zamanlar yedeksubaylığını yapan, İzmir-Karşıyaka'dan Enver Daldal isimli asteğmen benim gitmemi hiç istememişti.

Dosyaları alıp tekrar Etimesgut'a geri döndüm. Sabah saat 10:00'da bütün erata teçhizat ve eşya dağıtılacağı için geç kalmaktan korkmuştum. Fakat burada kimse kimseyi tanımadığı için durumu idare edebileceğimi düşünmüştüm. Tam dağıtım yapılırken yetiştim. Benim ve diğer arkadaşların dosyalarını başgedikliye verdim.

"Sizin hastane muayene kâğıtlarınız nerede?" diye sordu.

Ben hemen atılıp, "Onlar sonradan bölüğe gelecekmiş," dedim.

Halbuki hastane belgelerini tugay karargâhına vermişlerdi ve bundan başgediklinin haberi yoktu. Tugay da yarın sabah buradan trenle İskenderun'a hareket edeceği için, bundan sonra sorun olmayacaktı.

Kore'ye geldiğime göre de sorun olmamıştı.

* * *

Şevki, "Behiç Teğmen'i, takım çavuşunu ve Kürt Ali'yi gördüm," dedi.

Hemen arayıp onları buldum. Yanlarına oturduk. Hem etrafı gözetleyip, hem de konuşuyorduk. Bölüğün baskına uğramasından bu saate kadar yaşadıklarımızı birbirimize anlattık. Kaya Yüzbaşı'nın ölümü anlattığımda, Behiç Teğmen'in gözyaşlarını tutmayıp ağladığını gördüm.

"Allah cümlemizin yardımcısı olsun!" dedi, gözyaşlarını silip derin bir nefes aldıktan sonra.

Yatmadan önce mevzi kazmaya çalıştık. Toprak soğuktan taş gibiydi. Yine de uğraşıp kendimize bir yer yaptık. Gecenin karanlığında düşman bekliyorduk. Nöbetçi olmasına rağmen yine de baskına uğramaktan çekindiğimiz için, uyuduk, uyumadık...

Şafak sökmeye başlayıp ve etrafı artık iyice görülmeye başladıktan sonra, etrafı iyice inceledik. Düşman askeri gözük müyordu. Arkadaşlar yavaş yavaş, akşam kazmış oldukları mevzilerden çıkıp çevreyi daha iyi tanımak için dolaşmaya başladılar. Hepimiz hem çevreyi dolaşıp hem de arkadaşlarımızı arama gayreti içinde gevşemişken, bir süre

sonra, bulunduğumuz tepenin arkasından, aniden yoğun bir düşman ateşi başladı.

Neye uğradığımızı şaşırdık. Hemen yere yatıp ateşin geldiği yöne doğru biz de ateş etmeye başladık.

"Teğmenim nedir bu?" diye sordum.

"Faruk, şu karşıda gördüğün o büyük köyde bir sürü Kızıl Kore çetecileri var.. Bizim bölük baskına uğrayıp ayrıldığımızdan sonra buraya geldim. Yaklaşık iki gündür bunlarla mücadele ediyoruz. Cephanelerimiz az kaldığı gibi hiçbirimizde kumanya da yok. İki gündür bir tek olsun Amerikan tayyaresi bile geçmedi. Kâfirler bulunduğumuz tepeye kaç defa taarruz ettiler. Fakat hiçbir şey yapamadılar. Çünkü biz yüksekte olduğumuz için bize yaklaşanı zahmet çekmeden deviriyoruz. Fakat keratalar da çok kalabalık, sanki yerden bitiyorlarmış gibi tekrar ortaya çıkıyorlar."

Bulunduğumuz yerden sıçrayarak diğer tepeye doğru gidip oradaki birliklere karıştık. Burada teğmenin gösterdiği şekilde vaziyet aldık. Bizim 20-30 metre önümüzde, aralıklı bir şekilde iki tane ağır makineli tüfek vardı. Bunların sağ ve sollarında birer ve ikişer metre mesafe ile piyadeler bulunuyordu. Piyadelerin 7-8 metre gerisinde de havancılar vardı. Piyadelerin arasında birkaç tane de bazukacı* yer almıştı. Bizimkilerin ateşi ile köyde yanmamış olan az sayıdaki ev de yanmaya başladı. Kerpiçten yapılmış evlerin üstü otlarla örtülüydü. Çabucak yanıyordu.

Köyün içinden ve etrafından köpek sürüsü gibi Kızıllar çıkmaya başladı. Ortaya çıkanların çoğu yere seriliyordu. Artık gündüz olduğu için attıkları her adım rahatça görülebiliyordu. Bir saat sonra köyde yanmamış bina kalmamıştı. Yerde yatan ölümlerin sayısını bilmeye imkân yoktu.

* Roketatar

O sırada ateş kesip bulundukları yerden beyaz bir bayrak çıkardılar. Bayrağı görünce biz de ateşi kesmiştik.

Bir subay, "Köye bir manga gidip o köpekleri getirsin," diye emir verdi.

Hemen bir manga hazırlandı. Köye doğru yürümeye başladılar. Bayrak çekilen yere 100-150 metre kadar yaklaşmışlardı ki, birden manganın üzerine ateş edilmeye başlandı. Birkaç arkadaş vurulup yere düştüler. Sağ kalanlar sürünerek ateş hattından uzaklaştılar ve geri döndüler.

Biz bunu gördükten sonra tekrar ateşe başladık. Ancak görerek ateş ediyorduk. Çünkü cephanemiz son derece azalmıştı. Hatta bütün piyadeler kendi mermilerini şarjörlerden çıkarıp ağır makinelinin kolonlarına takmaya başlamışlardı.

Mangaya yapılan ateş 10-15 dakika kadar sürmüştü. Tekrar bayrak çektiler. Bizimkiler bu defa iki manga gönderdiler. Fakat beyaz bayrağa rağmen yine ateş ettiler ve yine birkaç arkadaş şehit oldu ve yaralandı. Bu beyaz bayrak konusu üçüncü defa tekrarlanınca bu defa bir takıma yakın bir kuvvet gönderildi. Biz tepeden ateşe devam ediyorduk.

Giden takım yerde yatan yaralıları yaklaşıncı biz ateşi kestik. Takım bayrağı çekenler doğru ilerlerdi. Fakat karşı taraftan ateş başlayınca takım hemen yere yatıp karşılık vermeye başladı. Biz de mermileri köpeklerin üzerine boşaltmaya başladık. Yaklaşık yarım saat süren yoğun ateşimizden sonra, yıkık köyün içinde gruplar halinde elleri havada ortaya çıkmaya başladılar. Aşağıdaki arkadaşlara teslim olmaya geliyorlardı. Takım hemen süngülerini takıp bunları çember altına altı ve bizim bulunduğumuz yere doğru getirmeye başladı. Arkadaşlar da bazıları kendilerini tutamayıp, kalleşleri tekme, tokat ve dipçikle dövmeye başladı. Yaptıkları kalleşçe hareketlerin sonucu 7 şehit, 11

yaralı vermiştik. Hepsini orada öldürsek yeri ydi. Fakat esir oldukları için bir şey yapamıyorduk.

Her bölükte birer Güney Koreli tercüman bulunuyordu. Yüzbaşı tercümana, "Sor bakalım bu puştlara, beyaz bayrak çekmelerine rağmen, hem de üç defa, gönderdiğimiz askerlere neden ateş etmişler?" diye sert bir şekilde talimat verdi.

İçlerinden bir atılarak, tercüman aracılığı ile, "Biz bu işi bilerek yaptık!" dedi.

Yüzbaşı çok sinirlenmiş olmasına rağmen kendisine hâkim oldu ve tekrar tercümana dönüp sordu:

"Peki neden ateş etmişler?"

Tercümanın sorusuna aynı adam yanıt verdi.

"Evet, teslim olmak için bayrak çektik ve onların geldiğini gördük. Bu bizim yapmış olduğumuz bir plandı. İntikam almak için yapmıştık."

Tercüman bu sözleri aktardıktan sonra hepimiz delirmiş gibi olduk.

Yüzbaşı adamların tekrar konuşmasına fırsat vermeden, "Alın bunları başımdan götürün!" der demez, esirlerin icabına bakmak için dereye doğru götürmeye başladık.

İçlerinden biri tercümana bir şeyler söyledikten sonra, o da hemen yüzbaşının yanına gitti. Sonra dönüp esirleri tekrar geri getirmemizi söyledi.

Esirlerden biri, kendilerinin Güney Koreli olduklarını ve bizleri uzaktan, düşman yani K. Koreli çeteciler ve Kızıl Çinliler olduklarımızı zannederek ateş ettiklerini, onların vahşi olduklarını, esir düşmeleri durumunda işkence göceklerini, kadınların ve kızların ırzlarına geçip kendilerini öldüreceklerini bildikleri için böyle davrandıklarını ve bizlerin burada olduğumuzu bilmediklerini açıkladı.

Ayrıca bu köyden olmadıklarını da belirtti.

Bu söz karşısında, yüzbaşı başta olmak üzere hepimiz şaşırılmış olmakla birlikte, yine de bir hileden şüpheleniyorduk. Adam durmadan tercümana bir şeyler anlatıp duruyordu.

“Bizler, Amerikan askerleri Yalu Nehri’nden çekilmeye başladığı zamanlar onların arkasından güneye doğru çekilip bu köye gelmiştik.”

Yüzbaşı tercüman aracılığı ile, “Peki sizi almaya gelen askerlerin elbiselerini de mi görmediniz, tanımadınız?” diye sordu.

“Evet gördük!”

“Peki niçin ateş ettiniz?”

“Niçin mi ateş ettik? Çünkü harpler hiçbir zaman yiğitçesine yapılmaz. Düşman daima kalleşliğe sapar. Esir aldığı askerin elbisesini giyip, elinden silahını alıp, onlardanmış gibi görüntü vererek saldırabilir. Bizler de belki düşman bizi bu şekilde gafil avlamak istiyor diye düşündük. O nedenle o planı yaptık.”

“Çıkınlarınızın içinde ne var?” diye sordu Yüzbaşı. “Açın da görelim bakalım.”

İçlerinden 3-4 kişi çıkınlarını açıp teker teker gösterdiler.

“Peki buradan nereye gideceksiniz?”

“Güneye.”

Yüzbaşı, “Gitmelerine izin vermeden hepsinin çıkınlarını arayın. Güneyden buraya kadar geldiklerine göre, bunların pasaportları da olması gerekir,” dedi.

Hiçbirimiz bunların anlattıklarına inanmamıştık.

Ellerindeki torbaları ve üzerlerini aramaya başladık. Bize pasaport diye gösterdikleri kâğıtlara bakıp geç diyorlardık. Tercüman ise baktıklarını ayırıyor, sonra bizim geç dediklerimizi de kontrol ediyordu. Bir kısmı pasaportlarını yolda düşürdüklerini, bazıları da köyde yanan binalarda unuttuklarını ifade ediyordu.

Sonunda tercüman, “Yüzbaşım, bir kısmının pasaportlarının tamam, bazıları yok kayboldu diyor, fakat birçoğu da sahte,” diye seslendi.

Bunlar Kızıl çetecilerdi. Güney Koreli olanlar da, Komünistlere iltihak eden gerillalardı.

Bunun üzerine yüzbaşı hiddetle, “Kadınlar dahil hepsinin üzerlerini de arayın!” diye emir verdi.

O anda 40-50 kişi kadar Koreli vardı elimizde. Biz onları ararken, arkadaşlar 100-150 kişi daha yakalayıp getirmişlerdi.

Köylü arkadaşlar kadınların ve kızların üzerlerini aramaktan pek sıkılıyorlardı. Bunun üzerine şehirli askerler kadınların üzerlerini aramaya başladık.

Kadın ve kızların üzerlerini erkeklerden uzakta, dere kenarında aramaya başladık.

Aradıklarımızın üzerlerinden ve torbalarından, Amerikan elbiseleri, ayakkabılar, kazaklar, sökülmüş tüfekler, kasatura, mataralar çıkıyordu. Kadınların bacak aralarından, bezleri sutyen gibi yapıp göğüslerine sakladıkları el bombaları, mermiler, Amerikan ve bizim paralar da çıkıyordu. Kadınların bellerinde sarılmış vaziyette, Amerikan ve bizim bayraklar dahi vardı.

Ayrıca, bizim ve Amerikan subaylarının resimlerini de bulduk. General Tahsin Yazıcı, Albay Celal Dora, Yarbay Natık Poyrazoğlu'nun resimleri vardı.

Kadınları ve kızları adeta, kadın doğum doktoru gibi aramıştık.

Harplerde insanlar nelerle karşılaşılıyor ve neler yaptırıyor. Bu yakaladığımız insanlar, beyaz bayrak çıkarmalarına rağmen onların yanına giden askerlerimizi kalleşçe öldürmüşlerdi. Üzerlerinden çıkan eşyalardan anlaşıldığına göre imkân bulsalar bizi öldüreceklerdi.

Bu yakalananlardan başka, ellerinde silahlarla kaçan yüzlerce çeteci daha vardı. Bunlardan biri kaçacak olsa, diğer arkadaşlarına haber vererek bizleri burada kısı kıvrak yakalayabilirlerdi. Bizler ise iki gündür hiçbir şey yiyip içmemiştik. Cephanemiz de tükenmek üzereydi. Üç ya da dört makineli tüfek kolonunu dolduracak mermimiz ancak vardı. Bu yakaladığımız esirleri nereye götüreceğimizi bilmiyorduk. Alayın, tugayın nerede olduğundan haberimiz yoktu. Bilsek bile bunları götürme imkânımız yoktu. Biz kendimiz zaten adeta çember içindeydik. Bütün bölge Çinlilerle kaynıyordu. Çeteciler tabii ayrıca, belki daha büyük tehlikeydi. Akşama kadar bir çözüm bulamazsak burada büyük bir kargaşa yaşanabilirdi. Ayrıca bulunduğumuz tepede artık daha fazla kalma imkânımız da yoktu. Buradan bir an önce ayrılmak zorundaydık.

Bazı subaylar, "Bunların dersini bizimkiler versinler, bu iş bitsin. Bunlara acıyacak mıyız? Onlar nasıl acımadan bizim askerlerimizi gözümüzün önünde öldürdülerse, biz de onları aynı şekilde cezalandıralım. Eğer biz yapmazsak, bir fırsatını bulup onlar bizi öldürürler," diye konuşuyorlardı. Bir süre aralarında tartıştılar.

Diğer subaylar ve orada bulunan arkadaşlar da, "Tamam, çok doğru," diye onayladılar.

Kızıl çetecileri kısım kısım alıp aşağı dereye götürdük. Hepsinin işini birkaç dakika içinde bitirdik.

Eğer biz yapmasaydık, onlar bir fırsat bulup bizim işimizi bitireceklerdi.

* * *

Türk Tugayı'nın da içinde bulunduğu 8. Ordu'ya bağlı kuvvetler, Kunuri bölgesinden çekilme harekâtını başlattığında, yollar yüz binlerce göçmen tarafından adeta işgal edilmişti. Komünistlerin zulüm ve tecavüzlerine maruz kalmamak için yollara dökülmüşlerdi. İçlerine karışmış gerillalarla birlikte, yoksulluk içinde daha güvenli olarak gördükleri güneye göç ediyorlardı.

Binlerce insanın içine karışmış olan ve Güney Koreli askerlerin elbiselerini giymiş Kuzeyli askerler, sabotajcılar ve gerillalar BM Birlikleri için büyük bir tehdit oluşturuyorlardı. Tabii bu kuvvetler ordunun geri güvenliğini de riske sokuyordu.

Kore; Sovyet Rusya ve Amerikalılar tarafından işgal edilip ikiye bölündükten sonra Kore Harbi başlamıştı. Komünistler, Kuzey Kore'de halkı Komünistleştirmeye çalışırken bir taraftan da genç subaylarla, kısmen tahsil görmüş fakir tabakanın çok genç erkek ve kızlarını rejim fedaisi derecesinde yetiştirip bunları Güney Kore topraklarına göndererek ora halkını da Komünistleştirmeye çalışmışlardır.

Çin iç harplerinde gerilla faaliyetlerini sanat haline getirmiş olan gerillalar Güney Kore topraklarına girmişlerdi. Saldırıdan önce faaliyette bulunan gerillaların sayısının 15000 civarında olduğu belirtiliyordu.

Gerillalar, gündüzleri dağlarda, ormanlarda, ya da meskûn yerlerde saklanıyorlardı. Dağlık arazi ve harap olmuş kasabalar, köyler saklanmalarına çok uygundu. Gece olunca da, gizlendikleri yerden çıkıp hedeflerini vururlardı.

Gerillalar, hafif havan dahil olmak üzere, çeşitli hafif silahlar ve el bombaları ile donatılmışlardı. Telsizleri de vardı. BM askerlerinden ele geçirdikleri silahları da kullanabiliyorlardı.

Gerillalar, Birleşmiş Milletler birliklerinin arasında sızıp keşif yapmışlar, emniyet karakollarını, köprü, yol, depoları, karargâhları basmışlardır.

Türk Tugayı 26 Kasım 1950'de savaşçı olmayan personelini Kunuri Kasabası civarındaki ordugâhında bırakmıştı. Savaşçı birliklerle Tokchon yönüne ilerlerken yolda perişan durumdaki göçmenler, geri giden kamyonlara bindirilerek Kunuri'ye kadar yollanarak insani görev yapılmıştı. Ancak o göçmenlerin içine karışmış olan gerillalar, o bölgedeki yerli gerillalarla birleşerek, Kunuri ordugâhına gece baskın yapmışlardır. Hazırlıksız olan muharip olmayan personeli ve dağınık durumdaki erleri feci şekilde şehit ve ordugâhı yağma ve tahrip etmişlerdir.

29 Kasım 1950'de de Türk Tugayı savunma hatlarının gerisindeki Sinnim-ni Köyü'nü gece basarak ihtiyat birliklerinin, topçu taburunun ve geri hizmet birliklerinin çekilmelerine neden olmuştur.

Savaş süresince yüz binlere varan gerillaların faaliyetleri önlenememiştir.

Kızıl çetecilerden-gerillalardan kurtulduktan kısa bir süre sonra, 30 Kasım 1950 sabahı saat 1000-1100 sıralarında güney istikametinden bulunduğumuz yere doğru, yolun üzerinde bir tank görüldü. Az sonra tank bulunduğumuz tepenin eteğinde- ki yolun kenarında durdu. Tankın içinden bir subay çıkarak olanca sesiyle bizlere bağırıp gelmemizi söyledi. Eliyle de işaret ediyordu. Bu adeta bir emirdi.

Subaylardan birinde dürbün vardı.

"Bu bize seslenen tugay komutanı," dedi dürbünle bakan subay heyecanla.

Bizim geri çekilmemizi emreden Tugay Komutanı Gen. Tahsin Yazıcı idi.

Ancak bundan şüphelenmiştik. Tankta kendisinden başka kimse yok muydu ki geri çekilmemiz için kendisi sesleniyordu. Düşman tankla birlikte Generali de teslim alıp, bizleri de gafil avlayıp, hepimizi birden öldürmek veya esir almak isteyebilirdi.

Kimse tanka doğru gitmiyordu. Bunun bir tuzak olmasından şüphelenmiştik.

Subaylardan biri, "Mademki bu tank bizim, içindekilerin de bizden olup olmadığını anlamak için boru ile onlarla işaretleşelim," dedi.

Askerler arasında borucu vardı.

"Yemek borusunu çal bakalım!" dedi aynı subay.

Borucu arkadaş da, "Peki komutanım!" deyip borusunu üfledi.

Tanktan da yanıtı geldi. Bu defa talim borusu çaldırıldı, arkasından tadat borusu. Hepsine doğru şekilde yanıt gelince, tanka doğru koşmaya başladık. Tepeden aşağı indikten sonra solun sağında içtima olduk. Subayların hepsi generalin yanına gitti. Konuşmalarından sonra tank geldiği istikamete doğru hareket edip bir süre sonra gözden kayboldu.

Hareket etmeden önce her birlik kendi mevcudunun ne kadar olduğunu belirlemek amacıyla sayıldı. Biz 52 kişiydik. Bölüğümüzden 106 kişi yoktu.

Herkes kendi birliğine iltihak edip bölük sırasıyla yola

çıkıldı. Bizim başımızda takım komutanı Teğmen Beğic bulunuyordu.

Tugay Komutanı ağızdan emir vermişti. Kunuri bölgesinden geri çekiliyorduk.

Ancak bizden önce geri çekilenler de olmuştu.

* * *

Tugay birlikleri Sinnim-ni'de baskına uğradıktan sonra şursuzca geri çekilirken, tugay komutanı önce Kaechon'da toplanıp savunmaya geçmek kararı almıştı. Daha sonra, bütün Amerikan birlikleri Pyongyang'a çekilmekte olduğu için, Sunchon Boğazı'ndan geri çekilme emri verdi. Komutan yardımcısı ve subaylardan bazıları ise, daha önceden geri çekilmişlerdi.

O konudaki gelişmeler şöyleydi:

Tugay birlikleri adeta panik havası içinde Sinnim-ni'den geri çekilirken, Tugay Komutan Yardımcısı Albay Celal Dora, tugay komutanına, "Kararınız nedir?" diye sordu.

Tugay komutanı da, "Toplanabilecek subay ve erlerle Kaechon'un doğu sırtlarını savunmak, öndeki taburlarla bağlantı yapmak ve ondan sonra duruma göre hareket etmek," diye talimat verdi.

Tugay komutanının bu kararı isabetli olmuş ve geriye şursuzca akan insan seli Kaechon'da kısmen durdurulmuş ve bozulan birlikler burada düzenlenerek yeni bir direnme hattı kurulmuştu.

Tugay komutanı alınan tedbirler için çeşitli icraatlara girişirken, alay sancağının da açılarak askerlerin milli duygularını harekete geçirilmesini istemişti. Fakat Albay Celal Dora'nın alay sancağını alarak Kunuri yönünde geri gittiği öğrenildi. Bu

gidişten tugay komutanına bir haber verilmemişti.*

Kaechon toparlanma ve savunma tedbirleri alınırken, Albay Celal Dora ve Topçu Taburu Komutanı Tahsin Kurtay, bulunan bazı subay ve astsubaylar Kaechon'dan uzaklaşmışlar ve özellikle muhabere ve sıhhiye bölükleri gibi, cephe için çok gerekli birliklerle aralıklı olarak gerilere gitmişlerdi.

Kaechon baskını esnasında kritik durum, Albay Celal Dora'nın bizzat tuttuğu harp ceridesinde şöyle açıklanmaktadır:

"Generalim kararınız nedir?" diye üçüncü defa sordum.

Binbaşı Faik'in** etkisiyle, "Savunacağız." dedi.

"Geri gidenleri durduralım, ilerde kalanları daha geriye alarak, geride savunalım. Müsaade ederseniz daha geride daha iyi savunma hatları vardır," dedim, kabul etmediler.

Her şey terk edilebilir, fakat şuracıkta yalnız bana ve emir subayıma terkedilmiş olan sancağı düşman eline nasıl terk edebiliriz, düşüncesi aklımı kemiriyordu. Yollar tıkanmış durumdaydı.

Emir subayıma, "Sancağı sırtından sök, belimize saracağız ve yaya olarak bu ölüm çemberinden sıyrılacağız," dedim.

Sancağı söktüler, yanımıza aldık ve yola koyulduk. Yalnız güvenilebilir, hep beraber sancak uğruna savaşağımızza itimat ettiğim, Yüzbaşı Cihan Kumbasar ve Yüzbaşı Abbas Yurdakul'u da yanıma alarak yola koyulduk. Biraz sonra, bir yolunu bulup sıyrılıp jip arkamızdan yetişti ve karışık bir halde çekilen birlikleri durdurmak, uygun bir yerde yeniden tertiplenmek üzere ilerledik. Yaya olanların dahi, yolda rastladıkları Amerikan araçlarına atlayarak, güneye doğru ilerlediklerini

* T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı-Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri

** Tugayın Harekat Kurmayı, Binbaşı Faik Türün.

işittik. Sunchon'a vardığımızda, orada bir hayli er bulacağımızı hesaplamıştık. Orada 1. Süvari Tümeni* Karargâhı'na girerek, tugayın uğradığı akıbeti anlattım ve yardım isteğinde bulundum. Kolorduyla konuştular. Tugay hakkında bilgi alamadıklarını ve bağlantının kesilmiş olduğunu söylerken, "Generalin hayatından emin misiniz?" diye sordular.

Bunu sordukları zaman, 29 Kasım 1950, saat 09:00 idi.

"Ben saat 04:00'te ayrıldım. O zaman sağdı."

Tugayın tamamen çember içine alınmış olduğunu, taarruz eden kuvvetin de dört tümeden daha az olmadığını ve Sunchon istikametinde ilerlediklerinden, kendilerinin de çekilme için hazırlandıklarını söyleyerek, yardım isteğimizin yerine getirilemeyeceğini söylemekle, tugayın tamamen yok edildiğini anlatmak istediler.

Kolordu komutanı ile telefonla görüşmek keyfiyetini arz ederek, yardım talebinde bulunmak hususundaki arzumu kendilerine söyledim. Telefonla tekrar aradılar.

"Hat kesilmiş! Mutlaka Kolordu hareket halindedir," dediler.

Yanımdaki arkadaşları göndererek, Sunchon'da bulunması muhtemel er ve subayları toplamak için arattım, kimseyi bulduramadım. Ancak daha evvel Sunchon'da tedavi altında bulunan 1. Tabur Komutanı Binbaşı İmadettin'i hastaneye uğratarak aldık ve üç-dört subay arkadaşla Pyongyang'a Kolordu'ya iltihak etmek üzere ayrıldık.

30 Kasım 1950 akşamı boğaz baskınından kurtularak, Kuzey Kore'nin başşehri Pyongyang'a gelen Tugay Komutanının notlarında şu açıklama yer almaktadır:

01 Aralık 1950 günü karargâhı ile şehirde bulunan 9. Ko-

* Motorlu Piyade Tümeni

lordu Komutanını ziyarete gittiğimde kolordu komutanı, kolorduya sağladığımız hizmetlerden dolayı teşekkür ettikten sonra, kendilerine Pyongyang'dan daha güneye gitmemeleri hakkında emir verdiği halde, bir Türk albayı ile bazı subayların ve birkaç yüz erin, araçlarla daha önce Seul'e kadar gittiklerini bildirdi.

Daha sonra, adı geçen albayla beni üç-beş dakika içinde telefonla görüştü. Bu görüşmede fazla bir şey söylemeksizin Albay Dora'ya şu emri verdim:

"Yanınızdaki canlı cansız mevcudunuzla en kısa zamanda hareketle tugaya katılın."

* * *

Yürüyerek 7-8 kilometre yol gittikten sonra, tamamen yanıp harap olmuş bir köye geldik. Burada bütün birlikler durup konakladılar.

Üzerimizdeki teçhizatları çıkarıp üçer beşer arkadaş bir yere tüfeklerimizi çattık. Hemen etrafa yayılıp dağılıp karnımızı doyuracak bir şeyler aramaya başladık. Çünkü 2-3 gündür doğru dürüst hiçbir şey yememiştik. Zaten daha önceden ikmal kamyonlarının yolda baskına uğradığını duymuştuk.

Yıkılan bina enkazları arasında mısır çuvalları bulup bunları kapışmaya başladık. Herkes alabildiği kadar almaya kapmaya çalışıyordu. Kimse başkasına vermeyip hatta elinden kapmaya çalışıyordu. Kendimizi küçük düşürdüğümüze aldırmandan karnımızı doyurmak çabasıydık. Kimse yanındaki arkadaşına bir koçan bile vermiyordu. Hatta tanımadığı, başka birlikten subaylardan, ateşte pişirerek ya da çiğ olarak yemek için, arkadaşlardan mısırlı

bir tanecik koçan isteyenlere dahi, tek bir mısır bile vermiyordu. Evet, bunlar düşmanımız değil kendi subaylarımızdı. Hatta bazı subaylar erlerle beraber olup enkaz altından çıkarmış oldukları mısırlardan, kendi subay arkadaşlarına bile vermemişti. Çünkü kimse nereye gideceğini ve nerede bir daha yemek bulacağını bilmiyordu. Bunu subayların davranışlarından, kendi arkadaşlarına bile mısır vermemelelerinden anlıyorduk.

O sırada bir su kuyusu bulundu. Herkes kuyunun başına üşüşüp sanki su bitecekmiş gibi matarasını doldurmaya çalışıyordu. Kimse astını üstünü tanımaz haldeydi.

Biz mısır koçanlarını kemirirken, kumanya geldi dediler. Hepimiz fırlayıp erzakları getiren cemseye koştuk. Yağmaya meydan verilmeden kamyonun başına süngülü nöbetçiler dikilip iki-üç kişiye bir kumanya verildi. Ancak kumanyaların içinden, domates suyu, patates kurusu, süttozu, ananas suyu ve turunc suyu benzeyen şeyler çıkmaya başladı. Domates ve ananas suları işe yarıyordu. Diğerleri ise o koşullarda işimize yaramazdı. Çünkü patates kurusuyla süttozunu eritmek için sıcak suya ihtiyaç vardı. Ancak su olsa bile bunları yapacak vakit yoktu. Aniden silah başı dendi. Herkes kalkıp içtima oldu. Tekmil verildi, birlik sayıldı. Sonra hareket ettik. Yerlerde açılmış, açılmamış kutular vardı. Ben hemen bunlardan bir tanesini aldım. Elime süttozu kutusu geçmişti. İki-üç kiloluk kutuyu sol koltuğumun altına sıkıştırdım. Belki bir daha konakladığımız yerde su bulup sıcak veya soğuk eritirim, diye düşünmüştüm. Ayrıca bir daha kumanya kimbilir ne zaman verilebilecekti.

Annemin bana sütü zorla içirdiği çocukluğumu hatırladım.

Şimdi ise süttozu kutusunu ganimet gibi taşıyordum.

29 Kasım sabahı, sisli ve dondurucu bir gün başlarken ve Amerikan 2. Tümeni bitip tükenmek bilmeyen tepelerde, Ch'ongchon Nehri boyunca uzanan koridorlar arasında, düşmanla muharebeye devam ederken, güneyden Sunchon'dan hareket eden motorlu bir Türk konvoyu kuzeye doğru çıkmaktaydı. Kamyonlar o sırada çok yıpranmış olan Türk Tugayı'na ikmal maddeleri taşımaktaydı ve tek yoldan tümenin gerisine doğru ilerliyordu.

Bu konvoy gideceği yere ulaşamadı. Yangwan-ni Köyü yakınında yolun her iki tarafından ateş yağmuruna tutuldu. Kamyonlar infilak etti, biri yolun dışına alındı. Diğerleri yol üzerinde yanmaya başladılar. Şoför mahallinden atlayan askerler yakın mesafeden atılan makineli tüfek ateşiyle delik deşik edildiler. Bunların bir kısmı yolun kenarındaki çukurlarda can verdiler. Çok az bir kısmı kuzeye sürünerek 2. Tümen'in hatlarına varmayı başarmışlardı.

Bir süre yürüdükten sonra yolumuzu değiştirip güneye doğru indik. Sonra tekrar sola dönüp hafif bir yokuş çıktık. Sağ tarafımızda bulunan tepenin eteğinden yürüyorduk. Eğer düşman peşimizdeyse izimizi kaybettirmeye çalışıyorduk. Üç-dört kilometre gittikten sonra bir şoseye çıktık. Saat tahminen 14:30- 15:00'ti. Yediğimiz mısır koçanları ile karnımız nispeten doymuştu. Susuzluğumuzu da gidermiştik. Yalnız uykusuz ve yorgunduk. Yürürken gözlerim kapanıyor, sağa sola yalpalıyordum. Oturup tek başına dinlenmek demek bu dağlarda kaybolmak demektir. Bütün birlik şoseden yürüyorduk. Arkamızdan, Dodge, Jip ve cemseler yetişmişti. Bizlerin arasından geçiyordu. Ben, Teğmen Beğiç ile birlikte yürüyor ve kaybettiğimiz arkadaşları, Bö-

lük Komutanı Kaya Aldoğan'ı konuşup üzülyorduk.

O sırada bir cemse yanımızda durdu. Bizim bölüğün mutfak arabasıydı. Şoför mahallinde bizim birliğin doktoru oturuyordu.

Teğmen Beğic, "Yüzbaşım, Allah versin işin tıklarında! Hep arabayla seyahat ediyorsun." diye takıldı.

Yüzbaşı bana göz kırptıktan sonra gülerek, "Haydi sizlerden para istemem, fakat cemse oldukça yüklü hepinizi almaz. Aldığı kadar kişi atlasın," dedi.

Teğmen yüzbaşıya, "Ben arkadaşlarımdan yanından ayrılmam. Sağ olun," dedi. Arkasından da ekledi: "Yalnız bize ağırlık veren şu kaputlarımızı alırsanız memnun oluruz. Sonra sizden alırız."

Hepimiz cemsenin arkasına kaputlarımızı koyduk, kamyon gözden kayboldu.

Sohbet ederek yürümeye devam ettik.

Arkadaşlardan biri, "Afedersin teğmenim, biz böyle nereye gidiyoruz?" diye sordu. "Güneye gittiğimizi biliyoruz ama, nerede konaklayacağız. Vallahi uykusuzluktan ve yorgunluktan ayaklarımızda derman kalmadı."

"Arkadaşlar, ben de sizler gibiyim. Ben de nerede konaklayacağımızı bilmiyorum. Mademki buraya kadar sabrettik, az daha dayanın. Elbette bir yerde mola verirler."

Bütün birlik, neşe, muhabbet ve kahkaha ile Kore'nin bu yabancı arazilerinde yolumuza devam ediyorduk.

Hiçbir birlik yürüyüş kolunda gitmiyordu. Yorgunluktan buna aldırış eden de yoktu.

Karman çorman yürüyorduk.

Kunuri-Sunchon dar boğaz baskını

Dağlık ve ormanlık bir bölgeye gelmiştik. Sol tarafımızda dağ, sağımızda da yüksekliği yer yer 30-40 metre arasındaydı değişen bir uçurum vardı. Uçurumun devamında çam ağaçları ile donanmış tepeler uzanıyordu. Yürüdüğümüz yol ancak bir kamyonun geçeceği genişlikteydi ve bir boğaza açılıyordu. Tepeler yarım daire şeklinde boğazın bir ucundan diğer ucuna uzanıyordu. Boğazın uzunluğu 500-600 metre civarındaydı.

Birliklerin bir kısmı boğazın içine girerken, diğer ucu çıkmaya başlamıştı. Sessiz bir şekilde yolumuza devam ederken, aniden bir silah sesi duyuldu. Herkes ne olduğunu anlamadan olduğu yerde durmuştu. Bu durgunluk bir dakika kadar sürdü ve sonra tekrar yürümeye devam ettik. Kazaen bir tüfeğin patladığını düşündük. Ancak bir iki dakika sonra ikinci bir silah sesi duyuldu. Arkası gelmedi. Kısa bir süre sonra birlik boğazdan çıkmış olacaktı. Üçüncü bir silah sesinden sonra, boğazın ucunda bulunan tepelerden sürekli olarak ateş yağmuruna tutulduk. Önceki üç silah sesinin, düşmanın kararlaştırmış olduğu bir işareti olduğunu anlamıştık. Ancak iş işten geçmişti ve çok geç kalmıştık.

Birlikler geldiğimiz yöne, geriye döndük. O yönden ve uçurum tarafından, ateş gelmiyordu. Fakat 15-20 metre kadar ilerlemiştik ki oralardan da sürekli ateş yağmuruna tutulduk. Üç yönden ateş altındaydık. Bir yanımız da dağ olduğu için kaçacak bir yer yoktu. Bu şaşkınlıkla herkes kovalamaca oynar gibi değişik yerlere koşturmaya başladı. Kargaşa sırasında dar yolda, bir kol ya da omuz darbesiyle yandan aşağıya düşenler oluyordu. O panik havası içinde kimsenin yere yatıp ateşe karşılık vermek aklına gelmemişti. Yolun solundan, dağlık kesimden ateş edilmiyordu. Can havliyle o tarafa akın etmeye başladık. Fakat aniden oradan

da ateş yemeye başladık. O hamle de boşa çıkmıştı. Artık tam manasıyla düşman tarafından kısıpaca alınmıştık. Kendimizi yere attık fakat korunacak hiçbir yer yoktu. Tamamen açıktaydık.

Ne geri, ne ileri ya da sağ veya sola gitme olanağı yoktu. Yine de kendimizi çabuk toparladık ve biz de ateş etmeye başladık. Piyadeler oldukları yerden ateş edebiliyordu. Lakin havancılar ve bazukacılar hedef alamıyorlardı. Onlar da yer, hedef gözetmeden ateş etmeye başladılar. Kendi arkadaşının mermisiyle yaralananlar bile olmuştu. Etrafta bulunan sıhhiye erleri, yaralıları kenara çekip ellerinden geldiği kadar tedavi etmeye çalışıyorlardı.

Konakladığımız yerde almış olduğum süttozu kutusu hâlâ sol kolumun altındaydı. Yolda ağır gelmiş ve atmak istemiş, fakat yine de su bulurum ümidiyle vazgeçip taşımıştım. O kargaşa sırasında sağa sola kaçışırken, hangi yönden geldiğini kestiremediğim bir mermi gelip sol kolumun altındaki süttozu kutusunu deldi. Kutu benim hayatımı kurtarmıştı. Daha doğrusu arsızlığım ve kutuyu taşımaktaki ısrarım sayesinde hayatta kalmıştım.

Düşman ateşi yakın mesafeden gelmekle birlikte, nereden ateş edildiğini bir türlü göremiyor, anlayamıyorduk.

O yoğun ateş altında, yerde yatan şehit ve yaralılarımızın çoğunu kenara çekme imkânı bulamazken, geldiğimiz yönden saldırıdan haberi olmayan, cemseler, dodgeler, jipler durmadan klakson çalarak süratle üzerimize gelmeye başlamışlardı. Klakson seslerine hiç kimse aldırtış bile etmeden sürekli görmediğimiz düşmana ateş ediyorduk. Araçlar görününce, yol açmak için kenara kaçmaya çalışırken uçurumdan düşenler oluyordu. En fecisi de şuurunu kaybedip arabaların dev tekerleklerin altında kalıp ezilenlerin manzarasıydı. Bu arada iki tane tarat (zırhlı makineli uçaksavar) geldi. Namlularını yolun sağına çevirip bütün

mermilerini bir anda boşalttılar ve güneye yollarına devam ettiler.

Bazılarımız tepenin dibinde mevzi almıştık. O nedenle tepeden yapılan ateşler bizi etkilemiyor, üzerimizden geçip yolda bulunan arkadaşlara ulaşıyordu. Benim bulunduğum mevkie sadece sağımızdan yapılan ateşler etkili oluyordu. İki-üç metre ilerimde bir ağır makineli tüfek vardı. Başında da iki kişi, biri durmadan tetiğe basıyor, diğeri de makinenin kolonlarını tutuyordu. Makineliliyi kullanan arkadaş aniden bir mermi gelip onu orada yere yıkıverdi. Makineliliyi çalıştırmak için adam gerekiyordu. Kolonu tutan arkadaş bir şeyler yapmak için çırpınıyor, fakat kimse ona yardıma yanaşmıyordu. Daha doğrusu yolun ortasına gidip kapak gibi hedef olmak istemiyordu. Bir süre bu manzarayı seyrettim, baktım ki yardıma giden yok, hemen tüfeğimi olduğum yere bırakıp olanca hızımla makinenin bulunduğu yere sıçradım.

Arkadaşa ilk sözüm, "Durma ateş et, ben kolonu tutarım!" oldu.

Makinelinin yanında daha üç kolon mermi vardı ve takılı olan kolondaki mermiler de bitmek üzereydi.

"Diğer kolonu çıkar," dedi arkadaş.

"Peki!" deyip kolonun birini çıkardım.

Ben çıkarıncaya kadar makineliye takılı olan mermi de tükenmişti.

"Hemen kolonu makineliye tak!"

"Ben kolonu takmasını bilmem ki!" diye şaşkınlıkla mırıldandım.

"Sen ne biçim piyadesin be! İnsan kolon takmasını bilmez mi? Ne işin var buralarda? Hay Allah, tam da adamına çattık. Seni Kore'ye gönderenin de..." diye söylenmeye baş-

ladı.

“Arkadaş, evet ben piyadeyim ama, ben bu tüfeklerden anlamam. Ben sıhhiye eriyim,” diye utancımdan ona yalan söyledim.

Ne söylese haklıydı. Harbe gidecek olan her ere makinelinin nasıl çalışacağını, kolonun nasıl takılacağını ve hatta bütün silahların kullanılmasının öğretilmesi gerekirdi. Ben memlekette tanksavarcıydım. Burada piyade eriy oldum.

Bütün kolonları ateşleyip tükettikten sonra, arkadaş makineliyi söktü ve omuzlayıp eski bulunduğum yere döndük. Arkadaşlardan mermi istedik. Kütüklerindeki şarjörleri çıkarıp bize verdiler. M1 piyade tüfeği kullanıyorduk Kore’de. Her bir şarjörde sekiz mermi vardı. Ben mermileri makinelinin kolonuna takarken, diğer arkadaş da makineliliyi tekrar monte etmişti.

Arkadaşların bir kısmı tepelere doğru ateş ediyordu. Tepeyi ele geçirmeyi düşünmüşlerdi. Orasının ele geçirildiği takdirde yol boyunca duran arkadaşların tepeden ateş yemesi engellenmiş olacaktı. O sırada sağımızdan düşmanın ateş ettiği ağaçlıklı bölgeden bir çığlık duyduk. Sonra ağacın dalları arasından birinin düştüğünü gördük. Düşmanın ağaçlara çıkıp dalların arasından görünmeden ateş ettiğini o zaman anladık. Makineliliyi o yöne çevirip ateş etmeye başladık. Bazı piyadeler de bize katılmıştı. Bizim yoğun ateşimiz karşısında o bölgeden düşman ateşi azaldı. Kısa bir süre sonra da tepeyi işgal etmiştik. Herkes tepeye çıkıp düşmana burada ateş etmeye başladı. Tepeler ve ağaçların altı düşman ölümleri ile dolmuştu. Şimdi sadece üç yerden ateş yiyorduk. Birliklerin bir kısmı karşı tepeleri ateş almıştı. Bir kısmı da tepenin arkasına indi. Yol oradan kıvrılıp geçiyordu. Oradan da karşı düşman tepelerine ateş edilmeye başlanınca düşmanın etkisi artık oldukça azal-

mıştı. Sadece iki yönden ateş yiyorduk.

Saat 14:30-15:00 olmuştu. Biraz daha ilerleyince boğazın çıkış noktasına yaklaşmıştık. İleride arazi düzleşiyordu. Biz aşağıda düşman yukarıdaydı. Hepimiz avcı zincirinde dağılıp serbestçe düşmanla mücadele ediyorduk. Önceden ellerindeki silahları kullanacak yer bulamayan bazukacı ve havancılar şimdi düşmana ateş etmek için yer beğenmiyorlardı.

Bir ara kafamı çevirip etrafıma baktım. Bütün etrafım ağır makineli tüfeklerle dolmuştu. Biraz sonra tepelere hâkim olan düşman artık gelmiş olduğumuz tarafa doğru yamaçlara çekilmeye başlamıştı. Bunu görünce süngülerimizi takmış hem ateş edip, hem de tepelere doğru ilerlemeye başlamıştık. Süngü hücumunda dağıldılar. Düşman artık bozulmuş, ellerinde etkili olabilecek iki tepe kalmıştı. Sadece bir yönden ateş edebiliyorlardı ki buna aldırış bile etmiyorduk. Birliklerimizin bir kısmı boğazın çıkış noktasının sağındaki tepeleri işgal etti.

Bu kargaşa sırasında güneyden gelen tayyare seslerini duyduk. Üç tane uçak pikeye geçmişti. Hangi tarafa ait olduğunu bilmediğimiz için ben şahsen korkup hemen yüzükoyun yere yattım. Elimden gelse kafamı toprağa sokacaktım. Üzerimizden geçtikten sonra kafamı kaldırıp arkalarından baktım. Her kafadan bir ses çıkıyordu.

“Rus tayyaresi!”

“Hayır Kuzey Kore!”

“Bilemediniz, bunlar Çin tayyaresi.”

Düşman tayyaresi olmaları durumunda bizi bulduğumuz yerde kolaylıkla avlayabilirlerdi. Hiçbir yere de kaçamazdık.

Bazı arkadaşlar, “Korkmayın lan! Bunlar Amerikan tay-

yaresi. Kuyruklarındaki yıldızları görmeniz mi?”

Gerçekten de Amerikan tayyaresiydiler. Düşman da bunları görünce ateşi kesmişti. Tayyareler ise düşmanı göremeyince geldikleri yöne dönmüşlerdi. Bizler de bunun üzerine düşmanı unutmuş, ayağa kalkıp ellerimizi, keplerimizi sallayıp avazımız çıktığı kadar bağıryorduk. Düşman da bizi ayakta görünce tekrar ateşe başlamıştı. Bu ani ateş karşısında neye uğradığımızı anlayamadan tekrar kendimizi yere attık.

Tayyaredekiler de durumu görmüş olmalılar ki, geriye dönüp düşmanı makineli tüfekle tararken, bir taraftan da tepelerin üzerine roketleri, yangın bombalarını yağdırdılar. On beş dakika sonra düşmanın bulunduğu tepeler kâmilan yanmaya başlamıştı. Artık düşmandan çıt bile çıkmıyordu.

Vakit ilerlemişti. Olduğum yerden kalkınca, etrafımda kimseyi göremedim. Hepsi gitmişti. Kalktım tek başına yürümeye başladım. Birliklerimizin olduğu tepeye doğru yürüyordum. İleride arkadaşları görmüştüm. Henüz tepenin üzerine çıkmıştım ki birden bir ses duydum. Birisi inliyordu:

“Anam ölüyorum. Allahını seven varsa beni burada bırakmasın. Ölüyorum! Su, su...”

Başka biri de, “Buralarda kimse yok mu? Bu zavallı arkadaş burada yalnız kalmış. Bana yardım edecek kimse yok mu?” diye avazı çıktığı kadar bağıryordu.

Seslerin geldiği yöne gidince, arkaüstü yere yatmış durmadan acı acı inleyip, iki elinin parmaklarını birbirinin içine geçirmiş, karnını tutan yaralıyı gördüm. Üzerinde de kaputu bulunuyordu. Kaputtan elleriyle karnını niçin tuttuğu belli olmuyordu.

“Bu arkadaşın nesi var, niçin karnını tutuyor?” diye sor-

dum.

“Yaralı!”

“Çok mu?”

“Evet!”

Hele bir göreyim deyip de kaputu açınca, karnında göbeğinin üstünde yumruk kadar açılmış yarayı gördüm. Hava kararmaya başlamıştı. Yaralı arkadaş bir ağacın önünde sırtüstü yere yatırdıktan sonra ceketinin düğmelerini çözüp elbiselerini kasatura ile kestim. Üzerimdeki kazaklardan bir tanesini çıkararak yarasının üzerini örttüm. Yanımda bulunan sargı bezi ile kazağın üstünden sıkıca sarıp yerden kaldırdım. Bir koluna ben, diğerine de arkadaş girdi ve yürümeye başladık. Civarda bizden başka kimse yoktu. Yaralı bir ara çok susadığını söyledi. Bu tip yaralılara su vermenin sakıncalı, tehlikeli olduğunu duymuştum. Ona bir şey söylemedim.

“Bizde de su kalmadı, biraz dayan. Bir yerde bulursak içersin.”

Saat tahminen 17:00-17:30 olmuştu. O sırada kuzey yönünden bir cemsenin geldiğini gördük. Yaralıyı yere yatırarak yolun kenarına gittik ve yaralı arkadaş bindirmek gayesiyle, durmak için işaret ettik. Fakat kamyon durmayıp yoluna devam etti.

O durumda 1.5-2 kilometre yol yürüdük. Uzakta bir köprü gördük. Köprünün altında bir insan kalabalığı vardı. Önce düşman olabileceği düşüncesiyle korktuk. Yaralıyı tekrar yatırıp biraz yanaştık. Bizimkilerdi.

Yaralı arkadaş yolda yürürken 12. Bölük'ten olduğunu söylemişti. Onun bölüğünden birilerini arayıp buldum ve onlara teslim ettim.*

* Karnından yaralı er kurtulmuş ve yıllar sonra F.P.'ü Ankara'da Jokey Kulübü'nde görev yaptığı dönemde Samsun'dan ziyarete gelmiştir.

Bizim bölükten çok az kişiyi bulabildim. Boğazdan çıkıştaki toplanma bölgesinde, Türklerden başka, Amerikalılar ve Güney Koreli askerler de bulunuyordu. Burada bir süre oyalandıktan sonra hareket emri verildi. Saat 20:00-21:00 idi. Hep birlikte 2 kilometre kadar yürüdükten sonra, cemselerin toplanmış olduğu noktaya geldik. Herkes bulduğu cemseye binmeye başladı. Amerikalı, G. Koreli ve bizler, karışık bir durumda kendini kamyonu atmaya çabalıyordu. Bütün araçların içi tıkabasa dolmuştu ve ben açıkta kalmıştım. Aşağı yukarı gidip binebileceğim bir araç arıyordum. Takımdan onbaşığı gördüm, o da benim gibi çırpınışı içindeydi. Bir süre birlikte aradık.

Onbaşı, "Biz bu gidişle burada kalacağız. Ayrılıp araya-lım, bulursak birbirimize haber veririz," dedi.

Ümitle ayrı yönlerle yürüdük. Kısa bir süre sonra koşarak yanıma geldi.

"Faruk! Faruk çabuk gel. Şurada bir cemse var. içinde de mutfak eşyası. Birlikte gidip konuşalım. Belki bizi alırlar."

Etraf bizim gibi yer bulmak için çırpınan askerlerle doluydu.

Mutfak arabasının arkasında Amerikalılar vardı ve kimseyi bindirmek istemiyordu. Bazı arabaların arkasında römork takılıydı. İnsanlar römorkların boynuzlarına, cemselerin şoför mahalline bile oturmuştu. Baktım olacak gibi değil, Amerikalıya yanaştım ve o muhteşem İngilizcemle, bizi araca almasını söyledim. Adam kendi lisanını konuştuğumu görünce, hangi milletten olduğumuzu ve rütbemizi sordu. Türk ve er olduğumuzu söyledim. Ellerini uzatıp ikimizi de içeri aldılar.

Bir saat kadar sonra arabalar hareket etmeye başladı.

Savaşın gergin bir ânında Uçaksavar Batarya Komutanı Kd. Yüzbaşı Vasıf Aytuğ, General Tahsin Yazıcı ile tartışmıştı. Yüzbaşı tugay komutanının yanından ayrıldıktan sonra çadırına girdi. Kısa bir süre sonra da silah sesi duyuldu. İntihar etmek istemişti. Helikopter yüzbaşığı oradan aldı. Tokya'da tedavi oldu, yaşama geri dönmüştü.*

Tugay Kunuri bölgesinden çekilme kararı almıştı. Bu sırada 1. ve 3. taburlar, tabur komutanları başlarında olarak, kısmen Kunuri'de toplanmışlardı. Onlara emir beklemeleri bildirildi. Topçu taburu daha önce kendi başına Anju yoluyla Pyongyang'a gitmişti. 2. Tabur'da emir almadan, kısmen Anju ve kısmen de Sunchon üzerinden geri çekilmişti.

Pyongyang'a gitmek için iki yol vardı. Biri batı yönünde Anju üzerinden, diğeri de ve kısası güney istikametinden Sunchon boğazından geçiyordu. Tugay Komutanı her iki yolun da açık olduğunu öğrenmiş ve Kunuri'de bulunan piyade taburlarına Sunchon boğazı yoluyla Pyongyang'a gidip, orada toplanmalarını ağızdan emretti.

Tugay komutanı ve beraberindekiler de bu yoldan çekilmek üzere hareket ettiler. Fakat boğazın girişinde ateşle karşılandılar. Bundan dolayı geri dönüp Anju yoluna saptılar. Tugay komutanı notlarında: "Anju üzerinden giden motorlu birlikleri yakalayıp, Sunchon yoluna çevirerek, piyadeleri bindirmek amacıyla Anju istikametine gittiğini" yazmaktadır. Fakat Pyongyang'a kadar Ordu Donatım Bölüğü'nün bir tamir grubundan başkasına rastlanmadığından, Amerikan makamlarından yardım sağlamak gayesiyle Pyongyang'a gitmiştir.

Tugayın bazı birlikleriyle, 2. Amerikan Tümeni'nin karargâhı, düşman tarafından tutulan Sonchon Boğazı'na birlikte girmişlerdi. 2. Tümen'e mensup bazı birliklerle 1. Amerikan Süvari Tümeni Sunchon Boğazı'ndaydılar.

* Yüzbaşının bataryasında görevli Ankara 1929 doğumlu, Kore Gazisi Er Yaşar Kuyser olaya şahit olmuştur.

Sunchon Boğazı'na sapan birliklerimiz, Amerikalılarla beraber zaman zaman boğazın içinde yanlardan düşman ateşine ve hatta sarılıp yok edilmek tehlikesi ile karşı karşıya kaldılar. Bu nedenle, ancak küçük gruplar halinde, hatta tek tek savaşıarak kendilerine yol açmaya çalıştılar. Piyade taburlarımız bir yandan muharebe ederek kendilerine yol açarken, diğer yandan boğazda sarılmış durumda bulunan 2. Amerikan Tümeni Karargâhı'nın kurtulmasına da yardım ettiler.

Kunuri-Sunchon arasındaki boğazdan çekilme muharebelerinde, en çok kaybı Türk tugayı vermiştir.

Amerikan 2. Tümen Komutanlığı 29 Kasım'da düşmanın Kunuri-Sunchon yolu üzerinde yol tıkanması yaptığından haberdardı. Fakat bunu çok önemsememişti.

29 akşamı birliklerin geri çekilme emri hazırlandı. Ertesi sabah yol tıkanması açılınca birlikler Sunchon Boğazı'ndan güneye intikal edecekti.

Ancak 2. Tümen'de, hiç kimsenin Komünist Çin kuvvetlerinin o sırada güneye ve doğuya tam bir tümen kaydirdiklerini ve Kunuri-Sonchon yolunu kuşatmış olduklarından haberleri yoktu.

Sabah saat 08:00 sıralarında Amerikan 7. Bölüğün erleri, gelişigüzel bir düzenle ilerleyerek bir gün evvel Çinlilerin ateşe tutukları hâkim araziye ele geçirdiler. Erlerin yorgunluğuna rağmen her şey planlandığı gibi geçmişti.

2. Tümen'in intikali sırasında bölükler çeşitli vasıtalarla bindirildiği için bölünmüşlerdi. Erler hangi kamyonunda veya jipte yer bulmuşsa ona bindiği için takımlar ve hatta mangalar bile parçalanmıştı.

Tümen Komutanı Keiser, muharebeden ziyade motorlu bir yürüyüş için düzenlenmiş olan tümeni Sunchon yoluna sevk ettiğiğinde, birliklerini hazırlıksız olarak ateşe attığını bilmiyordu.

Geçidin güney ucunda İngiliz Tugayı ile temas eden tank-

çılar, telsizle yolun açık olduğunu bildirdiler. Bu haber tümene iletildi. Fakat o sırada boğazda bulunan 9. Alay'ın bütün birlikleri düşmanın makineli tüfek ve havan ateşlerine maruz kaldılar.

Alay tıkanmıştı. Sessiz tepeler bir anda Çinlilerle kaynama-ya başlamıştı.

Türk Tugayı'na bağlı birlikler de o sırada boğazdaydı.

9. Alay Komutanı Sloane, yamaç üzerindeki 7. Bölüğün komutanı Yüzbaşı Munoz'un yanına geldi.

"İki Türk bölüğü yamaçları temizlemek üzere 7. Bölüğün üzerinden aşarak düşmana taarruz edecek!"

Manevra planı değişmiş olduğundan 7. Bölük de dahil olmak üzere, 9. Alay; tümen konvoyu yanlarından geçerken konvoyu katılacaklardı. Bu nedenle 9. Alay da muharebe edecek durumdan çıkmıştı.

Kaputlarını giymiş, süngülerini takmış Türk askerleri, 7. Bölüğün içinden geçerek düşmana doğru saldırdılar. Bu iki bölük Türk Tugayı'ndan ayakta kalabilen son iki bölüktü.

38nci Piyade Alayı'ndan Teğmen Heath, boğazda çatışmanın başladığı yerden takriben üç kilometre güneyde, tankın yolunu tıkayan, yolda kalmış personel taşıyıcının frenlerinin çekili olup olmadığı kontrol etmek için yanına gidince, yerde yaralı bir er gördü.

Yaralı er boş matarasını göstererek, "Me Türk, me Türk!" diye sızlandı.

Heath'in matarasında su yoktu. Yanındaki arkadaşlarında da su yoktu. Yapabildiği yegâne şey başını sallamak ve yardımın gelmekte olduğu kuzey istikametini göstermek oldu.

Türk askeri hem karnından, hem de omzundan vurulmuştu.

İçinde bizden başka altı Amerikalı ve dört de Güney Koreli askerin bulunduğu kamyon, baskına uğradığımız Sunchon Boğazı'ndan uzaklaşırken yüzümüzü adeta kesen soğuk hava, boğazda yaşadığım kanlı saatleri unutturuyordu.

Tabii o an için. Yoksa o çarpışmayı ömür boyu unutmayacaktım.

Güneye çekiliş

Kamyonun içindeki Amerikalılardan biri tekrar hangi milletten olduğumuzu sordu. Ben hemen Türk olduğumuz cevabını yapıştırdım.

"We Turkish soldier."

Hepsi ellerini uzatıp onbaşı ve benimle tokalaştılar. Bonyuna bir şeyler mırıldanıyorlardı. Ben de anladığım bazı kelimelere göre, yarım yamalak cevap veriyordum. Ben yarım yamalak yanıt verdikçe, benim tam anladığımı sanıp avukat gibi sürekli bir şeyler soruyorlardı. Anladıklarına zor bela cevap veriyor, anlamadığımı da "yes" ile geçiştiriyordum.

İçlerinden birisi, "Turkish soldier very good, good fight," diye mırıldandı. Diğerleri de onaylar gibi başlarını salladılar.

Ben de içimden, "Eh biz iyi dövüşürüz," diye geçirdim.

İçlerinden birisi büyük bir kesekâğıdı çıkarıp atıştırmaya başladı.

Onbaşı beni dürterek, "Ne duruyorsun, istesene!" dedi.

"Ayıp olmaz mı? Herifler hem bizi arabalarına aldılar.

Onlardan nasıl yiyecek isteriz?"

"Peki öyleyse, isteme de açlıktan buralarda mortu çekelim. Onlar ne bilsin bizim aç olduğumuzu!" diye söylendi onbaşı.

Doğru söylüyordu, fakat ben de istemekten sıkılıyordum. Fakat daha ne kadar yol gideceğimiz belli değildi. Onlar da atıştırdıkça ağzımız sulanıyordu.

Sonunda dayanamayıp patladım.

"Excuse me friend, we four day hungry," dedim.

Onlar da, "Kusura bakmaym, dört gündür aç olduğunuzu bilmiyorduk," dedikten sonra 2-3 kiloluk bir kesekâğıdı çıkarıp benim elime uzattılar. İçinde bisküvi vardı.

Hemen atıştırmaya başladık.

Arkadaş kolumu dürtüp, "Ne duruyorsun cebine zula yapsana. Yoksa gerisini onlara mı vereceğiz? Gittiğimiz yerde bulamazsak ne yaparız?" dedi.

Haklıydı. Karanlıktan yararlanarak, bir yandan atıştırıyor, bir yandan da bisküvileri ceplerimize zula ediyorduk. Kısa sürede kesekâğıdının dibine darı ekmiş olduk.

Bisküvileri yedikten sonra susuzluğumuz iyice artmıştı.

"Excuse me, two day no drink."

Hemen su verdiler. Kana kana su içtik. Artık bir sigaramız eksikti.

Olan olmuştu, yüzüzlüğü iyice ele aldım.

"Excuse me, do you have cigarettes?"

Birisi cebinden bir paket sigara çıkarıp bana uzattı. Ben de paketin yarısını alıp kalanı geriye verdim.

Keyfimiz yerindeydi. O hızla sanki İngilizce biliyormu-

şum gibi konuşmaya başladım.

Büyük ağabeyimin Amerika'da olduğunu, orada okuduktan sonra Amerikalı bir kadınla evlendiğini ve çocukları olduğunu anlattım. Sonra çıkarıp resimlerini gösterdim. Askerliğim bitince onların yanına gideceğimi söyledim. Bu sözüme hepsi gülmeye başladılar.

Bir tanesi sırtıma hafifçe vurduktan sonra, "Very good!" dedi.

Hepsi tebessüm ediyordu. Bir süre sonra çıkarıp birer kutu bira verdiler. İkimiz de kemali afiyetle içtik. Daha sonra da mukavva bir paketin içinden bir karton sigara çıkardı ve bir paket açıp kamyon içindeki herkese ikram ettiler. Bize bir paket vermişti kartonu açan Amerikalı.

Onbaşıya sessizce, "İçinden bir tane al!" dedim.

O da sadece bir tane aldı.

Bizlere göstermiş oldukları ilgiden sonra arsızmış gibi davranamazdık. 'Türkler hiçbir şey görmemişler, ne kadar yabani insanlarmış' gibi bir intiba yaratmış olurduk.

Fakat onlar bu defa her ikimize de birer paket sigara uzattılar. Almak istemedik. Israr edince aldık. Aslında zaten almak için can atıyorduk.

Onbaşı, "Faruk! Siz şehirliler ne kadar açıkgözsünüz. Eğer sen olmasaydın, ben ne bu kamyonu binebilirdim, ne de karnımı doyurup sigara tütürürdüm," dedi.

Kamyon içinde bütün gece yol aldık. Şafak sökmüştü ki bir istasyona geldik. Burada arabalardan indik. Ben ve arkadaşım Amerikalıların yanından ayrılmadık. Hep beraber yıkık bir binanın önüne gelip oturduk. Isınmak için ateş yaktık. Amerikalılardan ikisi, beş-on dakika sonra kalkıp gittiler. Kısa bir süre sonra kucaklarında büyük paketle döndüler. İçinde kumanya vardı. Biz de hakkımıza düşeni

alıp ateşte ısıtıp yedik.

Kamyonlara binip tekrar güneye doğru hareket ettik.

Mola verdiğimiz yerde bir şey dikkatimi çekmişti. İstasyonda yük vagonları duruyordu. Oraya yanaşmış olan cemselere de, Kuzey Koreli esirler vagonlardan cephane ve kumanya yüklüyorlardı. Bunların nereye gideceğini elbette bilmiyordum.

Öğleye doğru bir kısım kamyonlar durdu. Bazıları yollarına devam etti.

"Araba bozuldu. Bu arabayı geriye götürüp tamir ettireceğiz. Sizlere başka bir araba göndereceğiz," dedi Amerikalılar.

"Peki!" deyip arabadan indik.

Bunda bir numara vardı. Pek yememiştik ama yapacak bir şey yoktu. İkimiz kamyonlardan indik. Bulduğumuz yerde bizden başka 34 Türk arkadaş daha vardı. Kısa bir süre sonra bir cemse geldi. Hepimiz ona bindik. Bir kilometre ancak gitmiştik ki aniden durdu. Şoför gelip aracın bozulduğunu söyledi. Geri götürüp tamir ettirecekmiş. Yine arabadan indik. Kamyon da geldiğimiz yöne dönüp gözden kayboldu.

Hepimiz buradan nereye gideceğimizi düşünmeye başladık. Sevdiği terk etmiş ve yolları gözleyen delikanlılar gibiydik. Ancak bir farkla. Onlar yolları, sevdiği geri gelsin diye gözlerken, bizler, bizi alsın diye kamyon gözlüyorduk.

Gözlerimiz nafiye yere yollara bakmaktan yorulmuştu. Aslında nankörlük etmemek gerekirdi. Bulduğumuz yerden bir sürü araç geçiyordu. Ancak işaret etmemize rağmen bizi hiçbiri beğenmemiş olacak ki durup almamıştı.

Kamyon beklediğimiz grup arasında da Kadir Parlak da vardı. Onunla tekrar karşılaşmıştık. Boğaz baskınında Teğ-

men Beğiç ve Kadir beraber yürüyorduk. Orada birbirimizi kaybetmiştik. Teğmeni sordum. O da kaybetmiş kargaşada, sonra da bir daha görmemiş.

Hep birlikte güneye doğru, kamyonların arkasından 36 kişi küfrederek yürümeye başladık.

Birkaç saat kadar yürüdükten sonra yolun ilerisinde büyük bir ışık gördük. Hepimiz sevinmiştik. Oraya yaklaşıncı İngilizce biri durmamızı ihtar etti. Arkadaşlar anlamadığı için yürümeye devam ettiler. Tekrar dur ikazı gelince ben arkadaşlara durmaları için bağırdım. Durmamızı söyleyen Amerikalı nöbetçiydi. Yanına gidip Türk olduğumuzu söyledim. Bizlerde hüviyet falan yoktu. Cepheye gitmeden kollarımıza takmış olduğumuz ayyıldız şeridini cebimden çıkarıp gösterdim. Türk olduğumuza inandı.

“Bizim tugay nerede?” diye sordum.

“Bilmiyorum!” dedi. “Kendi tümenimiz nerede onu bile bilmiyorum.”

Nöbet mahallinde beklememizi söyleyip ortadan kayboldu. Biraz sonra yanında başka bir asker ile geldi. Kendisini takip etmemi istedi. Bütün arkadaşların kalktığını görünce sadece bir kişinin gelmesini işaret etti.

Bir çadırın yanına gittik. Amerikalı asker içeri girip benim geldiğimi haber verdikten sonra ben girdim. Çadırın içinde telsiz cihazı, masaların üzerinde daktilolar, soba vardı. Ben etrafa bakınırken bana seslenmişler, fark etmedim. Beni getiren er masada oturan subayı gösterip kolumu dürtünce ayıldım. Masada kıvr saçlı, mavi gözlü bir Amerikan albayı oturuyordu. Ayağa kalkarak benimle samimi bir şekilde tokalaştı. Cebinden bir sigara paketi çıkararak uzattı. Sonra sütlü Amerikan kahvesi ikram etti. Bir elimde sigara, diğerinde kahve, keyiften önce hangisini içeceğimi şaşırmıştım.

Albay da hangi milletten olduğumu sordu. Ona da Türk olduğumu söyledikten sonra, yine cüzdanımın içinden ayyıldızlı şeridi çıkarıp gösterdim. Tugayı sordum. Emin olmamakla birlikte Pyongyang'da olabileceğini, bütün dost birliklerin orada toplandığını söyledi ve “Kaç kişisiniz?” diye sordu.

“36 kişiyiz,” dedim.

“Eminim açsınızdır!” diye ilave etti ve yanıtını beklemeden telefonu açıp bir şeyler söyledi.

Kısa bir süre sonra dört er kucaklarında büyük kumanya paketleriyle geldi. Albay bunları arkadaşlarıma götürmemi söyledi. Tokalaşıp ayrıldık. Tabii ayrıca selam vermeyi de ihmal etmedim.

Ben önde, dört Amerikalı er kucaklarında kumanya paketleri ile arkamda, arkadaşların yanına döndük.

“Neredesin?” diye söylenmeye başladıkları an kumanya paketlerini görünce hepsi birden hareketlendi.

“Bu adamların yanında yapmayın!” diye yağma başlamadan ikaz ettim. Amerikalılar gidince kutuları kendim açıp teker teker taksim ettim.

Arkadaşların çoğu, 1. Bölük'tendi. Başlarında bir de çavuş vardı. Diğer bir kısmı da Talimgâh Birliği'ne bağlı bölüklerdendi. Bizim bölükten sadece iki arkadaş vardı.

Yemekten sonra bir kenara çekilip üşüdüğüm için ateş yaktım. İçimdeki kat kat kazak da soğuğu kesmiyordu. Ateşin başında otururken birden, 10 metre kadar uzakta boş bir binanın yandığını gördüm. Fırlayarak yanan binaya koştum. Arkadaşlara ne oldu diye sordum.

“Çok soğuktan bu binayı yakmak zorunda kaldık!”

“Yapmayın yahu, olacak iş mi...” gibilerden söylenirken

üç-dört Amerikalı koşarak geldiler.

"Hemen söndürmemiz gerekiyor!" deyip ateşin üzerine buldukları kovalarla kum atmaya başladılar.

Biz de yardımcı olduk ancak boşuna emekti. Binanın üstü otlar örtülü olduğundan her taraftan alev almıştı. Zaten su da olsa söndüremezdik.

Yanan binanın çevresinde oturup sabahı yaptık. O gece hiç üşümemiştik.

Sabah olduğunda çevremizi iyice gözleme olanağı bulduk. Bulduğumuz birlik, zırhlı araçlar, kamyonlar, jipler, römorklar, uçaksavar makineleri, çadırlarla doluydu. Zırhlı bir Amerikan birliğinin içinde olduğumuzu ancak sabahleyin anlayabildik.

Sabahın soğuk havası ciğerlerimizi doldurduğu anda kendimize geldik.

"Şimdi ne yapacağız!" diye konuşmadan, gözlerimizle birbirimize bakarak soruyorduk.

O sırada arkadaşım Kadir Parlak yanıma geldi.

"Faruk, yaram çok ağrıyor. Seninle gidip şuna bir pansuman yaptırabilirim," dedi.

Köyde basıldığımız yerde yaralanmıştı.

Albayın çadırına gittik. Selam verdikten sonra, Kadir'in yarasını gösterdim.

"Very bad!" dedim.

Telefonla birini çağırdı, bizi revire götürdüler.

Yarayı temizleyip tekrar saran görevli, hastaneye gitmesi gerekiyor dedi.

"Where is hospital? How can we go?" dedim.

Gülerek, "Biz birkaç saate kadar buradan gideceğiz. Onu hastaneye götürürüz. Tercümanlık için birinin de gelmesi gerekir," diye yanıt verdi.

Kadir ile birlikte arkadaşların yanına gidip durumu anlattık. İtiraz ettiler.

"Bu doğru olmaz. Bize tercümanlık yapacak biri lazım. Nereye gideceğimizi gerektiğinde kim soracak? İçimizde senden başka bunların lisanından anlayan yok."

Haklıydılar, onları burada bırakamazdım. Kadir üzül-müştü ama hak da veriyordu. Biz bunları tartışırken, bulunduğumuz yere başlarında bir başgedikli, 15-20 kişi geldi. Onlar da bizim gibi tugaya katılmak için araba arıyorlardı. Nereden araç bulabileceklerini bize sordular. Arkadaşlar da, birkaç saate kadar Amerikan birliğinin buradan hareket edeceğini, yalnız nereye gideceklerini bilmediklerini belirttiler.

Başlarında başgedikli bir Amerikalının yanına gidip konuşmaya başladılar. Bizimkiler konuştukça Amerikalı boyuna olumsuz anlamda kafasını iki yana sallayıp duruyordu.

Tekrar bizim yanımıza geldiler ve bunların lisanından anlayan var mı diye sordular. Ben sesimi çıkarmadım.

Arkadaşın birisi öne çıkıp selam verdikten sonra, "Başgediklim bu arkadaş onların lisanından anlıyor," diyerek beni gösterdi.

Başgedikli, "Neden sen anladığını söylemedin!" diyerek bana küfür etmeye başladı.

Bu küfürler karşısında arkadaşların yanında kızarıp bozardım. Sonunda dayanamayıp ben de patladım.

"Affedersin başgediklim ama ağzınızdan çıkan kulağınız duyuyor mu acaba? Karşınızda koleniz var da onunla

mi konuşuyorsunuz? Size çok teessüf ederim. Başgedikli de olsanız bu sözleri sarf edemezsiniz,” diye söylendim.

Başgedikli bu defa daha çok kızarak yine küfür ederek beni azarladı.

Bu defa ben de fena bozulmuştum.

“Sizin köleniz yok. Siz buraya niçin geldinizse ben de o görev uğruna geldim. Hem ben tercüman falan olmadığım için, size de aracılık yapmak zorunda değilim.”

Ben bunu söyleyince üzerime yürüyerek, “Ben sana gösteririm, hangi bölüktensin? Tugayı bulunca seni şikâyet edip bana karşı geldiğin için seni mahkemeye vereceğim. Hatta seni divanı harbe bile vereceğim,” gibi bir şeyler geveledi.

Ben de “Divanı harbe verilecek bir suç mu işledim? Cep-heden mi firar ettim? Beni mahkemeye verebilirsin ama sonunda sen suçlu olursun. Ettiğin küfürleri bütün arkadaşlar duydu,” diye cevap verdim.

Bu defa başgedikli, “Evet galiba haddinden fazla kaba sözler söyledim. Bunu yapmak istemezdim. Ama bizim durumumuzda kim olsa sinirine hâkim olamaz oğlum, biz de sizler gibi aynı durumdayız. Hadi olanları unutalım, sen de gel şu adamlara söyle bize bir araç versinler ve biz de tugaya dönelim,” dedi.

“Eğer siz geldiğinizde usulü kaidesiyle bana söylemiş olsaydınız, onlarla sizin için konuşurdum. Halbuki siz küfrettiniz. Ben ailemi, vatanımı bırakıp buraya binlerce kilometre uzağa bu Kore topraklarına görev uğruna geldim. Dua edin ki bende veya arkadaşların hiçbirisinin silahında mermi yoktu. Yoksa sizi burada aramızdan ayırabilirdim. Vatana gidince de adalete teslim olur, cezamı çekerdim. Sözün kısası ben sizin derdinize tercüman olamayacağım.

Buradan bir sürü araç geçiyor. Birisini durdurup istediğiniz yere gidebilirsiniz. Hem benim de çok işim var. Arkadaş kolundan yaralı, onu hastaneye götüreceklerini söylüyorlar. Benim de tercümanlık yapmam için onunla gitmemi istiyorlar. Ben de onunla mı gideceğim, arkadaşları yüzüstü mü bırakacağım bilemiyorum şaşırdım kaldım.”

Başgediklinin yanındakilerden biri, “Evet, sana fena sözler söyledi fakat sen de ona kızarak bizleri burada mı bırakacaksın?” dedi.

Sonunda onlarla gidip, Amerikalı bir subaya bizleri götürmesi için bir kamyon vermelerini söyledim. Buna imkân olmadığını, ancak kendileri ile gidebileceğimizi ve gittiklerini yerden bizleri tugaya teslim etmenin bir yolunu bulabileceklerini belirtti.

Sonuçta aramızda yaptığımız görüşmeden sonra, buradaki Amerikan birliğinin hareket saatinin belli olmaması nedeniyle, biz yirmi kişi yaya olarak hareket edip yolda bulacağımız bir araçla tugaya gitmeyi kararlaştırdık. Yoldan sürekli kamyonlar geçiyordu. 100-200 metre gittikten sonra arkamızdan on iki kişi daha geldi. İki saat kadar yürüdükten sonra Güney Koreli askerlere rastladık. Onlar da aynı yönde yürüyorlardı. Biraz daha yürümüştük ki yolun ikiye ayrıldığı görüldü. Yolun sağında bir ingiliz askeri nöbet tutuyordu. O da tugayın nerede olduğunu bilemedi. Yarım saat kadar daha yürümüştük ki arkamızdan bir cemse geldi. Şoför tugayın Pyongyang'da olduğunu ve arkaya binebileceğimizi söyledi. Sevinçle cemseye tırmanıp bindik. 2-3 saat kadar sonra Kuzey Kore'nin başşehri Pyongyang'daydık. İndiğimiz yerde bizim gibi dağınık olarak gelenleri birliklerine götürmek için Birleşmiş Milletler'in cemseleri duruyordu. Şehrin içi de askeri araçlarla kaynıyordu ve güneye doğru gidiyorlardı.

Bindiğim araç şehrin içinden geçtikten sonra dört katlı

fakat içi tamamlanmamış bir binanın önünde durdu. Kapının önünde bir üsteğmen duruyordu. Hangi bölükten olduğumuzu soruyor ve nereye gidilmesi gerektiğini söylüyordu. Herkes kendi birliğine katılmak üzere ayrıldık. Talimgâh Birliği'nin bulunduğu binaya girip, birinci bölük, silah takımının bulunduğu salona onbaşı ile birlikte girdim ve arkadaşları görünce heyecanlandım.

Teğmen Beğiş de oradaydı. Hemen etrafımızı sardılar ve başımdan neler geçtiğini sordular.

"Hele bir karnımızı doyurun da ondan sonra anlatalım," dedim.

"Kusura bakma sizi böyle sağlıklı görünce heyecanlandık," dediler. "Yalnız kumanyamız bitti. Belki akşama gelir. Sadece ekmeğimiz ve suyumuz var."

Ekmeği atıştırıp suyu da içtikten sonra, "Bir de sigara verin bari," dedik.

Sigara içerken onbaşı ve ben birbirimizi kaybettikten sonra başımızdan geçenleri anlattık. Daha sonra beş arkadaş daha geldi. Böylece, konuştuk ve kuru ekmeğe akşamı geçirdik. Yedi günlük yorgunluğumuzu bari burada çıkardım deyip, bir kısmımız yavaş sesle konuşurken bazılarımız da olduğumuz yere kıvrılıp yatmıştık.

Gece yarısı aniden kalk emri verildi. Uyku sersemliği ile ne olduğunu anlayamamıştık. Tam teçhizat aşağıda içtima olmamız söylendi.

Tamam da kimse de tam teçhizat yoktu ki. Bazımızda tüfek vardı, teçhizat yoktu. Bazılarında hiçbiri yoktu. Üzerine örttüğü battaniye dahi yoktu. Dört katlı bina beş-altı dakikada boşalmıştı. Bizim bölükten başka bölükler de vardı. Bürün erat ve subaylar tam tek mil toplanmıştık. Saat 02:00 gibiydi. Subayların kendi aralarında hararetle konuş-

maları bizi endişelendirmişti. Hava da çok soğuk olduğu için olduğumuz yerde hareket edip ısınmaya çalışıyorduk. Bazı arkadaşlar sigara içmeye başlayınca subaylardan ikaz geldi. Fakat hava çok soğuk olduğu için çok kişi ikazları dinlemedi. Kısa bir süre sonra bu soğukta dışarıda neden beklediğimiz belli olmuştu.

"Gece yarısı bir düşman uçağı Amerikan birliklerinden birini bombalamış. Amerikan uçakları da onun peşinden gitmiş. Düşman uçakları olduğumuz binayı yanlışlıkla bombalayabileceği düşüncesiyle önlem olarak aşağıda toplanmışız. Ayrıca diğer bölükler de burada toplanıp, başka bir yere gidecekmişiz."

Bölük sırasıyla yürüyerek hareket etmiştik. Sabah ilk toplandığımız yere geldik. Burada tankların namlularını kuzey doğuya, Kunuri yönüne çevirmiş duruyorlardı.

Uzun yürüyüşten sonra, nehir üzerinde alttan lastik botlarla bağlanmış tahta bir köprü geçtik. Köprü'nün her iki ucunda da Amerikan askerleri nöbet tutuyorlardı. Şafak söküne kadar yürüdükten sonra bir düzlükte mola verdik. Yol kenarında üzerinde çeşitli tipte askeri uçakların bulunduğu büyük bir havaalanı vardı. Çalı çırpı toplayıp ateş yakıp mola verdik. Bulduğumuz yerde Amerikalıların kurmuş olduğu portatif bir yemekhane vardı. Buraya gelen BM birlikleri konaklayıp yemek yiyorlardı. Yemekhane gerçekte havaalanındaki birlikler için kurulmuştu. Karnımızı doyurduktan sonra mola yerinde birliğimizin bulunduğu yerde istirahat ettik.

Kısa bir moladan sonra araçlar geldi ve bölük, takım sırasına göre bindik. Akşam üzeri Songhyon-ni'den geçtik ve Akşam vakti Tosong'da çadır kurup geceyi burada geçirdik. Burada siyah Amerikalılar vardı.

Amerikan Ordusu'nda sadece siyah derili askerlerden kurulu birlikler vardı. Kore'deki 25, 2 ve 3. tümenlerde siyah derili askerlerin oluşturduğu alaylar vardı. Kore Savaşı, Amerikan Ordusu'nda ırk ayrımı güden düşüncenin eseri olan bu tip birliklerin kullanıldığı son savaş olmuştur.

* * *

Ertesi günü akşamüstü tekrar hareket ettik ve gece yarısından önce Kaesong'daydık. Bizim bölük iki katlı bir binanın ikinci katında kalırken, altımızda da İngilizler bulunuyordu. Gece 3-5 nöbetini İngiliz askeriyle birlikte tutmuştum.

Sabah kahvaltıdan sonra yürüyerek bir istasyona geldik. Bizden önce gelmiş olan İngiliz birliği, yük vagonlarına bindirilmiş olan zırhlı araçlarıyla birlikte çekip gittiler. Uzun bir bekleyişten sonra biz de gelen trene bindik ve birkaç saat gittikten tren sonra bir istasyonda durdu. İstasyonda Hint birliklerini taşıyan başka bir tren daha vardı. İzin verdiler ve trenden inip yakındaki çarşıya gittik. Hem gezdik hem de kumanyamız olmasına rağmen, eğlencelik gibi bir şeyler aldık.

Munson'da trenden indik. Bölükler burada cemsellerle ayrı istikametlere götürülmüştü. Biz uçak hangarı gibi bir yere geldik ve geceyi orada geçirdik. Sabah kahvaltıdan sonra Talimgâh Birliği'nin 1 ve 2. bölüklerinin lağvedileceği dedikodular artık iyice yayılmıştı. Öğleye doğru bulduğumuz yere takım komutanları geldiler.

Beğiç Teğmen dedikoduları doğrularak, "Arkadaşlar, çok üzgünüm ancak sonuçta aynı tugay içinde olacağımız için, bir arada olacağız demektir," diye açıklamada bulun-

du. "1 ve 2. bölükten olanlar biraz sonra gelecek olan cemsellerle alaya gidecekler. Orada tabur birliklerine dağıtım olacaksınız."

Saat 14:00 sıralarında cemseler geldi. Önce bizim 1. Bölük hareket etti. Kırmızı tuğlalarla örülü büyük bir binanın önündeki meydana durduk. Burada subaylar bir tarafta, erat başka tarafta durmuş oyalanıyorlardı.

Ben 1. Tabur'un 2. Bölüğü'ne verildim. Beğiç Teğmen de aynı taburda fakat 3. Bölük'teydi. Recai Teğmen de bulunduğum bölüğün 2. Takımı'na dağıtım olmuştur.

Ertesi gün talime çıktık. Üçüncü günü de taburun doktoru gelerek önce çok kısa bir konuşma yaptı:

"Arkadaşlar bölüğün sıhhiye erleri Kunuri'de şehit ve kayıp oldu. Bu nedenle taburun bölüklerine dört sıhhiye erine ihtiyaç var. Bu erleri de içinizden seçeceğim."

Ayırdığı dört kişinin içinde ben de vardım.

Hepimiz birden, "Komutanım, biz bu işten hiç anlamayız ki!" dedik.

"Merak etmeyin. Sizleri kısa sürede sıhhiye eri yapacağız. Onun için size ders ve eğitim yaptıracağız."

Seçilen arkadaşlardan, Çankırı-Kurşunlu-Dumanlı Köyü'nden ve 1928 doğumlu olan, Şevki Yıldırım da 241. Piya-de Alayı'ndandı. O da gönüllü gelmişti.

Diğer iki arkadaştan 1928 doğumlu Durmuş Küçük, Samsun 19 Mayıs Mahallesi'ndendi. Sıddık Kaşiray ise 1929 doğumlu ve Maraşlı idi. Şevki'nin dışındaki iki arkadaş yeni tanımıştım. Fakat geçen günler içinde kardeş kadar yakın olduk birbirimize.

Verdikleri eğitim sonrası, kısa sürede ne kadar öğrenilirse biz de sıhhiyeliği o kadar öğrendik. İleriki günlerde,

dördümüz sürekli birlikte olduğumuz için, aramızda çok iyi bir işbirliği oluştu. Hiçbirimiz üzerine düşen görevi aksatmadı. Yorgun ya da rahatsız olan arkadaşın görevini de üstlendik, kısaca ahengimiz yerindeydi.

Talim ve eğitim devam ederken, silah ve teçhizatlarımız da tamamlanmıştı. Bu arada dört ya da beşinci gündü. 8. Ordu Komutanı Walter, birliğin bulunduğu yere gelmiş ve on kadar arkadaşına, bazı subay ve gediklilerle (astsubaylara) birlikte, General Tahsin Yazıcı ve Albay Celal Dora'ya madda vermişti.

General Walker, Türk Tugayı'nın Kunuri'de yapmış olduğu kahramanlıktan söz edip başarılar diledi ve geldiği gibi jipine atlayıp ayrıldı.

Birkaç gün daha sürdü talimlerimiz ve sonra, cemselere binip güneybatıya doğru ayrıldık.

Kunuri bölgesinden Pyongyang'a çekilen birlikler, düşmanın ilerlemeyi sürdürmesi üzerine, General Walker çekilme nedeniyle yeniden savaşa hazır olmadıkları için, birliklerin daha güneye kaydırılmasını emretti. 5 Aralık'ta Pyongyang'ı terk ettiklerinde düşman eline geçmemesi için şehir içinde tahrip ettikleri ve yaktıkları 8 ile 10 ton malzeme ve teçhizat bırakmışlardı. 15 Aralık'ta da 38. Paralel hattına döndüler. Düşmana karşı savunma hattı kurmaya çalışıyorlardı.

Tugayın Sunchon Boğazı yoluna sapan 1. ve 2. taburlarından bir kısmı, Sunchon'da 1. Süvari Tümeni birliklerine katılmış, bazı kısımları da ayrı ayrı buldukları imkânlarla Pyongyang'a geldiler.

Pyongyang'da hava çok soğuk olup personel de eşya bu-

lunmadığından, ateş yakarak ısınmak zorunluluğu doğmuştu.

02 Aralık 1950'de en büyük oranda kayıp veren Türk Tugayı ile Amerikan 2. Tümeni'ne toplanıp teşkilatlanmak üzere, 9. Kolordu'dan emir geldi. 03 Aralık'ta Türk Tugayı'nın motorlu birlikleri karayoluyla, diğerleri de trenle Kaesong'a harekete başladı, 05 Aralık'ta toplanabilmişlerdi.

Fakat Komünist Çin ordularının 25 Kasım'da başlattıkları tarruz devam ettiği için Tugay Seul'ün 18 kilometre güneyinde, Seul-Inchon yolunun üstünde bulunan Sosari'ye kaydırıldı.

Tugayın 03 Kasım 1950'de Taegu'da kuruluştan kaldırılan, personel ve araçlarının çoğu Tugay Karargâhı'na katılan 241. Alay Komutanlık kademesi, 07 Aralık 1950'de Erkânı Harbiye-i Umumiye Reisliği'nden (Genelkurmay Başkanlığı) gelen emir üzerine yeniden kuruldu. Daha önce komutan yardımcılığına atanan Celal Dora, tekrar 241. Piyade Alay Komutanlığı'na alındı. Yalnız sıhhiye takımı, 241. Alay Komutanlığı'na geri verilme-yerek, Tugay Karargâh Bölüğü'ne bağlandı. Alay eskisi gibi, üç piyade taburu ile havan bölüğünden meydana getirildi. Alayın Kasım 1950 başında 134 subay ve 2550 olan mevcudu, 07 Aralık'ta 103 subay, 101 astsubay ve 2010 erden ibaretti.

1. Tugay'ın 26 Kasım 1950'den 06 Aralık 1950 tarihine kadar gerçekleşen Kunuri savaşlarında ve geri çekilmelerindeki kayıp toplamı, insan olarak mevcudun %15'i, ağır silah ve araçların %70 olmuştur.

İnsan kaybının çoğu 1. Tabur'dandır.

Tugay; 218 şehit, 94 kayıp, 455 yaralı vermiştir.

Savaş sonunda yapılan esir değişiminde, kayıpların esir düştüğü anlaşılmıştır. Subay, astsubay ve er noksanları talimgâhtan karşılanmıştır.

Talimgâh, önce kadro olarak, İkmal bölüğü haline sokuldu. Tugay Muhabere Bölüğü'nden kalan personel ve gereç ile

Talimgâh

Muharebe Takımı'ndan, tugay ve alay için birer muhabere takımı oluşturuldu.

Kunuri savaşlarında BM orduları tam yenilgiye uğradı. Savaşlara katılan bütün birlikler korkulu dakikalar geçirdiler. Ölümle, imha tehlikesiyle karşı karşıya kaldılar. Bazıları diğerlerinden fazla olmak üzere, herkes ıstırap çekti.

Türk Tugayı da, ıstıraftan, ölümden, imhadan fazlasıyla nasibini almıştı.

14 Aralık 1950'de 8. Ordu Komutanı General Walker, Sosari'de Türk Tugayı'nı ziyaret etti. Kunuri muharebelerinde cesaret gösterenlere madalyalarını verdi.

Konuşmasında; "Kahraman Türk evlatları! Sizlere şahsım, ordum ve Amerikan milleti adına teşekkür etmek için geldim. Kunuri muharebelerinde ordunun sağ yanı muhafazasız kalmıştı. Düşmanın o yöndeki büyük kuvvetleri orduyu sağ yanından ve gerisinden kuşatmak ve yok etmek amacıyla ilerlemekteydi. Elde başka kuvvet olmadığından o istikamete sizleri zorunlu olarak gönderdim. Sizin fedakârane ve kahramanca muharebe ve direnmeniz olmasaydı ordum çok fena durumlarla karşılaşabilirdi. 8. Ordu bu fena durumdan kurtuluşunu size borçludur."

General Walter başka bir münasebetle de şu açıklamayı yapmıştı:

"Türk Tugayı Kunuri bölgesinde 8. Ordu'nun geri çekilmesini kahramanca korumuştur. Türk Tugayı'nı, henüz muharebeye girmemiş olduğundan, alışmak üzere önce gerillaları izlemekle görevlendirmiştım. Meğer Türklerin buna ihtiyacı yokmuş. Türklerin en keskin bir silah olduklarını çabuk öğrendik. Bugün burada sizlere 8. Ordu Komutanı sıfatıyla hitap ediyorsam bunu Türk Tugayı'na borçluyum."

General MacArthur, Türk Tugayı için ise şunları söylemiştir:

"Türkler kahramanın kahramanıdır. Türk Tugayı için imkânsız diye bir şey yoktur."

Sovyet TASS Ajansı ise Amerikalılara yönelik olarak şunu yazmıştı: "Bu defa sizleri kurtaran Türklerdi!"

8. Ordu'nun, Ch'ongchon Nehri boyunda (Kunuri Savaşları) yenilmesinin başlıca nedeni kuzeye ilerlerken kimsenin kendilerini bekleyen tehlike hakkında bir fikre sahip olmamasıydı.

Birliklerin Kunuri'den çekilmesiyle ilgili anlatılanların hiçbiri tam değildir. Birliklerdeki kayıtların çoğu ya kayıptı, ya da hiç tutulmamıştı. Hikâyeyi anlatabilecek olanların çoğu geri dönememişti. Sayılamayacak kadar çok bireysel ve birliklerin yaptıkları kahramanlıklar kayda geçmedi ki, bu kahramanlıklar olmasaydı binlerce hayat daha yok olabilecekti.

Cemselerle Tongjin Kasabası'nı durmadan geçtik. Bütün bir gün yol aldıktan sonra Kumpo Kasabası'na geldik. Burada araçlardan indik ve yol kenarında içtima olduk. Bu esnada Albay Gandi* jipiyle geldi. Subaylarla konuşup harita üzerinde çalıştıktan sonra ayrıldı. O daha ayrılmadan, önce biz bölük olarak köyün üzerindeki tepeye doğru ilerliyorduk. Bulunduğumuz tepenin karşısında da yüksek bir dağ, yalçın tepeler vardı. Aradan Han Nehri geçiyordu. Nehir Güney Kore'nin başşehri Seul'den geçip Inchon Limanı'nın kuzeybatısından 'Sarı Deniz'e dökülüyordu.

Bulunduğumuz yer bir yarımdaydı. Burada 18 gün sa-

* Amerikan İrtibat Heyeti Başkanı Albay Gamby.

vunmada kaldık. Köy halkı canayakın insanlardı. Her iste-diğimizi canla başla yapıyorlardı.

İki arkadaş da bulmuştum köyde. 18-20 yaşlarında iki öğrenci. Diğer üç sıhhiyeci arkadaş da sevmişti onları. Jang-cung ve Tomsong-cung, kısaca Jan ve Tom diye çağırı-yorduk. Yemek zamanları onları çağırır birlikte yerdik. Gelemedikleri zaman da yemeklerini ayırırdık. Onlar da çat pat İngilizce biliyorlardı. Ayrıca biraz Korece ve el lisanı ile konuşmaları götürüyorduk. Savaştan, neden çıktığın-dan konuşmaya çalışırdık. Kendi yaşamlarını anlatırlardı. Biz de kendi âdetlerimizden söz ederdik. Onlara on yedinci gün soğuk bir şaka yaptık:

“Bizler buradan yarın gideceğiz, Çinliler de burayı tank ve toplarıyla bombardıman edecekler.”

İnandılar ve ağlamaya başladılar. Çok üzölmüşlerdi el-bette. Zorlukla söylediklerimizin doğru olmadığına inan-dırdık. Bizlere sarılıp bu defa sevinçten ağladılar.

Yaptığımız eşek şakasına çok üzölmüştüm.

Bir gün sonra, 31 Aralık 1950 günü aniden gelen bir emir bize tebliğ edilince, eşek şakasının gerçeğe dönüştü-güne inanamadık.

Birliğimiz 18 gündür kaldığı bu mevkie terk edecekti. Ayrıca, köy halkının köyü tahliye etmesi ve birliğin de bu konu ile ilgilenmesi emredilmişti.

Silahlarımızı kuşanıp köye dağıldık. Ancak meramımızı anlatmakta oldukça zorlanıyorduk. Bazı arkadaşlar öğren-miş oldukları üç-beş kelime Kore lisanı ile dertlerini anlat-maya çalışıyorlardı.

“Kara Teagu, Pusan.”

Kara, git demektir. Akıllarınca Teagu ve Pusan’a gidin diyorlardı.

Sonuçta tahliye konusu kısa zamanda bütün köy halkı tarafından duyuldu. Herkes emirlere itiraz etmeden, gere-ken hazırlıklara başladılar. Götürebilecekleri ev eşyalarını kapının önüne çıkarıyorlardı.

Dört sıhhiyeci arkadaş Jan ve Tom’un evlerine vedalaş-mak için gittik. Onlara hediye olarak, Amerikan ayakkabı-sı, gömlek ve kazak verdik. Onlar da bize hatıra olarak birer vesikalık fotoğraflarını verdiler.

Akşam saat 19:00-20:00 sıralarında bütün köy halkı adeta askeri intizam içinde, köyün dar ve pis sokakların-dan geçip güneye doğru yürüyerek ayrıldılar. Suratlarında evlerini ve toprağını zorla terk etmek zorunda kalan insan-ların inanılmaz üzüntüsü vardı. Ağlayanların sayısı hiç de az değildi.

01 Ocak 1951 akşamüzeri bütün birlik çadırlarını sök-müş hareket emrini bekliyordu. Saat 18:00’de güneye doğru yürüyerek yol almaya başladık.

Bize söylenene göre, Kızıl Çin olanca hızıyla güneye doğ-ru ilerliyormuş. Baskına uğramamak için bulunduğumuz mevkie terk etmiştik. Düşman baskınlarını hep gece vakti ve aniden yapıyordu. Şimdi de bize tuzak kurmak hevesiyle olanca hızıyla geliyordu.

Korgeneral Matthew B.Ridgway, atanmış olduğu 8. Ordu Komutanlığını devralmak üzere gelişinden bir gün önce, Ge-neral Walker Seul’ün kuzeyine cepheye giderken cipinin dev-rilmesi sonucu ölmüştü.

Korgeneral Ridgway, 26 Aralık 1950’de Tokyo’dan Kore’ye ayrılırken MacArthur’a, “General Kore’ye vardığımda, durum

gerektirirse taarruz etmeme müsaade eder misiniz?" diye sormuştu.

MacArthur'un cevabı açıktı:

"Matt ne gerekirse yap. 8. Ordu senin emrindedir."

General Ridgway Kore'ye gelirken Amerikan Birleşik Devletleri Ordusunun, henüz sürünmekten kurtulamamış Asya milletlerinin askerlerini yenebileceğine emindi. Ancak oraya gidince bu düşüncede olan tek kişinin kendisi olduğunu gördü. 8. Ordu sadece güneye çekilmekle kalmamış fakat, Çinlilerle mücadele azim ve arzusunda da değildi. Cephenin büyük kısmının düşmanla teması kesilmiş, ileri karakol ve keşif kolu dahi çıkartılmıyordu.

Ridgway, yeni atandığı 8. Ordu'nun mevziini düşmanın muhtemel saldırısına karşı 38. paralel boyunca tutmak istemişti. Ancak cephede yapmış olduğu teftiş sonucu bu konuda ciddi tereddütleri oluştu. Birlikler Çinlilerin sert saldırıları ve birbirini izleyen çekilmeler sonucu, oldukça keyifsizdi. Ayrıca savunma hattının ince ve zayıf olduğunu da gördü.

Hattı kuvvetlendirmek için, Kunuri'deki kayıplarından sonra hala tam olarak toparlanamamış olmasına rağmen 2. Tümen'in zayıf nokta olan merkezde yer almasını emretti. Zaman kendisine karşıydı.

27 Aralık 1950'de, 25. Tümen Komutanı Komünist ordularının, 28 Aralık 1950 sıfır saatinde bütün cephede taarruz edeceklerini bir Çinli esirden öğrenildiğini ve muharebeye hazır bulunulmasını bildirdi.

Bu durum karşısında Türk Tugayı'nda uyanıklık derecesi artırıldı. Düşmanın, gece küçük birliklerini gizlice Han Nehri'nden geçirerek, cepheden sızdıktan sonra, yarımada toplayacağı gerillalarla birleşerek, mevzilere arkadan hücum edeceği ve meydana gelecek karışıklıktan yararlanarak, asıl kuvvetleri ile Han Nehri'ni baskın tarzında aşacağı tahmin edilmekteydi.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin işgal ettiği mevzi normalden birkaç misli fazlaydı. Bu nedenle cephedeki taburların ihtiyatları da mevzilendirilmişti.

31 Aralık 1950'de, Birleşmiş Milletler Ordusu İmjin Nehri ve doğuya uzanım hattını (B savunma hattı) savunmaktaydı.

BM Ordusu'nun batı kanadındaki 1. Kolordu sol kanadında, Kumpo Yarımadası'nda Türk Tugayı ve İmjin Nehri doğusunda 25. Tümen mevzideydi. Bu tümenin karşısında, 47. ve 17. tümenlerle, 105. Zırhlı Tümen'den kurulu 1. Komünist Kore Kolordusu, bunun batısında da 50. Komünist Çin Ordusu vardı. 1. Kolordu'nun sağ kanadında 1. Güney Kore Tümeni mevzideydi.

31 Aralık 1950 saat 03:00'te 1. Kolordu'nun savunma mevzinin ileri karakol hatlarına, keşif ve emniyet birliklerine ilk düşman taarruzları başladı ve bu birlikler İmjin Nehri gerisine çekilmek zorunda kaldılar.

31 Aralık 1950 günü düşman nehri geçmeye çalıştı.

İmjin Nehri'nin bazı geçit yerlerini ele geçirmiş olan düşman 01 Ocak 1951'in ilk saatlerinde 1. Güney Kore Tümeni'nin iki alayının iç hatlarındaki taburlarına taarruz etti ve onları dağıttı. Bu alayların dış kanatlarındaki taburlar ise savunmaya devam ettiler. Düşman 1. G.Kore Tümeni'nin doğusunda ve 9. Kolordu'nun sol kanadındaki 6. Güney Kore Tümenine de aynı zamanda saldırdı ve batı kanadı üzerinden Han Nehri'ni geçti. Tümen mevzileri terk etmek zorunda kaldı. Düşman açılan bu gedikten iki alayını geçirdi ve süratle Uijongbu istikametinde şoseden 15 kilometre ilerletti.

1. ve 6. Güney Kore tümenleri bölgesinde cephe çökertilmişti ve bu istikamette kuzeyden düşman ilerlemekteydi. 25. Tümen ciddi düşman taarruzları ile karşılaşmamış olmasına rağmen sağ kanadındaki bu zafiyetten dolayı güneye çekilmek zorunda kaldı. 24. Tümen de aynı nedenle çekildi.

Düşman bütün gücünü Seul'e yöneltmişti. Saldırı ciddi tehlike oluşturunca, General Ridgway batıdaki kuvvetlerin Seul köprübaşı mevziini tutmalarını emretti ve 8. Ordu'nun geri kalanını doğuya çekti. Çin birliklerinin ana mevzilere güçlü saldırılarından sonra da, savunma hattını Seul'ün altmış beş kilometre aşağısına çekti.

Yarımadanın kuzey kıyılarını savunmak için tertiplenmiş olan Türk Tugayı, batıda kanadındaki BM kuvvetlerinin bu harekâtıyla ileride kalmış oldu. 25. Tümenle birlikte tugaya, yarımadanın dar yerinde bir süredir hazırlanmakta olan savunma hattına acele çekilme emri verildi.

Tugay düşmanın eline geçmemesi için, işlerine yarayacak her şeyi yakıp, tahrip ederek 01 Ocak'ta yaya olarak çekilmeye başladı. İstihkâm Bölüğü de yol, köprüler ve tesisleri tahrip etti.

8. Ordu Komutanı 14 Ocak 1951'de Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ziyaret etmiş ve bir mesaj göndermişti.

Gönderdiği mesajda, "1. Kolordu'nun sol kanadına uzanan Kumpo Yarımadası savunma planlarının büyük başarıyla uygulandığını ve bu nedenle düşmanın 1. Kolordu'yu sol kanadından kuşatmak arzusundan vazgeçmiş olduğunu" belirtmişti.

02 Ocak'ta, 3. Güney Kore Kolordusu'nun üç tümeni düşman baskısı sonucu çok hırpalandılar. Düşman birlikleri, gerilalar ve göçmenlerle birlikte 60 kilometre ilerleyerek Pukhan Nehri ile Han Nehri'nin birleştiği noktaya vardılar. Wonju'da şiddetli çatışmalar oldu.

03 Ocak'ta ise düşman Seul köprübaşı mevziinin sol kanadındaki 24. Tümen hatlarına saldırmaması sonucu, batısında da mevzide olan 27. İngiliz Tugayı ile birlikte çekilmeye başladı. Diğer tümenler de çekilmişti. Cephede yalnız kalan 29. İngiliz Tugayı çok sayıda esir ve kayıp vererek Seul'e çekildi.

26 Kasım'da kuzeydoğuda düşman saldırısı sonucu bozgu-

na uğrayıp bölgeyi boşaltarak denizden intikal ile Pusan'da toplanmış olan Amerikan 10. Kolordusu'na bağlı birliklerde doğuya cepheye intikal ettirilmişti. Kolordu bölgesindeki Güney Kore tümenleri düşman karşısında tamamen dağılmış ve büyük kısmı yok olmuştu. Bütün birlikleri gelmiş olan 10. Kolordusu Wonju'da tutunmaya çalışıyordu.

Batıda son birlik Seul'den 04 Ocak'ta çekildi ve Çinliler kuzeyden Güney Kore'nin başşehrine girdiler.

BM Ordusu'nun sol kanadı tamamen Han Nehri'nin güneyine çekilmişti. Seul-Inchon hattını 25. Amerikan Tümeni, Seul'ün güneyi ve güneydoğusunu iki İngiliz Tugayı ve bir Güney Kore Tümeni ile 1. Süvari Tümeni tutmuştu.

Türk Tugayı Inchon dolaylarına getirilerek 25. Tümen'in ihtiyatı oldu. Batıdan 25. Tümen'in kuşatılmasına önlem olarak bir Türk Taburu Seul-Inchon şosesi üzerinde Sosari'de mevziendirildi.

10. Kolordu doğuda (D) savunma hattı üzerinde savaşmaya devam etmesine rağmen, 1 ve 9. Kolordu'ya güneydeki Ansong nehri 'D' savunma hattına çekilmesi emredildi.

25. Tümen 'D' savunma hattına çekilirken arada, üç artçı mevzilerinde himaye durumu alacaktı.

25. Tümen ve Türk Tugayı, gece kamyonlarla Naegok bölgesinde ilk artçı mevziyi işgal etti. Bir Amerikan tank taburu da Türk Tugayı emrine verilmişti.

05 Ocak'ta düşman Han Nehri'ni geçerek Seul ve Kampo'ya yerleşmiş ve bazı birliklerini de güneye göndermişti.

Aynı gün Türk Tugayı, 25. Tümen'in içinde ve bu tümenin 27nci Alayı ile birbirini koruyan artçı mevzileri işgal ederek 'D' savunma hattının gerisinde Chonan'a geldiler.

Merkezden ve Kore'nin doğusunda, düşman saldırıları ocak ortasına kadar sürmüştü. Batıda ise saldırılar azalmıştı.

Cephe boyunca düşman baskısı azalınca, General Ridgway düşmanın ufak birliklerine taarruzi keşif başlattı ve istihbarat kaynakları da pek çok düşman birliklerinin toparlanmak, düzenlenmek için çekildiğini rapor etti.

Ridgway, düşman kuvvetlerinin, ilkel lojistik sistemleri nedeniyle, durmadan sadece bir ya da iki hafta saldırı operasyonları düzenleyebileceğine kani olmuştu. Düşmanın toprak kazanmasının geçici önemi olduğu ve 'savaş tedbirlerinin sürdürülmesi' gerektiğini belirtti. Kuvvetlerinin başarı kazanacağına eminde.

Ancak General MacArthur o kadar iyimser değildi.

Kasım sonunda Çinlilerin savaşa müdahale ettiğini görünce, Washington'a, 'eğer büyük bir destek gönderilmediği takdirde Çinlilerin BM kuvvetlerini Kore'den çıkarabileceğini' bildirdi.

ABD'nin elinde yeterli yedek kuvvet yoktu. Bunun yanında Washington 'Kore'nin büyük bir savaşa girilmesini gerektirecek yer olmadığını' değerlendirmişti. Bu nedenlerle Genelkurmay Başkanlığı, MacArthur'a, "BM kuvvetlerinin büyük ölçüde takviye edilmesinin söz konusu olmadığını" bildirdi. Birlikler Kore'de tutunabildiği kadar kalacaktı. Fakat Çinliler BM kuvvetlerini Pusan'a sürmesi durumunda, Japonya'ya çekilmesi emri verilebilecekti.

Washington'un gerekçelerine karşı olarak MacArthur Çin'e misilleme olarak dört önlem alınmasını önerdi:

Çin sahillerinin abluka altına alınması, Çin savaş endüstrisinin deniz ve hava kuvvetleriyle tahrip edilmesi, Kore'deki birliklerin Milliyetçi Çin kuvvetleriyle takviye edilmesi ve Çin topraklarında, Milliyetçi birliklerle oyalama operasyonları yapılmasına izin verilmesi.

Bu yayılma önerileri Washington'da ciddi bir incelemeden sonra kabul edilmedi ve savaşı Kore'de sürdürme politikasına devam görüşü ağır bastı.

Durum Genelkurmay Başkanı General J.Lawton Collins Kore'yi ziyaretinden sonra kesinleşti. Collins, 8. Ordu'nun Ridgway liderliğinde toparlanmakta olduğu gördü ve o da, Çinlilerin 8. Ordu'yu Kore Yarımadası'ndan atamayacağına kani oldu. 15 Ocak'ta da, "Kore'de kalınacağını ve savaşa devam edileceğini" açıkladı.

01 Ocak akşama doğru başladığımız yürüyüşü bütün gece sürdürdük. Gece yarısını geçmişti ki bulunduğumuz yere cemseler geldi. Bindik ve gecenin ıssız ve karanlık yollarında bilmediğimiz bir yöne doğru tozu dumana katarcasına doğru süratle ilerliyorduk. Bir saat kadar sonra düzlük bir yerde durduk. Arabalardan indik. Karanlıkta görebildiğimiz kadarı ile etraf yıkılmış, harabeye dönmüş binalarla doluydu.

Hava inanılmaz derecede soğuktu ve diz boyu kar vardı. Yıkık ve yanmış binaların enkazları arasından tahta parçaları toplayıp gruplar halinde ateşler yakarak donmaktan kurtulduk.

Sabaha karşı karşıımızdaki oldukça yüksek tepelere doğru yürüyüşe geçtik. Burada soğuk, konakladığımız yerden de fazlaydı. Yürüdüğümüz tepelerde kar diz boyu olup bazı yerlerde belimize kadar dahi gelmekteydi.

Çok yorgun olduğumuz için yanıımızdaki battaniyeyi yere serip biraz olsun dinlenmeye çalıştık.

Tepelere doğru tırmanma iyice zorlaşmıştı. Sabaha karşı tekrar hareket ettik. Artık daha yükseğe, tamamen karla kaplı tepelere çıkıyorduk. Ayaklarımız karın içine gömüldüğünden düşe kalka yürüyorduk.

Sonunda oldukça sarp bir tepeye varmıştık. Keçi yolundan bu tepeye çıkarken yolun bir tarafı uçurumdu. Çıkamayacağımı düşündüğüm anlar olmuştu. Karda yürümekte zorlandığım zamanlar, yanımda taşıdığım sıhhiye sedyesini baston gibi kullanmıştım. Tepeye varınca çadırlar kuruldu ve tabur burada mevzilendi. Çadırların başına nöbetçiler dikildi. Havanın soğukluğu en aşağı eksi 10-15 derecedi. Soğuk hava bazen düşmandan daha çok bezdiriyordu bizi.

Sabahleyin tekrar toparlanıp aşağılara indik. Güneş batmak üzereydi ki cemseler geldi. Güneybatıya doğru ilerledik. Yanmakta olan büyük bir şehrin içinden geçerken üzücü ve ürkütücü manzaralarla karşılaştık. İnsanlar adeta panik halinde güneye göç ediyorlardı. Savaşın ne kadar kötü bir şey olduğunu anlamak için bu manzarayı görmek dahi yeterliydi. Yalanlarından kopmak, doğup büyüdüğü yerleri, evlerini terk etmek, onarılamayacak derecede manevi ve maddi kayba uğramak, bir insanın yaşayabileceği en korkunç olaylardandı mutlaka.

Bu insanların, bağırıışları, telaşları, can kaygısıyla kaçışları, ailelerin birbirleri kaybetmeleri, özetle can pazarını görmek bizleri de oldukça etkilemişti.

Eşyalarını taşıyabildikleri kadarıyla, kadın çocuk bakmadan, sırtlarına yüklemişlerdi. Öküz arabasına sahip olanlar herhalde varlıklı kesimdi.

Bu kargaşa esnasında, yanan ya da çöken binaların içinde kalanlar olduğu gibi, araçların önünden kaçamayıp ezilenler de vardı. Bu gördüklerim son dört gün cephede yaşadığım kanlı olaylardan daha etkileyiciydi. Bu cehennem ortamda, biriyle tartışan, yumruklaşan, güreşir gibi kavgaya tutuşanları tabii ki önemseyip dile getirmeye gerek yoktu.

Şehrin içinde kamyonla geçerken 4-5 metre yakınımıza

yanan bir bina çöküverdi. Şoför durumu önceden fark ettiği için oradan uzaklaşarak bizleri de kurtarmış oldu.

İnsan selinin içinde geçerek şehir dışına çıktık. Burada da askeri inzibatlar sayesinde yürüyenler biraz olsun yol kenarına çekilebildiği için kamyon daha rahat yol alabiliyordu.

Kunuri bölgesinden beri, bizler çekildikçe göçmen kafileleri de artmıştı. Sonradan öğrendiğime göre, Güney Kore ve tabu BM askerleri kuzeye çıktıkça insanlar da kafilelerle kuzeye çıkmışlar, birlikler güneye çekilmek zorunda kalınca, onlar da Kızılların eline düşmemek için bu defa güneye inmek zorunda kalmışlardı. Kısaca anlatılması zor bir manzaraydı.

Başımı çevirip yanan şehre ve oradan kendini kurtarmaya çalışan insanlara baktım. Kore'nin en büyük liman şehirlerinden biri olan 'İnchon' belki ileride tekrar onarılacaktı. Ancak bu yaşananlar elbette unutulamayacaktı.

Bir-iki kilometre sonra durduk. Buradaki tepeler çıkıp mevzilendik. Üç gün geçirdik bu tepelerde ve üç gün boyunca insan seli güneye doğru akmaya devam etti. Söylenildiğine göre, tabii içlerinde gerillaların da bulunduğu, 3-4 milyon sivil Koreli güneye doğru yürümüşü.

Burada kalmamızın nedeni bu sivil halkın emniyetini sağlamaktı.

Üç gün sonra buradan da ayrıldık. İnchon şehrinin güneyine doğru yol aldık. Geçtiğimiz köy ve kasabalarda kısa molalar verip bir-iki gün gittikten sonra Osan Kasabası'na geldik. Burada bütün birlikler araçlardan inip yolun hemen kenarından başlayan dağlık kesimden yürümeye başladık. 25-30 kilometre kadar yürüdükten sonra Ansong'a geldik. Oradan da Chonan'a geçtik. Taarruza kadar burada kaldığımız sürede eğitim yaptık.

* * *

Birleşmiş Milletler Ordusu, 26 Kasım'da kuzeyde başlayan Çin kuvvetlerinin taarruzundan daha fazla etkilenmemek için batı kanadını Ansong Nehri'ne 'D' savunma hattına kadar çekti. Düşman buraya kadar yürüyememişti. Çekilme sırasında yolları dolduran göçmenler harekâtı oldukça zorlaştırmıştı.

Kunuri bozgunundan sonra BM birliklerinin morali oldukça bozulmuştu. 8. Ordu'nun yeni komutanı, bu amaçla 3. Tümen'in, topçu ve zırhlı birliklerle takviye edilmiş bir taburuna taarruzi keşif yaptırttı. Bu birlikler düşmanın savunma mevzilerine yaklaştılar ve onlara ağır kayıplar verdirdiler.

9. Kolordu tarafından da Yoju yönünde yaptırılan taarruzi keşif yaptırıldı. Bu hareketlerden sonra, 1 ve 9. kolorduların güvenlik birlikleri, Osan-inchon ve Yoju hattına ilerletildi.

14, 15 ve 16 Ocak 1951 günlerinde 10. Kolordu cephesinde düşman saldırısı devam etti. Birlikler Ch'enhon'a çekildi. 10. Kolordu da 'D' savunma hattına yerleşmişti.

Türk Tugayı 'D' savunma hattının gerisinde, Chonan'da bulunuyordu. Muharebe eğitimi için o zamana kadar imkân bulamayan birliklere, kazanılan tecrübelerden de yararlanılarak, muharebe tatbikatı yaptırıldı.

* * *

Toparlanma ve saldırı

Aklımda hayal meyal kaldığına göre, bu köyden 20 Ocak 1951'de yılının ilk büyük saldırısını başlatmıştık. 17 gün 18 gece devam eden bu taarruza, 'Büyük Taarruz' ismi verilmişti. Kunuri'den sonra yapılan ilk muharebeydi. Hedef

Çinlilerin elinde olan Seul'ü kurtarmaktı.

O zamanlar ortalıkta dolaşan söylentilere göre, mütareke yapılacaktı. Mütareke sonuçlanıncaya kadar da her iki taraf da yerinde duracak, ateş kesilecek ve birlikler kendi hududundan dışarı çıkmayacaktı. Bundan dolayı bizler ve burada bulunan BM diğer birlikleri, bu mütareke gününe kadar, Kızılların elinde olan dost Korelilerin yerlerini geri almak için mücadele ediyorduk. Bu nedenle büyük taarruza başlamıştık. Kısa bir süre önce buraya kadar hep çekilmiş-tik. Düşman da peşimizden akın etmişti. Halbuki başlarına gelecek felaketten haberleri yoktu. Donanmalar sahilden güvenliği sağladığı gibi, denizden çıkarma yapmak için de nakliye gemileri bekliyordu. Düşmanın sol tarafından yani doğu kesiminden çevirme yapmak üzere hep güneye doğru çekilmiş, Ansong'a kadar gelmiştik. Daha buraya gelmeden önce, düşmana taarruz edeceğimizin emrini General MacArthur vermişti. Her nasılsa düşman bizim tarafımızdan çevrileceğini anlayınca, olduğu yerde savunmaya geçmişti. Daha fazla güneye sokulması durumunda, hem ikmal zorluğu, hem de birliklerini geri çekmekte zorlanacağı için bulunduğu mevzide kalmıştı.

* * *

BM liderleri tarafından kış boyunca Kore'de ateşkes sağlamak için sonuç getirmeyen çalışmalar yürütüldü.

BM Genel Meclisi'nde 14 Aralık 1950'de 'Ateşkes Komisyonu' kuruldu. Çinliler kendi şartları dışında her türlü görüşme önerisini reddediyordu.

Tabii BM önerileri demek gerçekte ABD şartlarıydı. Çinliler de o günkü duruma göre savaş alanında kazanan taraftı.

Ocak 1951 ortalarında BM Komisyonu, ateşkese temel olacak bazı prensipler saptadı: Bütün yabancı kuvvetlerin

Kore'den çekilmesi; geçici yönetim için BM gözetim ve düzenlenmesinde de serbest seçim yapılması; ve ateşkesten sonra, ABD, SSCB ve Komünist Çin'in temsilcilerinin de katılımı ile, Uzak Doğu sorunlarını çözmek için konferans yapılması.

Birleşmiş Milletler'in bu önerilerine bazı Amerikalı yetkililer şüphe ile yaklaşmakla birlikte, yönetim olumlu oy vermişti.

Çinliler ise önerilere, kendilerinin BM'ye kabulü* ve Amerikan kuvvetlerinin Formaza'dan çekilmesini de içeren başka önerilerle karşılık verdi. BM'nin bu önerileri kabul etmeyeceğini biliyorlardı ve reddedilince hiç şaşırmadılar.

Sonuçta 01 Şubat 1951'de, SSCB, onun peykleri ve bazı ülkelerin itirazlarına rağmen, BM üyeleri Çin Halk Cumhuriyeti'nin saldırgan ülke olduğunu ilan etti. Hindistan, Burma bunu veto etti. Komünist olmayan yedi ülke ve Yugoslavya da oylamaya katılmadı.

Kore'de harbin devamı karşısında, bir taraftan bu siyasi faaliyet sürerken, öte yandan BM, Komünist Çin ve Kuzey Kore'ye ait silah ve harp gereçlerine ambargo konmasını kararlaştırmış ve bütün üye devletlerin buna uymalarını istemiştir.

Çin'in silah ikmalinin kaynağı olan Sovyet Rusya, doğal olarak buna uymamıştır.

Savaş önlemek için siyasi çalışmaları, sıcak ve lüks salonlarda, bol yemekli içkili toplantılarla sürdürülürken, Kore'nin karlı sarp dağlarında, sıcaklığın eksi onlarda, yirmilerde seyrettiği havada, kanlı savaş cephede olanca hızıyla devam ediyordu.

Bu arada Türkiye Büyük Millet Meclisi 23 Aralık 1950'de Kore'deki Türk Tugayı'na verilecek ödeneklerle ilgili bir karar almıştı.

Buna göre; subay, askeri memur, astsubay, sivil memur ve hizmetlilerin almakta oldukları maaş ve ücretlerin bir mislini, kıta çavuşlarının 60, onbaşı ve erlerin 30 lira ödenek almaları kabul edilmişti. Bu ödenekten bir kısmının dolara tahvil edilecek, tuğgenerale 40, albaya 30, yarbaya ve binbaşıya 20, diğer

* Çin, Rusların gayretiyle 1971'de Birleşmiş Milletler'e üye olmuştur.

subay ve askeri memurlara 15, astsubaylara 10, kıta çavuşlarına 7, erlere 4 dolar verileceği ve ödeneğin geri kalan kısmının şahıslar adına İş Bankası'na yatırılacağı bildirilmişti.

Taarruzun ilk gününü, buradaki sarp tepelerde düşmanımızı aramakla geçirmiştik. İkinci gün düşmanı saklanmış oldukları delikte bulduk. Bizleri beklemediği bir anda karşısında bulunca şaşırmıştı. Bizlerin de dağlarda yol almaktan ayakları şişmiş, yorgunluktan ayakta duramayacak hale gelmiştik. Ancak düşmanı bulunca yorgunluğu ve ayaklarımızın şişkinliği sanki birden geçmişti.

Ateş emri ile düşmana mermi yağdırmaya başladık, bir süre sonra da süngü hücumuna geçtik. Düşman bu sarp tepelerde arkasına bakmadan kaçıyor, bizler de arkalarından adeta birer şahin gibi uçuyorduk. Düşman umulmadık bir bozguna uğramıştı.

Kızıl Çin birlikleri birbirlerinin emniyetini sağlayarak geri çekilmeye çalışıyor, bizler de bundan yararlanarak arkalarından gece gündüz kovalıyorduk.

Tugayımızda 'Şimal Yıldızı' adıyla günlük gazete çıkarıldı. Bizler de görmediklerimiz ve bilmediklerimizden bu gazete sayesinde haberdar olurduk. Yapılan çatışmalarımızda düşmana verilen zayıat ve esir durumunu ertesi günü bizlere dağıtılan bu gazeteden öğrenirdik. Ayrıca diğer, dost birliklerin durumu hakkında da bilgi alırdık. Gazetelerden ve düşman esirlerinin ifadelerinden, cephede en iyi çarpışan ve düşmana daha çok zayıat verdiren askerin Türk askeri olduğunu öğrendik. Bunu dost birliklerin, asker ve subaylarından da duyuyorduk.

Taarruzun altıncı günü bulunduğum bölükten, 1929 doğumlu İlyas Kahveci* isimli arkadaşımızı, düşmanın serseri

* İlyas Kahveci 26 Ocak 1951'de şehit olmuştur.

bir havan mermisi ile kaybettik. Parçalar kafasına isabet etmişti. Bölüğümüzde, hatta taburda, bu taarruzda ilk şehidi vermiştik. 5-6 da yaralı vardı.

Kunuri'den sonra bizim bölük lağvedilince, 1. Tabur'un 2. Bölüğü'ne verilmişim ve burada üç arkadaşla birlikte sıhhiye erliği yaptığım için bunları biliyordum. Gerçekte sıhhiye erliği daha önceki durumumdan, avcı erlerinkinden daha zor ve tehlikeliydi.

Bölükte dört sıhhiye eri ve bir de çavuş ya da onbaşı bulunurdu. Bölük taarruza kalktığı zaman her sıhhiye eri birer takıma iltihak edip takımın ortasında bulunurdu. Takım erlerinin bulunduğu yerleri sürekli dolaşarak yaralanan varsa sutre gerisine çekerek ilk tedavisini yapardı. Şehit ve yaralıların kayıtları tutulurdu.

27 Ocak'ta daha fazla şehit verdik. Bizim bölükte yoktu fakat tugayda en aşağı 9-10 şehit olduğunu söylemişlerdi.

28 Ocak'ta yine sarp bir tepeye çıktık. Toprağı oldukça kaygandı. Bu tepede beyaz Amerikalılar vardı. Dört gündür düşmanla çarpışmalarına rağmen onları bir türlü püs-kürtememişler ve sonunda düşman, Amerikan taburunu çember içine almıştı. Durum bizim tugaya bildirilmiş ve bunun üzerine bizim bölük gönderilmişti. Amerikalıların bulunduğu tepenin karşısındaki başka bir tepeye çıkarak düşmanla çatışmaya başladık. Çemberi açmaları için elimizden geleni yapıyorduk. Mücadele ertesi gün öğleye kadar sürdü ve Amerikalıların arkasında bulunan düşman dayanamayıp geri çekildiler. Biz de Amerikalıların bulunduğu tepeye çıkıp o mevzileri onlardan teslim aldık.

Öğleden sonra birden düşmanın havan atışı başlamıştı. Biz de karşılık verdik. Kısa bir süre sonra bizim bölüğün bulunduğu tepeye karınca sürüsü gibi gelmeye başladılar. Belki bir alay vardı. Çekilen Amerikan taburunu görünce taarruza kalkmışlardı. Beş-altı saat karşılıklı ateşten son-

ra, düşman birden ateş kesti. Bir-iki saat kadar sessizlikten sonra, acayip sesler duymaya başladık. Kurt uluması, keçi melemesi gibi birbirinden ilgisiz sesler.

Takviye edilmiş binlerce düşman askeri olanca hızlarıyla üzerimize doğru koşturuyordu.

"Ulan bunlar da ne?" diye sordu yanımdaki arkadaş heyecanla.

"Neye benzettin?" dedim.

"Bunlar bizi tükürükle bile boğarlar yahu!" dedi bir başkası.

"Keriz gibi bekleyecek değiliz ya..." diye bir ses duydum. Konuşan arkadaş daha soğukkanlıydı. "Bunlar askerden ziyade çapulcu alayına benziyor."

Birden, "Ateş!" komutunu duyduk.

Bu emirle biz de ateşe başladık. Muhtemelen o kalabalık içine doğru attığımız hiçbir mermi boşa gitmiyordu. Ancak sanki yere düşenin yerine iki kişi çıkıyormuş gibi, azalacaklarına çoğalıyorlardı. Ardı arkaları kesilmiyordu. Yere düşüyorlar fakat saldırıları durmuyordu. Bu durum karşısında biz de şaşkınlığımızı üzerimizden atamıyorduk. Allahtan düşman isabetli atış yapamıyordu ve muharip değillerdi. O bakımdan ya yeteneksiz ya da eğitimsizdiler.

250-300 metre yaklaşmışlardı ki düşmana ateş etmekle başa çıkamayacağımızı anladık. Biz bu arada üç sıhhiye arkadaşla, bu kargaşa içinde şehit ve yaralı aramayı sürdürürken, fırsat bulunca da ateş ediyorduk. Düşmanın çok yaklaşması karşısında ben de üstümdeki dört el bombasını fırlattım. Ancak o telaşla ateşleme halkalarını çıkarıp çıkarmadığımı bilmiyorum. Durum ya bütün bölüğün burada şehit olacağını, ya da ölmeyenlerin yaralı ve esir düşeceğini gösteriyordu. Aniden bölük içinde süngü şıkırtıları duyulmaya başladı. Hepimiz, biz sıhhiyeciler dahil, süngülerimi-

zi takmış, 'süngü hücumu' emrini bekliyorduk.

Süngü hücumu verildi. Bölük olduğu yerden fırlayarak, "Allah Allah!" sesleriyle kızıl köpeklerin üzerine yürüdü. Dağ bizim bağırırlarımızla adeta inliyordu.

Düşmanın üzerine, hem ateş ediyor, hem de önüne gelen düşmanı talimlerde öğretilen, süngü dövüşü kaidelerine göre, çevik bir hareketle düşmanın neresine gelirse gelsin bakmadan saplıyordum. Bu kahldığım kaçınıcı süngü hücumuydu hatırlamıyorum. Artık kana alışmışım. Arkadaşların ya da düşmanın kanı başımı döndürmüyor, mide mi bulandırmıyordu. Gurur duyulacak bir şey olmasa da savaştaydık ve ben artık bu konuda usta olmuşum.

Kunuri'de katıldığım ilk süngü hücumunu hatırlıyorum.

"Önüne çıkan Çinliye doğru süngüyü uzatırken korkudan gözlerimi kapamıştım. Açığımda süngüyü Çinlinin göğsüne saplanmış gördüm ve süngünün ucundaki Çinli de gözleri açık bana bakıyordu. Bir süre ne yapacağımı bilemedim. Heyecandan elimdeki tüfeği bıraktım. Çinli yere düştü; bana öyle bakarken ölü olduğunu sonra anlayabildim. Süngüyü göğsünden çıkarmak için bir türlü tüfeği tutamıyordum. O anda yanımda bir arkadaş belirdi.

"Aptal herif! Tüfeğini alsana, bir kişiyi öldürmekle bunların tükeneneğini mi sandın?" diye bağırdı.

"Beni uyaran arkadaşın kim olduğunu bilmiyorum, fakat süngüyü yerde yatan Çinlinin göğsünden çıkarıp tekrar ileri atıldım. Bu arada midem bulanmış ve kusmak istemişim..."

Süngü savaşı devam ederken, bazukacılar da durmadan düşmanın arka tarafına aşırı ateş yapıyorlardı. Bu kanlı boğuşma yarım saat kadar sürdükten sonra Kızılar neye uğradıklarını bilmeden geri çekilmek zorunda kaldılar. Ortalık Kızıl leşleri ve yaralıları ile adeta bir bostan tarlasına dönmüştü.

Kaçamayıp sağa sola saklananlar, bulundukları delikten çıkıp ve ellerini kaldırıp teslim oluyorlardı.

Düşmanla dört gün çarpışıp çember altına alınan Amerikan taburunu, iki gün içinde hem çemberden kurtarmış hem de tepeleri ve buraya yalan olan köyleri tekrar düşmandan geri almıştık.

Bu kanlı ve çetin boğuşma sonunda birkaç şehit ve 10-15 yaralı vermiştik. Şehitleri, yaralıları ve esirleri tabura gönderdik. Düşman burada umulmadık darbeyi yiyince, olanca hızıyla kuzeye doğru çekilmişti.

30 Ocak 1951 günü ise 438* rakımlı tepeye, 7. Bölük'le birlikte saldırdık düşmana. Tanklar da yardıma gelmişti. Yaptıkları ateşle düşmanı sindirmeye çalıştılar. Arkasından uçakların ve topçuların ateşi başladı. Düşman tepeden sürekli ateş yağdırıyordu. Tepe kayalık olduğu için düşman rahatlıkla saklanacak yer bulabiliyordu. Bizim ateşlerimiz fazla etkili olmadı. Yaptığımız taarruzda bölüğümüzün Silah Takım Komutanı Selahattin** Üsteğmen, düşmanın kör bir kurşunu ile şehit oldu. Bölükte o gün de bir şehit, iki yaralı verdik. Tabur içinde ise, üç şehit ve beş yaralı vardı. Düşman ise sayılmayacak kadar ölü vermişti. Sadece bizim bölüğün aldığı 40-45 yaralı ve 100'e yakın esiri vardı. Fakat tepeye çıkamadık.

Civardaki bütün tepelerde çatışmalar sürüyordu. Ertesi günü de tepeye çıkamadık. Bu birkaç gün daha devam etti.

Şubat ayının ilk günleri, taarruzun on iki ya da on üçüncü günüydü. Tugayımızın üç taburu birden, aynı gün ve aynı cephe kesiminden saldırıyorduk. Bizlerle birlikte dost birlikler de saldırıya katılmıştı.

* 431 rakımlı tepe.

** P.Üsteğmen Selahattin Ereğem (Eregemen) İstanbul doğumlu. (17.6.1954'te BM Madalyası verilmiştir.)

Aklımda kaldığına göre o günkü cephe durumu şöyleydi: Tugayın üç taburu sacayağı şeklinde üç kola ayrılmıştı. Doğuda 3. Tabur, batıda 2. Tabur, bizim 1. Tabur da ortadaydı. 3. Tabur'un sağında, hangisi olduğunu hatırlayamadığım Amerikan birliği vardı. 2. Tabur'un solunda İngilizler, onların solunda Avustralyalılar ve gerimizde takviye ve emniyet için diğer dost birlikler vardı.

Öğleye doğru, topçuların ve tankların aşırı ateşi ve tayyarelerin saldırıları başlamıştı. Onların ateşi kesildikten biraz sonra, 2. Tabur, İngilizler ve Avustralyalılar taarruza geçtiler. 3. Tabur, bizim 1. Tabur ve Amerikalılar olduğu yerde duruyordu. Saldırı bir süre devam ettikten sonra, yavaş yavaş geriye bizim bulunduğumuz mevziye doğru çekilmeye başladılar. Bunu gören Çinliler, çapulcular gibi hemen deliklerinden çıkıp dost birliklerin peşine takıldılar. Kaçanları çember içine almak gayesiyle de birliklerin aralarını açıp kolları genişlettiler. BM birlikleri bize doğru yaklaştıkça, Çin birliklerinin kolları onları ortalarına almak hevesiyle gittikçe açılıyordu. Bizler mevzilerimizde düşmandan saklanıp kendimizi göstermiyorduk. Bu manzara karşısında heyecanla, düşmanın karşısına bir an önce çıkmak için sabırsızlanıyor, yerimizde duramıyorduk.

Çinliler kolları daraltmaya başladıkları zaman Amerikalılar ve 3. Tabur harekete geçip düşmana görünmeden sol tarafından çevirme hareketine başladılar. Bir süre sonra düşmanın arkasına geçmişlerdi. Düşman kendilerine saldıran birliklerin dağıldığını düşünüp onları ellerinden kaçırmamak için, bir kısım kuvvetlerini sol tarafına göndermişti. Böylece kendilerini bekleyen bizim 3. Tabur ve Amerikan birliklerin üzerine gitmiş oldu. Başka bir kolu da benim bulunduğum 1. Tabur'a yaklaştı. Çinli birlikleri hilal şeklini almıştı.

Adeta kucağımıza gelen düşmana aniden yaylım ateşine başladık. Bizim ateşimizle Çinliler tuzağa düştüklerini

anladılar ve hızla geri çekilmeye başladılar. Bu sırada 3. Tabur ve Amerikalılardan da ateş yiyince iyice şaşırılmışlardı. Bu defa çekilen birliklerle birlikte bizim birlikler yayılarak Çinlileri biz çembere aldık.

Büyük bir bozguna uğramışlardı.

Önümüzden kaçmaktan başka çareleri kalmamıştı. Tabii kaçamayan çoktu. Ölü ve yaralı olarak yerde yatan düşman askerlerinin sayısını öğrenemedim. Ancak görünüşe göre Kunuri baskınının intikamını biraz olsun almıştık.

Ertesi günü 'Şimal Yıldızı' (North Star) gazetesinden, düşman birliklerinin Çinlilerin 4. Ordusu olduğunu ve geriye çekilen Çinlilerin 30-40 bin kişi olduğunu öğrendik.

Moral kazanmıştık. Bizim gibi eminim iki aydır geri çekilen BM kuvvetleri de kendine gelmişti.

Taarruzumuz diğer günler de sürdü. Kızıkları nerede bulduysak ateş ve süngü hücumuyla önümüze katıp kaçırtıyorduk. O günlerde taarruz sonucu bizim ve dost birliklerin ölü ve yaralı sayısı 800-1000 arasındaydı. Düşmanın kaybı ile ölçülemeyecek kadar azdı.

Şubat 1951 başında da kuzeye yürüyüşümüz devam etti.

Kumyangjang-ni Muharebesi

BM birliklerinin güneye çekilmesi nedeniyle ikmal mesafesi kısalmış ve düzelmiş olmasına karşın, Komünist Çin birlikleri lojistik konusunda kâbus geçiriyordu. Toplarını, mühimmatını ve ikmal maddelerini, yetersiz taşıma olanaklarıyla ve hava taarruzu altında Yalu'dan getirmek oldukça zordu. Çin kuvvetlerinde, Koreli işçiler sayesinde çok az gıdayla yaşayabilen,

insan gücü vardı. Buna rağmen yüzlerce kilometrelik uzaklıktan ve dağlardan kol gücüyle bunları getirmek, elbette Çin Ordusu'nun savaş gücünü azaltıyordu.

Bu onların sorunuymdu.

Ancak BM kuvvetlerinin de sorunu vardı. Harekâta uygun bir arazide yeniden düzenlenen ve donatılan kuvvetlerinin morali ve azmi kalmamıştı. Yeni Ordu Komutanı Ridgway 8. Ordu'ya savaşma azmini yeniden kazandırmak için uğraşmaya başladı. Önce her gittiği yerde taarruzdan söz ederek, Kore'nin terk edileceği söylentilerine, dedikoduya son verdi. Kesin emirlerle ordunun kuzeye harekete geçeceğine inandırdı ve düşmanla temas kurmak ve muharebeye zorlamak üzere de orduyu harekete geçirdi.

24 Ocak 1951'de, 1. Kolordu cephesinde, 25. Tümen'in 35. Alayı ile Osan'dan Suwon istikametine ve Türk Tugayı ile de Songjon-ni – Osan-ni hattında kuzeye yıpratıcı taarruz yapılması uygun görüldü. Hedef Kumyangjang-ni Kasabası'nın ele geçirilmesiydi. Hava desteği ve Amerikan topçusu da Türk Tugayı'na yardımcı olacaktı.

8. Ordu Komutanlığı'nca her gün varılacak hedefler belirlenmişti. Tugayın silah ve cephane ve teçhizatı tamamlanmıştı. Her piyade bölüğünün silah takımında üç adet 61 mm.lik havan, üç adet A4 makineli tüfek ve üç adet 60 mm.lik roketatar vardı. Erlerde ise 80 piyade fişegi, her mangada hafif makineli tüfek başına 400 mermi vardı. Takımlara kadar telsiz haberleşme olanağı da mevcuttu.

24 Ocak gecesi birlikler bildirilen yere vardılar. Bir keşif kolu da Kumyangjang-ni Kasabası'na yaklaşmış ve bir grup düşmanla karşılaşmıştı.

25 Ocak günü de hedef, 185 rakımlı tepe ve tepenin batıya ve vadiye inen sırtlarıydı. Köylerde gerillalar da olduğundan, bölükler köyleri ve araziye tarayarak ilerlediler. Bölüklerle ileri harekât kademeli yapıldığından çok yavaş olmuştu.

9. Bölük sert düşman direnmesi ile karşılaşmıştı. Bunun üzerine ihtiyatta olan 1. Tabur'un 2. Bölüğü yardıma gitti ve o günkü hedef olan 185 rakımlı tepeden batıya uzanan sırtları işgal edildi.

10. Bölük de, 9. Bölük hizasına ve 185 rakımlı tepenin batısındaki sırtlara vardı.

11. Bölük de ilerlemiş ve küçük düşman direnmelerini kırarak 185 rakımlı tepenin doğusuna yaklaşmıştı.

Bu aşamadan sonra, 185. tepenin alınması gerekiyordu ve bu görev 10. Bölüğe verilmişti. Ancak tepenin doğu ve batı yollarının kuvvetli bir şekilde tahkim edilmiş olduğu bilinmiyordu. Yapılan taarruzlarda sert bir savunma ile karşılaşılınca yarlardan saldırının sonuç getirmeyeceği anlaşıldı. Cepheden taarruz edilmesine karar verildi. 10. Bölüğün taarruzuna, 9. Bölük makineli tüfek desteği sağladı.

Bu arada 10. Bölüğün 1. Takımı da tepeye güneyden saldırıya başladı. Arazi fundalık ve engebeli olduğu için görünmeden düşmana yaklaşabilmişti. Takım komutanı süngü hücumu emri verdi. Önce el bombaları atıldı, sonra 'Allah Allah!' diye bağırarak düşmana saldırıldı. Açıkta ve hendekte bulunan düşman bomba ve süngü hücumu ile yok edilmişti. Düşman ihtiyatları yardım için tepeye koşarken, hücum mesafesine gelmiş olan bölüğün diğer iki takımı da ihtiyatların üzerine saldırdı. 1. Takım da güneyden saldırdı. Dost düşman birbirine girmişti. Çok kısa bir süre sonra ayakta düşman askeri kalmamıştı. Sadece kapalı mevzilerdeki düşman ateş edip direniyordu, onlar da temizlendi. Hücumu uğramayan düşman askerleri tepeyi terk etmiş olmakla birlikte yakın bir yerde mevzilendiler. Karanlık basmıştı, 10. Bölük de, düşmana karşı tertip aldı. 9. ve 11. bölükler de bulundukları yerde geceyi geçirmek için hazırlık yaptılar.

Karanlık basınca 11. Bölüğe düşman saldırısı başladı. Arazi düşmanın baskın yapmasına çok uygundu. Bu baskınların ka-

rargaha doğru genişlemesi durumunda, 9 ve 10. bölükler de kuşatılmış olacaktı. 2. Bölüğün desteğinde, bölükler gündüz ele geçirdikleri yerleri terk ederek gerideki sırtlara çekildiler. Asker çok yorgun ve hava da eksi 10 derece civarında ve her yer kar içindeydi. Köylerden aldıkları kuru otları karın üstüne sererek birkaç saat uyuyabildiler.

26 Ocak'ta bölükler piyade muharebeleri ve yer yer süngü hücumları ile düşman direnmelerini birer birer kırarak ilerlediler.

Hedefi 156 rakımlı tepenin doğu yamaçlarını ele geçirmek olan 11. Bölük ve doğusundaki 2. Bölük sert düşman direnmesi ile karşılaşmıştı.

10. Bölük cepheden saldırıyordu ve bekleyecek vakti yoktu. Topçu ateşi ile birlikte yürüdü. Süngü hücumuna geçeceği zaman; 3. Takım komutanı üstegmen omzundan vuruldu. Bu durum hücumu geçecek olan erleri kararsızlığa sevk etti. Üstegmen erlerin moralini düzeltmek için, yaralanmadığını göstermek için ayağa kalkınca bu defa boynundan vuruldu.

Galeyana gelen erler süngü hücumuna geçtiler. Bölüğün diğer takımları da hücumun başladığını görerek kendiliklerinden saldırıya kalktılar. Koşarken hem el bombalarını atıyorlar, hem de ateş ediyorlardı. Düşman kısa sürede süngülenmiş, açıkta sağ kalan düşman kalmamıştı. Fakat üstü kapalı mevzilerden ve mazgallardan düşman ateşi devam ediyordu. İkmal ve geri hizmette görev yapan erlerin de katılımıyla fedakârlıkla akşam üzeri tepe zapt edildi.

11 ve 2. bölükler de doğu yamaçları ele geçirmişti.

26 Ocak 1951 günü akşamında birlikler hedeflerini ele geçirmişlerdi. Ertesi günü harekât sürecekti.

İkinci Dünya Savaşı'nın ünlü Amerikan piyade komutanı Yarbey Blair, 26 Ocak günü 156 rakımlı tepedeki olayları yakından seyretmiş, 27 Ocak günü muharebe meydanını gezmiş

ve gördüklerini aynı günkü 1. Amerikan Kolordusu'nun günlük gazetesinde şöyle yayınlamıştı:

"8. Ordu'nun yaptığı sınırlı hedefi taarruz yavaş yavaş ilerlerken, bu hafta sonunda Kore harp tarihinde kahramanlık öyküleri de yazılmıştır.

Türklerin karşısında düşman, kaçmaya vakit bulamamıştır. Onlara bulundukları mevziide her ne pahasına olursa olsun tutunmaları emredilmiş ve tutunmuşlardır, fakat hayatları pahasına.

Bu harekât şüphesiz ki bu harbin en kanlı piyade muharebesi olmuştur. Şahsi tecrübeme dayanarak şunu kesin olarak söyleyeyim ki bu taarruz herhangi bir harbin en kanlı muharebesi olmuştur.

Türkler harikulade, harp tarihinde uzun süre yaşayacaktır. Çinliler, gördüğüm boş mermi kovanlarına bakılırsa, çok şiddetli çarpışmışlardır. Bir Çinli de bombasını atmak üzere ve bomba elinde iken öldürülmüştür.

Komünist Çinliler iyi donatılmışlardır. Tüfekleri, bombaları, otomatik silahları ve havanları vardı. Giyimleri de iyiydi. Çift mülflonlu ayakkabıları vardı. Yiyecek ve cepheleleri ise pek çok idi. Disiplinleri iyi olmalıydı, aksi halde mevzilerde ölmezlerdi.

Kaide olarak, bu gibi hazırlanmış mevzilere taarruzda, taarruz eden tarafın savunan tarafa nazaran üç misli kuvvetli olması gerekir. Halbuki burada, mevzilerdeki her kızıl Çinli ile bir Türk çarpışıyordu. Ancak, Türkler çok üstün nitelikte askerlerdi.*

25-27 Ocak 1951'de yapılan muharebelerdeki büyük başarıları dolayısıyla Türk Tugayı'na Amerikan Kongresi'nce, 'Mümtaz Birlik Nişanı' (Distinguished Unit Station) ve beratı verilmiştir.

Ayrıca aynı tarihteki muharebeler için, Güney Kore Cum-

* Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri.

hurbaşkani Syngman Rhee de 'Cumhurbaşkanlığı Birlik Nişanı' vermiştir.

27 Ocak'ta Türk Tugayı, Kunuri muharebesinde savaşmış olduğu, 150. Komünist Çin Tümeninin 447 ve 443. Alayları ile savaşmış ve bir alayını bozguna uğratmıştır.

Aynı gün Türk Tugayı'nın 2. Taburu, görevini 15. Güney Kore, Alay da 3. Amerikan Tümeninin 65. Portoriko Alayı'na devir ve teslim ederek kamyonla Suwon'un güneyindeki Ch'akchi Kasabası yakınına nakledildi.

27 Ocak'taki savaşta düşman 474 ölü vermiş 23 de esir alınmıştı. Çoğu 156 rakımlı tepedeki çarpışmalarda ölmüştü.

Türk Tugayı'nda ise bir astsubay, 11 er şehit olmuştu. 31 de yaralı vardı.

8. Ordu Komutanlığı'nca, BM Ordusu'nun giriştiği yıpratıcı taarruzlar iyi sonuçlar vermişti. Bütün cephede "yapılan bu taarruzlar sonucunda, düşmanın ileri karakol mevzileri sahası zapt edilerek asıl muharebe hattına yaklaşılmış, düşmana insanca ve malzeme kayıplar verdirilmiş olduğundan bu çeşit taarruzların daha büyük oranda sürdürülmesi uygun görülmüştü.

25. Amerikan Tümeni'nin 35. Alayı'nın büyük bölümü Seul'ün güneyindeki Suwon şosesinden ilerleyerek hedefine varmıştı. Ancak alayın Sarı Deniz kıyılarına uzanan cephesinde düşmana hücum edilmemişti. Türk Tugayı, 35. alayın birliklerini değiştirerek bu bölgede taarruzla görevlendirildi.

Türk Tugayı'nın 35. Alay'la hududu, Kumgon-ni – Sosari hattıdır. Tugayın ileri harekâtına, sağındaki 35. Amerikan Alayı da bölgesinden ilerlemek suretiyle katılacaktı.

28 Ocak 1951 günü 1. Tabur sabah saatlerinde Ch'akchi'den Kumgon-ni'ye hareket etti. Bu tabur 35. Alay'ın birliklerinden cepheyi teslim aldı. Amerikan birlikleri oradan uzaklaştılar. Tabur 189-137 rakımlı tepeler hattını tutmuştu

2. Tabur aynı gün Won-ni'ye vardı. 169 rakımlı tepe-Won-

ni hattını tuttu.

3. Tabur yeterli kamyon olmadığı için geçikmişti. Akşama doğru Och'on-ni'de toplandılar. Topçu Taburu da gelmişti.

29 Ocak'ta, 2. Tabur, 110, 154, 164 rakımlı tepeleri birer birer ele geçirdi. Savaşa devam ederek Chomsong-ni Köyü dolayına geldiler.

1. Tabur Tugay ihtiyatını oluşturdu ve diğer taburlardan sonra o da Sosari üzerinden Chomsong-ni dolayına geldi. Tugay Karargâhı ve bağlı birlikler burada toplanmışlardı.

30 Ocak günü Türk Tugayı'nın taburlarının hedefleri yine tepelerin ele geçirilmesi idi. Taburlar verilen hedeflere yürüdüler. Her yerde sert mukavemetle karşılaşıyorlardı. Türk Tugayı topçusu ve Amerikan ağır topçusu bölgeyi ateş altında tutuyordu. O günkü muharebede en önemli tepe 431 rakımlı olmalı. Bir türlü zapt edilememiş ve tugayın yarısı tepenin eteklerinde, düşmanın çok yakınında çakılı kalmıştı. Sabahtan beri kayalıkları güçlkle aşarak ilerleyen ve savaşan asker çok yorulmuştu. 3. Tabur'un bölükleri 109 rakımlı tepede toplanmış, 9. Bölük ise kuzeybatıda yalnız kalmıştı.

Türk Tugayı düşmanın gece saldırılarını karşılayacak durumda değildi. Sağ-kanatta 35. Alay'ın bir bölüğünün 253 rakımlı tepeye geldiği haber alınmış ise de Amerikan Alayı da günlük hedefine ulaşamamıştı, işbirliği yapma olanağı yoktu.

Tugay Komutanı, birliklerin o gün zapt ettikleri yerleri terk ederek geceyi geçirdikleri yerlere çekilmelerini emretti. Birlikler düzen içinde ve dondurucu soğukta tepelere çekildiler.

Düşman tahminen 400 ölü ve 200 yaralı vermişti.

Türk Tugayı'nda ise 2. Bölüğün Takım Komutanı Üsteğmen Selahattin Eregemen ile 10 er şehit olmuştu. Ayrıca bir üsteğmen ve 36 er yaralanmıştı.

31 Ocak 1951 sabahı Türk Tugayı birlikleri geceyi geçirdikleri yerlerden harekâta geçtiler. Hava birlikleri, topçu, ağır havan bölüğü ve denizden harp gemileri, Türk Tugayı bölge-

sinde görülebilen düşman mevzilerini ve hareketlerini aralıksız ateş altına aldılar.

431 rakımlı tepe bölgesinde 8. Komünist Kore Tümeni'nden bir alay ve 246 rakımlı tepe bölgesinde de bu tümenin başka bir alay mevzilenmişti. Tümenin batısında 54. Komünist Çin Tümeni bulunuyordu.

Bazı tepeler yine zapt edildi. 431 rakımlı tepeye ulaşılamadı. Akşam olmak üzereydi, 35. Amerikan Alayı'ndan bir bölük tepeye gelmişti. Fakat esas kuvvet gerideydi.

Geceyi, yine düşman baskını olabileceği nedeniyle bir gün önceki yerlerde geçirme kararı alındı. Düzenli bir şekilde çekilen birlikler, o gece de köylerden temin ettikleri hasır ve pirinç saplarını kar üstüne yayarak eksi 10 derece soğukta uyumaya çalıştılar.

Türk Tugayı beş günden beri yapmış olduğu zorlu ve kanlı savaşlara rağmen ile hedefine ulaşamamıştı. Ancak genel taarruz planına göre, Türk Tugayı'nın cephesinden de düşmanın kuzeye sürülmesi gerekiyordu. İlerlemesi için tugaya yardım edilmesine karar verildi. 8. Ordu Komutanlığı'nca, çeşitli tank birliklerinden 40'ar tanklı iki zırhlı grup oluşturularak, 25. Tümen emrine verildi. 25. Tümen komutanı da bunlardan Bartlette Grubu'na 27nci Alayın bir taburunu bindirerek Türk Tugayı bölgesine gönderdi.

Barlette grubu Türk Tugayı'nın iki taburunun ara hattı olan vadiden ilerleyerek 246 rakımlı tepeye kuşatıcı şekilde taarruz ederken, cephenin bu kesimindeki 3. Tabur da cepheden taarruzla tepayı işgal edecekti. 25. Tümen emrindeki diğer zırhlı grup da harekâtı başka yönden destekleyecekti.

1. Tabura, Türk Tugayı emrindeki iki tank bölüğü ile 431 rakımlı tepayı kuzeyden kuşatarak, Amerikan taburu tarafından cephe taarruzları ile zaptı kolaylaştırma görevi verildi.

2. Tabur da bölgesini 35. Amerikan Alayı'nın 1. Taburu'na teslim ederek, Chomson-ni'de toplanacak ve Türk Tugayı'nın

ihtiyatını teşkil edecekti.

5 Şubat 1951 günü sabahı taarruz başladı. Ancak pek başarılı olmadı.

3. Tabur, düşmanın büyük direnmesinden sonra, topçu ve Ağır Havan Bölüğü'nün ateşleri sonucu, terk ettiği 246 rakımlı tepayı işgal etti.

431 rakımlı tepe o gün de alınamadı.

6 Şubat'ta ileri harekâta devam edildi. Düşman günlerdir süren baskı karşısında tepeleri terk etmek zorunda kalmıştı. 431 rakımlı tepeden de düşman çekilmişti. 35. Amerikan Alayı'nın 1. Taburu tepayı muharebesiz işgal etti ve kuzeye ilerleyerek Türk Tugayı'nın 1. Taburu ile irtibat kurdu.

Kolordular plan gereğince, sert düşman direnişine rağmen ilerlemeyi sürdürdüler.

* * *

09 Şubat 1951'de Seul'ün batısında bulunan Yongdungp'o Kasabası'nın doğu ve batı kesimlerindeki tepeleri de işgal ettik ve şehri çevirdik. Düşman bizim şehirden gireceğimizi düşündüğü için tepelere saklanmışlardı. Burada da kapamıza düştüler. Kaçamayan Çinliler kasabada saklanmaya çalışıyordu, onları da teslim aldık. Kasabayı tarayıp saklanan düşman olup olmadığını araştırdıktan sonra dost Korelilere teslim ettik.

Han Nehri nasıl geçildi?

Buradaki tepelerde iki gün savunmada kaldık. Sonra yine tepelerden yürüyerek, batıda civarındaki tepeleri ele geçirdik. Burada Seul'ün içinden geçip Sarı Deniz'e dökülen Han Nehri isimli büyük bir nehir vardı. Bu nehrin gü-

ney kesimindeki yüksek, sarp ve çıplak tepeleri işgal edip, tahkimat yaptık ve savunmaya geçtik. Düşmanımız da nehrin diğer tarafında karşımızdaki tepelerdeydi ve onlar da bizim gibi savunmadaydı.

Gece nöbetleri oldukça zor geçiyordu. Buradan ayrılmadan bir gün önceki nöbet soğuk nedeniyle benim için en zorlu gecelerden biri olmuştu. 762 rakımlı tepenin, kuzeydoğu mevziinde, tam nehrin kenarındaki tepede 05-07 nöbetçisiydim. Soğuktan buz kesiyordum. Bulunduğumuz yerde bazı noktalarda kar diz boyunu dahi geçiyordu. Soğuktan donmamak için bazen mevziye yakın olan çadırlarımızın içine giriyor ve kapısını açık tutup etrafı oradan gözetliyordum. Dışarı çıktığımda da donmamak için jimnastik hareketler yapıp ısınmaya çalışıyordum. Halbuki Kore'ye geldiğimiz ilk günlerde sıcak günlerimiz olduğu da aklıma geliyordu.

"Kuzeye, Kunuri'ye doğru ilerlediğimiz günlerde yine tepede, bir köyün 100-150 metre yakınında bir gece için konaklamıştık. Sabah hareket etmeden önce de, köyden genç, ihtiyar, çoluk çocuk Koreliler bulduğumuz yere gelmişlerdi. Para, eşya karşılığında sigara, jilet, şeker, çay, kahve, yemek vs. satmamızı istiyorlardı. Arkadaşların bir kısmı bir yerde toplanmış, etraflarındaki Korelilerle anlaşmaya çalışıp, bir şeyler alıp veriyorlardı. Merak edip yanlarına yaklaştım. Ben de sigara karşılığı bir kol saati ve bir de topografya haritası aldım. Saat hareket, harita ise nerede ve kaç rakımlı tepede bulunduğumuzu anlamama yardımcı edecekti.

O sırada biri koluma girdi, baktım orta yaşlı Koreli bir erkek. Başıyla kendisini takip etmemi işaret etti. Tereddüt ettim ilk anda, fakat merakım ağır bastı, arkasından yürüdüm. 200 metre kadar ileride bir evin önüne gelip durdu, beklememi istedi ve evin içine girdi. Tenha bir yerdi. Oraya

ne gaye ile getirdiğini anlamıştım. Fakat tedbiri elden bırakmadım. Arkadaşlar buraya geldiğini bilmiyorlardı, tüfek elimde dört gözle etrafı gözlüyordum. Ufak bir ihtimal de olsa tuzak olabilir. Her yerde Kızıl çetecilerin olduğu konusunu Kore'ye geldiğimiz daha ilk günde, uzun uzun anlatmışlardı.

Kısa bir süre sonra Koreli yanında 17-18 yaşlarında çok güzel iki kızla geldi. Kızlar bana kendi lisanlarıyla, sevişme önerdiler. Kore lisanından ilk öğrendiğimiz kelime zaten oydu.

Bu işin burada olamayacağını el işaretleriyle söylemeye çalıştım. Oldukça şaşırdılar. O kadar zaman kadınsız kalmış bir erkeğin böyle bir fırsatı kaçıracağını sanırım hiç akıllarına getirmemişlerdi. Gerçi ben de sonradan kafamı karşıma ilk çıkan taş vurdum ama iş işten geçmişti.

Kızlar çabuk pes etmediler. Biri bir koluma, diğeri öbür koluma girip beni ikna etmeye çalıştılar. Yanağımı dudağımı öpüp saçlarımı karıştırmaya başladılar. Bellerini, dolgun kalçalarını oynatıp beni çileden çıkarıyorlardı. Ben de dayanamayıp ellerimi onların vücudunda gezdirmeye başladım. Kendimi tutamamıştım. Ben ellerimi onların bacaklarında, göğüslerinde gezdirdikçe onlar da sanki çok hoşlanıyormuş gibi çılgınca hareketler yapıyorlardı. Kızlardan bir tanesi önce üzerindeki kolsuz bluzu çıkardı. Göğüsleri ortaya çıkmıştı. Sonra etekliğini de aşağı indirdi. Vücudunu bana dayayıp okşamaya başladı. Artık bende dayanacak takat kalmamıştı. Bugün bir saldırı olur ve ölürsem cenabet giderim, diye düşünecek oldum. Fakat nasıl olsa gömmeden yıkıyorlar, diye geçirdim aklımdan. Kızın çıplak memeleri bana değdikçe her yerim karıncalanıyor, kendimden geçiyordum. Kasıklarım ağırmaya başlamıştı.

Tam kendimden geçiyordum ki, biraz ileride bize sırtı dönük yere oturmuş, beni buraya getiren adamı gördüm.

Kızların babası olabileceğini düşündüm. Belki de değildi fakat o an için bana öyle geldi. Muhtemelen kızların benimle sevişmesi karşılığı benden yiyecek ve bizim yanımızda olan, yaşamları için çok gerekli olabilecek bir şeyler isteyeceklerdi. Kızlardan uzaklaştım, şaşırdılar. Çaresiz kaldıkları için, benimle bu savaş ortamında yaşamlarını sürdürmek için yatmaya razı oldukları açıktı. Kızlardan koşarak uzaklaştım ve yine koşarak döndüm. O öğlen yiyeceğim kumanyayı, sigara ve bazı yiyecekleri kızlara verdim.

Hızla birliğin bulunduğu yere dönerken, arkamdan bakan kızların gözlerindeki ifadeler, sırtımı ısıtıyor, yüreğimi ferahlatıyordu.”

Düşüncelerimden sıyrıldığımda nöbetim bitmişti. Bir iki saat sonra hareket ettik ve Hari Nehri'nin güney kıyısında mevzilendik. Yine dondurucu soğuk; yine kar vardı. Nehirde de koca buz parçalarının yüzdüğünü görüyorduk. Amerikan ve diğer BM birlikleri de bu bölgede mevzilerdeydi.

07 Mart sabahı saat 05:55'te aniden düşman hatlarına topçu ateşi başladı. Mermiler üzerimizden ısıklık çalarak düşmanın bulunduğu tepelere düşüyordu. Bir süre sonra tank atışı ve taryarelerin bombalaması da başladı. Arkasından da ağır makineli; ve havan atışları başlamıştı. 55 dakika sürdü bu cehennem saldı. Nehrin öte tarafında olmadığımız için sanırım hepimiz içimizden dua ettik. Her bir top başına 100 mermi tahsis edildiğini duymuştuk. Eminim karşı yakadaki Çinli askerleri cehennem bu dünyada yaşıyorlardı.

Ağır bombardımandan sonra, ilk olarak Amerikan piyadeleri lastik botlarla Han Nehri'ni geçmeye başladılar. Bu arada da istihkâmcılar bir saat gibi kısa bir sürede nehir üzerinde 130-150 metre uzunluğunda piyadelerin geçebileceği bir köprü kurdular. Araçların geçebileceği köprülerin

yapımı daha uzun sürmüştü. Nehrin öbür tarafına geçen askerler sinsi hareketlerle düşman tarafına yürüyorlardı. Düşmanın nereden havan atışı başlarsa, taryarelerin ve topçuların atışları o yöne çevriliyordu. Karşı dağlar bu top atışları karşısında adeta ağlıyordu. Fakat akan gözyaşı değil, alevdi.

Bizim tabur kamyonlarla 13 Mart'ta Han Nehri'ni geçti. Bu bölgede epey yer işgal ettik. Saldırdığımız tepeleri bazen ele geçiremediğimiz de oluyordu.

Bu arada artık barış havadisleri kesilmişti. Hiçbir bilgi, dedikodu çıkmıyordu bu konuda. Ancak buna çok üzülmedik. Çünkü henüz Kunuri'deki şehit olan arkadaşların intikamını tam almamıştık. Kızıl Çinlilere iyi bir ders vermeye başladığımız için de barış aklımıza gelmiyordu.

O zamanlar, o yaşlarda, savaşlarda intikam diye bir kavramın, düşüncenin olmaması gerektiğini bilmiyordum. Karşımda bana mermi sıkan, bomba atan Kuzey Koreli askerinin de, kendi ülkesi için savaştığını aklıma dahi getirmiyordum. Düşmanı öldürmek düşüncesi ile ilkel bir kavram olan intikamın, farklı şeyler olduğunu sonradan anladım.

Tepeleri işgal ede ede ilerliyor, çoğu yerde düşmana rastlamıyorduk.

General MacArthur'un emri gereğince 38. paralele yaklaşmış bulunuyorduk.

Han Nehri'ni geçişimizden sanırım üç-dört gün kadar sonraydı. Bir köy yakınlarında mevzi aldık. Hasretini çektiğimiz, bulgur, pastırma, kuru üzüm, kuru incir ve fındığa kavuşmuştuk. Memleketten çeşitli yerlerden gönderilmiş olduğu söylendi. Ayrıca, onu hiç unutmuyorum, bütün tıyay mensuplarına yarımşar kiloluk iki paket fındıklı lokum verildi. Ankara'dan şekerçi Ali Uzun ismindeki hayırsever bir vatandaş göndermiş. Bu iyiliği için dua ettik. Bir de ak-

limda kaldığına göre İskenderun Şoförler Cemiyeti, ikişer paket Yenice ve birer paket de Kulüp sigarası göndermişti.

Dört-beş gün bu mevzide kaldıktan sonra kuzeye doğru hareket ettik. Uzun bir süre yol aldıktan sonra, yanmış, tamamiyle harap olmuş bir köyden geçtik. Araçların geçmesine uygun olmadığı için yürümeye başladık. Yine dik, kayalık tepelere tırmanıyorduk. Benim gibi şehirli olanlara bu dağlara çıkmak zor geliyordu. Hep İzmir'de sıcak iklimde yaşadığım için, aşırı soğuk nedeniyle daha da zorlanıyordum. Kore'ye geldiğimden beri dört aydır tırmanıp duruyordum ama yine de alışamamıştım.

Çıktığımız tepede de birkaç gün kaldık. Biraz aşağılara inip cemselere bindik. Kuzeybatıya dört-beş saatlik yolculuktan sonra tek tük sağlam evin ayakta kaldığı bir köyden 500-600 metre uzakta çadırlarımız kurup mevzilendik. Bulunduğumuz bölgede oldukça sık çam ağaçları vardı. Köyün bize bir yararı olamayacaktı. Halbuki bazı köylerde evlere gidip, onlara su taşıtırıp, hamamlarını yaktırır yıkanır, çamaşırlarımızı da yıkatırdık. Karşılığını da verirdik. Böyle muharebe yapmadan geçirdiğimiz günlerde, memlekete mektuplar yazar, silah temizliği yapardık.

Bu konakladığımız yerde ilk defa Türk kumanyası yemiştik. Bu yiyecekleri Tokyo'daki Türkler, tugay için hazırlatıp göndermişlerdi. Sıcak yemekleri ancak taarruzda olmadığımız günlerde yiyebiliyorduk.

Bu arada konakladığımız zaman içinde, Türkiye'den takviye için 650 kişilik bir birlik gelmişti. Gelenler bölüklere dağıtıldı.

Kuzeybatı yönünde cemselerle 10 kilometre kadar gittikten sonra yine yol bitti. Bu defa tırmandığımız tepeyi ele geçirmek için saldırdık. Fakat dağ oldukça kayalık olduğu için ele geçirmeyi başaramadık.

Tepeden tepeye giderek günleri geçirdik.

09 ya da 10 Nisan'dı, yolumuza yaya olarak devam ediyorduk. 38. paralelin beş kilometre ileriden geçtiğini söylemişlerdi. Garip bir heyecan duydum. Sanki orayı geçince Kore'nin son hattına gelmiş olacaktık ya da Çinliler bize teslim olacak ve savaş bitecekmiş gibi bir duyguya kapıldım.

Bir süre sonra tahta bir köprüden geçip yine şoseye çıktık. 40-50 metre kadar ilerimizde bir tünel görünüyordu. Tünelin ağzında Amerikalı nöbetçiler vardı. Ayrıca tünelin iki ağzında da birer tane çok büyük Amerikan tankları duruyordu. Tünelden sürekli olarak kamyonlar, uçaksavarlar, toplar vs. geçip duruyordu. Yolun üzeri mermi, bazuka kapçıklarıyla doluydu. Boş kumanya kutuları da vardı. Burada çatışmaların olduğu anlaşılıyordu. Fakat ceset yoktu ortalıkta.

Bir ara yorulduğumu hissettim. Ne bitmez beş kilometreymiş, hâlâ 38. paralele gelmemiştik diye düşünürken, yanımda yürüyene sordum.

"Yahu bu paralele ne zaman geleceğiz? Acaba şu uzakta görülen tankların orası mı?"

"Ohoo! Orası en az bir kilometre geride kaldı."

"Sen nereden biliyorsun, tabelada mı yazıyor?"

"Yoo, bana da birisi söyledi."

Herhalde doğrudur diye geçirdim içimden. Birden heyecanım sönmüştü. 38. paraleli geçmiş olmamıza rağmen hiçbir değişiklik olmamıştı.

Sonra, "Ne aptalsın Faruk! Bu paraleli daha önce de Kunuri bölgesine giderken geçmemiş miydin? Sihirli bir yer mi sandın burayı..." diye söylenerek kendime kızdım.

Tankların yanına gelince istirahat için kısa bir mola ver-

dik. Bazılarımız İngiliz ve Amerikan tanklarını gidip yakından inceledik. Tankların üzerinde sarı ve pembe renkte bezler vardı. Kendi tayyareleri tanıyıp bombalamasın diye asılıyordu.

Tekrar yürüyüşe geçtikten kısa bir süre uzaktan bir köy görüldü. Yolun iki tarafı da pirinç tarlaları ile kaplıydı. Yol kenarında 40-45 yaşlarında bir erkek ve bir kadın cesedi gördük. Biraz ilerisinde de yine 16-17 yaşlarında iki erkek cesedi vardı. Birisinin vücudu yarıya kadar yanıktı. Diğerinin ise kafası kesilmişti. Hepsinin elleri ve ayakları bağlıydı. Koreliyidiler ve muhtemelen mücadele ettikleri için elbiseleri parçalanmış durumdaydı.

Köye yaklaşınca, genç ihtiyar köye girmeden bizi karşıladılar. Burası 38. paralelin kuzeyinde olduğu için Kuzey Kore toprakları içindeydi. Köy 30-35 hanelik ufak bir yerdi. Dar ve pis sokaklara girdiğimizde, köyün insanları bizi, 'komafsimnida', 'haşimniga', teşekkür ederiz, hoş geldiniz diye bağırarak karşıladılar. Bazıları asık suratla, bazıları da içten gelen sevgiyle alkışlıyorlardı.

Yüzleri asık olanlar, belki de harbin getirdiği acı, ıstırap ve yaşadıkları feci olaylardan sevinç duyacak durumda değillerdi. Ya da bizden önce buradan geçen dost birliklerin kötü davranışlarıyla karşılaşmışlar ve bizim de kendilerine fenalığımız dokunabileceğini düşünmüşlerdi.

Sonuçta on ay içinde bir Kuzeyliler gelmiş, sonra Güneyliler, arkadan yine Kuzey, şimdi Güney...

Bu öyle bir savaş ki, Kore Yarımadası'nda iç savaş nedeniyle zarar görmemiş şehir, kasaba, köy herhalde kalmamıştı.

Bunda bizim suçumuz yoktu. Bu savaşı biz çıkarmamıştık. Elbette bu insanlar, dost birlikler de köylerinden geçmiş olsa, maddi manevi sıkıntıya mutlaka giriyorlardı.

Köyden 150-200 metre uzaklaştıktan sonra tepelere tırmanmaya başladık. Çıktığımız tepede bir Amerikan taburu vardı. İçlerinde kılavuzluk, aşçılık yapan Güney Koreliler de vardı. Bunlardan birinin yanına gidip oturdum. Sigara çıkarıp ikram ettim, ben de bir tane yaktım. Biraz sohbetten sonra, cebimden not defterini ve haritayı çıkarıp bulduğumuz yeri ve buraya kadar hangi yerlerden geçtiğimizi işaretlemesini söyledim. Her fırsatta, geçtiğimiz köylerde birisini bulup geçtiğimiz yeri not etmeye çalışırdım.

G. Korelinin ifadesine göre Amerikalılar buraya bir hafta kadar önce gelmişler. Bulduğumuz noktadan bir-iki kilometre kadar ileride Hant'an isimli bir nehir varmış. Düşman kuvvetleri nehrin karşı tarafında mevzilenmiş. Amerikan birlikleri, nehri geçmek için birçok defa taarruza geçmişler fakat başarılı olamamışlar. Bu nedenle de bir haftadır buradaymışlar ve bizim birlik geldiği için Amerikalılar başka bir mevzie gideceklermiş.

Amerikalılar gittikten sonra biz de bölük komutanının emri gereği, gösterilen yerlere mevzilerimizi ve yakınlarına da çadırlarımızı kurmak için kazıya başladık. Bir-iki saat sonra da taburun tamamı bölgeye geldi. Köyün dışında bir düzlükte de tabur karargâhı kurulmuştu. Tabur bölüklerinin tahkimatı akşama kadar tamamlanmıştı. Akşama doğru taburdan günlük kumanya ve cephaneye geldi. Bölük çadırının önünde takım ve manga sırasına göre kumanyamızı almak için sıralandık. Payına düşeni alan çadırına gidiyordu. Yemekten önce bizim dört sıhhiyeciyi arkadaştan biri çadırdan kaldı, biz de üç kişi köye altımıza sermek için ot ve ısınmak için de odun almaya gittik. Bazen hasır da bulabiliyorduk. Köye girince ayrı ayrı evlere bakmak için dağıldık.

İstediklerimizi para, sigara, sabun, kumanya ve giymediğimiz kirli çamaşırlar karşılığı alabiliyorduk. Onlar is-

tediklerimizi seve seve veriyorlardı. Çünkü yakmadığımız odunları ve yere serdiğimiz otları biz ayrılınca tekrar geri alıyorlardı.

Girmiş olduğum evden, ot, odun, hasır alıp, karşılığında o anda üzerimdeki üç paket sigarayı, iki paket kibriti ve 500 Van'ı (60- 65 kuruş) verdim. Aldıklarını 25 yaşlarında iki erkek Koreli ile birlikte çadıra taşıdık. Diğer arkadaşlar da aldıklarını getirmişlerdi. Çadırın önünde ateş yakıp kumanyalarımızı ısıttık ve altı Koreliyi de misafir edip yemeklerimizi yedik ve sıcak suda kakao yapıp birer sigara ile birlikte içtik. Keyfimize diyecek yoktu.

Bir gün önce, bulunduğumuz yerin yakınındaki düzlüğe aydınlatma mayınları döşenmişti. Sabah erken saatlerde mayınlardan birinin patladığını duyduk. Bakınca bir Korelinin orada bulunan bir dereye doğru koştuğunu gördük. Birkaç arkadaş arkasından koştuk. Birkaç defa dur diye bağırdık fakat o aldırmadı Biz de ayaklarına doğru nişan alıp ateş ettik. Yere yatıp kımıldamadan durdu. Yanına gittiğimizde de ayaklarımıza kapanıp ağlamaya başladı. Neler söylediğini anlamıyorduk elbette. Bölük komutanma götürdük, iki süngülü nöbetçiyle tabura gönderildi. Adamın derdi neymiş öğrenemedik. Fakat Korelinin kaçmak istediği yöne, başgediklinin komutasında gönüllü olarak altı kişi keşfe gittik. Bir kilometre kadar uzaklaştık bölükten, tepelere falan baktık, fakat bir şey bulamadık.

Hant'an Nehri

Kore'de başlıca iki nehir vardı. Biri Seul'ünde içinden geçen Han Nehri, diğeri de ülkenin kuzey hududundaki Yalu Nehri. Bunlardan başka irili ufaklı başka nehirler de vardı elbette. Biz o sabah çadırlarımızı söküp bir nehrin ya-

kındaki bir tepeye geldik. Nehrin adı Hant'an'mış. Birinci Bölük sağımızda, Üçüncü Bölük de solumuzdaydı. Nehri ilk olarak bizim bölük geçecekti. Diğer bölükler de emniyeti sağlayacaktı. Düzlüğe inince takım ve manga sırasıyla ava zincirinde dağıldık. Keşif kolu takriben 500 metre ilerideydi. Nehir kenarına gelince hepimiz şaşırdık. Köprü falan yoktu geçmek için, dere gibi alçak da değildi. Tam tersine derin, akıntılı bir görünümdeydi nehir.

"Geçersiniz, geçersiniz!" dedi subaylarımız,

Bizde kendimizi sulara bıraktık. Gerçekten de görüldüğü kadar derin değilmiş. Yürümeye başladık, tüfekleri ve fişek kütüklüklerini yukarı kaldırmıştık ıslanmasın diye. Su önce memelerimize kadar geldi bazı yerlerde. Sonra çene altı derken, ağızımıza da girer oldu sular. Tekrar normal yüksekliğe geldi, yani göğüs hizamıza. Altımızdaki toprak da kaygan, bataklık gibiydi. Ayrıca irili ufaklı taşlar, bazı yerlerde kayalar da bulunuyordu.

Üşümüştüm bir ara, "Benim bokum dondu!" diye bağırdım.

Arkamda teğmen varmış, "Üstünde kaputun var, üşünür mü hiç!" diye dalgasını geçti.

"Hikmet Feridun Es bu durumu görse iyi bir hikâye yazardı," diye düşündüm. Bizim resimlerimizi ya istirahat ederken, yemek yerken ya da silah, malzeme temizliği yaparken çekerdi.

11 Nisan'dı nehri geçtiğimizde ve kimse de boğulmadı. Gerçi ayağı kayıp suya gömülenler, akıntıya kapılıp sürüklenenler olduysa, yanındaki arkadaşların yardımıyla paçayı kurtardılar. Nehri geçerken düşman saldırısına da uğramadık. Belki bize daha ileride tuzak hazırlamıştır diye aklımızdan geçirdik.

Sabah verilen emir, nehri ne pahasına olursa olsun geçmemizdi. Bir paha ödemededen geçtik, kararlıydık. Bundan sonrası kolaydı.

Düşman istediği kadar saklanıp tuzak hazırlasın, bize vız gelirdi. Düşman pek çok yerde bizleri gafil avlamak için tuzak hazırlamıştı. Bileğimizin kuvveti, Ulu Tanrı'nın yardımı ve parlayan süngülerimizle düşmanı püskürtür, kurmuş oldukları tuzakları boşa çıkarırdık.

Bazen saldırdığımız tepeleri alamayınca Allah'ın, herhalde dengeyi sağlamak için, bugün karşı taraftan yana ağırlığını koydu diye düşündüğüm de oluyordu doğrusu.

Nehirden çıktıktan sonra, mevzilendiğimiz yerin yakınında siyah derili Amerikalılardan oluşan bir tabur vardı, Onların yakınlarında mevzilendik. Bir süre sonra Amerikalılar karşılarındaki yalçın, dik tepeye doğru taarruza kalkmışlardı. Saldırıdan önce hedefleri, top, tank ve tayyareler tarafında ateş altına alınmışlardı. Ancak düşman çok kalabalık olduğu için onları püskürtememişlerdi.

Bizim görevimiz de, Amerikalıların saldırdığı birliği arkadan kuşatmaktı. Biz de 3-4 kilometre ilerimizdeki tepeye doğru, piyadeler önde avcı zincirinde yürüyüşe geçtik. Arkada ise havan ve bazuka takımları bölüğün emniyeti sağlamak için düşman hedeflerine doğru aşırı ateşine başlamışlardı. Bu şekilde düşmanın bulunduğu tepeye iyice yaklaştık. Bir manga gönüllü olarak keşif için ayrılıp tepeye tırmanmaya başladılar.

Keşif mangası bir saat sonra, bir şehit iki yaralı ile geri döndü.

Bölük komutanı, "Bu tepelerde haddinden fazla düşman kuvvet var. Hâlâ durmadan tahkimat ve cephane ikmali yapıyorlar. Muhtemelen de savunma taarruzuna geçecekler. Çok sayıda düşman kuvvetine karşı bizler sadece 300 kişi-

yiz. Tepeyi, düşmanı geriden çevirip Amerikan Taburu ile birlikte saldırarak ele geçirecektik. Amerikalılar çekilmek zorunda kalınca, bizim de burada kalmamız çok riskli. Bölüğü tehlikeye atamam. Geri çekilip, yarın tekrar saldıracağız," diye diğer subaylara söylemiş.

Biz de takım komutanından öğrendik.

Mevziye döndüğümüz sırada 1. Bölük'ten biri gelerek, onlardan birinin karşı kıyıda devriye gezerken aniden toprağın kaymasıyla nehir kenarına düştüğünü söyledi. Bölük komutanın emriyle düşen askeri kurtarmak için sıhhiye çantalarımızı aldık, teçhizatlarımızı da kuşanıp haber getiren arkadaş ve biz dört sıhhiyeci nehre koşturduk. Nehirden dördümüzün birden geçmesi delilikti. Çünkü nehirdeki akıntının yarattığı tehlikenin yanında ve çevrede düşmanın pusuya yatmış olması ihtimali de vardı. Nehir kenarı terk edilmiş mevzilerle doluydu. Onların birine düşman rahatlıkla gizlenmiş olabilirdi. Önce birimizin geçmesine karar verdik. Piyango bana isabet etti.

Bağcıklarından birbirine bağladığım ayakkabılarımı ve belimdeki kütüklüğü boynuma astım. Allah'tan boynum oldukça kalındı. Sıhhiye çantamı başımın üzerine koydum, diğer elimle de tüfeği suyun üzerinde tutmaya çalışarak, yavaş yavaş nehirde yürümeye başladım. Nehrin genişliği 25-30 metreydi.

Arkadaşlara iki de bir dönüp seslenmeyi ihmal etmiyordum:

"Lan hıyarlar! Sigara içip, sohbete dalıp da beni gözden kaybetmeyin. Etrafı da gözetleyin, burada boku bokuna gitmeyelim."

Derinlik göğüs hizama kadar gelmişti. Ayaklarım suyun içinde bazen balçık gibi kuma gömülüyor, bazen de sivri taşlara batıyordu. Nehrin ortalarında akıntı fazlalaştı. Bir

ara beni iyice salladı, fakat dengemi tekrar sağlayabildim. Birkaç metre daha ilerlemiştim ki akıntının etkisiyle kendimi suyun içinde buldum. Sağa sola savrulmaya başlamıştım. Bu arada biraz da pis sulardan yuttum sanırım. Sonra sürüklenmeye başladım. Birden şaşırılmış ve de paniklemiştim. Bu durum bizim Karşıyaka'da, İzmir Körfezi'nde yüzmeye benzemiyordu. Aklıma ilk önce boynumdaki ayak-kabıları ve kütüklüğü atmak geldi. Sürüklenirken kendimi iki kayanın arasında buldum. Bu toparlanmama yardımcı oldu. Tekrar ayağa kalkabildim. Doğrusu feleğimi şaşırmıştım.

O sırada arkadaşların bağırışları kulağıma geldi. Akıllarınca bana cesaret veriyorlardı:

"Ha gayret Faruk. Kendine dikkat et, az kaldı!" Eh! Cesaret vermedi değil bağırışları. Ayrıca onlara korktuğumu da belli etmek istemediğim için kayaların arasından çıkıp tekrar yürümeye başladım.

Bir taraftan da ben de onlara sesleniyordum: "Bana dalıp da etrafı gözetlemeyi unutmayın." Zorlukla yürüyebiliyordum. Tüfeğimi baston gibi kullanmak geldi aklıma. Nam-lusundan suya sokup tüfekten destek almaya başladım.

İki-üç metre kadar daha yürümüştüm ki su boynuma kadar çıktı. Sonra birden tekrar savrulup suyun içine gömüldüm. Tüfek elimden kurtulmuştu. Her nasılsa sıhhiye çantasının kola giren kayışlarından biri kafamdan geçmiş ve çanta boynumda asılı kalmıştı. Yine sürüklenmeye başladım. Erkekliği de elden bırakmamak için arkadaşlardan yardım istemiyordum. Sürüklenirken su yuttum ve birden kafam sert bir şeye çarptı, muhtemelen bir kayaydı. Gerisini hatırlamıyorum.

Gözlerimi açınca Durmuş, Sıddık ve Şevki'nin suratlarını gördüm. Bana yukarıdan bakıyorlardı. Suda boyum mu

çekti diye bir an aklımdan geçirdim. Baktım yerde yatıyorum. Aynı anda soğuktan zangır zangır titremeye başladım. Her tarafım ıslak olduğu için üşümeye başlamıştım. Arkadaşlar hemen çalı çırpı toplayıp ateş yaktilar. Soyundum ve ateşin kenarında biraz ısındım.

Kendime biraz gelince, "N'oldu?" diye sordum.

"Suya dalıp çıkıyordun. O durumda sürüklenirken kıyıya yakın bir kayaya takıldın. Biz de seni çekip aldık. Havada tutup sallayıp yuttuğun suları çıkardık, hepsi bu..."

O zamanlar televizyon olmadığı için su yutmuş bir insana nasıl ilkyardım yapılacağını elbette öğrenmemiştik.

"Sağ olun hayatımı kurtardınız," diyebilirdim.

Düşen arkadaşı bulamadan bölüğe döndük. Yeni ayak-kabı, kütüklük verdiler.

Bir arkadaş her nasılsa bacağından ağır yaralanmış ve oldukça da kan kaybetmiş. Tedavi için tabur merkezine götürülmesi gerekiyormuş. Elimizden geldiğince ilk tedavisini yaptık. Sedyeye yatırıp dört arkadaş sırtlandık ve bölükle nehri geçtiğimiz noktaya hareket ettik. Nehir kenarına gelince tüfeklerimizi ve kütüklükleri de sedyeye koyup nehre girdik. Adım attıkça ağırlığımız fazla olduğu için, ayaklarımız kumun içine gömülüyordu.

Nehrin ortalarında bir yerde, sedyeyi önden taşıyan arkadaşlar bir an düşer gibi oldular. Az daha sedyeyi düşürüyorduk. Onbaşı Salim ayağı balçık toprağa gömülmüş bir türlü çıkaramıyordu. Bulunduğumuz yerde akıntı da vardı. Ne yapacağımızı şaşırdık. Salim ayağını kurtaramadığı için olduğumuz yere çakılıp kalmıştık.

"Sıddık sen sedyenin ön tarafının idaresini al. Ben de arkayı Faruk'a bırakıp Salim'e yardım edeceğim," diye seslendi Durmuş.

“Durmuş dur gitme, yoksa sen de batarsın. Hem iki kişi bu ağılıktaki sedyeyi nehirden çıkaramayız,” diye itiraz ettim.

“Ne yapayım o zaman?”

“Sedyeyi üçümüz karaya taşıyalım, sonra Salim’e yardıma döneriz.”

Yaralı arkadaşı karaya çıkarıp, geri döndük. Salim 5-10 cm. suya gömülmüştü. Kurtulmak için debelendikçe daha çok batıyordu. Ne olduğunu bir türlü anlamıyorduk.

Salim, “Ölüyorum lan, yardım edin!” diye bağıırıp duruyordu.

Palaskalarımızı çıkarıp birbirine bağladık, bir ucunu ona attık, Üçümüz asıldık, nafile, Salim’i kımıldatamadık bile. Böyle olmayacaktı. Üzerimdeki ceket pantolonu çıkarıp arkadaşlara verdim ve bulanık suya daldım. Ayağımı yere basmadan Salim’in ayağını kurtarmaya çalıştım, olmadı.

“Akıntıya doğru gidip onu bu istikametten çekelim. Belki akıntının da bir yardımı olur.” dedim arkadaşlara.

Bu defa palaskalara asılınca Salim kurtulmuştu. Hep beraber karaya çıkıp taburun yolunu tuttuk. Yaralı arkadaşı tabur sıhhiyesine teslim edip, üstümüzü kuruttuk, kanımızı doyurduk. Bölüğe geri dönmeye hazırдық. Taburda olan ikmal mangasının erleri bölüğe gidecek olan günlük kumanya ve cephaneyi, Korelilere yükletip yola çıkmaya hazırlanıyorlardı. Hep beraber hareket ettik. Nehir kenarına gelince bölüğün bir ucunu suyun içinde gördük. Diğer ucu da suya girmeye hazırlanıyordu.

Bölük geri çekiliyordu, bir gece önce kaldığımız tepede savunmada kaldıktan sonra ertesi günü yine şafakla birlikte nehri geçecek ve bugün alamadığımız tepeyi ele geçirme-

ye çalışacaktık.

Bölüğün yarısı henüz sodayken iki havan mermisi 100 metre kadar yakına düştü. Arkadan tüfek atışları başladı. Bölük düşman tarafından ateş yağmuru tutulmuştu. Bunun üzerine 1. ve 2. bölükler hemen harekete geçip düşmana karşılık verdi. Bölük karşı tarafa böylece geçebildi.

Şafakla birlikte tekrar nehre geçmek üzere hareket ettik. Havan ve ağır makineli birlikler emniyeti sağlıyordu. Bölük ikinci defa geçti nehri ama benim kaçınıcı ıslanışımı unuttum.

İki-üç kilometre yürüdükten sonra, iki tepenin arasında bulunan yarıktaki bölük mevzilenmek için durdu. Yüzbaşının emriyle gösterilen yerlere kendimizi gizleyerek gidip, kasatura ve küreklerimizle, boyumuzun uzunluğunda, iki-üç karış derinlikte mevziler kazdık. Düşmanın baskınına uğramamak için, mevzilerimizde uyanık sabahı ettik.

Sabah kahvaltımızı yaptıktan bir-iki saat sonra bölüğümüz avcı zincirinde, bir gün önce tayyarelerin, topçuların dövmüş olduğu sarp tepeye doğru hareket ettik. Tepenin eteklerine geldiğimizde, tepenin üzerinden düşman ateşi ile karşılaştık. Tepeyi sarıp yavaş yavaş yol almaya başladık. Bölüğün havan ve ağır makineli takımı da ateşe başlamış düşmana göz açtırmıyordu. Tepenin henüz yarısına tırmanmıştık ki beklemediğimiz bir manzara ile karşılaştık.

Birer safta olarak belki binlerce Çinli bizleri bekliyordu. Derhal olduğumuz yerde savunmaya geçmek zorunda kaldık. Bulduğumuz yer kayalık ve oldukça dikti. En ufak bir dikkatsizlikte, ayağımız kayıp uçurum gibi yerden aşağı düşebilirdik.

Düşmanla karşılıklı birbirimize ateş ederken, aniden yüzbaşının, “Süngü tak!” sesini duyduk.

Arkasından ikinci emir geldi:

“2. Bölük, süngü hücumu için hazır oool!”

Takım komutanlarının sesleri de tepelerde yankı yaptı.

“1. Takım, 2. Takım, 3. Takım, süngü muharebesi için hazır.”

“2. Bölük süngü hücumu için ileri marş!” diye bağırان bölük komutanı emrinden sonra saldırıya geçtik.

Allah Allah sesleriyle yerlerimizden fırlayarak, Kızıl köpeklerin üzerine saldırdık. Buraları adeta zangır zangır titiriyordu. Bağırışımızdan kaynaklanan yankı da tüylerimizi diken diken yapmıştı.

Aniden hücumu uğrayan düşman askerleri, neye uğradıklarını şaşırılmışlar, yerlerini terk ederek geriye çekilmeye başlamışlardı. Bunu görünce maneviyatımız daha da artmış bir durumda, şahin gibi tepelerine binmiştik. Süngüyü nerelerine gelirse saplıyorduk. Kısa bir süre sonra etraf düşman ölüleriyle dolmuştu.

Kısa bir mücadeleden sonra ele geçirmiş olduğumuz tepeye*, tayyare işaret bezini serip, yanı başına da ayyıldızlı bayrağımızı dikerek, bu tepenin bizim elimizde olduğunu göstermiştik.

Bu saldırıda bazıları yaralı, 200 küsur esir almıştık. Ölü sayısı da oldukça çoktu. Etrafta yaptığımız aramada Rus makineli tüfekleri, tamburalar, mermiler bulduk. Tamburalar 70 mermi alıyordu. 2. Dünya Savaşı'nda Rusların Almanlardan ele geçirdiği 120'lik havan ve mermilerini de bulduk.

Bol miktarda erzak da vardı. Haşlanmış pirinç, sarı ve beyaz darı, fasulye kavurması ve bizlerde hayvanlara ve-

* 282 rakımlı tepe.

rilen kepeğe benzer toz halinde bir şey de vardı. En çok dikkatimizi çeken şey de, Kızılların üzerinde gördüğümüz Amerikan botları, elbiseleri, miğferleri oldu. Muhtemelen, öldürdükleri, esir aldıkları Amerikalılardan almışlardı.

Biz bu tepeyi ele geçirdiğimiz sırada, siyah derili Amerikan Taburu da sağımızdaki tepedeki düşmanı püskürtüp, orayı ele geçirmişti.

Kısa bir süre sonra taburun 1. ve 2. bölükleri de iki-üç kilometre karşımıza düşen tepelere yerleşmeye başladılar.

Öğleden sonra tugayın diğer taburları da bölgeye yerleşmeye başladılar.

Taarruzi keşif görevini üstlenmiş olan bölüğümüz o günkü görevini başarı ile yerine getirmişti.

Bulunduğumuz yerde ve hatta bize yakın olan tepelerde bile düşmandan eser kalmadığı için, ki biz öyle sanıyorduk, üç günlük yorgunluğu çıkarmak için ufak bir ateş yakıp karşısına oturmştuk. Kakaolarımızı da pişirip sigaralarımızı içiyorduk.

Aniden bölükteki er arkadaşlardan biri bulunduğumuz yere koşarak geldi ve keyfimizin içine etti.

“1. Bölük beklenmedik bir anda üstün düşman kuvvetinin saldırısına uğramış. Bu yüzden bölük şehit vermiş ve yaralılar varmış. Bölük komutanı siz sıhhiyecilerin derhal oraya gitmesini emretti.”

Kütüklüklerimizi kuşandık, tüfeklerimizi ve sıhhiye çantalarını alıp derhal hareket ettik. Sedyemizi de almıştık. Düşe kalka hızla tepeden aşağı indik. Düz araziye olanca hızımızla geçtik. Kan ter içinde kalmış ve çok yorulmuş-tuk. Fakat aksi gibi 1. Bölüğün bulunduğu tepe bizim bölüğünkünden de yüksekteydi. Biraz mola verdik ve katır gibi tepeye tırmanmaya başladık. 40-45 dakika sonra bölüğe ulaşmıştık, fakat burası ana baba günüydü. Mücadele devam ediyor, kimse kimseyi görmüyordu. Zorlukla sıhhiye

görevlilerini bulduk.

Bölüğün sıhhiye erleri ile sekiz kişiydik. Dört kişi de ayrıca yardım için verdiler ve biz on iki kişi, şehit ve yaralıları alıp tepeden aşağıya inip tabur karargâhına doğru yürümeye devam ettik. Fakat 20-25 dakika yürümüştük ki, aniden ateş yağmuruna tutulduk. Kısa bir şaşkınlıktan sonra, şehit ve yaralıları ateşten korumak için bir yer aradık ve oradaki bir dere kenarına koyduk. Ateş devam ediyordu. Ne halt edeceğimize karar veremiyorduk. Şehit arkadaşları orada gömsük bile, ağır yaralılar vardı ve mutlaka tabura ulaştırılmaları gerekiyordu. Çünkü orada bir tedaviden sonra ambulansla tugaya ve oradan da helikopterle güneyde bir hastaneye veya durumuna göre Tokyo'ya gönderilirdi.

1. Bölüğün üç sıhhiye erini, şehit ve yaralılarla orada bırakıp düşmanın yerini belirlemek amacıyla avcı zincirinde ilerlemeye başladık. Tahminimize göre ateş eden Kızılar en aşağı iki takım kaddı. Biz ise dokuz kişiydik. Kendimizi göstermeden ilerlemeye çalışıyorduk. Bir süre sonra kesik kesik düşman tarafına doğru ateş etmeye başladık. Ateş düellosu bir saat kadar sürdürdükten sonra, yakınımızda patlayan havan mermilerinin etkisiyle kendimize geldik. Düşmanın elinde hafif, ağır her türlü silah vardı. Bizde ise piyade tüfeklerimizden başka sadece el bombaları vardı. Tam ne yapabiliriz diye düşünürken, geride kalan sıhhiye erlerinden biri koşarak yanımıza geldi

“Koma halinde yatan Kemal* öldü! Burada daha oyalmırsak diğer yaralılar da fazla dayanacak gibi görünmüyor,” diye heyecanla konuştu.

* F.P.nin anılarında şehit olan Kemal'in soyadı yer almamıştır ve anılarına göre ölüm tarihi 12-13 Nisan 1951'dir. Gn.Kur.Bşk.lığı yayınında ise o tarihte Kemal isimli bir şehit görülmemiştir. Ancak 23 Nisan 1951'de Kemal Erçi isimli bir erin şehit olduğu belirlenmiştir. Mutemelen aynı şahıstır. Fakat ölüm tarihlerinden hangisinin doğru olduğu bilinmemektedir. 22/23 Nisan'da da kanlı çatışmalar olmuştur. F.P.nin anılarında olayın tarihini yanlış hatırlamaş olması da mümkündür.

Arkadaşın bu sözleri üzerine Durmuş, “Dua edelim de pis Kızılların eline düşmeyelim, yoksa hepimize işkence yapıp öldürürler. Yaralılara bile işkence yaparlar,” diye söylendi.

“Ağzından bal damlıyor!” dedi birisi sinirli ve alaylı bir tonda. “Morale ihtiyacımızın olduğu zamanda söylediklerin...”

Bu konuşmalardan sonra, “Hepimiz son mermimize kadar karşılık verip, eğer bize çok yaklaşırlarsa el bombalarını da kullanıp, süngüleri takıp saldırırız. Ellerine sağ geçmek-tense hiç değilse böyle ölürüz,” diye düşünüyorduk.

Bir ara Durmuş yanıma gelerek, “Faruk durum vahim, en az iki takıma karşı dokuz kişiyiz, ne yapacağız?” diye homurdandı.

Sıddık, Şevki ve Salim de oradaydılar.

“Allah kerim! Mukadderatımız neyse o olacak,” dediler.

Aynı anda Durmuş'a ilham geliverdi.

“Şu gördüğünüz ağaç var ya!”

“Eee!” dedik hep birden.

“İşte oraya çıkıp etrafı gözetleyelim, olmaz mı?”

Yakınımızdaki ağaca ilk geldiğimizde, birçok defalar çıkıp etrafı gözetlemiştik.

Sıddık, “Vah, Durmuş kafayı yemiş,” dedi kısık bir sesle.

“O ağaca en aşağı dört-beş defa çıkıldı unuttun mu?” diye tepki gösterdik.

Durmuş şaşkınlıkla başını çevirip işaret ettiğimiz ağaca baktı.

“Len salaklar ben onu mu diyorum. Karşıdaki alçak tepedeki ağacı söylüyorum.”

Beş kişi bulunduğu yerde kaldı, biz dört kişi yakındaki tepeye gidip, sıra ile ağaca çıktık. 600-700 metre ileride 15-20 haneli küçük bir köy vardı.

Ağacın tepesindeki arkadaş, "Hey! Şuraya bakın!" dedi. "400-500 metre ileriye sol tarafınıza..."

Görenler görmeyenlere gösterdi. Dağın eteğinde bir tünel ve içine girip çıkanlar, kısaca orada bir telaş yaşanıyor-du. Ayrıca yolun kenarında da mevzi kazma çalışmaları yapılıyordu, 120'lik havanları yerleştirmek için. Bize ateş edenlerin bunlar olduğunu anladık. Çinli sandıklarımız meğer Kızıl Koreli çetecilermiş.

Dört arkadaş geri döndük. Sonra hep birlikte sürünerek-ten çeteci tuzakçıların 80-100 metre yakınına kadar yaklaştık ve oradaki büyük ağaçlara çıktık. Bulduğumuz yer tam tünelin ağzına bakıyordu. Buradan K. Koreli çetecilerin işini görebilecektik. Ağaca Durmuş'la birlikte çıkmış-tık. Çıkmadan önce de arkadaşlarla hep birlikte ateş etmek üzere anlaşmıştık. Onlar benim veya Durmuş'un işaretini bekleyeceklerdi. Uygun zamanı görünce dalı sallayacaktık.

Çetecilerin toplu halde tünelden çıkmalarını bekliyorduk, aksi gibi onlar da ikişer, üçer çıkıyorlardı. Bizlere ateş edenlerin, öldüğümüzü veya kaçtığımızı tahmin ettiklerini düşünmüştük. Buradan üstlerine cehennem topu gibi düşeceğimizden haberleri yoktu. Ağacın üzerinde biçimsiz bir durumda durmaktan ayaklarım ağrıyordu. Dalın üstüne de sallanmasın diye oturamıyorduk.

Bir süre sonra Durmuş önündeki dalı salladı ve bana, "Durma ateş et!" derken kendi de tetiğe dokunmuştu.

150-200 kişi kucaklarında havan, makineli mermileriyle tünelden çıkmışlar ve 10-15 metre uzağında yol üstünde üçer kolda içtima oluyorlardı. Bizler üstlerine ateş yağdırınca neye uğradıklarını şaşırdılar. Sağa sola kaçışmaya

başladılar, tünelin içine girenler de vardı. 20-25 Kızılın yere serildiğini gördük. Yaralıları toplayıp tünele girmeye çalışıyorlardı, fakat biz de onlara bu imkânı vermemek için sürekli ateş ediyorduk. Tünele girenler bize karşılık vermeye başladılar ancak isabet ettiremiyorlardı, bu defa ağaçlara çıkarak onları biz tuzağa düşürmüştük. Her birimiz 7-8 sarjör mermi harcamıştık.

Sessizce ağaçlardan inip sürünerek tünele doğru ilerlemeye başladık. İçimizden biri yaralı arkadaşların başında bekleyen üç erden ikisini çağırmak üzere ayrıldı. Biraz sonra onlar da gelmişlerdi. Tünelin yanına kadar sokulmamıza rağmen içerden ateş eden yoktu. Bir kişi keşif için tünele girdi, çıktığında kimse yok diye işaret etti.

Biz yine ihtiyatla yaklaştık ve avcı koluna geçerek içeri girdik, in cin top atıyordu. Önce tuzak olması ihtimalini düşündük, fakat kimseye rastlamadık. Tünelin ucu başka bir yere çıkıyordu. İçeride, yatak, yorgan, çeşitli silah ve mermiler vardı.

İki kişi tünelde nöbetçi kaldı. Diğerlerimiz şehit ve yaralı arkadaşları alıp taburun yolunu tuttuk. Onları tabur hastanesine teslim ettikten sonra, tünel olayını komutana anlattık. Bizleri takviye askerlerle bir cemseye bindirip tünele gönderdi. Silah ve mermileri kamyonu yükleyip yatak ve yorganları da yaktık. Cemse geri döndü, biz ise bölüklerimize dönmek üzere orada kaldık.

Bölüğümüzü eski yerinde bulamadık. Soldaki başka bir tepeye yürüdük tahmini olarak, oradaydılar. Heyecanla başımızdan geçenleri anlattık arkadaşlara ve geceyi orada geçirdik. Sabah yine yola koyulduk, taarruz ede ede, 38. paraleli 30-35 kilometre geçmiştik. Tepelerdeki karlar erimiş, bahar gelmişti ve bu sayede biz yalçın tepelere daha kolay, çıkıp inebiliyorduk.

Baharla birlikte barış haberleri de gelmişti. Zaten kıtadayken terhis, savaştayken de barış dedikoduları hiç bitmezdi ki...

"19 Nisan 1951 günü yine bir barış dedikodusu ile heyecanlandık, sarsıldık, ümitlendik. Galiba bu sefer iş ciddi diye birbirimizi inandırmaya çalışıyorduk. Nasıl inanmayalım ki? Dönüş takvimi dahi söyleniyordu. Haberlere göre 23 Nisan Pazartesi günü bulunduğumuz tepeleri Amerikan birliklerine teslim edip 24'ünde Suwan'a gidecektik. Geceyi orada geçirdikten sonra, sabahtan Teagu'ya geçecektik. Orada bir-iki gün kaldıktan sonra da gemilere binmek üzere Pusan'a gidecektik. Zaten Teagu ile Pusan'ın arası oldukça yakındı. Haber sağlam kaynaklardandı ve yüzde yüz doğrudu. İnanmamak için aptal olmak lazımdı. Eh! Aramızda aptal kimse de olmadığına göre..."

19 Nisan 1951 gecesi yattık ama, bizimkisine uyumak denmezdi. Sabaha karşı sızmıştık. Kalktığımızda, gözlerimiz uykusuzluktan yanıyordu. Eve dönme heyecanı karşısında kim uyabilirdi ki?

O gayretle bulunduğumuz tepeden inip başka dik bir tepeye tırmandık. Bir gün önceki haberin sevinci ile yolda birbirimizle şakalaşıp çocuklar gibi oynasırken, birden düşman ateşi ile karşılaştık. Düşman sacayağı şeklinde açılmış ve bizi kapana düşürmüştü.

"Yahu ne oluyor?" derken, yanımda yürüyen bir arkadaş durumu açıkladı:

"Bu hıyarların muhabere sistemi çok zayıf biliyorsunuz. Onun için bunlara barış yapıldığı haberi henüz gelmemiş."

O öyle dedi ama, bölük komutanının gür sesi, bizi bir anda hayal âleminde kurtarıp gerçek dünyaya döndürdü:

"2. Bölük dağılın marş marş. Tam siper ateş serbest."

Hepimiz sağa sola, tam zamanında dağılabildik. Her za-

manlık hileleriyle bizi yine ağaçların üzerinden ateş altına almışlardı.

Piyade, ağır makineli, havan, Allah ne verdiyse bölük ateşe başladı. En az bir saat böyle devam etti. Karşılıklı ateş nedeniyle, ne biz başımızı kaldırabildik ne de düşman. Onlardan gelen ateşin durumundan, bizden çok daha kalabalık oldukları anlaşıyordu. Fakat biz de ayağımıza gelen bu kısmeti tepmek, yani düşmanı haklama fırsatını kaçırmak istemiyorduk. Bölük, yavaş yavaş ilerleyerek düşmanın olduğu tepeye çıkmıştı. Buradan da bir süre karşılıklı ateş atışı devam etti.

Bölük komutanı bu durumdan sıkılmış olmalı ki, "2. Bölük süngü tak!" diye emir verdi.

Şakır şukur süngü sesleri ortalığı kapladı. Arkasında takım komutanlarının tekmilleri duyuldu. Mermi atışlarıyla vakit geçirmektense, hepimiz süngü savaşına girmeyi yeğliyorduk. Düşmanın da bu süngü saldırısından yıldıgını öğrendiğimiz için, kör bir mermiye hedef olmaksızın, bu durum işimize daha çok geliyordu. Biz hücumla kalkıp üstlerine yürürken, düşman süngüden önce bayrağımızı görüyor ve böylece karşılarında BM'nin hangi askeri olduğunu anlıyorlardı. Bayrağımızı iyice tanımışlardı.

O günkü mücadelede bölükte iki şehit, 8-10 da ağır ve hafif yaralı vardı. Düşman ise oldukça çok ölü ve yaralı vermişti. Ayrıca esir de almıştık.

Bizim şehit ve yaralılarımızı, düşmanın yaralı ve esirlerini, ikmal mangası tabura götürdü.

Burada durmadık, bulunduğumuz yerin soluna düşen başka bir tepeye geçtik, mevziler kazıldı ve orada geceledik.

21 Nisan günü öğleye doğru hareket ettik. İki tepe ötedeki bir yerde mevzi almamız emredilmişti. Söylenen tepeye çıktık. Dost tayyarelerin bizi bombalamaması için, tayyare

işaret bezini (panoyu) yere serdik. Bu işaret bezi şifreli olarak yere serilir, gelişigüzel konulmazdı. Oradan başka bir tepeye hücum edecektik.* İki saat kadar orada kaldıktan sonra orada bir takımı keşif kolu olarak bırakıp ayrıldık. Sıhhiyeci Salim takımla gitmişti.

Ancak bir süre keşif kolunun bulunduğu yere, nereden çıktığı belli olmayan, karınca sürüsü kadar Kızıl Çinlinin taarruz ettiği haberini aldık. Bölük derhal onların bulunduğu noktaya hareket etti. Yüzlerce hatta binlerce kızılara karşı bir takım elbette yalnız bırakılamazdı.

Düşman bölüğün mevcudunda da kat kat fazlaydı. Burada çetin bir mücadeleye girdik. Biz sıhhiyeciler ayrılıp birer takıma katıldık. Ateş etmeyi bırakıp el bombalarına sarılmıştık. Mermi yerine el bombası yağırdıyorduk. Düşmanla burun buruna gelmiştik. Sonra yine süngüleri konuşturmaya başladık.

Ortalık ana baba günüydü, herkes birbirine girmişti. Önümüzü bile görmüyorduk, hem süngüler hem de dipçikleri kullanıyorduk. Manzara dehşet vericiydi. İlk saldırıdan sonra biz yaralılarla ilgilenmeye başlamıştık. Onları alıp sütte gerisine çekiyor, ilk tedavilerini yaptıktan sonra, tabura götürülmeleri için ikmal mangasındaki arkadaşlara teslim ediyorduk. Süngülerin birbirine vurunca çıkardığı sesler, barut kokuları ortalığı kaplamıştı. Düşmanla iç içe olduğumuz için yaralı arkadaşları taşıırken savunmasız kalıyordum. Özellikle o gün sıhhiye erliğinin ne kadar riskli olduğunu daha iyi anlamıştım. Kızılar tükeneneğine kitale halinde sağdan soldan çıkıp bu cehennem tepesine akın ediyorlardı. Hem yaralı taşımak hem de düşmanla çarpışmak beni bu defa iyice yormuştu. Durum iyi değildi ve çatışma ne düşmanın ne de bizim lehimize gelişmiyordu.

* 541 rakımlı tepe.

Ancak onlara sürekli takviye geldiği için durum bizim aleyhimize görünüyordu. Burada şehit olmamız mukaddermiş, diye düşünmeye başlamıştım.

Bu karamsar görüntü içinde bir taraftan yaralı arkadaşları taşıır, fırsat bulunca da düşmanla ilgilenirken şanlı bayrağımızın tepenin bir yerinde dalgalandığını gördüm. Bu bayrağı tam zamanında buraya diken kimdi? Kim akıl etmişti bilmiyorum. Ancak tam zamanında bayrak dalgalanmıştı. On beş dakika kadar sonra Kızıl Çin sürüleri bu cehennemi andıran ölüm yerini terk ettiler. Bayrağın üzerinde mermi ya da şarapnel parçaları vardı. Etrafında da birkaç yaralı arkadaş yerde yatıyordu. Bayrağımız bize moral kazandırırken düşmanın moralini bozmuştu.

O gün dört şehit vermiştik. İsmi unuttuğum bölüğün kıymetli bir üsteğmeni, 4. Bölük makineli erlerin biri ve bizim bölükten iki kişi toplam dört şehit vermiştik.* 4. Bölük'ten takviye olarak gelmiş olan iki manga vardı. Manga Komutanı Mutazar isimli çavuş arkadaşımız da gözünden ağır yaralanmıştı. Yanılmıyorsam toplam 7-8 yaralıımız vardı.

21 Nisan günü çatışmalar çok sert geçmişti.

BM ordularının taarruzu

22 Ocak 1951

Birleşmiş Milletler'in siyasi gayretlerinin başarı ya da başarısızlığı görünüşe göre BM kuvvetlerinin askeri alandaki durumuna bağlıydı. Ocak sonu ve şubat ayı içinde, 8. Ordu

* T.C. Gen. Kur.Bşk.lığı-Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri (1950-1953) yayınında, 21 Nisan 1951'de 2. Bölük'ten bir subay dört erin şehit olduğu belirtilmiştir. Aynı kitabın şehitler listesinde o tarihte bir subay, bir astsubay (üsçvş) ve üç erin ismi yer almıştır. Şehitlerin isimleri: Plt Üstğ. Muzaffer Erdönmez-İst. doğumlu.-Usçvş. Mustafa Sözeri - Er Halis Akgül - Er Abdullah Kara - Er Halil Gedigüzel.

Komutanı General Ridgway kumandası altındaki kuvvetlerin kapasitesinden en ufak sınırına kadar yararlanmak çabasındaydı. 21 Ocak'ta 1. ve 9. Kolordu komutanlarına Suwon-Ich'on-Yoju hattı ve Han Nehri bölgesinde taarruzi keşif başlatılmasını emretti. Bu keşif hareketine, 'Yıldırım Operasyonu' adı verildi. Ocak sonunda düşman ana savunma hattına ulaşılmamasına rağmen, kuvvetler Suwon-Kumyangjang-ni-Ich'on hattının altı, on kilometre kuzeyine ulaşmışlar ve ilerlemeye devam ediyorlardı. Ridgway birliklerin Han Nehri'ne kadar ilerlemesini istiyordu. Ayrıca yakın bir sürede, orta cepheden saldırarak Yongp'yong-Hoengsong-Yangnung hattına ulaşip orayı tutmayı planlamıştı.

Ridgway, MacArthur'a Han Nehri'nin kuzeyine ilerlemesinin büyük risk olacağını açıkça söyledi. Bu ilerlemenin ancak Çin birliklerinin gönüllü olarak 38. paralelin kuzeyine çekilmesi durumunda yapılmasını önerdi. Ridgway 38. paralel hattıyla ilgili olarak da MacArthur'a, mevcut kuvvetlerle savunulamayacağını değerlendirildiğini söyledi. 8. Ordu önceki hududun herhangi bir parçasını tutmaya çalışması durumunda, çok insan ölecekti. Ayrıca arkasındaki savunma mevzileri ve geçilemeyecek bir nehir üzerinde yer aldığından, büyük bir fırsat çıkmadıkça Seul Çinlilere bırakılmalıydı.

MacArthur düşman ana savunma hattı Han Nehri'nin güneyinde olması durumunda, oradan sürülmesi için girişimde bulunulmaması görüşünü kabul etti. Diğer taraftan 8. Ordu Han Nehri'ne ciddi bir mukavemetle karşılaşmadan ulaşması durumunda, MacArthur, düşman hattı meydana çıkıncaya kadar veya, düşmanın bir hattı olmadığı gerçeğini görene kadar, Ridgway'in ilerlemesi gerektiğine inanıyordu.

Ridgway de, Çinlilerin gönüllü olarak 38. paralelin kuzeyine çekilmesi durumunda ilerlemeyi söylediğinde, esas olarak aynı şeyi kastediyordu.

20 Ocak'ta Ridgway batıdan doğuya tedricen genişleyen bir saldırı başlattı. 8. Ordu, yavaş ve sistemli şekilde tepeden

tepeye, bir safha hattından diğerine, her direnişi temizleyerek kuzeye yürüdü. Düşman güçleri gayretle karşılık verdi ve şubat ayında merkezden tekrar saldırdı. Düşmanın bu saldırısı defedildikten sonra, tekrar düzenli ilerleme sürdürüldü.

15 Şubat 1951, Çinlilerin Chipyong-ni'de kitle halinde yaptıkları taarruzun başarısızlığa uğradığı tarihtir. 2. Tümen'in 23. Alayı kasabayı başarılı bir şekilde korumuş, Çinliler ilk defa olarak Amerikalıların önünde taktik bir yenilgiye uğramıştı. Çinliler bu tarihten sonra da zaman zaman taarruza yeltendiler. Fakat artık şartlar değişmiş ve 8. Ordu sıfırdan başlayarak epeyce yol almıştı.

07 Mart'ta Han Nehri'ne varılmış, Seul de sokak sokak ele geçirilmişti. Ancak şehir tekrar ele geçirildiğinde binlerce bina tank ateşlerinden delik deşik olmuştu. Seul'un bir milyondan fazla nüfusundan, sadece iki yüz binden azı şehirde, daha doğrusu harabelerde yaşıyordu.

Savaşın sonunda harp eden iki tarafın askerlerinden kaç kişi öldüğü açıklanıyor, rakamlar sadece onları gösteriyordu. Ancak gerçekte savaşı kaybeden ne Amerika ya da BM askerleri, ne de Kızıl Çinliydi.

Kaybeden Kore halkıydı. İdeolojik savaş bu defa Kore halkını vurmuştu, ileride Vietnam'ı vuracaktı.

Nisan ayı içinde 38. paralelin kuzeyine geçildi. Bu arada ABD Başkanı Truman, 11 Nisan 1951'de General MacArthur'u BM Komutanlığından alıp yerine General Ridgway'i getirdi. Ridgway'in yerine de 8. Ordu Komutanlığı'na Tümgeneral James A. Van Fleet getirildi.

MacArthur'un alınmasından önce birtakım anlaşmazlıklar yaşanmıştı ve azil olayı ABD'de oldukça yankı yaratmıştı.

Önceden de Başkan'ın Kore Savaşı politikasına ters düşen görüşleri olmuştu MacArthur'un fakat son gelişmeler bardağı taşırmıştı.

20 Mart 1951'de ABD Genelkurmay Başkanlığı (Ortak Kur-

may Başkanlığı), Başkan Truman'ın bir bildiri taslağı hazırladığını ve buna göre niyetinin, Kore'de ana kuvvetlerle 38. paralelin kuzeyine yürümeden önce, savaşı sona erdirmek için Çinlilerle ve Kuzey Korelilerle görüşmeler yapmak olduğunu MacArthur'a bildirdi.

Ancak MacArthur buna rağmen düşman komutanlarına bir bildiri yayınlayarak, kendi önerilerini açıkladı. Bu ultimatoma gibi bir öneriydi.

.... BM savaşın Kore bölgesinde tutulması kararından vazgeçmesi takdirde askeri ve operasyonlarımızı Çin'in sahil bölgelerine ve ülke içindeki üslere yaymamız durumunda Kızıl Çin, askeri gücünün çökeceğinin farkındadır....

Uzun ve mükemmel bir açıklamaydı. Ancak BM'nin görüşüne, siyasetine uygun değildi.

Başkan Truman, MacArthur'un mart ayındaki durumundan sonra görevden almayı kafasına koymuştu. Sonraki olay nihai kararı vermesine neden oldu.

Cumhuriyetçi Parti lideri Joseph W. Martin 05 Nisan'da, Temsilciler Meclisi'nde MacArthur'un kendisine cevabi mektubunu açıkladı. Martin yazdığı mektupta, Milliyetçi Çin kuvvetlerinin kullanılarak ikinci bir cephe açılması konusunu dile getirmişti.

General MacArthur da yazdığı cevapta, "bir gücün, eldeki maksimum güçle karşılanması" prensibine inandığını ve Milliyetçi Çin güçlerinin kullanılmasının da bu inanca uyduğunu belirtmişti. Ayrıca, "....eğer Asya'da komünizme karşı bir savaş kaybedersek, Avrupa'nın düşmesi kaçınılmazdır, kazanmamız durumunda da Avrupa büyük bir olasılıkla savaştan kurtulacaktır," diye görüşünü de yazmıştı.

Başkan Truman, MacArthur'un, ulusal politikaya karşı çıkmasını ve anlaşmazlığı açıklamasını kabul edemezdi. General MacArthur'u görevden aldı.

En büyük askeri kahramanlardan biri olan MacArthur'un

görevden çekilmesi ülkede şok yarattı. Kongrede ve halk önünde MacArthur görüşlerini açıkladı. Aylarca bu çatışma sürdü, fakat sonunda ülke, MacArthur'un görüşlerinin değeri ne olursa olsun, Başkomutan olarak, Başkan'ın onu görevden almaya hakkı olduğunu kabul etmişti.

07 Şubat 1951 - 21 Nisan 1951 tarihleri arasında Türk Tugayı'nın durumu

07 Şubat günü Türk Tugayı ileri harekâta devam etti. 1. Tabur, 132 rakımlı tepeye ve Chongich'on tepeleri istikametine taarruza başladı. 2. Bölük taburu sol geriden takip etti. Tepeler birbiri arkasından zapt edildi.

10 Şubat'ta düşmanın toparlanmış ve direnmeleri sertleşmişti. Ancak BM birlikleri hedefine doğru ilerlemeyi sürdürdü. Türk Tugayı hedefi olan Seul-Inch'on şosesi ve Han Nehri kıyılarına ulaştı.

Düşman işgalindeki bölgeler ele geçirildikçe, oralarda yakalanan şüpheli kişiler sorguları yapılmak üzere Kore polisine teslim ediliyordu.

Düşman Seul şehrinin beş kilometre doğusu ile şehrin 12 kilometre batısı hattında Han Nehri kuzey kıyılarını tahkim etmişti.

14 Şubat'ta 1. Kolordu'nun doğu kanadında, 24. Tümen kesiminde ciddi muharebeler başlamış, 1. Süvari Tümeni'nin başlatıldığı taarruz da gelişmemişti.

10. Kolordu'nun 2. Tümeni'ne bağlı 23. Alay ve Fransız müfrezesine karşı da şiddetli düşman saldırısı olmuştu.

10. Kolordu birliklerine taarruz eden ve bu kolordu ile doğusundaki Güney Kore kolordusunun ara hattı bölgesine giren düşman da ilerlemeye devam etti. Ayrıca 3. G. Kore

Kolordusu'nun batı kanadı gerilerine de ilerleyerek bu kolorduya cepheden saldırdı.

Düşman taarruzları doğuda bulunan 10. Kolordu bölgesine sonuç almak üzere yöneltmişti.

1. Kolordu'nun sağ kanadındaki bu gelişmeler üzerine, 25. Tümen ve Türk Tugayı geriye alındı, tugay savunma mevziini, 1. Güney Kore Tümeni birliklerine devretti ve Anyang-ni'de toplandı. Burada ihtiyattayken, 3. Tabur emniyet için Sosari'ye götürüldü.

1. Kolordu ve 24. Tümen'in taarruzlarına direnen 38. Komünist Çin Ordusu, uğradığı ağır kayıplar yüzünden 16 Şubat 1951'de çekilmeye başladı. Bu çekilme 20 Şubat'a kadar sürdü. 1. Kolordu birlikleri ve 24. Tümen Han Nehri'ne kadar ilerlediler.

Türk Tugayı 1. Kolordu'nun ihtiyatı durumunda Anyang-ni'de eğitim yapıyordu ve tekrar 25. Tümen emrine girmişti.

22 Şubat 1951'de Türk Tugayı 25. Tümen'in 27nci Alayı'nın Han Nehri güneyindeki mevzileri teslim aldı. Bütün 1. Kolordu cephesinde olduğu gibi, Türk Tugayı karşısındaki düşman da Han Nehri'ni savunma için tahkimat yapıyordu.

Han Nehri üzerinde buz parçalan yüzüyordu. Bazı noktalardan donma nedeniyle yürüyerek geçmek mümkündü.

Üstün sayıda Komünist Çin kuvvetleri karşısında, 26 Şubat 1951 ayı itibariyle Birleşmiş Milletler Ordusu'nun mevcudu 383.251'di. Milliyetlerine göre ise birliklerin sayısı şöyleydi:*

1. 8. Amerikan Ordusu 206.145
2. Amerikan Ordusu'na bağlı Güney Kore kuvvetleri 12.301
3. 27nci İngiliz Piyade Tugayı 1.771
4. Avustralya Alayı 1.028

* T.C. Genkur.Bşk.lığı Harp Tarihi Bşk.lığı-Resmi Yayınlar Seri No:7

5. 29. İngiliz Piyade Tugayı "6.177
6. İngiliz Üs Komutanlığı 1.788
7. Amerikan Hava Kuvvetleri 10.763
8. Kore Cumhuriyeti Ordusu 132.343
9. Filipin Taburu 1.296
10. 1. Türk Tugayı 4.068
11. Tayland Müfrezesi 1.029
12. Hollanda Müfrezesi 471
13. Fransız Piyade Taburu 839
14. Yunan seferi kuvveti 736
15. Kanada Piyade Taburu 980
16. Belçika Piyade Taburu (Lüksemburg müfrezesi dahil) 678

Toplam: 383.251

07 Mart'ta genel cephe taarruzu başladı. Bu taarruz sırasında Türk Tugayı mevzilerinde kaldı.

5. Amerikan Alayı asıl geçiş yerini ve zamanını gizlemek için, sahile boş su bidonları ve boş tenekeler getirerek iki saat gösteriş geçişi yaptı. Bu arada düşman mevzilerine topçu ve tankların atışı başladı. Bu düşmanı sindirmişti.

Saat 06:45'te 24. Amerikan Tümeni'ne bağlı piyadeler botlarla karşı sahile geçmeye başladı. Saat 09:00'da piyade köprüleri kurulmuştu, üç tombaz köprüsünün* birincisi de saat 12.00'de hazırды.

Birlikler düşmanın devamlı top, havan ve makineli tüfek ateşi altında Han Nehri'ni geçmeye ve hedef olan sırtları işgal etmeye başladılar.

Türk Tugayı'nın 1. Taburu 13 Mart 1951'de kamyonlarla hareket edip Han Nehri'ni geçerek ve P'yongch'on bölgesine nakledildi.

* Üzerinde köprü kurulan, altı düz kayak biçiminde duba.

14 Mart'ta 1. Tabur, 27. Amerikan Alayı'nın bir taburunun mevzilerini öğleye kadar teslim aldı.

Aynı gün BM birlikleri Seul'e muharebesiz girmişti.

15 Mart 1951'de 1. Tabur'un 2. ve 3. Bölükleri bir gün önce mevzilendiği tepelerden, tayyarelerin, topçu ve havanların ateş desteği ile 202-338 rakımlı tepeleri işgal etti.

16-22 Mart arasında BM kuvvetleri taarruza devam ederek hedeflerine varırken, düşman da kuzeye çekilmesini sürdürmüştür.

18 Mart'ta 600 kişilik erat geldi. Bu kafilе değıştirme birliğı olmayıp kayıpları ikmal için gönderilmişti.

Türk Tugayı'nın iki taburu 22 Mart'ta hedefi olan Chidon-ni bölgesindeki sarp kayalık dağlara taarruz etti. Ancak 3. Tabur gerektiğı kadar ilerlemediğı için buraları zapt edemedi.

05 Nisan 1951'e kadar BM Ordusu çekilmekte olan düşman ile keşif kolları temasını korumaya çalışarak kuzeye ilerlemeye devam etti.

05 Nisan'da Türk Tugayı, 27. Amerikan Alayının mevzilerini devraldı. Bu mevziler, Yongp'yong Nehri'nin Hant'an Nehri'ne kavuştuğı bölgede ve Yongp'yong Nehri'nin iki tarafındadır. Nehrin doğusunda 1. Tabur, batısında 3. Tabur mevzilenmişti. Tugayın karşısında ve Hant'an Nehri'nin kuzeyindeki tepelerde düşman tahkimat yapmış ve keşif kollarını nehrin güneyine kadar ilerletmişti.

Hant'an Nehri'nin kıyıları ve tabanı kayalık, derinliğı yarım metre ile bir metre arasında ve genişliğı de 20 metre civarındaydı. Birçok yeri akıntılı olan nehir normal zamanlarda yürüyerek geçilebiliyordu. Araçların geçebileceğı noktalar da vardı.

Bu sırada düşman birliklerinin durumu şöyleydi:

İmjın Nehri kuzeyinde ve batısında dört tümenli 1. Kuzey Kore Kolordusu bulunuyordu.

1. Kolordu'nun karşısında ve birinci hatta, 76, 77, 78. Tümenleri ile 26. Komünist Çin Ordusu ve 40. Komünist Çin Ordusu'nun bir tümeni bulunuyordu.

9. Kolordu'nun batı kanadındaki 27. İngiliz Tugayı ve 6. Güney Kore Tümeni'nin karşısında, 40. Komünist Çin Ordusu yer almıştı. Bu ordunun bir tümeni kuzeydoğuda ihtiyattaydı.

9. Kolordu'nun sağ kanadındaki 1. Süvari Tümeni'nin karşısında 40. Komünist Çin Ordusu'nun 117. ve 116. tümenleri ile 10. K. Çin Ordusu'nun 115. tümeni vardı.

10. Kolordu'nun 2. ve 7. Amerikan tümenleri ile 5. Güney Kore Tümeni'nin karşısında, 3. Kuzey Kore Kolordusu'nun iki tümeni bulunmaktaydı.

Ayrıca 40. K. Çin Ordusu'nun kuzeyinde, 24. ve 37. K. Çin Orduları da kademeli ihtiyat durumundaydı.

61, 63, 64, 65, 60, 24, 62, 66, 38. Komünist Çin Orduları ile 1. Kuzey Kore Kolordusu ise cephenin kuzey ve kuzeybatısında ihtiyat vaziyetindeydi.

Düşman tarafından savunulan Hant'an Nehri'ni taarruza geçmeye başlamadan önce 06-09 Nisan arasında bir kısım kuvvetle nehri geçerek bir köprübaşı mevzii elde edilmesi ve Türk Tugayı'nın nehre yaklaşarak taarruz mevziine girmesi gerekmişti.

10 Nisan'da 1. Tabur düşmanla karşılaşmadan nehre ulaştı.

3. Tabur'un 10. Bölüğü, saat 07:20'de istihkâm Bölüğü'nün hazırladığı lastik sallarla, ilk kısımlarını nehirden geçirdi. Bu sırada karada hazırlanan piyade köprüsü nehre sürüldü ve bölük bu hafif köprüden geçti.

Birlikler ulaştıkları yerde geceyi geçirdiler.

Türk Tugayı'nın iki kanadındaki Amerikan birlikleri de ilerlemişler ve hedeflerine varmışlardı.

11 Nisan gün doğmadan, 1. Tabur'a bağılı 1. Bölük sağda, 2.

Bölük solda olmak üzere taarruz hazırlıkları yaptı.

O gece sabaha kadar yağın yağmur harekâtı zorlaştırıyordu. Soğuk vardı ve Hant'an Nehri yağmurlardan yükselmiş, derinliği de bir metreden fazlaya çıkmıştı. Bu nedenle nehir belirli yerlerden geçit veriyordu. Birlikler bu belirlenen yerlerden geçecekti. Fakat boğaza kadar gelen suya girip akıntının fazlalığı ve geçiş yerinin düşman ateşi altında olması nedeniyle, hafif piyade köprüsü yapma imkânı yoktu.

2. Bölüğün* muharebe güçlü keşif kolu, boğazına kadar suya girerek akıntıya rağmen nehri geçti. Hedefi olan tepeye yürüyerek düşmanla ateş muharebesine girdi, Bölük, taburun ateş desteği altında yaklaşınca düşman çekilmek zorunda kaldı. Nehirden geçiş yerini görmüş olmasına rağmen düşman bu şekilde meşgul edildiği için, 2. Bölüğün keşif ve emniyet takımı da nehre girerek karşı sahile ulaştı.

1. Bölüğün de bir takımı nehirde geçti ve kuzeyde mevzilendi. 24. Amerikan Alayı'na bağlı birlikler de nehri geçmiş, kuzeyde mevzi almışlardı.

Nehirden bu şekilde geçiş, askeri çok yorduğu gibi hırpanılmıştı. Kuytu yerlerde soğuk havada ateş yakarak hem elbiselerini kurutmaya çalışıyor, hem de savunma tertipleri alırken, yakındaki düşmanla da ateş muharebesi yapıyorlardı.

24. Alay'ın birliklerinin hedefi muharebe arazisine hâkim olan 463. tepeydi. Amerikan birlikleri bu tepe alındıktan sonra 1. Tabur'a teslim edecekti. Taarruz ettiler fakat düşman kuvvetli ve ateşleri de etkiliydi. 24. Alay'ın birlikleriyle birlikte 1. Bölük de ilerlemişti ve Amerikan birlikleri durmasına karşın, 1. Bölük ilerlemeye devam ettiği için düşmanın yan ateşlerine uğramıştı. Zorunlu olarak bulunduğu yerde savunma tedbirleri aldı.

2. Bölük, karşısındaki düşmanla muharebe ederek, asıl

* F.P.nin bölümü.

hedefi olan 282 rakımlı tepenin güneyindeki tepeleri zaptetti. Fakat 463 rakımlı tepeden yoğun havan ve makineli tüfek ateşine tutuldu. O tepe alınmadan 282 rakımlı tepe alınamayacaktı.

24. Alay gerilemeye başladığı için, 1. Bölüğü'nde geriye alınmasına karar verildi.

Bütün tabur nehrin güneyine bir gece önceki mevzilere döneceklerdi.

282 rakımlı tepede düşmanla yakın temasta olan 2. Bölük güç durumda kalmaması için karanlık bastıktan sonra gerilemeye başladı ve gece yarısından önce yapılabilmiş olan bir piyade köprüsünden, akıntılı suda, köprüden emekleyerek geçebildiler.

Türk Tugayı'nın iki tarafındaki birlikler de taarruz hedeflerine varamamışlar ve çekilmişlerdi.

12 Nisan'da Türk taburlarının görevi şöyleydi: 1. Tabur, bir gün önce işgal edemediği 282 rakımlı tepayı işgal edecek, 24. Amerikan Alayı ile işbirliği yapacak; 2. Tabur ise Manuchon'un kuzeyindeki 136 rakımlı ve kuzeydoğu yönündeki tepeleri zaptedecek; 3. Tabur da Tanklarla takviyeli keşif kollarını ileri sürecekti.

1. Tabur'un karşısındaki düşman çekilmediği gibi mevzilerini korumaya kararlı durumdaydı. 282 rakımlı tepayı zaptetmek görevi yine 2. Bölüğündü.

24. Alay 463 rakımlı tepeye hava kuvvetleri, topçu ve havan desteği ile saldırdıysa da tepayı zaptedemedi. Bu arada 2. Bölük de topçu ve havan desteği ile 282 rakımlı tepeye yaklaştı. Süngü, bomba yakın muharebeleri ile ve boğuşmalarla tepayı ele geçirdi.

Düşman Manuchon Köyü'nün kuzeyindeki tepeleri boşaltmış olduğundan, 2. Tabur tepeleri işgal etti.

13 Nisan'da 24. Alay, düşmanın boşaltmış olduğu 463 rakımlı tepayı işgal etti ve 1. Bölüğe (Türk) teslim etti.

BM birlikleri ilerlemelerini sürdürdüler.

20 Nisan 1951'de, 1. Taburun keşif kolları hedeflerine doğru ilerlerken düşmanın ağır makineli tüfek ateşine tutuldular. Türk Tugayı'nın karşısındaki hatta bir alay kadar düşman kuvveti olduğu belirlenmişti. 24. Amerikan Alayı da o günkü hedefine ulaşamamıştı.

21 Nisan'da düşman alayının savunduğu çok sarp arazinin yalçın kayalık tepelerini zaptetmek için birinci hattaki bölükler taarruz edecekti. Önceden Türk ve Amerikan topçuları tepeleri ateş altına aldılar.

1. Tabur'un 1. Bölüğü sabahtan 402 rakımlı tepeye yürüdü. Direnen düşmanla yakın muharebeye tutuştu ve akşamüstü tepenin üçte ikisini zaptedebildi. Bölük topçu ve havan desteği ile desteklendi ve sonunda süngü hücumlarıyla tepayı zapt etti. 1. Bölük'te 2 er şehit oldu, 13 de yaralı vardı.

541 rakımlı tepayı almakla görevlendirilen 2. ve 3. bölükler, ağır silahlarla takviye edilmesine rağmen zorlandılar ve havan ve topçu desteğine ihtiyaç duydular.

3. Bölük 541 rakımlı tepenin güneybatısındaki kayalık tepayı ele geçirmişti.

2. Bölük ise 541 rakımlı tepenin doğusundaki rakımsız tepeye çıkmış, fakat orada, düşmanın 638 rakımlı tepeden açtığı etkili ateşine maruz kalmıştı.

İki bölüğün karşısındaki düşman bir tabur kadardı ve kayalar arasında iyi mevzilenmişlerdi.

3. Bölük kayalar içindeki düşmana cepheden hücum kalktı. Ateş, süngü muharebeleri ve bombalarla yakın dövüş oldu. Ancak tepayı alamadı ve bölükten dokuz er şehit oldu, 13 de yaralı vardı.

Aynı tepeye doğudan hücum eden 2. Bölüğün bir takımı da çok üstün sayıdaki düşman yakın muharebeye girmiş, fakat cepheden hücum eden 3. Bölük'le birleşememiş ve hücum başarısızlığa uğramıştı. Kahramanlık timsali olan takım komutanı üsteğmen de şehit olmuştu.*

* Üsteğmen Muzaffer Erdönmez olduğu değerlendirilmektedir.

O gün 2. Bölük'ten de bir subay ve dört er şehit olmuş, 13 er de yaralanmıştı. Bölgede 54 düşman ölüsü sayılmıştı.

2. Tabur 5. Bölüğü 541 rakımlı tepenin batısındaki sırtları zapt etti. Akşamüzeri de 5. Bölük'ten bir takım, 2. ve 3. bölükler 541 rakımlı tepeye hücumu tekrarlamışlar, fakat 541 rakımlı tepe ele geçirilememişti. 2. Bölük emrine verilen 10. Bölük'ten bir takımın komutanı ise ilk anda vurulmuştu.

Birliklerin geceyi orada geçirmesi uygun olmadığı için, tümen komutanının izni ile, bir gece önceki yerlerine alındılar. 21 Nisan günkü muharebeler çok sert geçmişti.

* * *

22-23 Nisan 1951 gecesi Kızıl Çinlilerin ilkbahar baskını

Esir oluşum

Baskından bir hafta kadar önce, Bölük Komutanı Yüzbaşı Nedim ve takım gedikli çavuşu Muhittin Teoman izinli olarak gittikleri Tokyo'dan dönmüşlerdi. Bölük komutam yokken, Kunuri muharebelerinde Talimgâh Birliği'nde olan Yüzbaşı İhsan vekâlet etmişti.

O akşamüzeri hemen yakınımızdaki tepeye 9. Bölük gelip yerleşmişti. Bölük Komutanı Hamit Yüksel'di. 23 Nisan'da bu mevzileri Amerikan birliklerine teslim edip bizim de yurda döneceğimiz havadisleri tekrar canlanmıştı. Biz sıhhiyeciler iki çadıra taksim olmuştuk. Ben Sıddık ile, Durmuş da Salim'le aynı çadırdaydık.

Akşam karanlığı bastırmadan, "Herkes bulunduğu mevzii, boy mevziine dönüştürecek," diye ani bir emir aldık.

Bu emri yerine getirmiştik ki yenileri geldi.

"Nöbeti olmayanlar çadırlarında uyanık olacak."

“Ateş yakılmayacak, sigara içilmeyecek”

“Emir verilmeden hiç kimse ateş etmeyecek. Nöbetçiler nöbet yerlerine giderken ayakta değil, yerde sürünerek gidecekler. Ayakta görülen kimseye, parola dahi sorulmadan ateş edilecek.”

Çok ihtiyatlı olmamız hususunu subaylar defalarca uyardılar.

Bizleri bir merak aldı tabii. Acaba buna sebep neydi. Olup bitenlerden hiçbirimizin bilgisi yoktu. Evet şu anda cepheydik ve burada düşmanla aniden karşılaşma ihtimali vardı.

Ancak bu gibi emirleri daha önce de almış ve süngülerimiz takılı, el bombalarımız yanımızda, diz boyu karın üzerinde, dondurucu soğukta, gözlerimizi kırpmadan sabaha kadar düşman beklemiştik. Bunlar hep sonuçsuz çıktığı ve düşmanla karşılaşmadığımız için, bu son emirlere de önem vermemiştik.

Kısa bir süre sonra durumun esasını öğrendik.

“Çinlilerin topçu koluna mensup bir yüzbaşı ve mahiyetindekilerin bazılarının, Amerikalılar tarafından yakalandığı, onlardan aldıkları bilgilere göre de, düşmanın Birleşmiş Milletler cephesine beş kilometre yaklaşmış buradaki bütün birliklerini toplayacağı ve 22 Nisan akşamı saat 1900’da bahar taarruzuna kalkacağı...”

Bu bilgi bütün BM birliklerini ulaştırılmış. Buna göre de, “Kızıl Çin birliklerinin karşı taarruza geçeceği nedeniyle, her an dikkatli ve tetikte olunması” emri gelmiş.

Bu sıkı emirler uygulamaya geçirilirken, ikmal mangası, 30 Korelinin yardımıyla bulunduğumuz yere cephane ve kumanya getirdi. Bunların dağıtımı, 1900-2000 arasında

yapıldı. Hepimizi bir heyecan sarmıştı.

“Ah şu kâfirler bir an önce gelseler de vatana dönmeden önce onlardan adamakıllı intikamımızı alsak!”

Çinlilerin taarruz edeceği haberi bütün arkadaşları sevindirmiş, kimse yerinde duramaz olmuştu.

Sıddık, “Faruk! Bak verilen emri ve havadisi sen de benim gibi duydun değil mi?” diye kulağımın dibinde söyleyip duruyordu.

“Evet!”

“O zaman gel şu kumanyaları kemali afiyetle yiyelim, belki bir daha bunları yiyemeyiz. Sonra, kimin sağ kalıp kalmayacağı malum değil, orasını Allah bilir. Yemek işi bitince de birbirimizle vedalaşalım.”

“Peki niçin vedalaşacakmışız? Korkuyor musun?”

“Sen sabaha sağ çıkacağını biliyor musun? Hayır! Onun için vedalaşalım.”

“Tamam vedalaşalım da, bu kaçınıcı vedalaşma olacak artık sayısını unuttum.”

Yemeğimizi yiyip bir de sigara içtikten sonra, bizden üç metre ilerideki çadırda olan, Durmuş ile Salim’in yanına sürünerek gittik.

Durmuş, “Ne geldiniz yahu! Yasak bilmiyor musunuz?” dedi.

“Vedalaşmaya geldik,” diye mırıldandı Sıddık.

Salim, “Buna ne oluyor?” der gibi bakınca ben dayanmayıp güldüm.

“Bu akşam galiba Azrail’den haber aldı. Mutlaka vedalaşacağız diye tutturdu.”

Hepsi birden gülmeye başladılar. Orada da bir sigara

tüttürüp tekrar sürünerek çadırımız döndük.

Çadırımıza döndük ama uyumak yok, yüksek sesle konuşmak yok, nasıl vakit geçireceğimizi bilmiyoruz.

Öylece otururken birden, "Sıddık!" dedim, "Sende kaç tane el bombası var?"

"Ne olacak?" diye soruma soruyla yanıt verdi, ama fazla ilgilenmemişti.

"Hele sen söyle."

"İki tane!"

"Güzel, bende de iki tane, bunlar işimizi görür."

"Hangi işimizi, kafayı mı yedin Faruk?"

"Dinle bak! Bu bombaların her birini, çadırın bir kazığına bağlayacağım."

"Faruk, başımıza bela açmasın umarım."

"Önce kazığın birini çıkaracaksın. Ben de el bombasının emniyet pimini yukarıya kaldırıp, ateşleme halkasını kazığa geçirip yavaşça çukura yerleştireceğim. Kumanya kutusunun teliyle ateşleme halkasını bağlayacağım, bir ucunu da yine bu kazığa bağlayıp uzun bir telle toprağın altından çadırın yanında duran ağaca uzatıp, sıkıca raptedip üzerine de toprakla örteceğim. Bu işi diğer üç kazığa da uygulayacağız. Bizler buradan aniden çekilmek zorunda kalırsak, düşmanın ilk işi, yağmalama maksadıyla çadırlara girmek olacaktır. Tabii sonra da çadırları sökmeye kalkacaklardır. Teller birden gerilip, kazıklarda bulunan bombalar boom... Düşman neye uğradığını anlamayacaktır."

"Yaşa lan Faruk! Bunu nereden öğrendin sen?"

"Memleketteyken harp filmine gitmiştim, Almanlar da düşmanlarına aynı bunu yapmışlardı. O filmde, bu tuzağı

kuranların çadırının yanında bölüğün cephanesi vardı. Tuzağı kurduktan sonra, Rus askerleri oraya baskın yapıyor ve iki yağmacı er sevinçle gelip çadırı aşağı çekince, çadırın kazıklarına bağlı olan el bombaları patlıyor, derken bölüğün cephaneleri infilak edince orada bulunan bütün Rus askeri ve subayları havaya uçuyor. Düşman neye uğradığını anlamıyor ve uzakta olan Rus askerleri işgal etmek istediği tepeyi terk ediyor. Bu tuzağı kuran üç Alman askerinden ikisi düşman kurşunlarıyla öldürülüyor. Yalnız bir tanesi çemberi yarıp kurtulup bölüğüne iltihak ediyor ve durumu arkadaşlarına anlatıyor. Önce inanmıyorlar fakat sonra durum anlaşılıyor. Bunu terhis edip memlekete gönderiyorlar. Ayrıca hem sağ kalana, hem de ölenlerin ailelerine madalya ve para veriliyor."

Tuzağımızı kurduktan sonra Sıddık 2100-2300 nöbetine gitti. Ben çadırda tek başına kalmıştım ve oturduğum yerden çadırın kapısından etrafı gözetliyordum.

İki saat sonra Sıddık sürünerek geldi ve "Hadi bakalım nöbet senin," dedi.

Ben de sürünerek nöbet yerine gittim. Elim tetiğin üzerinde, hazır bir vaziyette duruyor, etrafı dikkatle gözetleyip yabancı sesleri var mı diye de dinliyordum. Bölüğün bulunduğu yerde hiçbir ateş yanmadığı gibi, çıt dahi çıkmıyordu. Ben bu ortamda, burada bir patırtı çıkmazsa kısa bir süre sonra, bulunduğumuz mevzileri Amerikalılara teslim edip memlekete döneceğimizin hayalini de kuruyordum tabii.

Gece yarışma doğru aniden, "Nöbetçi nöbetçi!" diye bir ses duydum.

Sürünerek sesin geldiği istikamete doğru gittim. Ses benim aşağımdan, boğaz kısmında nöbet tutan arkadaştan gelmişti.

"Ne var? Ne bağıırıyorsun?" diye yavaşça seslendim.

“Üç-dört dakika kadar önce, tahminen bir takım kadar düşman keşif kolu geçti. Arkalarından da 15-20 tane kadar katırla geçenleri gördüm. Bunu hemen bölük komutanına bildir.”

Yine sürünerek yüzbaşının çadırına gittim.

Bu arada Kore’de defalarca, düşmana görünmemek için sürünmek zorunda kaldığım için sürüngelemlerle yarışacak duruma geldiğimi söyleyebilirim.

Bölük komutanının çadırının önünde Mahir Açıkgöz isminde bir arkadaş nöbet tutuyordu.

Mahir’e, “Yüzbaşıya aşağıdaki nöbetçinin düşman keşif kolunu gördüğünü söyleyeceğim,” dedim.

Onun çadıra girmesi ile yüzbaşının çıkması bir oldu. Durumu çabucak anlattım.

“Bana hemen telsizciyi çağır!” dedi Mahir’e.

O da, “Emredersiniz!” diye selam verip hızla ayrıldı.

Bölük komutanı ve telsizci iki metre kadar uzağımda oldukları için konuşmaları rahatlıkla duyabiliyordum.

“Çabuk taburu ara!” dedi yüzbaşı.

“Emredersiniz,” diyen telsizci selam verip çağrısını yaptı. “Yelken, yelken, burası deniz sesimi duyuyorsan cevap ver.”

Bu çağrıyı defalarca yapmasına rağmen, nafiye, taburdan karşılık gelmiyordu. Bunun üzerine alay arandı, fakat oradan da ses gelmedi.

Bölük komutanı bunu üzerine, “Telsizde bozukluk olmasın?” diye söylendi.

“Hayır yüzbaşım, bakın telsiz çalışıyor,” deyip mandalı bastı telsizci.

“O zaman onlarınki bozuk.”

“Olamaz, tabur duymasa, alay duyar, o da duymazsa tuğaydan cevap gelir.”

Şaşkın bakışlarla kısa bir süre birbirlerine baktılar.

“Komutanım, isterseniz 9. Bölük’le konuşayım, ne olduğunu anlarız.”

Telsizci, 9. Bölük’le muhabere etmesine rağmen ondan da cevap alamadı. Şaşılacak bir şeydi, hiçbir telsiz cevap vermiyordu. Saat tahminen 00:30 olmuştu. Tam o sırada 9. Bölük istikametinde yayılım ateşi başlamıştı. Ne oluyor diye düşünürken karşılıklı ateş sesleri çoğaldı.

9. Bölük istikametinden bizim önümüzdeki tepeye bir-iki izli mermi gönderildiğini gördük. Aynı tip mermilerden bu defa önümüzdeki tepeden 9. Bölük istikametine gidince durumu anlamıştık. Düşman her nasılsa gündüzden aramıza sızmıştı.

Birden bizim bölük de ateş altında kaldı. O zaman düşman çemberi içinde olduğumuzu idrak ettik. Hazırlıklı olmamıza rağmen yine de şaşırmıştık. Düşmanın bu kadar büyük kuvvetle içimize kadar sokulmasını en azından bizler, yani erler, beklemiyorduk. Düşman çemberi her geçen dakika daralmaktaydı ve bölüğün çekilip gerideki birliklere iltihak etmesi gerekiyordu.

Fakat nasıl?

Havan toplan, ağır, hafif makineli, piyade tüfeği mermileriyle ortalık birden ana baba gününe dönmüştü. Çemberin daha fazla daraltılmaması gerekiyordu. Düşman belki de tugayın mevcudundan fazla olduğu için, bu defa süngü hücumuna geçmenin faydası olmayacağı besbelliydi.

Bu arada telsiz irtibatının başladığını gördüm. Ancak bu hengâmede yüzbaşı oldukça uzağa gittiği için konuşmaları

duyma imkânım yoktu.

Bir süre sonra yüzbaşı, düşman cephesinde güneybatı istikametinde ufak bir gedik açılmış olduğunu ve oradan sessizce, üçer beşer geçmemiz emrini verdi.

Mehtap altında adeta toprağa gömülürcesine sürüne-
rekten geriye çekilip çemberden çıktık ve aşağıda bulunan
derenin içinde toplandık. Düşmana çekildiğimiz tepeyi sü-
rekli ateş altında tutmaya devam ediyordu.

Çemberden çıkıp dere altında toplanmamız tahminen
bir saat sürmüştü. Bölüğün mevcudu sayıldı, tamamı.

“Faruk senden bir ricada bulunacağım,” diye yanıma
yaklaştı Şevki Yıldırım, o kargaşada.

Ona dönüp baktım.

“Şu trençkotu al, sana yadigârım olsun. Eğer sen kurtu-
lur memlekete sağ dönersen kullanır ve beni hatırlarsın.

Hatırını kıramayıp aldım.

“Bu süngüyü de al.”

“Onu ne yapacağım yahu!”

“Bu dün süngü muharebesinde öldürmüş olduğum
gâvurun süngüsüdür. Bunu memlekete dönersen anama
ver. Karım, kardeşlerim, akraba ve dostlar ayrıca çocuklar
da büyüyünce, bunu gördükçe beni hatırlarlar.”

Şevki kısa boylu oldukça da kiloluydu.

“Benim senden önce ölmeyeceğim ne malum? Bunu an-
cak Allah bilir, zaten kendimi zor taşıyorum...”

İsrar edince almak zorunda kaldım.

9. Bölük de buraya çekilebilmişti. Sayımdan sonra birlik-
te hareket ettik. Terk etmiş olduğumuz tepenin sağında biz
düzlük vardı ve bir-iki gün önce de havan takımı buradan

düşman tarafına aşırı atışı yapmış ve dün de buradan
çekilmişti. O düzlükten geçerken aniden ateş yağmuruna
tutulduk ve bölükler de olduğu yerde, yatıp tam siper alıp
ateşe karşılık verdik.

Düşman sanki önceki havan atışlarının intikamını alı-
yordu.

Ateş düellosu beş-on dakika kadar devam etti. Önce
düşman tarafında sessizlik oldu, biz de bunun üzerine ateşi
kestik. Düşman ortalıkta hiç gözüküyordu, fakat karan-
lık da olsa araziye bizden iyi tanıdığı için her an bir sürpriz
yapabilirdi. Etraf son derece sessizleşmişti, çıt dahi çıkmı-
yordu. Daha doğrusu dereden gelen kurbağaların varakla-
masından başka ses yoktu. Kalktık ve dereden geçmek üze-
re hareket etmiştik ki, tekrar ateş yağmuruna yakalandık.

“Bu ibneler de durup durup ateş ediyorlar,” diye söylendi
Şevki.

Ona cevap verecek durumda değildim. Gece karanlı-
ğında ikinci darbeyi yiyen bölüklerimiz etrafa dağılıp ateşe
karşılık vermeye başlamıştı. Fakat durum boka sarmıştı.
Ateş üç yerden gelmeye başlamıştı. Yine bir çembere girdi-
ğimiz anlaşıyordu. Saat 02:30 civarındaydı ve biz burada
cehennemi yaşarken, mübarek ay da aşağıda olanlara hiç
dikkat etmeden olabildiğince ağzını açmış gülüyordu. O
gülünce de gecenin karanlığı kaçıp saklanmış, etraf iyice
aydınlanmıştı. Anlaşılan bu gece o da düşmandan yanaydı.

Aydın bu beklenmedik zamanda taraf değiştirmesi bizim
işimizi iyice zorlaştırmıştı.

Gerçi biz de düşmanı görebilmiştik ama, sıkıntıda, çem-
berde olan bizdik. Bulunduğumuz yerden biraz ileride, te-
penin eteğinde kuru dere vardı ve yola doğru uzanıyordu.
Tepenin eteklerinde ayrıca muhtelif yerlerden gelen ateşten
kendimizi nispeten koruyabilecek şekilde dizilmiş kayalar

da vardı. Sürünerek buralara doğru yayıldık.

Bizim bölüğün baskından önceki mevcudu 300 kişiydi, fakat düşmanın son ateşlerinde 10-15 kişiyi şehit vermiştik.

Çok zorlu bir çarpışma oluyordu. Düşman Kore'deki muharebelerimizde her zaman sayıca bizden fazlaydı, fakat bu defa durum, her zamankinden de farklıydı. Biz bir taraftan ateş ederken diğer yönden de maneviyatımızı kuvvetli tutmaya çalışıyorduk. Gerçekte ne cesaretimiz ne de manevi kuvvetimiz sarsılmamıştı. Bunun gibi kaç çemberden düşmana büyük zayıat verdirip çıkıp gitmiştik.

Düşman istikametinden gelen cehennem ateş birden kesildi. Garip bir durum yaşanıyor. Ateşin kesilmiş olmasının nedenini kestirememiştik ve bu tedirginlik yaratmıştı doğrusu. Beş-on dakika süren sessizlik ve gergin ortamı aniden tepelerden gelen hiç alışık olmadığımız sesler bozdu. Acayip sesleri tam olarak tanımlamak pek kolay değildi.

"Keçi melemesi," dedi bir biraz ileride yerde siper almış olan arkadaş.

"Yok bu kurt uluması," dedi bir başkası.

"Kuş seslerini duymuyor musunuz yahu?"

"Isık sesiyle kuş sesini karıştırıyorsun."

Aslında bu seslerin düşmanın aralarındaki parola olduğunu ve birazdan baskın yapacaklarını biliyorduk. Daha önce de buna benzer durumlarla karşılaşmıştık. İşaretle neler konuştuklarını bilmesek de, neler yapacaklarını biliyorduk.

Aniden bizim hücum borusunu andıran bir boru sesi duyuldu. Arkasından karşıımızdaki tepelerden ve yakın çevremizden üzerimize doğru acayip bağırışlarla, sürü halinde, hızla koşturarak gelen Çinlileri gördük. Sürüye doğ-

ru ateş etmeye başladık.

Ayın gülücükler dağıtması o anda bize yaramıştı. Işıkları, 1500 metre yarışta koşarmış gibi hızla üzerimize doğru gelen düşmanı aydınlatıyor ve böylece boşa mermi sallamaktan kurtarıyordu. Yere düşenlerin haddi hesabı yoktu. Fakat üzerimize gelenlerin sayısında azalma olmuyordu. Ben ve diğer sıhhiyeciler arkadaşlar hem ateş ediyor hem de bölük içinde dolaşarak şehit, yaralı var mı diye kontrol ediyorduk. Şehit olanları kuru dere yatağına yatırarak üzerini irili ufaklı taşlarla görülmeyecek şekilde örtüyorduk. Yaralıların da ilk tedavilerini yapmaya çalışıyorduk. Hafif yaralıları hemen ellerine tüfeklerini alarak arkadaşlarının yanlarında yerlerini alıyor ve düşmana ateşe devam ediyorlardı. Ağır yaralıları ise düşman ateşinden korumak için, bir sütre gerisine taşıyorduk.

Kızılar ölümleri sayılmayacak kadar çok olmasına rağmen, arkası tükenmeyip sürü halinde üzerimize gelmeye devam ettiler. Aramızda 100-150 metre ya var ya yoktu, birden süngü şıkırtıları, pek çok defa olduğu gibi, yine ortalığı kapladı. Nasıl oldu bilmiyorum, fakat bu defa süngü tak emri duyulmadan, arkadaşlar son şansımız diyerek kendiliğinden süngü hücumuna hazırlanmışlardı. Bu son kozumuzdu.

Allah Allah sesleri arasında birbirimize girdik. Biz bir avuç Mehmetçik, binlerce Çinlinin arasında adeta kaybolmuş gibiydik. Bu kalabalık düşmanın arasından sağ çıkmak pek mümkün değil, diye düşünüyorduk. Ancak zaten esir olmaktansa, şehit olmayı tercih ediyorduk. Kanlı boğuşma bir saatten fazla sürdü. Belki bana öyle gelmişti. Düşman da sigara molası verecek gibi görünmüyordu. Şafak sökmeye başlamıştı.

"Eh gündüz gözüyle ölmek daha iyi," diye aklımdan geçirdim.

O an her nasıl olduysa, Çinliler birden geriye dönüp geldikleri istikamete doğru hızla çekilmeye başlamış. Bunu gören arkadaşlar düşmanın peşinden koşup kovalamaya başladılar. Onların peşinden koşarak tepenin yarısına henüz gelmiştim ki, neden kaçtıklarını anladım. Bu sahneyi daha önce de yaşamıştık. Sabahın erken saatlerinde birkaç Mehmetçik, ellerinde şanlı bayrağımız birden meydana çıkmış ve düşmana göstermişti. Bayrağımızı gören Kızılar bu yüzden aniden oldukları yeri terk etmişler ve biz de çemberden kurtulmuştuk.

Bu sahneyi yıllar sonra yazmaya başladığımda, acaba gerçek miydi, diye kendim dahi tereddüde düşmüştüm.

Gerçekti elbette.

Heyecanımız yatışıp biraz soluklanınca etrafıma bakındım. Koca tepede arkadaşların sağa sola dağılıp birbirimizden uzaklaştığımızı fark ettim. Kısaca bölük dağılmıştı. Yalnız başıma bir süre güneybatıya doğru yürüdüm. Güneş hemen hemen iki mızrak boyunda çıkmış, etraf ısınmaya başlamıştı. Birden 300-400 metre ileride 20-25 kişilik bir grup gördüm, bizimkilerdi. Olanca hızımla onlara doğru koşturdum.

"Bölük nerede?"

"Bölük nerede?"

Onlar da bana soruyorlardı, yani hiç kimse bir halt bilmiyordu.

Birisi, "Durmayalım, yola devam edelim!" dedi.

Tüfekler kolumuzun altında, parmağımız tetikte, hep beraber hava kararana kadar yürümeye devam ettik. Onlara katılmamla 25 kişi olmuştuk.

Geceyi kendimize göre uygun bulduğumuz bir yerde yan uyanık geçirdik ve şafak sökerken tekrar hareket ettik.

Karşımıza oldukça yüksek ve sarp bir tepe çıktı.

"Bu tepeye tırmanıp oradan devam edelim yola..." dedi bir grup arkadaş.

"Oradan gidersek yolumuz uzar," diye söylendi başka bir grup.

Tepenin bulunduğu istikamete doğru yürüdük sonunda.

Birisi heyecanla bağırdı:

"Bakın, solumuzda yarık var! Gelin buradan çıkalım, bu sarp tepeye daha kolay tırmanmış oluruz."

"Yok, oradan gitmemiz doğru değil!"

Karar verme konusunda gene ikiye bölünmüştük.

Bu gibi durumlar münakaşa için uygun zaman değildir. Çünkü bölge düşman elindeydi ve bölge içinde kalarak vakt kaybediyorduk.

"Arkadaşlar bu yarıktan çıkmayalım, bizim, için fena olur," diye itiraz etti biri.

"Nedenmiş o...?"

"Neden olacak, bu gibi tepe yarıkları, yol kavşakları, boğazlar ve köprü olan yerler daima tehlikelidir. Buralarda az mı nöbet beklediniz? Bu tip yerlerin kritik noktalar olduğunu bilmiyor musunuz?"

Arkadaşın söyledikleri çok doğrudu.

Bazıları ise yine itiraz etti:

"Yoksa korkuyor musun?"

"Niye korkayım! Fakat bile bile kendimizi ölüme atmış olacağız," diye söylendi.

"O zaman seninle geleceklerle tepayı tırmanın, biz bu yarıktan çıkacağız."

Belki de çok yorgun olmamız, rahat muhakeme yapmamızı engelliyor, kolay yolu seçiyorduk.

Yarığa doğru yürüdük.

İtirazını sürdürdü arkadaş:

"Arkadaşlar, gelin beni dinleyin, buradan gitmeyin, bizlere buradan bir tehlike geleceği içime doğdu."

Bir kısım gülmeye başladı.

"Yahu yoksa sen derviş misin?"

"Mademki sen derviş veya ulemasin, söyle bakalım bizler buralardan kurtulup bölüğü, taburu, alayı veyahut da tugayı bulabilecek miyiz?"

Yarığa daldık, yürüyoruz.

İtirazcı arkadaş da peşimizde hem etrafına bakınıyor, hem de sürekli söyleniyor.

Gerçi ben de bu arkadaşla hak vermekle birlikte, sürüden kopmamak için sesimi çıkarmamıştım.

Yarığın sonuna geldik, tepeye 60-70 metre kalmıştı ki bir arkadaşın canhıraş sesi ortalığı çınlattı.

"Çabuk etrafa dağılıp yatın!"

Bizi uyardı uyarmasına ama, o daha sözünü bitirmeden düşman ağır makineli tüfeği üzerimize mermilerini tükürmeye başlamıştı bile.

"Ulan ne oluyor...!" demeye kalmadan kendimizi yere attık.

Ben yumuşak toprağa denize balıklama atlar gibi atladım. Fakat ondan sonra bir süre kendimde değildim. Gözlerimi açtığımda hayatta mıyım, ölü müyüm kısa bir an karar veremedim. Ancak emin olduğum bir şey varsa tepeden aşağı 20-30 metre yuvarlanmış, ufacak bir düzlükte dur-

muştum. Makineli tüfek sesi kesilmişti. Yavaşça kalktım, vücudumu yokladım, yaralı değildim. Benim gibi tepeden yuvarlanmış iki kişi daha vardı, üç-dört metre ilerimde.

"Hadi kalkın artık, yeter yattığınızı!" diyerek yanlarına gittim.

Hâlâ hareket etmiyorlardı. Birden içimi bir ürperti kapladı, ellerim titremeye başladı. Yavaşça eğildim, ayrı ayrı ikisini de yokladım, sonra doğruldum. Titremem geçmişti, yuvarlandığım tepeye doğru tekrar tırmanmaya başladım.

"Önce yukarıdakilere bakayım!" diye içimden geçirdim. "Ne de olsa ben sıhhiyeyim, benim görevim onlara yardım etmek değil mi? Tekrar aşağı inip yerde yatan arkadaşlarla ilgilenirim. Onlar nasıl olsa oradan bir yere gitmezler, ruhları gitse bile, vücutları orada durur."

Gözyaşlarım tepeden yuvarlandığım noktaya tekrar çıkıncaya kadar dinmişti. Orada gördüklerime ise ağlayacak zamanım olmadı.

Sadece dört kişi ayakta idi. Diğer arkadaşların bir daha kalkmamak üzere yattıklarını anladım.

Felaketin üzerine bilerek gitmiştik. Göz göre göre ölüme yürümüştük. Harp görmemiş olsak, acemilikten bunlar başımıza geldi diyecektim. Ancak iki-üç kişinin hatalı kararına, bir kişi hariç ses çıkarmadan uymuştuk ve bu da 20 kişinin hayatına mal olmuştu.

O sırada sol omzumda bir sıcaklık hissettim, hafiften de sızlıyordu. Ceketimi çıkarıp baktım, bir mermi etimi delip geçmiş, hafiften yaralanmıştım. Bu ikiinci yaralanışımdı. Birincisi, Han Nehri'ni geçtikten sonra yaptığımız taarruzda, el bombasının yakınında patlamasıyla almış olduğum yine hafif yaraydı. Boğaz baskını sırasında sütozu kutusu sayesinde ölümden kurtuluşumu saymıyorum.

Sağ kurtulan bir arkadaş yanıma gelip omzumu sardı. Sonra eliyle tepeyi gösterdi.

"Bu siktiri boktan yarayla uğraşacak zaman yok!"

Başımı kaldırıp baktım. Makineli tüfeğin başında ilk başta iki kişi vardı, şimdi çevresinde 30-40 kişi toplanmıştı. Birden 60-70 cm.lik uzunluğundaki süngüleri tüfeklerine takıp, acayip sesler çıkararak kendilerini tepeden aşağı doğru salıverdiler. Bizleri muhtemelen yaralı sanıyorlardı ve avlarına son darbeyi vurmak için neşeyle koşturuyorlardı. Yaralı olmadığımızı bilselerdi, eminim inlerinden çıkmak için hiç de bu kadar hevesli olmazlardı.

Biz beş kişiydik, bu durumda adam başına 7-8 kişi düşüyordu. Eh, bundan daha orantısız durumlarla çok karşılaşmıştık.

Kırk-elli metre yaklaşmışlardı ki farkında olmadan avazım çıktığı kadar bağırdım.

"Ateş!"

Beşimiz birden sürekli ateşe başladık.

Yere düşen Çinliler bu canlı ateş karşısında şaşırıyorlardı mı bilmiyorum. Fakat ayakta kalanların hızla geri dönüp kaçmalarından şaşırarak, ateşimizi beklemedikleri anlaşıyordu.

Öldürdüklerimize kimin tüfeğinden çıkan merminin isabet ettiğini anlamak mümkün değildi.

Onlar kaçarken makinelinin olduğu yere doğru ateş etmeye başladık ve muhtemelen de onları kısa bir süre için sindirdik. Çünkü makineli tekrar kükremeye başlamadan önce biz oradan ayrılabilmiştik.

Arkamıza bakmadan kaçıyoruz.

Her geçtiğimiz yerde düşman askeri vardı. Onlara gö-

rünmemek için çok dikkatli olmak zorundaydık. Bütün bölgeyi işgal ettikleri anlaşıyordu. Halbuki daha düne kadar buraların ağası bizlerdik. Bu kadar çok düşman birliği nasıl aramıza girmişti kafam bir türlü almıyordu. Görünüşe göre kurtulmamız için mucize gerekiyordu. Ancak mucizeye boş verip moralimizi ve ümidimizi kaybetmememiz gerekiyordu.

Dereden tepeden, kâh koşturarak kâh sürünerek, epey yol aldık. Artık güneş yavaş yavaş bize veda edip dağların arkasından başka bir yere günü birlik misafirlige gitmeye hazırlanıyordu. Bu durumda bizim de kendimizi kem gözlerden saklayacak bir yer bulmamız gerekiyordu. Her taraf düşman askerleriyle sarılı olduğu için, gece karanlığında hareket halinde olamazdık.

Yakınımızda bir dere gördük.

"Tam aradığımız yer, burası bizim için çok emniyetli," dedi bir arkadaş.

Bakındık, doğru olabilirdi, çünkü etrafı sık ve yüksek çalılarla kaplıydı. Teker teker sürünerek gittik ve kendimizi çalıların koynuna bıraktık. Bizlerin ve kurbağaların sesinden başka gecenin huzurunu bozan yoktu.

Gece yarısına yaklaşmıştık, 22 Nisan akşamı ne yediysek onunla duruyorduk. 25 Nisan'ın ilk saatleri biraz sonra dönmeye başlayacaktı. O zamandan beri bir şey yememize rağmen açlığımızı yeni hissediyorduk. Uykusuzluk açlık neyse ama, susuzluk en kötüsüydü. Su bulup kana kana içmek istiyorduk. Derenin suyunu içmeyi denedik, fakat içilemeyecek kadar pisti.

"Susun dinleyin, bir ses duydum!"

Bunu söyleyen arkadaşına doğru baktık, doğru söylüyordu. Sesleri biz de duymuştuk ve seslerin sahiplerini tanı-

yorduk.

"Çinliler!" dedi bir arkadaş.

Sesi belli belirsiz çıkmıştı.

O anda susuzluğumuz, açlığımız, ve de başka arzularımız, hepsi aklımızdan uçup gitmişti.

Sesler gittikçe çoğalmaya başlamış ve çok yakınımızda duymaya başlamıştık. Sesimizi kestik, neredeyse nefes bile almayacaktık. Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak buna denirdi. Seslerden anlaşıldığı kadarı ile, Çinliler karınca sürüsü gibiydiler ve sürü yakında çevredeki her noktayı işgal edecekti.

Beş kişi adeta olduğumuz yerde büzülüp kaldık. Altımıza işeyecek kadar değildi elbette ama korkmadığımızı söylemek yalan olurdu. Ancak korkmaya hakkımız vardı, çünkü bizi sağ olarak ele geçirdiklerinde ve hele Türk olduğumuzu anladıkları takdirde, işkencesiz öldürmeyeceklerini biliyorduk. Kolumuzu kesebilirler, tırnaklarımızı sökerler, gözlerimizi oyup burun ve kulaklarımızı da kesebilirlerdi. Hatta erkeklik organlarımızı kesip sonra da süngülemekten kaçınmayacaklarını biliyorduk. İnsanlığa yakışmayacak şekilde kötülükler yaptıklarını görmüştük.

Türlere daha çok kızdıklarını esirlerden öğrenmiştik. Bunun sebebi ise süngü savaşlarıyla bağlantılıydı. Dinlerine göre, harpte süngü ile ölenler şehit sayılmazlarmış. Ancak mermi, bomba vs. ile ölenler cennete gidermiş. Böyle bir inanca sahip olduklarını bildiğimiz için biz de, düşman yakın mesafeye geldiğinde süngü hücumuna geçerdik.

Bir süre sonra, tahminen 15-20 metre kadar ilerimizden bir tabur büyüklüğünde Kızıl askerler geçmeye başladı. Bizi göreceklər diye bende şafak atmıştı. Biraz ilerimizde durup tahkimata başladılar. Bu heyecanımız yatışmamıştı

ki, bir manga asker on metre kadar sol tarafımızda mevzi kazmaya başladı. Derken sağımızda da mevzi kazılmaya başlandı. Buradan artık kurtulmak için ruh olmak lazımdı. Bunlar yetmezmiş gibi bir manga da üzerimize doğru gelmeye başladı. Çalılar çok sık olduğu için etrafımızdakiler bizi görmüyorlardı, fakat bu defa durum farklıydı. Adamlar doğruca üzerimize geldiler ve 4-5 metre önümüzde durdular. O sırada bizi gördüler ve donakaldılar. Hiçbir hareket yapamıyorlar, sadece aval aval bakıyorlardı. Bizim de onlardan farkımız yoktu. Karşılıklı tüfekler doğrultulmuş öylece bakışıyorduk.

O donuk durumdan arkadaşların birinin ateş etmesiyle sıyrıldık. Hızla yere yatarak ateş etmeye başladık. Onlardan yere düşenler oldu, ayakta kiler ise geri dönüp kaçtılar. Kaçarken de acayip sesler çıkararak muhtemelen diğer mangaları uyardılar. Bir dakika geçmemişti ki her yanımızdan ateş altında kaldık. Çalılıklar derin olduğu için, görmeden gönderdikleri mermiler ve el bombaları ilk anda bizlere isabet etmemişti. Ateş yağmuru altında iyice şaşırmış, elimizdeki az miktarda mermilerle karşı koyamayacağımızı anlayarak ateş kesmiştik. Onlar ateşe devam ediyorlardı. Bizim burada muhtemelen kalabalık bir birlik olduğumuzu düşünmüş olmalılar ki, yanımıza gelmeye kalkışmamışlardı. Ancak biz karşılık vermeyince ölmüş olduğumuzu sanarak, bir manga kadar askeri bulunduğumuz yere gönderdiler.

Başımızı kaldırınca onları tepemizde gördük. Onlar da bizi görünce şaşırıldılar fakat bu defa çabuk toparlandılar. Kolunda beyaz bir havlu sarılı Çinli, kendi lisanları ile bize bir şeyler mırıldanıp duruyordu. Söylediğini anlamadığımızı görünce, iki kolunu kaldırıp ellerini başının üzerine koydu ve mırıldanmaya devam etti. Eh, biz de o kadar aptal değildik ve ne demek istediğini anlamak için Çince bilmek gerekmezdi. Silahlarımızı atıp, ellerimizi kaldırmamızı is-

tiyordu.

Açıkçası, "İşiniz bitti, esir olun!" diyordu.

Hiçbir hareketle bulunmadık, fakat yüzümüzdeki donuk ifadeler karşı tarafı mutlaka kızdırmış olmalı ki, tüfeklerin namluları bize çevrili olduğu halde, mekanizmaları açıp kapatarak bizlere gözdağı vermek istediler.

O sırada bir arkadaş bağırmaya başladı. Cesaretinden mi, yoksa şuurunu kaybettiği için mi, hiçbir zaman öğrenemedim.

"Ulan namussuzlar, kahpe gâvur, eğer sıkı ise gelin de bizleri esir alın. Atalarımız sizler gibi ciğeri beş para etmez kâfirlere esir olmuş mu ki, bizler size esir olacağız. Ölüyoruz de yine sizlere esir olmayız."

Bunları söylemişti bağırarak, ya da buna benzer bir şeyler...

Bir an nefeslendikten sonra, "Öldürüp ölmeye geldik!" diye bağırarak tekrar ve "Arkadaşlar ateş!" dedikten sonra tüfeğini ateşledi.

Bize de yapacak bir şey kalmamıştı. Kendimizi yere atıp tetiğe bastık. Kızılar afallamış ve daha ilk anda bir kısmı mermileri yiyip yere düşmüştü. Düşmeyenler de kaçmıştı. Ancak kaçanlar güvenli yere çekildikten sonra her yönden mermi yağmaya başladı. Öyle ki başımızı kaldıracak imkân dahi bulamıyorduk. Bu durumda nişan almadan ateş etmeye başladık. Bir ara şarjörümü değiştirmek için elimi kütüklüğe attım, o zaman sadece üç şarjörün kaldığını fark ettim.

"Ben de sadece üç şarjör kalmış!" diye seslendim arkadaşlara.

"Bizde de," diye yanıtladılar.

"Ne yapacağız?"

"Ateş keselim!" dedi birisi. "Eğer tekrar üzerimize gelirse, kalanları da onlar harcar, ondan sonra da akıbetimizi bekleriz."

Ateş kestik. Bir süre üzerimize doğru bir takım kadar Çinlinin gelmekte olduğunu gördük. Muhtemelen bizleri öldü sanmışlardı. İyice yaklaşımlarını bekledik ve sonra aniden kalkıp ateş etmeye başladık. Onlar da ateşe başladılar. Son şarjör bitinceye kadar tetiğe dokundum. Bir ara baktım arkadaşlar da artık ateş etmiyorlardı, onlarda da mermi bitmişti.

"Ne hıyarlık!" diye aklımdan geçirdim.

Canımıza kıyacak tek mermi bile bırakmamıştık.

Aniden bir mermi dirsek dirseğe ateş ettiğimiz, sağımızdaki arkadaş isabet etti.

"Anam!" diyebilmişti sadece, yere düşerken. Alnından yemişti mermiyi.

Solumdaki arkadaşın da düşerken, "Yandım anam!" diyen sesini duydum. Sağ omzundan yaralanmıştı.

Yerde yatan iki arkadaşın arasında ben de bir mermi gelip işimi bitirmesini bekliyordum. Esir düşüp işkence görmektense, şehit olmayı tercih ediyordum. Ben beklerken diğer bir arkadaş da göğsünden yediği üç mermi ile devrildi, kalmacasına. Ayakta iki kişi kalmıştık. Allahın almadığı canı kimse alamaz derler.

Düşman ateşi kesmiş, üzerimize doğru geliyorlardı. Hiçbir kurtuluş çaresi yoktu.

O sırada yaralı arkadaşın sesini duydum. Omzundan yaralıydı ama durumu o kadar kötü değildi.

"Hemşerim yanında el bomban var mı?"

"Hayır yok!"

Çadırımıza tuzak kurmak için kullandık diye nasıl anlabiliyordum ki o anda.

"Bende iki tane var."

Çinliler kalabalık bir şekilde ve süngülerini takmış üzerimize doğru emin adımlarla yürüyorlardı. Tavırlarından hiçbirimizi canlı bırakmak niyetinde olmadıklarını düşündüm.

"Çabuk davran, al şu bombaları."

El bombalarını aldım, birisi elimde diğerini uzandığım yerde yanıma koydum. Elimdeki bombanın emniyet kolunu sıkı sıkıya kavramışken, diğer elimin işaretparmağını ateşleme halkasına geçirdim. Düşman iyice yaklaşmıştı fakat ben hâlâ bombayı fırlatamıyordum. Aklımdan neler geçiyordu o sırada hatırlamıyorum ama biraz daha bekleydim bombalar hiçbir işe yaramayacaktı.

"Atsana lan şunu!" diye bağırان arkadaşın sesiyle kendime geldim.

Sekiz-on metre yaklaşmıştı düşman ve neredeyse süngüleriyle içimize girmek üzereydiler bombayı fırlattığımda. Üzerimize ufak taş parçaları düştü. İkinciye de arkasından fırlattım. Kulağımıza, acı bağırışlar, iniltiler geliyordu. Ummadıkları bir darbe yiyen Kızılar, tepeye geri çekildiler. Artık gelecek olan düşmana kendimizi koruyacak hiçbir silahımız kalmamıştı. Hava kararmıştı ve düşmanın eninde sonunda eline düşeceğimizden kuşkumuz yoktu. Onların eline düşmeden yapacak tek bir şeyimiz kalmıştı. Tüfek, matara, süngü ve kütüklerimizi yok etmemiz gerekiyordu. Önce tüfekleri en ufak aksamına kadar söküp, her bir parçasını etrafa attık. Kasaturaları bulunduğumuz yerde toprağa gömdük ve mataraları da taşla ezip işe yaramaz hale

getirdik. Ancak daha önce kütüklüklerimizi kasaturayla parçalamıştık.

Kâfirler sağda solda tahkimatlarını sürdürdüler ve biz de geceyi iki kişi sırayla nöbet tutarak geçirdik. Biraz dinlenip uyuyabilmiştik. Nöbeti de alışkanlıkla tutmuştuk, çünkü düşman gelse yapabileceğimiz bir şey yoktu.

Sabah olup etraf aydınlandığında etrafı gözden geçirdik fakat gelip giden yoktu. Bu duruma iyice şaşırmiştık. Keyfimiz yerinde olsa neredeyse alınacaktık, bizleri adam yerine koymadıkları için.

Sağlam arkadaş, "Burada boşuna vakit geçirip düşmanın eline geçmektense bir şeyler yapalım," diye konuştu.

Ben yaralı arkadaşına baktım.

"Ben yürüyebilirim, yaram o kadar kötü değil!" dedi.

Gece iki defa pansuman yapıp temiz bezle sarmıştım. Yanımda biraz daha sargı bezi vardı.

Üçümüz* sürünerek tepenin eteğine kadar gittik. Bir yarık vardı, oradan geçmeye karar verdik. Daha önce yarıktan geçmeye çalışırken başımıza gelenler aklımıza geldi, ama yapacak başka bir şey yoktu ve orası bizim kaçışımız için tek umut olarak gözüküyordu. Tepenin yarısına kadar çıkmıştık ki, bir manga kadar Çinliyi otuz-kırk metre kadar ilerde, ellerinde tüfek, tomson ve tamburalarla otururken gördük. Kayaların arkasından onlara görünmeden geçmeye çalışıyorduk.

"Bizi görmemiş olabilirler mi?" diye söylendi yaralı arkadaş.

Görmemelerine imkân yoktu. Niye ateş etmediklerine akıl erdiremedik.

* F.P. anılarında esir düştüğü arkadaşlarının isimlerini hatırlamadığını yazmıştır.

Diğer arkadaş, "Babam harp teyken arkadaşları ile geri çekilirken, aniden karşısına düşman askerleri çıkmış. Bu vaziyet karşısında babamgil ne yapacaklarını şaşırılmışlar. Düşman askerleri de bunlara bakakalmış, ateş etmemişler. Allah tarafından onların o an gözleri bağlanmış."

Çinlilerin gözlerinin kimin tarafından bağlandığını bilmiyorum ama biz onlar görmeden hızla yolumuza devam ettik. O an için yakayı kurtarmıştık. Geçtiğimiz her yerde binlerce düşman askeri, yolları dağları işgal etmişti.

Sürekli yürüdük, koştuk, bazen de süründük. Açlık, susuzluk ve uykusuzluk artık dayanılmaz boyutlardaydı. Pirinç sapları, ot yedik. Birkaç defa da tarlada kalmış toplanmamış mısır bulduk. Yorulduğumuz yerde biraz oturup dinlendikten sonra tekrar yola devam ediyorduk. Korelilerin hayvanlarının ahırlarında, pirinç saplarından yapmış oldukları istiflerin arasında, kısaca geceleri akla hayale gelmeyecek yerlerde yatarak, binbir müşkülât ve tehlike içinde, bölüğümüzün ilk muhasara edildiği yerden bulunduğumuz noktaya altı günde geldik.

29 Nisan 1951 günü öğleden sonra bulunduğumuz tepede bir mağara gördük. Sürünerek üç kişi o mağaraya girdik. İçerisi zifiri karanlıktı. Güneşin ışıkları mağaranın sadece giriş kısmını aydınlatabiliyordu. Büyük bir mağara olduğunu anlamıştık ve gece olmasını burada bekleyecektik. Karanlık basınca hangi istikametten yolumuza devam edeceğimizi belirlemek için bir aralık mağara girişine fazla yaklaşmadan dışarısını incelemeye çıktık. Ancak gördüklerimiz hiç de iç açıcı değildi. Karşı tepeler arı kovanı gibi Kızıllarla kaynıyordu. Yağmurdan kaçalım derken doluya tutulmuştuk.

"Tam yerine gelmişiz," diye mırıldandım.

Etrafı seyrederken bir veya bir buçuk kilometre ilerimizde bir nehir gördük.

"Bu herhalde Hant'an Nehri," dedi arkadaşlardan biri.

Nehrin öbür ucundan bulunduğumuz tepeye doğru ateş ediliyordu. Keza bulunduğumuz tepeden de bu ateşe karşılık veriliyordu. O zaman bizim tugayın ya da BM'ye ait bir birliğin burada olduğunu anladık. Kırılıp bükülen ümitlerimiz bir anda kuvvetlendi. Bu bir anlık ümitle etrafı daha iyi görebilmek için mağaranın ağzına geldik. Nehir kenarı da adım başı Çinlilerle adeta kapatılmıştı.

Bu durumu gören yaralı arkadaş açlığa ve susuzluğa teslim olmuş bir halde, "Ölmeden evvel bir yudum olsun su içeceğim," diyerek birden fırladı.

Onu engelleyecek bir girişimde bulunmamıza fırsat vermemişti. Halbuki gece olunca kaçmak için yine de ümidimiz vardı.

Arkadaş mağaradan ayrılalı yirmi-yirmi beş dakika kadar olmuştu ve biz iki kişi mağaranın iç tarafına çekilmiş, hiçbir yere kıpırdayamadan öylece duruyorduk.

"Çinliler, Çinliler!" diye bağırarak mağaradan içeri geri döndü arkadaş.

Dönmişti ama arkasında da Çinlileri getirmişti.

"Ne oluyor?" demeye fırsat bulamadan bir takıma yakın Çinli de mağaranın içine doluvermişti.

"Mağara bu kadar geniş değil, hepimiz sığamayız!" diye itiraz edecek gibi oldum ama, 60-70 cm. uzunluğundaki süngüleri adeta gözümüze soktuklarını görünce sesimi çıkaramadım.

Tüfeklerin dipçikleriyle rasgele vurmaya başladılar. Arkasından tekme tokat giriştiler. Yorulan çekilip yerine yenisi geliyordu.

Artık düşmanımızın elinde esir bulunuyorduk. Arkadaşın hatasının bize nelere mal olduğunu ileride düşünecek

çok zamanım olacaktı.

Bir saat kadar bulunduğumuz yerde bizi dövdüler, dindiler tekrar dövdüler. Daha sonra mağaradan çıkardılar, yarım saat kadar yürüdük, bizi ufak bir düzlüğün bulunduğu yere götürdüler. Orada bizden esir aldıkları diğer arkadaşları görünce şaşırarak, üzülerek. Hatırlamıyorum, belki yalnız olmadığımız için içimden, haince biraz sevinmiş de olabilirdim.

İlk önce Mahir Açıkgöz gözürne ilişti. Bölük baskına uğradığında bölük komutanının çadırının önünde nöbet tutuyordu. Ali Rıza Köken oradaydı, Talimgâh Bölüğü lağvedilmeden önce aynı takımdaydık. Bizim bölükten, yani 2. Bölük, Ahmet Yassı Taş ve Halil Bulut da Çinlilerden kaçamamıştı. Bir de 9. Bölük'ten Mustafa Özbalyoz isimli arkadaş oradaydı.

Burada fazla oyalanmadık, tekrar yürüdük ve Çinlilerin birliklerinin karargâhına geldik. Bütün birlik güneye yürüdü, biz de onlarla birlikte. Bu arada BM birliklerinin topçuları durmadan tepeleri dövmekte ve ışıdaklarla gökyüzünü ve tepeleri aramaktaydılar. Onları gördükçe kaçmak için bir fırsat çıkar mı diye bekledik, fakat nafile, adamlar bütün Kore topraklarını sanki parsellemişler ve gelip yerleşmişler, o kadar çoklardı. Sadece Kızıl Çinli vardı etrafta, ne asker ne de sivil Kuzey Koreli görmemiştik.

Tepenin eteğine geldiğimizde, yatmamızı söylediler. Taşların üzerine uzandık. Ölü gibi yorgun olmamıza rağmen yine de uyuyamadık. Her an bize işkence yapıp eziyet etmelerini bekliyorduk. Türk olduğumuzu henüz öğrenmemişlerdi.

Daha birkaç gün önce bu tepelerden şahin gibi uçarak taarruz eden sanki biz değildik. Kunuri'de düşmanın burunumuza kadar sokulduğunu BM Komutanlığı bilememiş ve baskına uğramıştı. Bu defa da öyle olmuştu ve biz taarruz

ederken baskın yemiştik. Ben er olduğum için böyle şeyleri kafam almazdı ve neden bu hale düştüğümüzü herhalde büyüklüğümüz biliyorlardı!

Esir düştüğümüzün ikinci günüydü, sabaha kadar yol yürüdükten sonra bizi bir dere kenarında oturtular. Artık burada veda zamanı geldi, işkenceye tabi tutup öldürecekler diye konuşuyorduk aramızda. Yere uzanıp yatmamızı işaret ediyordu Çinliler. Fakat biz yatmıyorduk. İşkence ile öldürecekler ya... Bari son dakikalarımızı uyanık geçirelim diyorduk. Heyecan ve sinir içinde bekleyiş öğleyi buldu. Güneş de havayı iyice ısıtmıştı.

Bekleyiş, sağ kolunda beyaz bir bez sarılı ve ceketinin sağ cebi üzerinde de bir şeyler yazan, orta boylu, gözlüklü, ayağında sarı çizmeler, omzunda harita çantası, boynunda da dürbün asılı olan fiyakalı bir Çinli subayın ortaya çıkmasıyla son buldu. Arkasında iki asker vardı, onların ellerinde de tambura vardı. Subay yanımıza gelip oturdu.

Hepimizi şöyle bir süzdükten sonra mırıldanmaya başladı. Bir süre sonra bir şey anlamadığımızı anladı!

"İçinizde İngilizce bilen var mı?" diye sormak geldi aklına.

Benim çat pat, dostlar alışverişte görsün misali bildiğim İngilizce'den daha iyisini bilen yoktu. Arkadaşlar hiçbir şey anlamadan adama bakıyorlardı. Ben de hiç ses çıkarmadım. Bir şey söylesem beni subay sanıp sorguya tutacaklardı ve ben çok az İngilizce bildiğimi de anlatamayıp bana daha çok çullanacaklardı.

O esnada biraz ileriden yakalanmış olan Durmuş Küçük ve İbrahim Altınok'un geçtiğini gördük. Mahir Açıkgöz beni dürttü.

"Şu gāvura söyle de onları da buraya getirsin."

"Sen söylesene!"

çok zamanım olacaktı.

Bir saat kadar bulunduğumuz yerde bizi dövdüler, dinlendiler tekrar dövdüler. Daha sonra mağaradan çıkardılar, yarım saat kadar yürüdük, bizi ufak bir düzlüğün bulunduğu yere götürdüler. Orada bizden esir aldıkları diğer arkadaşları görünce şaşırarak, üzüldük. Hatırlamıyorum, belki yalnız olmadığımız için içimden, haince biraz sevinmiş de olabilirdim.

İlk önce Mahir Açıkgoz gözüme ilişti. Bölük baskına uğradığında bölük komutanının çadırının önünde nöbet tutuyordu. Ali Rıza Köken oradaydı, Talimgâh Bölüğü lağvedilmeden önce aynı takımdaydık. Bizim bölükten, yani 2. Bölük, Ahmet Yassı Taş ve Halil Bulut da Çinlilerden kaçamamıştı. Bir de 9. Bölük'ten Mustafa Özbalyoz isimli arkadaş oradaydı.

Burada fazla oyalanmadık, tekrar yürüdük ve Çinlilerin birliklerinin karargâhına geldik. Bütün birlik güneye yürüdü, biz de onlarla birlikte. Bu arada BM birliklerinin topçuları durmadan tepeleri dövmekte ve ışıldaklarla gökyüzünü ve tepeleri aramaktaydılar. Onları gördükçe kaçmak için bir fırsat çıkar mı diye bekledik, fakat nafile, adamlar bütün Kore topraklarını sanki parsellemişler ve gelip yerleşmişler, o kadar çoklardı. Sadece Kızıl Çinli vardı etrafta, ne asker ne de sivil Kuzey Koreli görmemiştik.

Tepenin eteğine geldiğimizde, yatmamızı söylediler. Taşların üzerine uzandık. Ölü gibi yorgun olmamıza rağmen yine de uyuyamadık. Her an bize işkence yapıp eziyet etmelerini bekliyorduk. Türk olduğumuzu henüz öğrenmemişlerdi.

Daha birkaç gün önce bu tepelerden şahin gibi uçarak taarruz eden sanki biz değildik. Kunuri'de düşmanın burnumuza kadar sokulduğunu BM Komutanlığı bilememiş ve baskına uğramıştık. Bu defa da öyle olmuştu ve biz taarruz

ederken baskın yemiştik. Ben er olduğum için böyle şeyleri kafam almazdı ve neden bu hale düştüğümüzü herhalde büyüklerimiz biliyorlardı!

Esir düştüğümüzün ikinci günüydü, sabaha kadar yol yürüdükten sonra bizi bir dere kenarında oturtular. Artık burada veda zamanı geldi, işkenceye tabi tutup öldürecekler diye konuşuyorduk aramızda. Yere uzanıp yatmamızı işaret ediyordu Çinliler. Fakat biz yatmıyorduk. İşkence ile öldürecekler ya... Bari son dakikalarımızı uyanık geçirelim diyorduk. Heyecan ve sinir içinde bekleyiş öğleyi buldu. Güneş de havayı iyice ısıtmıştı.

Bekleyiş, sağ kolunda beyaz bir bez sarılı ve ceketinin sağ cebi üzerinde de bir şeyler yazan, orta boylu, gözlüklü, ayakta sarı çizmeler, omzunda harita çantası, boynunda da dürbün asılı olan siyahıyalı bir Çinli subayın ortaya çıkmasıyla son buldu. Arkasında iki asker vardı, onların elinde de tambura vardı. Subay yanımıza gelip oturdu.

Hepimizi şöyle bir süzdükten sonra mırıldanmaya başladı. Bir süre sonra bir şey anlamadığımızı anladı!

"İçinizde İngilizce bilen var mı?" diye sormak geldi aklına.

Benim çat pat, dostlar alışverişte görsün misali bildiğim İngilizce'den daha iyisini bilen yoktu. Arkadaşlar hiçbir şey anlamadan adama bakıyorlardı. Ben de hiç ses çıkarmadım. Bir şey söylesem beni subay sanıp sorguya tutacaklardı ve ben çok az İngilizce bildiğimi de anlatamayıp bana daha çok çullanacaklardı.

O esnada biraz ileriden yakalanmış olan Durmuş Küçük ve İbrahim Altınok'un geçtiğini gördük. Mahir Açıkgoz beni dürttü.

"Şu gâvura söyle de onları da buraya getirsin."

"Sen söylesene!"

"Ben nasıl anlatayım?"

"Ben nasıl anlatayım?"

"Canım işaretle falan anlatırsın!"

"Sen anlatsana!"

Bu defa diğer arkadaşlar da dürtüklediler beni ve nasıl olduğunu anlayamadan, Kızıl Çinli subaya arkadaşları göstererek, Korece, kardeş, arkadaş dedim.

Subay da beklenmedik bir şekilde, onların başındaki askere seslendi ve bir dakika sonra Durmuş ile İbrahim yanımdaydı. Hepimiz birden konuşmaya başladık.

Bu durum subayı normal olarak sinirlendirdi. Ayağa kalkarak İngilizce olarak, askeri birliklerin yerlerini, gücünü, cephane miktarı gibi şeyler sordu. Hepimiz Agop'un kazı gibi onun suratına bakıyorduk. Adam sonunda söylediklerinden bir şey anlamadığımızı, ya da anlayıp da cevap vermediğimizi görünce sinirlenip ayağa fırladı. Orada bir çalı koparıp ayağındaki sarı çizmesinin üzerine vurdu. Çalı ikiye ayrılmıştı.

O sinirle yanındaki askere, hepimizin üzerlerini arattı. Ben de üzerimizi aramadı salaklar diye aklımdan geçirmiştim önceden. Üzerimizde saat, dolmakalem, para vardı. Paraları yırttılar. O zamanlar doların gücünü tabii bilmiyorlardı. Saat ve dolmakalemleri subay cebine indirdi. Kore'ye gelirken kollarımıza takmak için vermiş oldukları ayyıldızı görünce tekrar yerinden fırladı.

"Tulçil!" diye bağırdı.

Bunun Türk demek olduğunu sonradan öğrendik.

Subay hemen belinden tabancasını çıkardı. Onu gören iki muhafızı da ellerindeki tamburaların namlularını üzerimize doğrulttular. İşkence çekmeden öleceğimizi düşü-

nerek bir an önce tetikleri çekmelerini bekliyorduk.

Bazı arkadaşlar, "Kahpe gâvur, uzatmadan tetiğe bas da bu iş bitsin!" diye söylenip duruyorlardı.

Konuşmalar Kızıl subayı daha fazla kızdırmıştı. O da kendi lisanında bağırıp çağırmaya başladı. Bir aralık elindeki tabancasına mermiyi sürdü. Bunu gören muhafızları da ellerindeki tüfekleri şakırdattılar.

"Artık işimiz birkaç saniye sonra biter, gözümü kapasam mı?" diye aklımdan geçiriyordum.

Biz korkunç anı beklerken, Çinli subay omzunda asılı duran harita çantasını açtı, bir harita çıkarıp ve yere serdi. Eliyle harita üzerinde işaretler yapıyor bir şeyler sorup duruyordu.

"Ne oluyor yahu!" diye söyledim.

Ölümü beklerken herif bizi tekrar sorguya başlamıştı. Bizden tek kelime çıkmıyordu o anda. Çinli subay muhafızlara bir şey söyledi ve onlar da anında uygulamaya başladılar.

Muhafızlar hiç beklemediğimiz anda tekme tokat ve dipçiklerle üzerimize saldırdılar. Beklemediğimiz için de her birimiz yerlere serilmişti. Gerçi hazırlıklı da olsak durum farklı olmayacaktı. Muhafızlar yorulduktan sonra önce ellerimizi bağladılar, sonra da bir iple birbirimize bağladılar ve hareket eden birliklere bizleri teslim ettiler. Tekrar yürüyüş başlamıştı.

Artık kuzeye doğru gidiyorduk.

Çinlilerin karşı saldırısı-Bahar Saldırısı

Düşman 22 Nisan 1951 gecesi 200 kilometre uzunluğunda-ki cephede saldırı başlattı. İki ordu arasında sayı bakımından çok büyük fark vardı. BM'nin 400.000 mevcuduna karşılık, Çinlilerin ve Kuzey Korelilerin 750.000 askeri bulunuyordu.

Düşmanın gayesi 1. Amerikan Kolordusu'nun iki tarafında yer almış olan 29. İngiliz Tugayı ve Türk Tugayı üzerinden saldırarak, BM güçlerinin Batı'daki savunma hattını kırmaktır. Düşman saldırısı o gece birkaç saat içinde, göğüs göğüse çarpışmaya dönüşmüştü. Türkler yedi kilometrelik bir cephede savaşıyordu.

Çin kuvvetleri bir hafta içinde Seul'un varoşlarına gelmek ve Seul'ü alıp, Başkanları Mao'ya 1 Mayıs hediyesi olarak müjdelemek istiyorlardı. İlk anda BM güçlerinin zayıflığı oldukça fazla olmuştu, fakat durum sonradan tersine döndü.

Bir haftalık çarpışmanın sonunda ise, Komünistlerin kaybı 90.000'di ve pek çoğu napalmden ölmüştü.

BM kuvvetleri esir alırken vicdanlı olmaya çalışmışlar ve mayıs ayının son iki haftasında esir alınan 17000 kişi, Kore'nin güney sahilindeki Koje Adası'na gönderilmişti.

BM Komutanlığı istihbaratının elde ettiği bilgilere göre, Çin Yüksek Komutanlığı, Yeni Yıl saldırısı sırasında (Ocak 1951) ileride kara kuvvetlerinin yapacağı harekâtlarda, hava kuvvetlerini kullanmaya karar vermişti. MIG-15'lere ilaveten, Çinliler mart ayında kara saldırı uçağı olan İlyuşin'leri (IL-10) temin ederek iki hava alayı oluşturmuştu. Hava Kuvvetleri Komutanı Liu Ya-lou da, MIG-15 ve IL-10 kısa menzilli uçaklar olduğu için, 38. paralele yakın havaalanlarında onarım çalışmaları başlatmıştı.

Kuzeybatıda, Sinuiju, Uiju ve Sinanju'daki havaalanlarını sivil işçilerin de yardımıyla geliştirdiler. Uzak doğu Hava Kuvvetleri (ABO'nin) keşif uçakları şubat ayı içinde bu çalışmaları

belirledi. Havaalanlarına saldırı planlandı, fakat Tuğgeneral James E. Briggs bu saldırı ile alanların tamamen tahrip edilemeyeceğini ve düşmanın çok fazla insan gücü olduğu için de yeniden onarılacağını söyleyerek, havaalanlarının tamamen faaliyete hazır oluncaya kadar beklenilmesi talimatını verdi.

Nisan ortalarında alınan hava fotoğrafları alanların uçakların inmesine hazır olduğunu gösteriyordu. Gen. Briggs 17-23 Nisan arasında saldırılar düzenlenmesini istedi. Hava saldırıları General Lui'nin planlarını ve hazırlıklarını engelledi.

Çinliler, yaptıkları değerlendirmelere göre, Yeni Yıl saldırısındaki başarısızlığın nedeni hava desteği olmamasıydı. Uzmanlar "Eğer güçlü hava desteği olaydı düşmanı denize dökebilirdik," demişlerdir.

Çinlilerin, Bahar Saldırısı sırasında da hava desteği olmayacaktı.

Birleşmiş Milletler Ordusu, 01 Ocak 1951'de başlayan büyük Komünist taarruzları nedeniyle, güneye doğru çetin ve kanlı savaşlarla 100 kilometre çekilerek kuşatma çemberinin dışına çıkabilmişti.

Büyük oranda tüketim nedeniyle, ikmal maddelerine muhtaç olan BM Ordusu, gerilerini ve ikmal yollarını emniyet altında bulundurmak zorundaydı. Bunun için de kuvvet ayırması, cephe kuvvetini önemli derecede zayıflatmıştı. 01 Ocak 1951'de başlayan ve 10 gün süren (Yeni Yıl) taarruzu zorlukla durdurabilmişti. BM kuvvetleri gücü artırılamadığı gibi, tersine Komünist Çin Kuvvetleri artırılarak daha da güçlenmişti.

Gerillalar tamamen ortadan kaldıramadığından, onlarla meşgul olan birlikler de cepheye sevk edilemiyordu.

BM güçleri kuvvet dengesini, sahip olduğu üstün hava kuvvetleri ve silahları ile değiştirmek zorundaydı. Ancak bu üstünlük o güne kadar bir harbi kazandıramamıştı. Komünistler bu üstünlüğü, gece harekât ve muharebeleri, büyük gayretlerle

meydana getirilen sığınak ve tahkimatlar, ayrıca sevk idarede yeni yöntemler geliştirerek, basit, kanaatli yaşayarak, ikmal maddeleri ihtiyaçlarını azaltarak dengeleyebilmişlerdi.

BM Ordusu, 22 Ocak 1951'den itibaren hava ve kara kuvvetlerinin bol silah kullanmaları suretiyle düşmanı yıpratmaya karar vermiş ve taarruzları başlatmıştı.

Bu yıpratıcı taarruz yöntemi bütün cephede uygulanmış ve düşman ileri karakolları asıl mevzilerine atılmıştı. 05-12 Şubat 1951'de dört günlük Komünist taarruzları karşılandıktan sonra, BM Ordusu'nun başlatmış cephe taarruzları 22 Nisan 1951'e kadar sürmüştü.

Komünist Çin Ordusu ise bu yeni muharebe yöntemini çabuk kavramış ve cephede sadece oyalama kuvvetleri bırakarak asıl kuvvetlerini büyük gruplar teşkil etmek üzere geri çekmişti. Nisan ayında, cephede sadece üç Komünist Çin Ordusu ve kanatlarda da birer Kuzey Kore Kolordusu yıpratıcı taarruzları karşılıyordu. İnsan kaybı BM Ordusu'nun kaybından fazla olmakla beraber, yeni asker ikmali yapmakta zorlanmıyordu. Bu taarruzlar düşmanı açığa çıkararak, BM Hava Kuvvetlerinin tahrip edici etkisine maruz kalmalarını sağlayamamıştı.

Savaşa altı ordu ile katılan Çinliler, Kore'ye on üç ordu daha getirmişlerdi. Üç orduyu bir ordular grubuna bağlayarak sevk ve idare ediyorlardı. Ayrıca Kuzey Kore Ordusu'nun da sekiz kolordusu çok iyi silahlanmıştı.

Çinliler, Ruslardan aldıkları silah ve gereçlerle kuvvetlenmişler, ayrıca bir miktar topçu kuvveti, zırhlı birlik oluşturdıkları gibi, hava kuvvetlerini de devreye sokabilmişlerdi.

12 Nisan 1951'de Sinuiji üzerinde, 32 adet B-29 uçağına refakat eden 115 F-84 ve F-86 Amerikan uçakları, 80 Rus uçağı ile hava muharebesine girmiş, 46 MIG uçağı düşürülmüştü.

Komünistlerin hava meydanları Mançurya'daki saldırıdan uzaktaydı. Mançurya arazisinde rahatlıkla ordu yığmışlar, eği-

tim ve ikmal sahaları yapmışlardı.

Komünist orduları, geri çekilerek ikmal kaynaklarına da yaklaşmışlar ve genel taarruza geçmek için fırsatları hazırlamışlardı.

Çin kuvvetleri saldırı hazırlığını tamamlamıştı. III, IX ve XIX. Ordu Grupları ki yaklaşık 270.000 kişilik yitipmamiş askerden oluşuyordu, Seul şehrine yöneltmeyi planlamıştı.

XIX. Ordu Grubu Imjin Nehri'nin batı kanadından Seul'e doğru güneydoğudan saldırıyordu. Grup Komutanı Yang Teh-chih, Imjin Nehri'ni 64. ve 63. Ordu ile geçmeyi planlamıştı.

64. Çin Ordusu, Güney Kore 1. Tümeni'ne, 63. Çin Ordusu ise 29. İngiliz Tugayı'nın bulunduğu hatta saldırıyordu.

Imjin Nehri ile Ch'orwon arasına yerleşmiş olan III. Ordu Grubu güneye doğru, tümenler yana yana bir durumda taarruz edecekti. Bu gruba bağlı ve Imjin Nehri'ne en yakın durumda olan 15. Ordu, 65. Amerikan Piyade Alayı'nın koruduğu bölgeye, 12. ve 60. Ordular da merkez ve sol taraftan, 3. ABD Tümeni'nin sağ kanadındaki Filipin Taburu, Türk Tugayı ve 25. Tümen bölgesindeki 24. Alay'ın bulunduğu yere saldırıyordu.

Sol taraftaki IX. Çin Ordu Grubu da güneydoğudan ilerleyecekti.

IX Ordu Grup Komutanı Sung Shihlun 22 Nisan 1951'de, sağındaki 27nci K.Çin Ordusunu, 25. ve 24. tümenlerin üzerine sürdü. Aynı şekilde Grubun solundaki 20. Ordu da I-IX. ABD kolordularının hududuna çapraz olarak ve 24. Tümen'in bir kısmının bulunduğu bölgeye, 6. Güney Kore Tümeninin bölgesine saldırdı.

22 Nisan akşamüstü, IX. Kolordu Topçu Birliği büyük ölçüde düşman kuvvetlerinin G. Kore 6. Tümeni'nin bulunduğu bölgeye girdiğini gözlemlemiş ve oraya top ateşine başlamıştı. Tümen Komutanı General Chang 19. ve 2. alayların birbiriyle

ve dış kanatlardaki ABD 24. Tümeni ve 1. Deniz Piyade Tümeni ile bağlantılı olarak savunma pozisyonu oluşturmalarını emretti.

Hiçbir zaman anlaşılamayan nedenlerden dolayı, 2. ve 19. G. Kore alayları savunma pozisyonu oluşturamadı. Kanatlar arasında yarattıkları boşluk ve verdikleri pek çok geçit nedeniyle tümen düşman saldırısına açık bir konuma düşmüştü. Düşmanın 60. Tümeni ile 20. Ordusu, Güney Korelilerin hatlarını saat 20:00 civarında vurdu. 2. ve 19. Alay birlikleri panik halinde güneye çekildiler. 2. Alay, 7. Alay'ın bulunduğu mevzie doğru kaçmaya başlamıştı. 7. Alay da bu panik halindeki geri çekilmeye katıldı. Silahlarını, araçlarını, teçhizatlarını bırakıp kaçıyorlardı.

General Chang ve ekibi, gece yarısından sonra Çinlilerin menzilin dışındayken büyük çabalarla, üç alayın ancak 2500 personelini tümenin cephesinin 10 mil güneyinde toplayabilmişti.

BM 10. Kolordusu, baraj gölünün doğusunda Kuzey Kore Kolordusu'nun taarruzunu durdurabilmişti.

1. Kolordu'nun sağındaki, 59. Tümen, 20. Ordu, Kwandok-san bayırını Kumhwa'nın aşağısını sürekli topçu ateşine tutarak, 24. Tümen'i merkezden şiddetle vurmuştu. K.Çin öncü kuvvetleri de 9. ve 5. Piyade alayları arasında gedik açmışlardı. Gündüz olduğunda Çinlilerin tümenin merkezini yarıp yaklaşık üç mil içeri girdiği görülmüş ve bunun üzerine alayların hatları güneye çekilmişti.

3. Tümen'in solunda, 4000 mevcutlu 29. İngiliz Tugayıyla, 1. Güney Kore Tümeni bulunuyordu.

İngiliz Tugayı İmjin Nehri'nin tam güneyindeydi ve nehrin karşı yakasına keşif kolları çıkarmıştı. 50-60 metre yükseklikteki uçurumlarla ve kayalık dar boğazlarda dolaşan keşif kolları ilerlemeye engel olacak bir şey görememişlerdi.

22 Nisan günü Çinliler 50000 kişiden fazla insandan oluşan

ain tümenle İngiliz Tugayı'nın tuttuğu 15 kilometrelik cepheye saldırdılar.

Güney Kore'nin başşehri Seul İngiliz Tugayı'nın bulunduğu mevkiden 30 mil güneybatıdaydı.

Saint George Günü arifesinde, 29. Piyade Tugayı'nı meydana getiren birliklerin tertibi şöyleydi: Kraliyet Northumberland Fusiliers Alayı'nın 1. Taburu İmjin Nehri'nin tam güneyindeydi. Bu tugayın emrine verilmiş olan Belçika Taburu'yla Gloucestershire Alayı'nın 1. Taburu tugayın solundaydılar

Gloucestershire Alayı (Glosters) 1694'te kurulmuş, Waterloo, Duebec ve Gelibolu'da da savaşa katılmıştı.

Çinlilerin saldırısı 22 Nisan akşamı başladı. İmjin Nehri'nin karşı yakasına geçmiş olan Belçika Taburu kuşatma altında kalmıştı. 23 Nisan sabahı Çinlilerin arasından sızarak geriye çekilebildiler ve beklenenden az zayıat vermişlerdi.

Gloster Taburu'nun altı kilometrelik cephesine İmjin Nehri'ni geçen Çinliler borazan ve korna sesleri arasında yoğun dalgalar halinde hücum ettiler. İlk dalga taburun 1. Bölüğünü vurdu ve yok etti. Bölük komutanıyla iki subay öldürüldü.

Bölük telsizcisi son mesajında şunları söylemişti:

"Düşman bizi çiğnedi. Yok olduk elveda."

Taburun diğer bölükleri tutunmayı başarmıştı. Tugayın 15 kilometrelik cephe hatında yakın muharebeler sürüyordu. Şafak sökerken solda bulunan 1. Güney Kore Tümeni geri çekilmek zorunda kalmıştı.

Çinliler 23 Nisan öğle saatlerinde kayalık tepelerden, taburun yanından ve gerisinden aşağı sarktılar. Taburu tugaydan ayırıp ikmal yollarını da kestiler. Tugaydan, tabura bulunduğu hâkim araziye terk etmemesi emredildi. Tabur da bu emre uydu. 45. Sahra Topçu Alayı mermileri bitinceye kadar atışlarıyla sürekli taburu destekledi. Taburun her biri binden fazla mermi atmıştı.

23 Nisan gün boyunca savaşıyan Gloster Taburu'nda akşam saatlerinde ikmal sorunu başlamıştı. Cephane ve ilaca ihtiyaçları vardı. Haşlanmış yumurta ve ekmek dışında yiyecekleri kalmamıştı. Amerikan Hava Kuvvetleri, havadan ikmal yapmaya çalışmışsa da, atılan malzemelerin çoğu Çinlilerin eline geçmişti. Bu arada tayyareler Çinlilerin bulunduğu tepelere napalm ve roketler de yağdırmışlardı.

Gloster Taburu bütün gece üzerlerine saldıran Çinlilere karşı koymuş ve bulundukları araziye terk etmemişti. Buna karşın 24 Nisan sabahı artık taburun durumu iyice kötüleşmişti. 1. Bölüğü ilk anda yok olan Taburun 2. Bölüğünde bir subayla beş er ve erbaş kalmıştı. Sağ kalan erler düşmanın makineli tüfek atışlarına derin tilki oyuklarında karşılık verebiliyorlardı. Tugayla zayıf bir telsiz irtibatından başka bir şeyi kalmamış olan tabur komutanı sadece ağır yaralıları taşımak için helikopter istedi.

Helikopterler düşman ateşi çok yakın olduğu için inemediler. Tugay karargâhı, taburun istediği değiştirme birliğinin de yanlarına varamayacağını açıkça söylemişti.

23 Nisan sabahı 29. İngiliz Tugayı çekilme emri almıştı. Tugayın üçte ikisi çekilmeyi başarabildi. Glosterler, Çinlilerle dolu arazide kendi başlarına kalmışlardı.

25 Nisan sabahı 06:00'da tugay komutanı telsizle, Gloster Taburu'na tepeyi terk etmeleri iznini verdi. 622 kişilik taburdan tepede 300 kişi kalmıştı. Tabur Komutanı Carne, tamamen kuşatma altında olduklarını kurtulup çıkamayacaklarını bildirdi. Hava desteği sağlandı. Çin birlikleri geri çekilmişti.

Taburun teslim olma ya da ufak gruplar halinde vuruşarak çekilmekten başka yolu yoktu. Bölükler vuruşarak geri çekilmek istediler. Ağır yaralıları götürme imkânı yoktu. Tabur komutanı, alay başçavuşu, doktor ve papaz yaralılarla kaldı.

Diğerleri gruplar halinde ayrıldılar. Son grup 4. Bölük Komutanı Harvey'in komutasındaydı. Bir Çin keşif koluna rastla-

dılar, onları öldürerek yollarına devam ettiler. İki yanı çok sarp bir vadiye girdiler. Burada bir 1.5 kilometre yol aldılar. Bir süre sonra yamaçlar Çinli kaynamaya başlamıştı. Yamacın iki tarafından makineli tüfekler ölüm saçıyordu. Vurulup düşenlere yardımcı olamadılar ve kayalık bir çukurun içinde sürünerek ilerlediler. Çukurun bittiği yerde birçok Glosterli, gelen mermilerden hayatını kaybediyordu. Tayyareler yardıma geldiyse de bombaları Çinliler üzerinde etkili olamadı. 500 metre kadar uzaktaki vadiye yayılmış Amerikan tanklarını görünce rahatladılar ve o yöne doğru sürünmeye başladılar. Tanklar da Çinlilerin ateş menzili içindeydiler. Tank komutanı orada dost birlik olacağına ihtimal vermediğinden, sürünerek gelenleri düşman olarak değerlendirmiş ve üzerlerine ateş emri vermişti. Glosterlerden altı kişi ânında vurulmuştu.

İngilizlerin çekilmesine yardım eden tayyareleri yöneten irtibat tayyaresinin pilotu gördüklerinden deliye dönmüştü. Tankların üzerine dalış yaparak, kanat sallayarak onları uyar-maya çalışmış, fakat durumu tank komutanına anlatamamıştı. Tankların ateşi devam ediyordu. Gloster yüzbaşısı bir sopa buldu ve mendilini bağlayıp sallamaya başladı. O sırada da Çinliler yamaçlardan aşağı inerek grubun gerisinde kalan ve cephanesi tükenmiş erleri süngülüyordu.

İrtibat tayyaresi tankların üstüne bir dalış daha yaptı ve bir mesaj bıraktı. Sherman tankları bu defa ateşi kesmişlerdi.

Gloster Taburu'ndan hayatta kalanlar tankların arkasına sığındılar.

Amerikalı subay, İngiliz yüzbaşıya sürekli olarak aynı şeyi sormaya başlamıştı:

"Aman Allahım, kaç eriniz vuruldu?"

Buna hiçbirisi cevap veremedi. Yüzbaşıyla birlikte Amerikan hatlarına 35 kişi geçebilmişti ve diğer gruplardan hiç kurtulan olmamıştı.

23 Nisan gün boyunca savaşıyan Gloster Taburu'nda akşam saatlerinde ikmal sorunu başlamıştı. Cephane ve ilaca ihtiyaçları vardı. Haşlanmış yumurta ve ekmek dışında yiyecekleri kalmamıştı. Amerikan Hava Kuvvetleri, havadan ikmal yapmaya çalışmışsa da, atılan malzemelerin çoğu Çinlilerin eline geçmişti. Bu arada tayyareler Çinlilerin bulunduğu tepelere napalm ve roketler de yağdırmışlardı.

Gloster Taburu bütün gece üzerlerine saldıran Çinlilere karşı koymuş ve bulundukları araziye terk etmemişti. Buna karşın 24 Nisan sabahı artık taburun durumu iyice kötüleşmişti. 1. Bölüğü ilk anda yok olan Taburun 2. Bölüğünde bir subayla beş er ve erbaş kalmıştı. Sağ kalan erler düşmanın makineli tüfek atışlarına derin tilki oyuklarında karşılık verebiliyorlardı. Tugayla zayıf bir telsiz irtibatından başka bir şeyi kalmamış olan tabur komutanı sadece ağır yaralıları taşımak için helikopter istedi.

Helikopterler düşman ateşi çok yakın olduğu için inemediler. Tugay karargâhı, taburun istediği değiştirme birliğinin de yanlarına varamayacağını açıkça söylemişti.

23 Nisan sabahı 29. İngiliz Tugayı çekilme emri almıştı. Tugayın üçte ikisi çekilmeyi başarabilirdi. Glosterler, Çinlilerle dolu arazide kendi başlarına kalmışlardı.

25 Nisan sabahı 06:00'da tugay komutanı telsizle, Gloster Taburu'na tepeyi terk etmeleri iznini verdi. 622 kişilik taburdan tepede 300 kişi kalmıştı. Tabur Komutanı Carne, tamamen kuşatma altında olduklarını kurtulup çıkamayacaklarını bildirdi. Hava desteği sağlandı. Çin birlikleri geri çekilmişti.

Taburun teslim olma ya da ufak gruplar halinde vuruşarak çekilmekten başka yolu yoktu. Bölükler vuruşarak geri çekilmek istediler. Ağır yaralıları götürme imkânı yoktu. Tabur komutanı, alay başçavuşu, doktor ve papaz yaralılarla kaldı.

Diğerleri gruplar halinde ayrıldılar. Son grup 4. Bölük Komutanı Harvey'in komutasındaydı. Bir Çin keşif koluna rastla-

dılar, onları öldürerek yollarına devam ettiler. İki yanı çok sarp bir vadiye girdiler. Burada bir 1.5 kilometre yol aldılar. Bir süre sonra yamaçlar Çinli kaynamaya başlamıştı. Yamacın iki tarafından makineli tüfekler ölüm saçıyordu. Vurulup düşenlere yardımcı olamadılar ve kayalık bir çukurun içinde sürünerek ilerlediler. Çukurun bittiği yerde birçok Glosterli, gelen mermlerden hayatını kaybediyordu. Tayyareler yardıma geldiyse de bombaları Çinliler üzerinde etkili olmadı. 500 metre kadar uzaktaki vadiye yayılmış Amerikan tanklarını görünce rahatladılar ve o yöne doğru sürünmeye başladılar. Tanklar da Çinlilerin ateş menzili içindeydiler. Tank komutanı orada dost birlik olacağına ihtimal vermediğinden, sürünerek gelenleri düşman olarak değerlendirmiş ve üzerlerine ateş emri vermişti. Glosterlerden altı kişi ânında vurulmuştu.

İngilizlerin çekilmesine yardım eden tayyareleri yöneten irtibat tayyaresinin pilotu gördüklerinden deliye dönmüştü. Tankların üzerine dalış yaparak, kanat sallayarak onları uyarıya çalışmış, fakat durumu tank komutanına anlatamamıştı. Tankların ateşi devam ediyordu. Gloster yüzbaşısı bir sopa buldu ve mendilini bağlayıp sallamaya başladı. O sırada da Çinliler yamaçlardan aşağı inerek grubun gerisinde kalan ve cephanesi tükenmiş erleri süngülüyordu.

İrtibat tayyaresi tankların üstüne bir dalış daha yaptı ve bir mesaj bıraktı. Sherman tankları bu defa ateşi kesmişlerdi.

Gloster Taburu'ndan hayatta kalanlar tankların arkasına sığındılar.

Amerikalı subay, İngiliz yüzbaşıya sürekli olarak aynı şeyi sormaya başlamıştı:

"Aman Allahım, kaç eriniz vuruldu?"

Buna hiçbirisi cevap veremedi. Yüzbaşıyla birlikte Amerikan hatlarına 35 kişi geçebilmişti ve diğer gruplardan hiç kurtulan olmamıştı.

Ch'orwon şehrinin aşağısındaki Pogae-san sırtlarını, Çinlilerin 2. Motorize Topçu Tümeni, piyadelerin 25. Tümen'e saldırılarına hazırlık için üç saat boyunca bombardıman etmiş ve çoğu o bölgedeki Türk Tugayı'nın üzerine düşmüştü. Çin III. Ordusu'na bağlı 179. Tümen, 60. Ordu topçu ateşinin arkasından saldırıya geçti. Ana kuvvetler Türkleri vururken, bazı birlikleri de 24. Piyade Alayı'nı merkezinden vurmaya çalışmıştı. Düşman piyadesi Türk mevzilerine nüfuz edince, topçu birliklerinin tugayı desteklemek için açtıkları ateş, Çinliler kadar Türkleri de vurunca, durdurmak zorunda kalmışlardı.

24. Piyade Alayı, tümen cephesinden yaklaşık iki mil geriye çekilmişti. Tümenin sağındaki 27nci Piyade Alayı üzerine de düşman günün ilk ışıkları ile yüklenmeye başlayınca, yoğun korunma ateşi Çinlileri durdurmuştu.

Tümen Komutanı Bradley, 24 ve 27. P. alaylarına iki mil geriye çekilmeleri talimatını verdi. Ayrıca Türk Tugayı'na da hattı bırakıp, Hant Nehri'nin güneyinde yeniden organize olmasını bildirdi. İhtiyattaki 35. Piyade Alayı Türk bölgesine gelmişti.

Türkler gündüz çekilirken de çarpıştılar ve tamamen yok olan bir bölük dışında, Hant'ta toplandılar. Tümen Komutanı General Bradley, Türklerin durumunu beklediğinden daha iyi durumda bulmuştu.

Çinliler ne Türklerin ne de diğer iki alayın arkasından gitmemişti. Ancak 22 Nisan'da başlayan muharebeler oldukça kanlı geçmişti.

Türk Tugayı'nın 22-30 1951 Nisan muharebeleri ve geri çekilmesi

22 Nisan saat 1915'te düşman topçusu ve havanlar, arkasından da tayyareleri, tugayın savunma mevzilerini şiddetli ateş altına almıştı. Bir süre sonra bu ateş 10. Bölük, Havan

Bölüğü ve Topçu Taburu üzerine yoğunlaşmıştı. Gece yarısına kadar ateş sürdüğünden Alay Havan Bölüğü karşılık veremedi. Bu arada, Türk Tugayı'nın sağ kanattaki birliği ile irtibatlı olarak mevzilenmiş olması gereken, 24. Alayı'nın bir bölüğü, yerini terk etmiş olduğu için, 425 rakımlı tepede mevzilenmiş olan 9. Bölüğün doğusundan ilerleyen düşman, bir engelle karşılaşmadan 9. Bölüğü doğudan kuşatmış ve saldırmıştı. Bölük cepheden de düşman taarruzuna uğrayınca, süngü hücumu ve el bombaları ile kendini korumaya çalıştı. Bölük komutanının yanındaki topçu gözetleme subayı şehit oluncaya kadar, topçunun 9. Bölük civarına ateş etmesini sağladı.

Sonunda tamamen düşman kuşatması altında olan bölük subaylarından Teğmen Gönenc, telsizle Topçu Taburu'nu aradı ve düşman eline geçmek istemediklerini ve dost ateşini tercih ettiklerini söyledi. Bu arzusu yerine getirildi. Hiçbiri Çinlilerin eline düşmedi.*

9. Bölüğü kuşatan düşmanın bir kısmı daha güneye sarkarak, ikinci hatta bulunan 1. bölük mevzilerine saldırdı. Gece yarısı sağ kanattan ilerleyen düşman Türk Tugayı'nın ikinci savunma hattını da açmıştı.

Saat 20:00'de sol kanattaki 6. Bölük ve onun batısındaki 7. Bölük de saldırılar karşısında çekilmek zorunda kalmıştı.

Çinliler ilk anda iki Amerikan alayından ziyade, Türk Tugayı'nın iki kanattaki ara hatları istikametinden iki alayla taarruz ederek, iki kanatta da girme yapmıştı. Bu düşmanın amacının Türk Tugayı'nı iki kanattan kuşatarak yok etmek olduğunu gösteriyordu.

Tugayın merkezindeki 2, 3 ve 5. bölükleri başlangıçta nispeten zayıf düşmanın saldırısına maruz kalmışlardı. Fakat aradan geçen önemli ölçüde düşman kuvvetleri 2. ve 3. bölüklerin gerilerinde faaliyet gösterdikleri tespit edilmmişti.

* Turkey and the Korean War. Füsun Türkmen. Galatasaray University.

Türk Tugay komutanı bir gün önce izin ile Tokyo'ya gitmek üzere ayrılmıştı. Alay Komutanı Celal Dora vekâlet ediyordu ve saat 23:30'da birinci hat bölüklerinin komutanları telsizlerle, henüz vakit varken geriye çekilmek için izin verilmesini istediler. Ancak birinci hat bölükleri gündüzden tespit edilmiş olan hatta çekilmesi durumunda Türk Topçu ve Amerikan topçu taburunun personeli ön hatta kalmış olacaktı.

Topçu çekilinceye kadar birinci hat bölüklerinin mevzilerinde kalmaları ve son ere kadar direnmeleri emredildi. Ancak 23 Nisan saat 02:30'da ileri hat bölüklerine çekilmeleri izni verilebilmişti.

Bu defa bölük komutanları, zifiri karanlıkta çekilmenin bir felaket doğurabileceği düşüncesiyle sabaha kadar bulundukları noktalarda kalmaları için izin istediler.

Düşman iki kanattan girme yapmış ve ilerlemekteydi. Tugay kuşatma altında kalacağından tugay komutan vekili, bölüklerin şartlar ne olursa olsun çekilmelerini istedi.

1. Tabur: Çok ağır ve buhranlı durumdayken de kahramanca dövüşen 9. Bölük, çekilme emri almadan, 1. Bölük üzerine çekilmeye çalışmış, fakat arada kuvvetli bir düşman birliğinin varlığı nedeniyle çekilememiştir.

Bölük kesin çekilme emrini alınca, tekrar çekilme harekâtına girişmiş fakat dört taraftan şiddetli düşman ateşine maruz kalmıştı. Bölük komutanı ağır yaralanmış (orada esir düşmüş ve savaş sonunda esirlerin mübadelesiyle yurda dönmüştür) ve çok kayba uğrayan bölük dağılmıştı. Küçük gruplar oluştu ve her grup düşman arasından kendilerine süngü ile yol açmaya çalıştı. Bölük ancak gündüz vakti Hant'an Nehri'nin güneyinde toplanabildi.

1. Bölük üç taraftan kuşatılmış durumdaydı ve saldırıya uğradı. Eriğin çoğu şehit düştü. Bir kısmı da yaralı olarak ele geçti ve esir oldu. İki subay da ağır yaralı olarak esir düşmüştü. (Tutsak düşen subay ve erler tutsakların değiştirilmesinde

yurda dönmüşlerdir.)

346 rakımlı tepede savunmada olan 2. Bölük* de düşman tarafında çevrilmişti. Bölük komutanı kesin çekilme emrini alınca, hiç kimsenin ışık göstermemesini ve silah atmamasını isteyerek düşmana hissettirmeden mevzii boşalttı. Bölük komutanı başa geçerek tek koldan, yol ve patikalar dışından güneye doğru yürüttü. Bölük bir dereden geçerken birkaç düşman eri ateş etti. Bu ateşe emre aykırı olarak ateşle karşılık verildi. Yeri belli olan bölük dört taraftan ateş altına alınmıştı. Bölük komutanı yüzbaşı yaralandı, bölük dağıldı ve bir kısmı gündüz olunca Hant'an Nehri güneyinde toplanabildi.

3. Bölük düşmanın önemli bir saldırısına uğramamış ve düşman gruplarına karşı Türk Tugay'ının nehirden geçişini korumuştu.

2. Tabur: Düşman 9. Bölüğe hücum ettiği sıralarda, 6. Bölüğü de ilk anda kuşatmıştı. Bölük çekilmek zorunda kaldı. 7. Bölük cepheden düşman baskınına uğramamıştı. Ancak 6. Bölük bölgesinden ilerleyen düşmanın kuşatmasına maruz kaldı ve Filipin Taburu da kısmen güneye çekildiği için, 7. Bölük de çekilmek zorunda kaldı.

5. Bölük başlangıçta saldırıya uğramadı. Fakat solundaki bölükler çekilince gelişen düşman taarruzlarından etkilendi ve çekilmek zorunda kaldı.

Tabur, tugayın ilk çekilme hattındaki 477 rakımlı tepede de kalamayarak daha güneye çekildi.

3. Tabur: İki bölüğü ile ikinci hatta bulunan tabur, Topçu Taburu'nun çekilmesini yakından korudu ve ayrıca bulunduğu bölgeye gelmiş olan 64. Amerikan Topçu Taburu elemanlarının çekilmesine de yardımcı oldu. Daha sonra da 10. Bölük ile birlikte 306 rakımlı tepayı işgal ederek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Hant'an Nehri güneyine çekilmesini himaye etmişti.

* F.P.'nin bölüğü.

Topçu Taburu: Tümen topçu komutanı emri ile Hant'an Nehri güneyine mevzilendi ve çekilirken de ateşe devam etmiş ve görevi güneyde mevzilenmiş olan 64. Amerikan Topçu Taburu'na devrederek, cepheyi desteksiz bırakmamıştır.

23 Nisan'da Türk Tugayı birlikleri Hant'an Nehri'ni geçtikten sonra, kamyonlarla, Kigok Köyü civarına nakledildiler.

O gece Türk Tugayı'ndan, 5 subay, 3 astsubay, 58 erin şehit olduğu ve 35 yaralı ile 105 kadarının da esir ya da kayb olduğu belirlenmişti.

25. Tümen komutanı Tokyo'ya izinli gitmekte olan Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanı General Tahsin Yazıcı'ya telsizle geri dönmesini emretti. General Yazıcı, Tokyo'ya iner inmez başka bir uçakla geri dönmüştü.

24 Nisan 1951'de Hant'an Nehri'ni savunmak için tertiplenmiş olan 25. Tümen'e, iki düşman tümeni taarruz etti. Tümenin geri çekilmesi gerektiğinden, çekilmeyi korumak görevi Kigok bölgesindeki Türk Tugayı'na verildi.

25 Nisan gecesi 25. Tümen'in ön hattında bulunan 24. Alay ve 27nci Alay, düşman baskısı nedeniyle, Türk Tugayı'nın 2. Taburu hizasına kadar çekilmek zorunda kaldılar ve orada mevzilendiler. Gece yarısından sonra da 24. Alay'dan bir subay gelerek, 2. Tabur'un bulunduğu mevzide durmasına gerek kalmadığını ve tümen birliklerinin çekilmekte olduğunu bildirdi. 2. Tabur komutanı durumu alay komutanına bildirmesi gerekirken, emir almadan taburu geriye çekilmeye başlamıştı. Fakat çekilme sırasında gereksiz yere telaş ve heyecan yaşanmaya başladı ve bölükler dağıldı. Tabur ufak gruplar halinde gece karanlığında güneye yürümeye çalışıyordu. Durumu öğrenen tugay komutanı taburun derhal terk ettiği mevziye dönmesini emretti. Ancak 24. Alay çekilmiş olduğundan bu mümkün olamadı.

İhtiyattaki 3. Tabur erleri düzensiz bir şekilde aralarından geçen 2. Tabur erlerine katıldılarsa da kısa sürede geri döndü-

rıldılar. 1. Tabur bölgesinde durum normal gelişti.

25. Tümen komutanı Türk Tugayı birliklerinin 8 kilometre güneyde Ch'anggi-chong-ri'de toplanmalarını emretti. Taburlar yaya olarak gideceklerdi. 3. Tabur'un mevzide kalarak çekilmeyi koruması gerekirken, erlerin bir kısmı kendiliklerinden çekilmişlerdi. 2. Tabur da hâlâ dağınık ve düzensiz durumdaydı. 1. Tabur'da da düzen bozuluyordu. Taburlar bu durumdayken, 24. ve 27nci alayların çekilmelerini korumak üzere kuzeydeki boğazın yüksek rakımlı tepelerini işgal ettiler.

26 Nisan'da Türk Tugayı birlikleri 8 kilometre güneydeki Hup'yong-ni bölgesine sevk edildiler. Akşam saatlerinde düşman temas olduysa da, topçu ateşi ile dağıtıldılar. 25. Tümen tugayın koruma hattını geçtikten sonra, Türk birlikleri de güneye çekilmelerini sürdürdüler.

Bu durum 01 Mayıs'a kadar sürmüştü. O günlerde sinirler çok gergindi. Albay Celal Dora bir telsiz konuşmasında Tugay Komutanı Tahsin Yazıcı'ya şunları söylemişti:

"Türkiye'ye döndüğümüz zaman şehit düşenlerin anneleri sizden hesap sorar!"*

01 Mayıs 1951'de BM kuvvetlerinin savunma pozisyonu

1. Kolordu: Üç tümeni Seul'de köprübaşı mevziinde bulunuyordu.

1. Güney Kore Tümeni Seul'un 10 kilometre kuzeybatısında ve düşman saldırıları bu tümene devam etmekteydi.

1. Süvari Tümeni'nin cephesi, Seul-Uijongbu şosesine kadar uzanıyordu ve 1. G. Kore Tümeni'nin doğu kanadındaydı.

25. Tümen'in ihtiyatı olan Türk Tugayı, tümenin sağ kanadı

* Telsiz konuşmasını duyan, Sinop 1927 doğumlu, 2 Tb.5.Bölük'te Onbaşı Gazi Orhan Bayrak'tır.

gerisinde ve ikinci hatta bulunuyordu. 3. Tümen, Seul'ün kuzeyinde, 29. İngiliz Tugayı da Seul'ün güneyinde kolordunun ihtiyatıydı.

9. Kolordu: Bağlı tümenleri, 28. İngiliz Tugayı, 2., 6. Güney Kore tümenleri, Pukhan Nehri'nin iki tarafında 16 kilometrelik cepheyi ve ayrıca doğuya doğru 10 kilometrelik cepheyi tutmaktaydılar.

10. Kolordu: Hollanda Taburu ve 2. Amerikan Tümeni'nin bir alayı 10 kilometrelik cephe tutmuş durumdayken, tümenin geri kalan kısmı mevzi gerisinde ihtiyattaydı. 7. Amerikan Tümeni'nin sadece bir alayı ve 5. G. Kore Tümeni de sağ kanatta mevzideydi.

3. Güney Kore Kolordusu: 20 kilometrelik bir cephede mevzide olup düşman bu bölgeye taarruz etmemişti.

* * *

İkinci Bölüm ESARET

KIZIL KAMPA HAREKET (UZUN YOLCULUK)

29 Nisan 1951'de, Ich'on Kasabası civarında, muhtemelen Kuzey tarafında esir düştükten sonra, kuzeye doğru bağlı vaziyette 10-15 gün yürümüştük. Sadece yemek sırasında ve tuvalet ihtiyacında bağlarımızı çözüyorlar, o zaman da başımıza iki süngülü muhafız dikiliyordu. İplerin yeri kollarımızı adamakıllı yarmıştı ve adeta çok sıkı bir bileziğin yapacağı izi bırakmıştı. Mevsim ilkbahardı ve üç-dört günde bir yağmur yağıyordu. Yağmur yağdığı zaman yerler çamur oluyor, dağlara çıkarken ve inerken ayaklarımız kayıp hep beraber yerlerde yuvarlanıyorduk. Tabii üstümüz ıslanıyor ve çamur oluyordu, fakat Çinlilerin buna aldırmasını da beklemiyorduk.

Yolculuğumuzun 15 ya da 20. gününde çoğumuzda tavuk karası diye bir hastalık çıktı. Esir kampına uzanan yolculuğumuzda sadece biz Türkler değil, fakat BM'ye bağlı diğer birliklerin mensupları da bulunuyordu. Onların arasında da hastalananları oldu. Bu hastalık geceleri yürümemizi çok zorlaştırmıştı, birkaç metre önümüzü dahi görmekte zorlanıyorduk. Kızıl muhafızlar az da olsa insafa

geldiler ve hastalığımız süresince ellerimizi çözmüşlerdi.

Bu hastalığın nedeninin, verilen yemeklerde yağ ve tuz olmamasından kaynaklandığını sonradan öğrendik. Yol boyunca yemeklerimiz, haşlanmış beyaz ve sarı darı, süpürge tohumu ve hayvanlara verilen kepek gibi bir şeydi. Yakalandığımız ilk on gün sadece kum darısı verdiler. Bunu soğuk, bazen de sıcak suda bulamaç olarak veriyorlardı. Sonradan çığ olarak beyaz darı verdiler, gönülleri olursa haşlayıp veriyorlardı. Sarı darı verdiklerinde bizi mükâfatlandırmışlar gibi kabul ediyorduk.

İkinci hafta içindeydi, ormanlık bir bölge ve etrafı çam ağaçlarıyla ile çevrili harabeye dönmüş bir köyden geçip yüz metre kadar ilersinde bir dere kenarında mola vermiştik. Harabe köyün civarındaki çam ağaçların arasında muhtelif askeri araçlar gizlenmiş duruyordu. Burada bize yemek niyetine yine kepek bulamacını verdiler. Bir türlü boğazımızdan geçmiyordu. Tahta talaşından farkı yoktu. Çoğumuz yiyemedi, fakat ilerleyen günlerde açlık başımıza vurunca mecburen alışmıştık.

O gün talaş tozlarını nasıl yiyeceğimizi düşünürken, birden iki Amerikan bombardıman, iki de jet tayyaresi belirdi ve gizlenmiş olan askeri araçları, civarı bombalamaya başladılar. Yangın bombaları da bırakmışlardı. Bir süre sonra geldikleri gibi aniden kayboldular. Etraftaki tepelerden kırmızı alevler yükselmeye başlamıştı. Köyün kenarına gizlenmiş olan araçların parçaları cıvara yayılmıştı. Biz dost ülkenin tayyarelerinin gazabından paçamızı sıyırdığımız için memnun, düşmana verdikleri zarar için de mutluyduk.

Bu güya yemekler yüzünden, günden güne kuvvetten düşmüştük. Korelilerin köylerinde kaldığımız zaman onlardan, ilk işimiz, tuz, kuru veya taze biber, sarmısak, soğan, turp, salça gibi şeyler istemek oluyordu. Bazen istediklerimizin bir kısmını alabiliyorduk. Yol boyunca yenebilecek

otları tanıyan arkadaşların sayesinde, otları toplayarak az da olsa bize güç verecek bir gıda alabilmiştik. Esir kampına vardığımızda bizden yolda ölen olmamıştı fakat, diğer dost ülkelerin esirlerinden ölenler olmuştu.

Benim gibi sigara tiryakisi çoktu aramızda. Köylerde kaldığımızda tütün bulmaya çalışıyorduk. Tarlalardan nadiren de olsa bulabildiğimiz mısırların püskülünü tütün, yaprağını da kâğıt niyetine sararıyor, tanelerini de çiğ olarak yiorduk.

Evlerden almış olduğumuz yiyecekleri, tütünleri ve kibritleri, üzerimizde saklamaya çalışırdık. Çinliler üzerimizde bulduğu zaman da hemen pataklıyorlardı

Gün geçtikçe saçlarımız, sakallarımız ve tırnaklarımız büyümüş, toz topraktan da öyle kirlenmiştik ki, birbirimizi dahi tanıyamaz duruma gelmiştik.

Daha da beteri, aptes yaptıktan sonra taharetlenme, hammamcı olduktan sonra ise yıkanma imkânı olmayışydı. Yemek niyetine verdiklerini de, günlerdir yıkayamadığımız ellerimizle yiorduk.

Muhteşem yolculuğumuzun 30-35. gününde boş bir arazi ortasında, harabeye dönmüş bir köye geldik ve burada dinlenmek üzere mola verildi. Harabelerin arasında yayıldık, yiyecek aramak için. Bir süre sonra arkadaşlardan birinin avaz avaz bağırdığını duyduk:

“Koşun, koşun, buldum, et buldum!”

Oraya üşüştük.

Kalabalığı gören Kızılar da ellerinde silahları ile yanımızda bitiverdiler. Fakat durumu görünce hem gülmeye, hem de yere tükürmeye başladılar.

Et lafını duyunca hiç düşünmeden ben de o kalabalığa karışmıştım. Ancak et diye bize gösterdiği şey bir inek, ya

da öküz postuydu ve kokudan yanına yaklaşılacak gibi değildi.

“Ulan bu ne?” diye bağırdı arkadaşın biri.

“Bu en az 20 günlük,” dedi bir diğeri.

“Bir aylıktan aşağı değil.”

“Bir buçuk aylık.”

O iğrenç şey sanki açık artırmaya çıkmıştı.

Postun üstü kurtlarla kaplıydı ve onlar kokudan da şikâyetçi değildi. Postun yanında kaburga kemikleri, kafatası da duruyordu.

Bazı yerlerinde kılları dökülmüş postun, 5-10 metreden duyulan dayanılmaz, iğrenç kokusuna birkaç dakika sonra biz de alıştık.

Alık alık posta bakarken, içimizden uyanık biri postu kapıldığı gibi kaçmaya başladı. Bizler de peşinden...

Çok uzaklaşmadan yakaladık ve postu elinden aldık.

“Arkadaşlar, boşuna vakit geçiriyorsunuz ve bunu yiyemedi buradan gideceğiz. Çalı çırpı toplayıp ateş yakalım. Bunu da közleyip aramızda taksim edelim.”

Sesin geldiği yere baktık. Kısa boylu bir arkadaş, açlığın verdiği gayretle oldukça otoriter bir tavırla duruyordu.

Ateşi yaktık ve postu üzerine koyduk. Önce kurtlar kavruldu, sonra kıllardan kurtuldu post. İyice kızardıktan sonra aramızda paylaştık.

Afiyetle yedik payımıza düşeni ve henüz hazmetmemiştik ki, yürüyüşe tekrar başladık. Güneş çekilmiş ve yıldızlar gökyüzünü istila etmişlerdi. Gece karanlığında gökyüzü pırıl pırıl parlıyordu.

Kendimi bir an için Karşıyaka sahilinde hayal ettim.

Tramvay son seferini yapıyordu. Ben mayomu giymiş gece olmasına rağmen denize girmeye hazırlanıyordum sahil-den. O sırada yanıma mahallemizin kızları geldi ve beni seyretmeye başladılar. Önce utandım, sonra, "Haydi siz de girin!" dedim.

Soyunmaya başladılar. Önce eteklerini, sonra da bluzlar-mı çıkardılar.

"Arkanı dön! İçimizde mayo yok, çıplak gireceğiz deni-ze!" diye kıkırdadılar.

Ben yan döndüm, onları seyretmeye çalışıyordum. Son-ra birden yıldızlar ortadan kayboldu ve zifiri karanlık oldu, kızları artık göremiyordum.

"Nereye gittiniz?" diye seslendim.

Her tarafım ıslanmıştı.

"Ama ben daha denize girmedim ki!" diye bağırdım.

Birisi omzumdan tutmuş sallıyordu.

"Faruk ne oldu, yediğin post mu dokundu?"

Ne oluyor diye bakındım etrafıma ama, ne deniz vardı ne de kızlar. Yıldızlar ıslanmamak için bulutların arkasına saklanmışlar, bizim üzerimize düşen yağmur damlalarını seyrediyorlardı. Yağan yağmur ve arkadaşın omzumdan sarsması, beni yürürken gördüğüm rüyadan uyandırmıştı.

Yağmur sayesinde üzerimizdeki tozların birazından kurtulmuştuk ki bir köye rastladık. Yağmur diner gibi ol-muş, yerini yoğun bir sise bırakmıştı. Bizleri köydeki evlere taksim ettiler. Sabaha kadar yol yürümekten kurtulmuştuk.

Evlere taksim edilmeden arkadaşlardan birkaç kişi ko-nuşuyorlardı.

"Bu fırsat bir daha ele geçmez. Bu gece kaçalım!"

Ben de duydum bu söyleneni ve önce bu fikri ortaya atan arkadaşına hayalet görmüş gözlerle baktık. Fakat birden ken-dimizi toparladık. Doğru söylüyordu, bu gece bizim için iyi fırsattı. Ben hemen, başka bir evde kalan Durmuş Küçük'e de haber verdim, o da kabul etti. Subayların bulunduğu yere gittik ve 9. Bölük Komutanı Hamit Yüksel'e kaçacağımızı söyledik.

"Doğru değil. Kaçarsanız Kızıl Çinliler sizin yüzünüz-den buradaki herkesi öldürür, hatta işkence bile yaparlar," diye cevap yüzbaşı.

Diğer subaylar da aynı şeyi söylediler.

Biz bunu düşünmemiştik ve haklıydılar. Kaçma düşün-cesi eyleme geçmeden yatmıştı.

Gruplar halinde bütün esirleri evlere soktular ve her ka-pıya da iki süngülü nöbetçi koydular. Kuru tahtaların üze-rinde sabahı yaptık.

Sabah kahvaltısından sonra yola koyulduk. Bir masrapa dolusu haşlanmış beyaz darıydı kahvaltı münüsü.

Yola çıktığımızda hava karanlıktı fakat bir süre sonra güneş, gizlenmiş olduğu dağların arkasından sıcak yüzünü göstermeye başladı. Onun güler yüzü içimizi de ısıtıyordu. İlkbaharın tabiata can veren gücünü etrafta iyice görebili-yorduk. Yeşilin her tonu vardı otların arasında. Papatyalar, laleler etrafı kaplamıştı ve biz onların üzerine basıp geçi-yorduk. Çam ağaçlarının kokusunu içimize çekip ciğerle-rimizi sevindirmeye çalıştık bir süre, fakat bu defa da fazla oksijenden başımız döndürdü.

Baharın verdiği coşkunlukla sanki sadece üzerimizdeki pislik değil, fakat ruhumuz da temizlenmiş gibi geliyordu bize. Toprağın kokusu memlekettekiyle aynıydı.

Ne kadar yürüdük bilmiyorum ama, istirahat verdikle-

rinde kendimi otların üstüne sırtüstü atıverdim. Uzandığım yer o kadar yumuşak ve rahat geliyordu ki bana...

Gözlerimi kapadım ve o an yorgunluğumu, esir olduğumu unuttu verdim. O şekilde ne kadar zaman geçti bilmiyorum fakat sesleri duyunca gözlerimi açtım. Herkes toparlanmıştı, yürüyüş yine başlıyordu.

Gece yarısını geçtiği halde kuzeye doğru hâlâ yol alıyorduk. Sabah verdikleri bir maşrapa haşlanmış beyaz darıdan başka bir yiyeceği uzaktan bile görmemiştik. Açlık artık beynimize işlemeye başlamıştı. Yemek vermiyorlar, puştlar bari sık sık dinlendirirler... Ona da izin vermeden sürekli yürütüyorlardı. Sabaha karşı bir dağın tepesinde yatmamız için mola verildi. Kendimi toprağın üzerine atar atmaz uyumuştum.

Ne kadar uyuduğumu bilmiyorum ama ayağıma vurulmasıyla birden uyanmıştım. Gözlerimi açtığımda tepemde duran iki Çinliyi gördüm. Asık bir suratla bana bakıyorlardı.

"Çifan!" dedi biri.

Yemek lafını duyunca hemen ayağa fırladım. Birisi omzunda asılı olan kaput bezinden dikilmiş olan torbanın içine ufak su maşrapası daldırdı. Çıkardığında içi çiğ sarı darı doluydu. Üstünden birazını tekrar torbaya geri döküp bana uzattı. Almak için elimi uzattığımda darıları biraz önce kalkmış olduğum otların üzerine döküverdi. Oradan ayrılırken ikisi de gülüyorlardı.

Hisseme düşen çiğ sarı darıyı, yeşil otların arasından toplamaya başladım. Ganimetin tekini bile kaybetmeyi göze alamazdım. Onları bir taraftan topluyor, diğer taraftan da ağzıma atıp dişlerimle değirmen taşı gibi öğüttükten sonra mideye indiriyordum. Bu vahşi Kızıl Çinlilerin elinde açlıktan ölmektense, kokmuş hayvan eti, insan eti

bile yemeye razıydım. İleride sarı, beyaz darı, süpürge tohumu bizler için paha biçilmez bir yiyecek olacaktı.

O gün öğleye kadar sürdü molamız. Sonra yine o garip sesleri ortalığı kapladı.

"Çu, çu!"

"Çula, çula!"

Git, git! Yürü, yürü sesleri arasında toparlandık ve yolculuğumuza devam ettik.

Köy, kasaba, şehirlerin bazen yakınından bazen içinden geçiyorduk. Tayyare bombardımanı ile kısmen harap olanların yanında kamilen yıkılmış olan yerleşim yerleri de vardı. Köprüler, yollar, tren yolları, kullanılmaz durumdaydı. Japon mimarisi olan asma köprülerin yeniden inşa edilmesi gerekecekti. İstasyonlarda, yolcu, yük vagonları ve lokomotifler hurda durumundaydı. Yollarda Kızıl Çinlilerin leşlerine dahi rastlıyorduk.

Esir düştüğümüzün üçüncü ya da dördüncü gününden itibaren her gün Amerikan tayyarelerini görüyorduk. Tepemizden geçip gidiyorlar ve sanki biz takip ediyorlardı. Ancak bunlar Kızılar kadar bizim için de tehlikeydi. Onları görür görmez Çinliler yere yatıyorlardı. Arkalarından bizler de...

Ancak bir seferinde gündüz ve açık bir arazide yolumuza isteksizce devam ederken, tepemizde beliren Amerikan tayyareleri, aniden saldırıya geçtiler. Gene sağa sola dağılıp kendimizi yere attık. Tayyareler biraz eğlenip uzaklaştılar. Bizim kafiiledeki dost ya da düşmana bir zarar gelmemişti. Fakat bulunduğumuz bölge Çinlilerden geçilmiyordu. Tayyarelerin açtığı ateşten epey düşman ölmüştü. Yaralananları bizim kafiileye getirdiler. Onlar da bizimle birlikte geleceklerdi.

Artık günleri sayamaz olmuştum. Yine mola verdiğimiz bir zamanda kendimizi olduğumuz yere bitap bir şekilde atmıştık ki, iki söngülü Kızıl yanlarında İngilizce bilen biri ile geldiler. Sadece bir-iki günlük erzak kaldığını ve erzak almak için her mangadan üçer kişi lazım olduğunu söylediler. Benim bulunduğum yerde benden başka İngilizce anlayan yoktu. Ben de çat pat anladığımı arkadaşlara aktarmıştım. Arkadaşlar ayrılmamak için, hep beraber gitmek istediklerini söylediler. Ben de tercüme etmeye çalıştım.

Kızıl tercüman, "Olmaz!" dedi. "Sizler gibi diğer esirler de gitmek istiyorlar."

Bizim aramızdan iki kişi seçti, beni de tercüman olarak ayırdı. Ayrım işlemi bitince sıraya girdik ve bu defa erzak almak için yollara düşmüştük.

100 kişiden fazlaydı erzak kfilesi. Üç misli de Çinli muhafız vardı yanımda. Bir yolunu bulur kaçabilir miyim, diye düşünüyordum ama imkânsızdı. Çok kuzeye çıkmıştık ve bir an için muhafızları atlatıp kaçsam bile burada gidebileceğim hiçbir yer yoktu.

Dört-beş saat yürümüştük ve herhalde gece yarısı olmuştu ki ufak bir kafiye rastladık. Beş subay bir arada duruyordu. Muhafızlardan biri gidip onlara bir şeyler sordu. Subaylardan biri de eliyle bir yerleri gösterdi. Muhtemelen erzak alacağımız yeri göstermişti. Subayların yanlarından geçerken baktım, Çinlilerden farklıydılar. Mehtapta gördüğüm kadarı ile, uzun boylu sarı kafalıydılar. Üniformaları da değişikti. Şapkalarının üzerinde orak çekiç görünce Rus olduklarını anladım. İlk olarak Rus subaylarını görüyordum.

Bir süre daha yürüdük ve bir tren istasyonuna geldik. İstasyon binası diye bir şey kalmamıştı. Raylar, lokomotifler de işe yaramaz durumdaydı. Tren hattının bazı yerlerinde

dört-beş metre genişlikte çukurlar açılmıştı atılan bombalardan. Şehrin içine doğru yürüdük, binalar enkaz halindeydi ve bir zamanlar buranın büyük bir şehir olduğu anlaşıyordu. Yanmış olan bina enkazlarının birçoğundan hâlâ dumanlar çıkıyordu. Buradan geçip tekrar dağlara tepelere vurduk, ve sabaha karşı, dağın eteğinde kurulu bir kasabaya geldik. Burada tek bir bina dahi yıkılmamıştı. Kasabada binlerce asker vardı ve askeri araçların çoğunun üzerinde de Rusça yazılar bulunuyordu.

Bizleri büyük bir binanın önüne getirdiler ve oturmamızı söylediler. Levazım binasıydı ve içi ağzına kadar erzak doluydu. Bize önce soğuk suda karıştırılıp lapa haline getirilmiş birer maşrapa kepek verdiler. Ondan sonra da yapacağımız hamallığın karşılığı olsa gerek fazladan birer avuç beyaz darı ile kavrulmuş kuru fasulye verdiler. Fasulyeyi görünce önce gözlerimiz parlamıştı ama iyice kurtlanmış olduğunu görünce sevincimiz yarım kalmıştı.

Buradan çıkarılan erzak torbalarının ağırlığı tahminen 5-6 kiloydu. Her birimizin sırtına üçer tane yüklediler ve öğleye doğru dönüş yolculuğuna başladık. Bu defa ağır yükümüz olduğu için sık sık mola veriyorlardı. 15-16 saat sonra arkadaşların bulunduğu yere döndük. Fakat kimseyi bulamadık. Kafiye buradan ayrılmıştı. Sabahı orada yaptık.

Oradan ayrılmadan önce yerde, üzeriude numara yazılı bir bez parçası buldum. Bunun bizimkilerden birine mi, yoksa diğer tutuklulara mı ait olduğunu anlayamadım. Fakat bez parçası düştüğüne göre, o esirin muhtemelen ölmüş olduğunu düşünmüştüm.

Numara yazılı bez parçası bizim kimliğimiz gibiydi. Esir düştüğümüzden birkaç gün sonra, 4-5 parmak genişliğinde karemsi, kaput bezinden kesilmiş bir bez parçası verdiler. Bezin üzerinde sabit kalemle ve sırayla yazılmış numara vardı. Bunlar verdikleri iğne iplikle üzerimizdeki ceketin

üzerine diktik. Yoklamalar bu numaralar üzerinden yapılıyordu. Bizi bir angarya verecekleri zaman numaralarımızdan çağırıyorlardı.

Kafileye yetiştik ve erzak çuvallarının hamallığından kurtulduk. Ben dilimi tutamamamın cezasını bir kere daha çuvalları taşıyarak ve fazladan dünyanın yolunu yürüyerek çekmiştim.

Kuzey Kore köy, kasaba ve şehirlerinden geçerken çoğu zaman insanlar sokaklara dökülüyor, bizlere çeşitli şeyler söylüyor ve elleriyle birtakım işaretler yapıyorlardı. Bazı küfürleri anlayabiliyorduk. Bir defasında bir köyün içinden geçerken 15-16 yaşlarında iki-üç çocuk, kafileyi taşlamaya başlamıştı. Taşlar önce beyaz, sonra da siyah Amerikalıya isabet etmiş ve onlardan bir tepki gelmeyince taşlama işlemi devam etmişti. O sırada taşlardan biri önümdeki arkadaşın kafasına geldi ve 'auam' deyip bir küfür salladıktan sonra can acısıyla kafilenin içinden fırlayarak taşı atanların üzerine koşturdu. Çocuklardan birini yakalayıp tekme tokat dövmeye başladı. Çocuklar taş attıktan sonra kaçmak gereğini duymamışlardı. Amerikalılar ve diğer esirlerden bir tepki gelmediği için ve muhafızlar da müdahale etmediğinden, esir kafilelerini taşlamayı oyun haline getirdikleri anlaşılıyordu. Ancak Kızıl Koreliler, bu defa durumunu biraz farklı olduğunu ancak çocuğun suratında kanlar akmaya başlayınca anlamışlar ve hep birden bizim arkadaşın üzerine çullanmışlar, hırpalamaya başlamışlardı.

Kafiledeki Türk esirlerin sessiz kalacağı elbette düşünülemezdi ve bu defa biz hep birden onlara saldırdık. Pata kütü onları dövüyorduk ki Çinli muhafızlar müdahale ettiler. Fakat bizlere değil Komlilere, tüfeklerin dipçikleriyle vurarak, bağırıp çağırarak ortalığı yatıştırmaya çalışıyorlardı. Bize tek fiske bile vurmamışlardı.

Ortalık sakinleştikten sonra kuzeye yürümeyi sürdür-

dük. Yolda diğer dost esirler, tam yerinde çıkış yaptığımızı söyleyerek bizlerle tokalaşmayı unutmadılar.

35. günden sonraki bir gün yine köy yakınında konaklamıştık. Öğleden sonraydı ve yemek dağıtmışlardı. O günkü yemek Korelilerin ve hatla Çinlilerin çok sevdiği pişmiş süpürge tohumuydu. Bunu biz de diğerlerine nazaran daha çok seviyor ve daha çok yemek istiyorduk. Yemek su kova-sı içinde gelmişti, birer maşrapa dağıttılar ama biz ânında yuttuk yemeği. O gün her nasılsa yemekten bol yapılmıştı fakat kimse gidip istemeye yanaşmıyordu. Aramızda 'sen git iste' tartışması başladı. Nasıl bir tepki ile karşılanacağı bilinmediğinden, kimse Çinlilere gidip yemek istemeye yanaşmıyordu.

"Faruk gitsin! Çünkü o İngilizce biliyor, aç olduğumuzu, doymadığımızı o anlatabilir," dedi Mauga Komutanı Sabri Kaya ismindeki arkadaş.

Bunu üzerine, "Doğru, doğru!" diye onayladı diğerleri.

Hatırlarını kıramadım fakat, "Bu bildiğim kırkırk İngilizce bir gün başıma bir iş açacak," diye söylenerek boş kovayı alıp yemek dağıtılan yere gittim. Yemek dağıtan Çinliye biraz daha yemek istediğimizi söylememe fırsat kalmadan, adam elimdeki kovayı tekrar süpürge tohumu ile doldurdu. Ben de neşeyle oradan ayrılp altmış-yetmiş metre ileride oturan arkadaşların yanına yürümeye başlamıştım ki birden gökyüzünde tayyarelerin seslerini duydum. Kafamı kaldırıp baktığımda da yakınında bulunduğumuz köyün üzerine iki jetin pikeye geçtiklerini gördüm.

Etrafta, tarlalarda çalışan sivil Koreliler vardı. Ayrıca esirlerden de sağda solda dolaşanlar vardı ve bu durum yukardan pilotların dikkatini çekmiş olmalı ki roketlerini bırakıverdiler. Arkasından da makineli silahlarıyla taramaya

başladılar ve yangın bombalarını da bırakıp ortadan kayboldular. Yangın bombalarında biri bizim bulunduğumuz yerin çok yakına düşmüştü. Ramazan isimli bir arkadaş, muhtelif yerlerinden yanmıştı. Etraf yaralılarla doluydu. Herhalde ölen de olmuştu fakat ben sıhhiye olduğum için yanan arkadaşla ilgilenmeye başladım.

Arkadaşın yanan yerleri vicık vicıktı. Üzerinden fanilasını yırtıp çıkarıp, yanan yerlerini sildikten sonra, yanımda bulunan yara tozunu ekip sargı bezi ile sardım. Yanan yerlerdeki derilerin altından kıpkırmızı etler görünüyordu.

İlaç falan olmadığı için yanıklar nedeniyle dört-beş gün acı ile kıvranıp durmuş ve bizler de bu durumu gördükçe içimiz sızlamıştı. Daha sonra ağrılar azaldı ve yanan derilerin yerine yenileri çıkmaya başladı. Gün geçtikçe durumu daha iyiye gitmişti.

"Buradan 5-6 kilometre ileride istasyon var. Sizleri oradau trene bindireceğiz ve kampa o şekilde gideceksiniz. İstasyonda sizlere, pirinç, tütün, konserve, ekmek, tuz şeker vereceğiz. Ayrıca giysiler de alacaksınız. Yola çıkmadan önce de hamamda yıkanacaksınız."

Kafile komutanının bu söylediklerini bir Çinli İngilizce'ye tercüme etmiş, bizim subaylardan biri de Türkçe olarak bize anlatmıştı.

Söylediklerinin verileceğine inanmamıştık ama, trenle seyahat ve hamam bizler için inanılmaz bir lüks olacaktı ve söylenenin o kısmına inanmıştık.

O havayla biraz daha yürüdükten sonra bir şehre geldik. Büyük ve güzel bir şehirdi. Geniş asfalt yolların kenarlarında, insanlar birikmiş bizleri seyrediyordu. Fakat halkla olabilecek teması engellemek için de yolun iki tarafına Çinli askerler dizilmişlerdi. Şehirde çok az yıkılmış bina gördük. Otobüsler, arabalar, bisikletliler, caddeleri doldurmuşlardı.

İstasyona gitmeden önce üzeri pirinç saplarıyla örtülü kerpiç binaların önünde durduk. Takım ve manga sırasına göre dizildik. Önce bizleri aldılar ve kerpiç binalardan biraz uzaktaki hamama götürdüler ve içeriye sırayla girdik. Kabinlerde soyunduktan sonra yıkanacağımız bölüme geçtik. Ortada geniş bir havuz vardı. Soyunan doğru muslukların başına koşup oradaki taşı kapıyordu. Muslukların yanında yer bulamayanlar da maşrapaları kapmışlar çeşmelerin altına uzatıp doldurmaya çalışıyorlardı. Ancak kulağımıza kadın sesleri gelmeye başlayınca önce şaşırдық, sonra birden bağırış çağırışı kesip dinlemeye başladık. Durumu anlayınca hepimiz donup kalmıştık.

Bulunduğumuz bölümün yan tarafının kadınlara ait olduğunu ve bizlerle onları sadece bir tül perdenin ayırdığını fark ettik. Kadınlar da tül perdenin önüne yığılmış bizlere bakmaya çalışıyorlardı. Vücutlarının bütün hatları olduğu gibi belli oluyordu. Derken kadınlar tül perdeyi çekiverdiler. Gözlerimiz fal taşı gibi açılmıştı. Önce hayal zannettik. Fakat kadınların çıplak vücutları o kadar yakınımızdaydı ki neredeyse elimiz uzatsak değecektik. Aralarında çok güzel genç kızlar da vardı. Bize bakıp şarkı söylemeye başladılar. Dizlerimizin bağı gevşemiş, ayakta duramayacak duruma gelmiştik. Söyledikleri şarkıyı Güney Korelilerden çok duymuştuk. Birbirini seven bir kızla erkeğin dağda odun kesmelerine ait 'ari-rango' isminde bir şarkıydı. Derken, 'seni seviyorum', 'ben de seni seviyorum' gibi Korece karşılıklı laf atmalar başladı.

Kızıl Çinliler gelip çıkmamız için bağırıp çağırmaya başlayınca kendimize geldik. İki saatten fazla hamamda kalmıştık, fakat o manzaralar uzun esaret gecelerinde rüyalarımızı süsleyecekti. Hamamdan çıkarken öpücüklerle bizleri uğurladılar.

Geceyi kerpiç binaların birinde geçirdik. Sabah yemeği-

mizi yedikten sonra kapının önüne çıktım ve bir grup arkadaşla birlikte geçenleri seyrediyorduk. Bir saat kadar sonra Amerikalı esirlerin ve bizden de bir grup arkadaşın bulunduğu karşı binaya iki Kuzey Koreli subay ve üç asker silahlarıyla girdiler. Etraf Çinli askerlerle doluydu fakat, kaçacak bir yer olmadığı için olsa gerek, o anda bizim muhafızlar muhtemelen çarşıya alışverişe gittikleri için ortada görünmüyorlardı. Amerikalı esirlerin çoğunlukta olduğu binaya giren Kuzey Koreli subaylar tabancaları ellerinde askerler de tüfeklerine süngü takılı durumda, bağırıp çağırıyor anlamadığımız şeyler söylüyorlardı. Bulunduğumuz yerden içeriyi rahatça görebiliyorduk. Ne için ve ne olduğunu bilmediğimiz durumu sessizce seyrediyorduk.

Sesler daha da yükselince bazı kelimeleri net olarak duy-muştuk. Şiçe-saat, tambe-sigara, pino-sabun, pens-kalem, kudu-ayakkabı, gibi sözleri net olarak anlamıştık. Anlaşılan Amerikalı esirlerin ellerinde kalan son şeyleri de söylemeye kalkıyorlardı.

Subaylardan biri elindeki tabancayı Amerikalının göğsüne dayamış ayağındaki ayakkabıyı istiyordu. Diğeri de başka birinin kolundaki saati almaya çalışıyordu. Saat neyse ama adam ayakkabısını verdiği takdirde nasıl yürüyebilirdi ki? Amerikalılar vermek istemeyince, K. Koreliler de almak için, tekme tokat, tüfeklerle giriştiler...

Bu durum karşısında diğer Amerikalılar da, saatlerini, dolmakalemlerini, yüzüklerini, kısaca üzerlerinde kalan son servetlerini yere koymaya başladılar.

Amerikalı esirlerin orada bulunan bizim Türk esirler, belki de verecek bir şeyleri olmadığından, bu merasimi sadece seyretmekle yetiniyorlardı. Fakat bu durum K. Korelilerin hoşuna gitmediği için, bizimkilere vurmaya başladılar. Subaylardan biri de yine bir arkadaşın gömleğinden yakalamış onu sallayıp duruyor ve ayakkabılarını istiyordu.

O da çaresiz çıkarmaya yeltendi.

Bu olaylar sırasında bizim kaldığımız binadaki arkadaşlar da kapının önüne birikmişlerdi.

O sırada dışarıdaki arkadaşlardan biri olanca sesiyle bağır-maya başladı:

"Ulan hemşerim gâvura neden verirsin? O seni buracıkta öldüremez. Burada bu kadar adamın yanında bir şey yapamaz. Hem verirsen bu Amerikalılar, İngilizler, Filipinliler demez mi, Türk korktuğu için veriyor diye. Bizim yaptığımız kahramanlıklar nerede kaldı?"

Bunu duyan arkadaş çıkardığı ayakkabının tekini tekrar giyince, Korelilerden biri suratına bir şamar patlattı. Arkasından da Amerikalılara, bizimkilere tekrar tekme tokat giriştiler. Dışarıda bulunan bizler bu vahşi manzaraya daha fazla tahammül edemedik ve galeyana gelip binaya hücum edip, K. Korelileri iyice dövmeye başladık. Amerikalılar da bize katılmışlardı. Ellerindeki tüfekleri alıp parçaladık. Durum öğrenen 10-15 Kuzey Koreli asker ve iki subay koşarak geldi ve binaya girmeye çalıştı. İçeri girenler de dayaktan nasiplerini aldılar. Bu sırada Koreli askerlerden biri havaya ateş edince, sivil halkın bir kısmı da bulunduğumuz sokağa doğru adeta akın etmişti. Yarım saat önce sessiz ve sakin olan sokak bir anda karnaval yerine dönmüştü. Ancak siviller kavgaya iştirak etmeden seyrediyorlar ve aralarında hararetle bir şekilde konuşuyorlardı. Derken bizim muhafızlar, Kızıl Çin askerleri de karnavala koşup geldiler. Muhtemelen birileri durumdan onları haberdar etmişti. Onlardan başka 40-50 K. Koreli asker de gelmiş, kapının önünde duruyordu.

Ben sekiz-on arkadaşla kapının iç tarafını tutmuştum. Girmek isteyenlere hayır demeden, kollarından tutup içeri alıyorduk ve onlar da dayaktan nasiplerini alıyorlardı.

Sivil halk ve bazı K. Koreli askerler dışarıdan olanları hayretle seyrederken, içeri giren ve olayın neden çıktığını öğrenen Kızıl Çin askerleri, bizlere dokunmadan Kuzey Korelilere bağırıp çağırmaya başladılar. K. Koreli fırsatçı-lar, Amerikalılardan almış olduklarını geri verip yedikleri dayakla kalmışlar ve yüzlerinden akan kanlarla, üstleri baş-ları yırtık bir durumda çekip gitmek zorunda kalmışlardı.

Öğleden sonra sakın bir şekilde trene binme umuduy-la binaların içinde otururken, o güne kadar yıpranmamış olan şehrin üzerinde dört adet Amerikan jet tayyaresi be-lirdi. Şehrin üzerinde bir tur attıktan sonra bizim bulun-duğumuz bölgeye doğru gelip etrafı makineliyle taramaya başladı. Arkasından da roket yağmuruna tuttu. Bulundu-ğumuz binalar zelzele oluyormuş gibi sallanıyordu. Jetler-den başka ağır bombardıman uçakları da görününce iş iyi-ce sarpa sarmıştı. Roketler, yangın bombaları derken bugün iki farklı karnaval görmüş oluyorduk. Sivil halk evlerinden çıkıp uzaklara tarlalara koştular. Askerler de kışlalarından fırlayıp yakınlarındaki savunma mevzilerinde kendilerini güvenceye aldılar. Biz ne yapacağımızı şaşırmıştık. Ancak binaların yanındaki pirinç tarlalarına girebildik. Bu Kı-zıllar yüzünden pisi pisine biz de dost tayyarelerin ateşiyle ölecektik.

Saldırı devam ederken, jetlerden birisi arkasından sis ta-bakası çıkararak, bulunduğumuz yerin ilerisine pike yap-mıştı. Tayyarenin düşmekte olduğunu sandık. Fakat bu iş-lerden anlayan Amerikalılardan biri, pilotun bunu düşmanı aldatmak maksadıyla yaptığını söyleyince rahatlamıştık. Nitekim jet arkasında sis tabakası bırakarak iyice alçal-dıktan sonra, kanatlarındaki makineliileri konuşturmaya başladı arkasından da iki roketi hedefe salladı. Roketlerin vurduğu yerde uçaksavar olduğunu sonradan öğrenmiştik.

Bizler zarar vermeden tayyareler görevlerini tamamlayıp

güneybatı yönünde kayboldular.

Üçüncü gün oldu biz hâlâ tren bekliyorduk. Şikâyetçi de değildik doğrusu. Hamamdı, kavgaydı, tayyare saldırısı derken burada iki günü devirmiştik.

O sabah yine vakit geçirmeye çalışırken, kaldığımız bi-nanın önüne bazı sivil Koreliler gelmişti. Ellerinde küflü tütün, kibrit, kurutulmuş turp, salça, tuz gibi şeyler vardı. Akıllarınca bizde olan saatler, dolmakalemler, giysilerle de-ğiş tokuş yapacaklardı. Kısaca bizi kandırmaya çalışıyorlar-dı. Bu uyanık tutumları bizi kızdırmıştı.

Onları çağırıp ellerindekini aldıktan sonra, bizde bir şey yok deyip onları gönderiyorduk. Bazıları diklenince, 'Çun-godi-yo' diyerek, Çinli var diye onları korkutuyor, sonra da içeri doğru, 'Çun-go-iri-va' diye seslenerek güya Çinlileri çağırıyorduk. Onlarda hemen oradan toz oluyorlardı.

Çinlilerden çok korkuyorlardı. Kuzey Korelilerin top-rakları olmasına rağmen, Çinlilerin sözü geçiyordu bura-larda. Birbirlerinden hoşlanmadıkları açıkça belli oluyordu.

Öğle yemeğinden sonra kafiye komutanı bizlere on beş günlük yolumuz kaldığını ve sadece hasta ve yaralıların trenle gideceğini bildirdi. O zaman tren yolculuğunun yat-tığını anladık. İki gün boşuna sevinmiştik.

Yaralı ve hasta olan grup ayrıldı. Benim arkadaşlardan, Sıddık Kaşıray, Çavuş Mehmet Arslan, Faik Kutlu, İbra-him Altınok, Durmuş Küçük hasta oldukları için kafileden ayrılmışlardı. Bir tercüman gerekmişti ve arkadaşların nya-rısı sonucu beni ayırdılar.

Ağır hasta olan Sıddık, Mehmet Çavuş'u iki Çinli neza-retinde hastaneye gönderdiler. Bir de İngiliz esir vardı. Ben de onlarla birlikte gittim.

Kuzey Koreli doktora arkadaşların şikâyetlerini dilimin

yettiği kadarı ile anlatmaya çalıştım. Muayeneden sonra doktor, Mehmet Arslan'ın* durumunun ağır olduğunu, ona gerekli olan ilacın kendilerinde olmadığını ve ancak birkaç günlük ömrü kaldığını söyledi. Beynimden vurulmuş, ayaklarım zangır zangır titremeye başlamıştı. Doktorun yanından çıktıktan sonra çavuşun yanına gittim.

"Bi bokun yokmuş!" diye onu kandırmaya çalıştım. "İştahın olmadığı için sana hap ve şurup verecekler, bir-iki içinde toparlanırsın. Sonra hep beraber kampa gideceğiz."

"Faruk ben çok yakında öleceğimi ve beni teselli etmek için böyle konuştuğunu biliyorum," diye konuşmaya çalıştım kısık bir sesle. "Bana göstermiş olduğun iyilikten ve samimiyetten dolayı sana teşekkür ederim. Senin kalbini kırdım ise senden özür dilerim. İyiliğin için de hakkını helal et. Şayet diğer arkadaşları görürsen onlara da haklarını helal etmelerini söyle, ben de hakkımı helal ediyorum. Senin ve diğer arkadaşların mukaddes anavatana dönmeniz için son nefesime kadar dua edeceğim."

Mehmet Arslan konuşmaktan yorulmuştu. Susunca da gözlerinden yaşlar gelmeye başlamıştı. Ağlamamak için kendimi tutmaya çalışıyordum ama mümkün değildi. Göz yaşlarımı o görme sin bari diyerek, "Bu şekilde konuşman doğru değil. Sana doktor iyileşeceğini söyledi demiştin. Ben Siddık'ın yanına gidip bir bakayım, biraz sonra gelirim," diyerek yanından ayrıldım. Mehmet Çavuş'la aynı bölüktendik ve gerçekten cesur, gözü yılmaz bir arkadaştı. Cephede hiçbir kimsenin kalbini kırmış değildi.

Siddık Kanşıray'ın mide ağrısı, baş dönmesi ve arada sı-

* Genelkurmay Başkanlığı kayıtlarında, er Mehmet Arslan 22/23 Nisan 1951 tarihinde şehit düşmüştür, denilmektedir. F.P. hatıralarında adı geçen Mehmet Arslan ile aynı kişi olduğu ve 22/23 Nisan 1951'de esir düştükten sonra esir kampına giderken ölmüş olabileceği değerlendirilmektedir. B.R.

rada bayılma derdi vardı. Onunla da biraz oturup konuştuktan sonra, Çinli hastaneden ayrılacağımızı, biraz Çince, az Korece ve bol işaretle anlattı.

Beraber geldiğimiz iki Çinli muhafızla oradan ayrıldık.

Şehre doğru yürüyorduk, henüz 100-150 metre uzaklaşmıştık ki, birisi dönerek hastaneye doğru gitti. Diğer bana yürümemi işaret etti. Yalnız olarak şehre doğru yürümeye başladım. Arada sırada arkama bakıyordum. Ayrılan muhafızın da tekrar döndüğünü ve 400-500 metre arkadan gelmeye başladıklarını gördüm. Cebimden hastanede doktorun vermiş olduğu sigarayı çıkarıp, yine onun vermiş olduğu kibritle yaktım. Kırk beş gündür sigara içmemiştim, dudaklarımın arasına koyup, ellerim cebimde keyifle tütürüp yürürken, 16-17 yaşlarında Kuzey Koreli bir asker, kendinden uzun tüfeği ile yanımda bitiverdi. Tüfeğini uzatıp süngünün ucuyla gömleğimi yırttı ve mememin üstünü hafifçe sıyırttı. Önce eşek şakası yaptığını sanıp hafifçe gülmüsedim. O bana bir şeyler mırıldanıyor, ben elim cebimde sigara içmeye devam ediyordum. K. Koreli süngüsünü göğsümün üzerinde dolaştırmaya başlayınca elimde olmadan kahkahayla gülmüştüm. Çocuk asker buna sinirlenmiş olmalı ki birden süngüyü göğsüme sertçe dayadı. Aklınca beni tehdit ediyordu. Hangi milletten olduğumu sorunca, ben de Togi dedim ve süngünün ucundan tutarak ileriye doğru ittim. Geriye doğru biraz sendelemişti ve oldukça şaşırıldığı suratından belli oluyordu. Elindeki tüfeğin mekanizmasını açık kapayarak, bana gözdağı vermek istedi. Tekrar bir şeyler söylemeye başladı. Bazı sözleri anlıyordum ama aldırmayıp yürümeye devam ettim. Gelip tekrar önümü kesti çocuk asker ve süngüyü sert bir şekilde karnıma dayadı. Bela, ben kaçtıkça o üstüme doğru geliyordu. Süngü karnımı acıtınca bu defa, tüfeğin ucundan tutup sağa sola doğru salladım ve kuvvetle ittirdim. Kıçüstü yere oturmuş

ve tüfeği de yere düşmüştü. Tüfeği yerden aldım ama bir işime yaramazdı. Onu orada kullanmaya kalkmak demek ânında hayata veda etmek demektir. Tüfeği oğlana geri verdim. O ise cebinden bir düdük çıkartarak çalmaya başladı. Nereye geliyor diye bakınırken, çok yakınımdaki askeri kışanının nizamiyesini gördüm.

Olanca gücüyle de bağırıyordu:

"İri va, iri va."

Gelin, gelin diye kimleri çağırdığını anlamak için çok zeki olmaya gerek yoktu.

"Pali, pali. Togi," diye bağırmaı sürdürdü.

Gerçekten de 19-20 yaşlarında altı süngülü asker çabucak yanımıza geliverdiler ve benim etrafımı sardılar. Aralarında çok kısa bir konuşma olmuştu ki, biri dipçikle sırtıma kuvvetle vurdu. O an canımın çıktığını hissettim. Acının tesiriyle neredeyse bayılıyordum. Arkama dönünce bana vuranın pis pis sırtıttığını gördüm. Hırsıyla yumruğumu suratına patlattım. Böyle bir tepki beklemediği için pat diye yere düştü. Ben diğerlerinden bir saldırı olabilir diye onlara bakarken, düşen hızla yerden kalkmış ve dipçikle bu defa belime vurmuştu. Acıdan bağırırken can havliyle de olanca kuvvetimle tekme savurdum. Fakat isabet ettiremediğim gibi etrafımda dönerek şosenin üzerine sırtüstü uzandım. Benim düştüğümü gören kahraman askerler üzerime üşüşverdiler. Kol ve bacaklarımdan tutup belleriuden çıkardıkları palaska ile de ayaklarımı bağlamaya çalışıyorlardı. Her nasılsa bir fırsatını bulup ayağımı tutmaya çalışanlardan birinin suratına bir tekme yapıştırdım. Tekmeyi yiyen arkaüstü yıkılıvermişti. Bundan yararlanarak ben de ayağa fırladım. Suratına tekme gelen çocuk sırtüstü ölü gibi yerde yatıyor ve ağzından burnundan kan geliyordu. Akan kanlardan üniforması fazlasıyla nasibini almış, parlak sarı

düğmeler de kırmızıya dönüşmüştü. Öldüğünü sandım bir an için. Gerçi bana bir şey yapamazlar, diye aklımdan geçirdim. Çünkü ben Çinlilerin esiriydim ve onların da çoktan gelmiş olması gerekirdi. K. Koreli askerler ve ben hareketsiz yerde yatan askere bakıyorduk.

Cocuğa acıdım ve yanına gidip başını kucağıma koydum. İlk önce yaşayıp yaşamadığına baktım. Yaşıyordu. Cebimden mendili çıkarıp önce dudaklarında pelte gibi duran kanları sildim. Sonra da boyundakileri...

"Pali, pali mul!" diye bağırdım, bana bakan Kuzey Koreli çocuk askerlere.

Birisi hemen koşturdu ve birkaç dakika sonra elinde bir maşrapa su ile döndü. Onlardan aldığım bir mendille yüzünü, dudaklarını ıslattım. Kendine gelmişti, kollarından tutup nizamiyenin önündeki otlara oturttum.

Benim Çinliler o sırada ortaya çıktılar. Anlaşılan bir yere uğradıkları için geç kalmışlardı.

Neler olduğunu sordular Kuzey Koreli askerlere. Onlar da mutlaka işlerine geldiği gibi anlatmaya başlamışlardı. Anlattıklarından sadece, "bu Türk, askere karşı geldi" dediğini aulamıştım.

Çinli'nin de, "Türk çok cesur" dediğini duymuştum.

Döndükten bir saat kadar sonra, bulunduğumuz bina-dan ayrılıp istasyona yürüdük. Tren oradaydı, bir yük vagonuna bindirdiler. Durmuş Küçük, Faik Kutlu, İbrahim Altınok ve ben. Türk olarak dört kişiydik. Ayrıca esir olarak bizden başka, sekiz Amerikalı, üç İngiliz vardı. Başımızda da beş Çinli muhafız ile tercüman bulunuyordu. Biz vagon-da yirmi bir kişiydik, fakat diğer vagonları yaralı Çinliler doldurmuştu ve nefes alacak yer dahi yoktu.

Tren kuzeye doğru hareket ettiğinde akşam olmak üze-

reydi ve karnımız da iyice acıkmıştı. Vagona tavana yakın yerde sadece ufak bir pencere vardı, ışık oradan giriyordu. Geceleri de vagon kapısı içerden asma kilitle kilitleniyordu.

İlk gece vagonun pis tahtalarına kıvrılıp uyumaya çalıştım, fakat bir türlü uyku tutmuyordu. Gecenin ne kadar ilerlediğini bilmiyorum ama vagonun içi horultularla inliyordu. Ufak pencereden giren ay ışığının aydınlatığı kadarı ile Çinlileri uzun süre izledim. Hepsinin derin uykuda olduğuna kani olunca ayakkabılarımı çıkardım ve dikkatli bir şekilde kapıya asmış oldukları yiyecek torbalarına gittim. Torbaları teker teker açıp elime geçenleri cebime ve koynuma doldurdum. O sırada iki Amerikalı da uyanmış, yanıma gelmişlerdi. Onlara işaretlerle gitmelerini söyledim. Aldığım yiyeceklerle yerime döndüm ve vagona uyuyan diğer esirleri de uyandırdım. Yiyecekleri paylaştık ve Çinliler uyandıklarında üzerimizde yiyecek bulmaları durumunda yiyeceğimiz dayağı düşünerek, kırıntı dahi kalmayacak şekilde hepsini mideye indirmiştik.

Gerçekten de, sabah olunca hemen torbalara sarılmışlardı. Fakat erzakların yarıya indiğini görünce de iyice sinirlenmişlerdi. İçlerinden biri, ki diğer muhafızlara yeni katılmış ve bizleri hiç tanıımıyordu, birden yanımıza gelerek elindeki tüfeği doğrultmuş ve korkutmak maksadıyla mekanizmayı açıp kapatarak bir şeyler söylenmeye başlamıştı. Hiçbirimiz oralı olmayınca da tekrar yerine dönüp oturmuştu.

Üç gün dört gece gitmiştik trenle. Sonra ufak bir kasabada bizi indirmişler ve tren yoluna devam etmişti. Bizim kafileyi, muhafızların kordonu altında şose yoldan kasabanın içinde bir binaya soktular. Başımıza Kuzey Koreli muhafızları bırakıp Çinliler ortadan kayboldular. Bir süre sonra, sivil halktan bir grup, binanın önüne gelerek el kol hareketleriyle bir şeyler söyleyip içeride ellerine geçirdikle-

rini atmaya başlamışlardı. Muhtemelen küfür ediyorlardı. Onlara kızan subayın sözlerine de aldırış etmemişlerdi.

Kuzey Korelilerden biri neredeyse içeri girecek kadar yaklaşmıştı. Sinirlenen Durmuş Küçük, hasta haline bakmadan, içeri atılan süprütüleri bunun üzerine doğru atıverdi. Koreli tekrar içeri atınca, Durmuş fırlayıp adamın yakasından yakalamış ve suratına bir tokat patlatmıştı. Bunun üzerine K. Koreli belinden bir bıçak çıkararak Durmuş'a doğru sallamış, fakat bıçak şans eseri sadece Durmuş'un gömleğinin kolunu yırtmış, bir yerine isabet etmemişti. Kimsenin müdahalesine fırsat kalmadan, Durmuş oradan bulmuş olduğu bir odun parçasını adamın koluna indirmiş ve adamı yere yıkmıştı. Biz Durmuş'u içeri alınca, muhafızlar da adamı kolundan tutarak oradan uzaklaştırmış, olay da büyümeden kapanmıştı.

Öğleden sonra bulunduğumuz yere, Kızıl Koreli subay kadın kılığında, gökten bir melek geldi. Bu meleğin üniformasının apoletinde üç yıldız vardı.

Ben kapının önünde oturuyordum. Gelen melek bana yaklaşıp ve "Can you speak English?" diye sordu.

Heyecandan dilim dolanmış ağzım açık öylece ona baktım bir süre.

Sesim titreyerek zorlukla, "Yes," diyebildim.

Konuşmasını sürdürünce heyecanımı biraz olsun yenebildim.

Hangi milletten olduğumuzu sorunca, ona orada bulunan, Türk, Amerikan ve İngilizleri tanıttım. Güzel melek gelip benim yanıma oturup konuşmaya başlayınca adeta büyülenmiş gibi olmuştum. Diğer esirler de başımıza ũşüş-tüler. Yüzü ve vücudu tarif edilemeyecek kadar güzel olan subay kadın hem benimle konuşuyor, hem de etraftakileri

süzüyordu.

Kendisine aval aval baktığımı görünce yanıma daha yaklaşıp birden, "Ben güzel miyim? Beğendiniz mi?" diye soruverdi.

Kekeleyerek, "Yeees, yeees!" diyebilmişim.

Omzu omzuma, kalçası da kalçama değiyordu.

Kumral saçları omuzlarına kadar uzanan melek, bir aralık dudaklarını dudaklarıma değecek kadar yaklaştırarak yavaşça, "Sizleri Pekin'e ya da Rusya'ya götürecekler," demişti.

Ben yalnızca omuzlarımı silkerek gülmüştüm. O an hiçbir şey umurumda değildi.

Dar etekliği dizkapaklarının üzerindeydi. Belinde siyah deriden yapılmış manevra kayışıyla, bir de tabanca asılıydı. Ayaklarında çorap yoktu ve kumaştan yapılmış bir ayakkabı giymişti. Ayak ayak üstüne atıveririce, tüysüz pırıl pırıl bacaklarını görmüştüm.

Karşımızda oturan, uzun boylu yeşil gözlü Amerikalı gedikli Çavuş Cooper, bu vaziyeti görünce bir laf atmıştı. Koreli dilberin de hoşuna gitmiş gülmüştü.

Kadın fıkır fıkır kaynıyor, cilveli hareketlerle bizi deli divane ediyordu. Vaktin nasıl geçtiğini anlamamıştık. Akşam olmuştu, melek cilveli hareketlerle kalkıp nerede ise Kızıl Çinli muhafızların geleceğini, yarın tekrar uğrayacağını söyleyip ve bizlere eliyle öpücük gönderip kalçalarını sallayarak uzaklaşmıştı.

Melek görünümündeki K. Koreli kadın subay gittikten sonra Çinliler gelmişti. Yarım saat kadar sonra da bize yemek vereceklerini söyleyip, çamaşır teknesinin içinde hiç ümit etmediğimiz, haşlanmış pirinç pilavı verdiler. Ayrıca bir tas da kurutulmuş, dilim halinde tuzlu turp ikram et-

tiler. Pirinç pilavını esir olduğumuzdan beri ilk defa yiyorduk. Çinliler gidince bazı sivil Koreliler gelmiş, bizim yemek yiyişimizi hayretle seyrediyorlardı. İçlerinde çocuklar da vardı Pirinç pilavını elimizden tekrar alacaklarmış gibi çabucak yiyişimize de gülmüşlerdi.

Ancak onların da pilava ağzının suyunun aktığına emindim. Çünkü genelde pirinçleri zenginlere satıp kendileri sarı, beyaz darı, süpürge tohumu yiyorlardı. Bizden artan yemeği çocuklara verdik. Çok sevinmişlerdi.

Bir aralık yanımıza sokulan 20'li yaşlarda iki gençten biri cebinden üzerinde resimler olan bir kâğıt çıkardı. Önce sağa sola bakındılar, kendileri ile ilgilenen olmadığına kani olunca da bizlere gösterdiler. Kâğıdın ön ve arkasında Pusan'daki esir kampına ait muhtelif pozlarda resimler ve üzerlerinde de Çince, Korece ve İngilizce yazılar bulunmaktaydı. Bunlar Amerikan tayyarelerinin attıkları propaganda bildirileriydi.

Genç Koreliler, Amerikalılara resimlerdeki esirlere verilen yiyecekleri, ayakkabıları, yaşam tarzlarını göstererek, bunların doğru olup olmadığını sormuşlardı. Onlar da gülererek, doğru olduğunu ve üzerlerindeki çamaşır, ayakkabıları göstererek, resimlerdekilerle aynı diyerek onları inandırmışlardı.

Ertesi günü, öğleden önce Çinli muhafızlar bizi çarşı içinde ve kasabanın çevresinde gezmeye çıkardılar.

Sivillerden çocuklar olsun, büyükler olsun ellerini açıp bizlere, 'okey çap, çap', yemek, yemek diye bağıyorlardı. Çap çap Japonca'ydı. Bu insanlar esirlerden yemek istediklerine göre onların durumunun bizden farklı olmadığı, Çinlilerin ve Rusların harp içindeki bu insanlara yiyecek yardımı yapmadıkları anlaşılıyordu.

Aralarında kinle bakanlar da az değildi.

Çinlilerin gayesinin bizleri eğlendirmek olmadığını, fakat biz esirleri sivil halka gösterip kendilerine paye çıkarmak olduğunu biliyorduk.

Öğlen bulunduğumuz binaya Çinliler, altı Romanyalı getirdiler. İçlerinden biri kadındı. Sivil giyinmiş olmalarına rağmen subay olduklarını biliyorduk. Onlarla da çarşıda gezindikten sonra bizleri bir tepeye çıkardılar. Romenlerden biri bir paket sigara çıkarıp bizlere ikram etti. Sonra İngilizce olarak, yolda yemek verip vermediklerini, nasıl muamele ettiklerini ve kampa gidince iyi bakılacağımızı söyledi.

Amerikalılardan biri de coştı ve ona cevap verdi:

"Evet, yolda iyi yemek verdiler. Yağsız, tuzsuz darılar, süpürge tohumları ve kepek unu. Bunları bizde hayvanlara verirler insanlara değil. Yattığımız yerler ise taşların üstü ve ahırlardı. Sabahtan gece yarısına kadar yürüterek bizleri buralara kadar getirdiler. Hasta ve yaralı arkadaşların yürümelerine yardımcı olanlara mani oldular. Hem hastalara hem de onlara yardım edenlere, tekme, yumruk, dipçiklerle giriştiler. Yorgunluktan yürüyemeyip dinlenmek isteyenleri nasıl dövdüklerini biliyoruz. Hasta ve yaralıları ilaç vermek bir yana bakmadılar bile. Şayet kampta böyle bakarlar, sa yarımızdan çoğu ölür," diyerek adama içini döktü.

Bize de tercüman olmuştu. İnsanca muamele yapmadıkları bir gerçektir. Ancak bazen düşünürdüm, yemek konusunda haklılar mı diye.

"Bu insanların sivilleri doğru dürüst beslenemezken esirleri nasıl gerektiği gibi besleyebilirler?"

Bir an için hak verir gibi olurdum ama sonra, "Puşlar madem bakamayacaklar o zaman esir almasınlar," diye içimden isyan ederdim.

Kaldığımız yere döndükten sonra Kuzey Koreli güzel subay söylediği gibi tekrar gelmişti.

Cilveli hareketlerle bugün bizi kampa götüreceklerini söyledi. Genç kadının yaptığı hareketler bizi iyice baştan çıkarmıştı. Bu defa sivil elbiseyle gelmişti. Beyaz kısa eteğinin üstünde ince ve yine beyaz bir bluz vardı. İnce bluzdan sutyeni olduğu gibi görülüyordu. Öyle bir oturuyordu ki külotunun değil rengi desenleri bile seçilebiliyordu. Ben bu defa özellikle karşısında oturuyordum. Kapının önünde kimsecikler yoktu.

Kendisinin ve halkın çoğunluğunun Komünist rejimden memnun olmadığını, kaçmak için fırsat kolladığını fakat imkân bulamadığını, gençliğinin boşu boşuna geçtiğini, anlatıp durdu.

Bir ara yanında oturan Amerikalı, "Seni ilk gördüğüm anda âşık oldum. Bir daha seni göremeyeceğimi biliyorum. Ayrılmadan önce bir öpücük ver," dedi.

Biz tam güleceğimiz sırada kız kendini adamın kollarına bırakıverdi. Dudakları birbirine kenetlenmişti. Amerikalı kirli ellerini kızın vücudunda, bacaklarının arasında dolaştırırken kadın hiç sesini çıkarmıyordu. Şaşkın bakışlarımız arasında, film çevrilir gibi karşımızda aşk sahnesi yaşanıyor.

Adam bir an soluklanmak için durunca, kadının diğer yanında oturan Amerikalı kadını öpmeye başladı ve bununla da kalmayıp yere uzandılar. Fakat K. Koreli subay kadın kendini toparladı ve filmin son sahnesi çekilmeden yerden kalktı. Bir-iki öpücükten sonra gitmesi gerektiğini söyleyerek bizlerle vedalaşıp ortadan kayboldu.

Kadın subayın etkisiyle ve hayaliyle, bizler olduğumuz yerde çakılı gibi dururken Çinliler bir cemse ile geldiler. Bizim yirmi bir kişilik ekip, on beş esir ve altı muhafız

cemseye bindik. Bozuk ve virajlı bir yola girip tozu dumanla katarak tepelere doğru yol almaya başladık. Şoför virajlı yolda aptalca bir süratle giderken, bizler devrilmek korkusuyla kamyonun kenarındaki tahtaları sıkıca kavramıştık. O durumdayken aniden Amerikan tayyaresi beliriverdi. Pilot bizim kamyonu görmüş, yönünü değiştirerek üstümüze gelmeye başlamıştı. Çinli şoför ise aynı hızla yoluna devam ediyordu. Gerçi bir yanımız uçurum olan yerde kamyonu gizleme imkânı yoktu ama, bizler araçtan inip civardaki çam ağaçlarının arasında korunabilirdik. Tayyare pike yapıp kamyonu makineliyle taradı. Ancak isabet ettirememişti. Şoför hâlâ yoluna devam edip adeta hepimizin ölümünü hazırlıyordu.

Sonunda yanımızda oturan muhafız Çinlilerden birinin, "Fu co lele, tayyare üzerimize geliyor!" diye bağırmasıyla cemse aniden duruverdi. Hepimiz can havliyle araçtan atlayıp tepelerdeki ağaçların arasına saklandık. Pilot bizi görmüş, kurşun yağdırmaya başlamıştı. Fakat mermilerin ağaçların arasında etkili olamayacağına kanat getirmiş olmalı ki, bu defa kanatlarının altındaki roketleri göndermeye başladı.

"Biz yabancı değiliz, bunları boşuna harcama, esas düşmana sakla," diyeceğiz ama, pilot bizi öldürmeyi kafasına öylesine takmış ki, meramımızı anlatmamız imkânsızdı.

Patlayan roketlerin etkisiyle etraf zangır zangır titriyordu.

"Şu esir kampını göremeden burada telef olup gideceğiz," diye geçirdim içimden.

Pilot roketleri de yeterli görmemiş bu defa, gövdesinin altından varil büyüklüğünde, parıl parıl parıldayan yangın bombasını bulduğumuz tepeye bırakmıştı. Onun yere düşmesiyle önce otlar, sonra da çam ağaçları birden alev almış, bütün bölge beş-on dakika içinde, alevlerle kaplanmıştı.

"Cehennemdeki alevler de bundan fazla olamaz!" diye söylendim.

O sırada rüzgâr olmadığı için yangının yayılması hızlı değildi ve duman da fazla etkili olmamıştı. Tayyare üzerimizde bir tur daha attıktan sonra ortadan kayboldu. Biz de yangın çembere almadan tepeden koşarak inip cemseye bindik. Bu tayyare belasından Allahın yardımıyla yara almadan kurtulmuştuk ama, manyak şoförün çılgınca sürdüğü araç sonumuz olacak gibi gözüküyordu.

Gece bastırmıştı, artık gözlerim kapanıyordu. Kamyondakilerin çoğu uyumuş, diğerleri de uyumak üzereydi. Çinli muhafızlardan biri, Mançurya, Pekin, Çin Seddi diyerek bir şeyler anlatmaya çalıştı. Çin Seddi'ni elle tarif etmişti.

Ben de, Pekin'e gideceğimizi ve yolda Çin Seddi'ni göreceğim diye anlamıştım. Bu fırsatı kaçırmamak için gözlerimi açık tutmaya çalışıyorum. Sonunda benim de içim geçti, uyumuşum.

Kolumun dürtülmesiyle uyandım. Çinli muhafız sürekli mırıldanıp eliyle de bir şeyler gösteriyordu. Bu beni uyardırmasını istediğim muhafızdı. Gösterdiği yöne baktım bomboş araziydi. Mançurya topraklarında olduğumuzu söyledi.

"Uyuyakaldım Çin Seddi'ni göremedim. Hiç değilse Pekin'i göreceğim." diyerek kendi kendime söyleniyordum.

Daha sonraki günlerde Çin Seddi'nin bulunduğumuz yerden uzakta olduğu, bizim Çinli muhafızın bile nerede olduğumuzu tam olarak çıkaramadığım öğrenince içim rahatladı. Uyuyup kaçırdım diye üzülmeştüm.

Aydınlık olmadığı için neresi olduğunun bilmediğimiz büyük bir şehre geldik. Etrafta kimse görülüyordu. Tek tük sivil Koreliler ve Çinli askerler görmüştük. Kamyonumuz pis bir sokakta durdu. Etraf berbat kokuyordu. İngilizce tercümanlık yapan Çinli araçtan inmemizi söyledi.

Hangi ülkenin topraklarında olduğumuz anlayamamıştık.

Yürüdük ve yüksek tel örgülerle çevrili bir yere geldik. Muhafızlardan biri nöbetçi kulübesinin oraya gidip, birileriyle konuştuktan sonra tel örgülerinin diğer tarafına geçtik. Karanlıkta kendini gizlemiş bir süre bina görüyorduk. Dışları gibi içleri de karanlıktı. Arkadaşlarla konuşamıyordum içeriye girdiğimden beri. Tüylerim diken gibi olmuş karanlığı süzmeye çalışıyordum. Damarlarımdaki kan sanki donmuş ak mıyordu, her tarafım buz gibiydi. Biraz daha yürüdükten sonra harap binaların önünde yatmış uyuyan insan karaltılarını gördüm. Belki de derin rüyadaydılar.

Kendi kendime acı bir şekilde güldüm.

"Herifler kendi askerlerini yatıracak yer bulamıyorlar, bir de bizle harp etmeye kalkmışlar. Hele yatacak yer temin etsinler, yiyecek yemek bulsunlar ondan sonra savaşsınlar."

Bir an için onların esiri olduğumu ve bizim de savaşta pek bir üstünlük kuramadığımızı unutmuştum.

Karaltılara yaklaşıncı birden irkildim. Bunlar Çin askeri değillerdi. Nerede olduğumuz kestiremiyordum, trene binmeyi beklerken garip ve içimde ürperti yaratan bir yere gelmiştik. Yatanlardan uzaklaşıp daha aşağılara doğru yürüdük. Tek katlı betonarme bir binanın önünde durduk. Başımızdaki Kızıl Muhafızlardan ikisi içeri girdi. Çıktıklarında bizleri milliyetimize göre ayırdılar ve biz dört Türk'ün önüne bir Çinli düştü, peşinden gitmemizi işaret etti. Harabe halindeki barakaların bulunduğu yere geldik. Çinlinin peşinde hangi binaya girdikse içi balık istifi gibi doluydu ve hepsi uyuyordu. Bizi yatıracak bir yer bulamamıştı. Biraz daha tur attıktan sonra bu defa tamamen harabe ufak bir barakanın önünde durduk. Burada yatacağımızı işaret edip ortadan kayboldu. Hava aydınlanmak üzereydi, uymayalım diye düşündük, fakat cemsede yaptığımız uzun yolculuk bizi perişan etmişti. İçeri baktık, yatacak yer yok.

daha fazla düşünmeden bulunduğumuz yere bırakıverdik. Anında uyumuştuk.

"Hemşerim, uyan bakalım!"

Gözümü açtım, beni dürtükleyen kim diye baktım.

"Ne oluyor yahu!" dedim uyku sersemliğiyle.

"Kalk hemşerim, yemeği kaçıracaksın. Yoksa akşama kadar yiyecek bir şey bulamazsın."

"Burası neresi?" diye sordum, ama cevap vermesini beklemeden ayağa fırladım.

En sonunda esir kampına gelmiştim. 29 Nisan 1951'de yakalanıp, 23 Haziran'a kadar elli beş gün süren yolculuktan sonra, ne kadar kalacağımı bilmediğim, hatta sağ çıkıp çıkamayacağımı bilmediğim esir kampındaydım.

Yorgundum. Ümitsizdim. Kir pas içindeydim. Yolculuk boyunca bir-iki sefer hariç, günde bir sefer yemek niyetine verilen bir su bardağı dolusu, çiğ ya da haşlanmış darı, süpürge tohumu ile dağları aşmış gelmiştik. Muhtemelen isteseler de imkânları olmadığı için, yolda hasta, yaralı olanlara hiçbir tıbbi müdahalede bulunulmadan yürümüştük. Kısaca bu elli beş günde insanlıktan çıkmıştım. Ancak uyandırılıp gözlerimi açtığım bir-iki dakikalık sürede gördüklerimden, insanlığımıza kavuşmak için daha uzun yıllar beklemem gerekeceğini anlamam zor olmamıştı.

"Kuzey Kore - Mançurya hududundaki Kızıl Çin esir kampındasın. Gelin, sizi önce esir bölüğümüzün başgediklisine götürceğim. Kahvaltıdan sonra da bize savaşın ne durumda olduğunu anlattırın."

Evet, savaş! Elli beş gün içinde cephede neler olduğunu doğrusu esir kampına yaptığım yolculuk sırasında düşünecek durumda değildim.

Çin ordularının Bahar Taarruzu sonrası

Komünist orduları Kore ve Mançurya'daki bütün kuvvetlerini ve topçularını cepheye sürerek, kesin sonuç almak gayesiyle taarruza girişmişti. Birleşmiş Milletler Ordusu bu taarruzla gerilemiş ve önemli kayıplar vermişti. Ancak BM birlikleri bu defa zamanında ve düzenli çekilmiş, iyi sevk ve idare edilmiş, Kunuri savaşlarındaki kargaşa yaşanmamıştı. BM Hava Kuvvetleri de taarruz nedeniyle düşman açığa çıktığı için etkili olmuştu. Düşman da beklediği kati sonucu alamamış, büyük oranda insan ve silah kaybına uğrayarak yıpranmıştı. Taarruzlarını bir haftadan fazla sürdüremediler.

Komünist Çin kuvvetlerinin 22 Nisan'da başlattıkları Bahar Taarruzu'nun birinci merhalesi başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra Kore'yi ikiye bölmüş olan cephe boyunca, on beş gün süreyle sessizlik yaşanmıştı. K. Çin kuvvetlerinin bir kısmı 30 Nisan'da geri çekilmişti ve o nedenle mayıs başında BM kuvvetlerinin, Komünistlerin bayramı olan 01 Mayıs'ta beklediği saldırı olmamıştı. Ancak tayyarelerin yaptığı keşif uçuşları sonucu kıta ve malzeme nakliyatı yapıldığı belirlenmişti. BM Komutanlığı'nın yaptığı değerlendirmeler de, Çinlilerin taarruza hazırlandığı ve bunun 10. Kolordu'nun bölgesinden olacağı yönündeydi.

Hava Kuvveti, Kuzey Kore'nin dağlık arazisinde K. Çin kuvvetlerinin sürekli olarak takviye edilmesine fazla engel olamıyordu.

Planlamalarını gece hareketine ve insan gücüne göre yapmış olan K. Çin Kuvvetleri, ön hatlara daima yeter derecede malzeme yığabiliyordu. Hava harekâtı ön. hatlardaki ikmal akışını zaman zaman kesintiye uğratmış olsa da durduramamıştı. Komünist Çin kuvvetleri havalarda düşman hâkimiyetini kabul ettiği için ona göre davranıyordu. Tepelere, dağlara tırmanıyor, daima çukurlar kazıp malzemeleri gömüyorlardı. Geceleri hareket ettikleri için kapalı arazide tayyareler onları

bulamıyorlardı. Kore'deki konvansiyonel hava harekâtının, ancak kara harekâtıyla başarılı olabileceği anlaşılmıştı. Dağlık bir arazide, bir avuç pirinçle beslenen, bütün ikmal maddelerini insan gücüyle nakleden bir ordunun havadan tam anlamıyla yıpratılması mümkün değildi. BM kuvvetlerinin çok üstün olan, hava, zırh ve topçu gücü, ancak Çinliler taarruz ya da geri çekilme amacıyla saklandıkları yerden çıkınca etkili olabiliyordu.

Mayısın ilk haftası içersinde düşmanın tekrar saldıracağını düşünen 8. Ordu Komutanı General Van Fleet, savunmadaki birliklere, 'İsimsiz Hat' boyunca tatbikat yaptırdı. Bu hatın orta kesiminde, hazırlanmış mevzilerin gerisinde, Kunuri'de K. Çin kuvvetleri ile çok yakından tanışmış Amerikan 2. Tümeni bulunuyordu.

Tümenin cephesi merkezi Doğu Kore'de yüksek tepeler üzerinden geçiyordu. Birçok merhalede ikmal maddesinin insan gücü ile taşınması gerekiyordu. Ayrıca topçu ateşinden koruyacak sağlam, dayanıklı koruganlar yapmaları gerekiyordu, ilk başta yaptıkları tahkimat ancak tilkinin girebileceği kaddardı. Kısa sürede tahkimat yapmayı öğrendiler. Mevzilerin önleri tel örgülerle çevrildi ve anti-personel mayınları, ihbar fişekleri döşendi. Yiyecekler, sular ve cephaneler insan sırtında tepelere taşındı. 106 mm.lik ağır havanlar öküzlerle tepelere çıkarılabildi.

Muharebe etmesini öğrenmiş olan Amerikan askerleri bu işleri yapmayı da öğrendiler.

12 Mayıs'ta 2. Tümen, düşman tarafında bazı hareketlilikler tespit etmişti. Soyang Nehri boyundaki düşman keşif kol-ları artmıştı. Göçmenlerle, güneye geçenler çoğalmıştı. Hava keşiflerinde de, düşmanın köprüleri onarmakta olduğu belirlenmişti.

Çinliler, Bahar Taarruzu'nun ikinci merhalesini 16 Mayıs akşamı başlattılar. 10. Kolordu bu taarruza Soyang Muharebesi

ismini vermiştir. 2. Tümen ise bu harekâtı Mayıs Katliamı olarak hatırlamaktadır.

8. Ordu Komutanı Van Fleet, büyük saldırının merkezinin yine Seul olacağını beklemişti. Ancak düşman kuvvetleri bu defa merkezi bölgenin doğusundan vurdu.

16 Mayıs 1951 günü, 12, 15, 60 20 ve 27. ordulardan oluşan 3. ve 9. Ordu gruplarına mensup, 137.000 Komünist Çin ve 38.000 Kuzey Kore askeri, güneye doğru insan seli gibi akmaya başladılar. Hava kapalı olduğu için Amerikan Hava Kuvvetleri bu hareketi belirleyememişti.

Büyük zaferin eşiğinde olduğuna inandırılan Çinliler, karşılarındaki Güney Kore kuvvetlerinden çektiler. Karşılarındaki 2. Amerikan Tümeni'ni ise daha önce Kunuri'de bozguna uğrattıklarını biliyorlardı. Marşlar söyleyerek gece yürüyüşlerini sürdürdüler. Önce 2. Tümen'in doğusundaki Güney Kore birliklerine yüklendiler. Sayıca çok üstün olan Çinlilerle, kötü sevk ve idare edilen G. Kore birlikleri arasında kısa bir süre ölümcül bir muharebe yaşandı. G. Kore dayanamayacağına anlayınca geri çekilmeye başlamıştı.

16 Mayıs'ta Çinliler büyük bir kuvvetle 2. Tümen'i de merkezden vurdular. G. Kore birliklerinin çekilmesiyle, 17 Mayıs'ta, 2. Tümen Kunuri'de olduğu gibi yine ortada kalmıştı ve bir kanadı açıktaydı. Sabahleyin Çinliler 38. Alayın, 1 ve 2. taburlarına taarruz ettiler. 72. Tank Taburu'nun da dahil olduğu Z Özel Görev kuvvetine yüklendiler.

Amerikalılar şimdiye kadar görülmemiş derecede bir ateşle karşı koydular. Piyadeler tepelerdeki mevzilerden çıkmadılar. Tanklar vadileri top ve makineli tüfekleriyle taradılar. Tümenin sağ kanadındaki düşman ilerlemesi bir süre durduruldu.

Fena yıpranan Çin birlikleri, dönüp dolaşarak daha uygun bir istikamet bulmaya çalışıyorlardı. Düşman, erlerini ateş ve tel örgü duvarına atmaya çekinmiyordu. Sonunda alayın 3. Bölüğü'nün mevzilerine girdiler. 1 ve 2. taburlar geri alındı.

3. Bölüğün yok olması sonucunda 38. Alay'la, Z Özel Görev kuvveti arasında oluşan boşluğa Fransız Taburu sürüldü. Fransızlar cephe hattını düzeltilemediler. Fakat 72. Tank Taburu geriye alınıp, onların görevini 23. Alay devir alıncaya kadar, araya girmiş olan Çinlileri tutmayı başardılar.

38. Alayın 3. Taburu tarafından tutulan tepeler iki tarafından düşmanla sınırlıydı. K. Çin birlikleri 800 rakımlı tepeye yönelmişti. Burası 3. Tabur'un savunmasının belkemiği ve tepe üzerinde 10. Bölük bulunuyordu. Askerler bir hafta önce yapmış oldukları koruganın içindeydiler.

17 Mayıs akşamı Amerikalılar, soğuk ve sisli bir havada belirsiz bekleyiş içindeyken, boru sesleriyle irkildiler. Ne olduğunu anlayamadan Çinliler tel engellere dayanmışlardı ve onlar ilerledikçe mayınlar da patlıyordu. Çince bağırışlar erlerin kulağını tırmalıyordu. Sonunda Çinliler tepenin kenarından sızarak telleri kestiler ve tepenin en dik kısmına tırmanmaya başladılar. Ya Çinlilerin dik tepeyi tırmanmak istemeyeceğini düşündüklerinden, ya da dik yere mayın döşemenin zorluğundan orada mayın azdı.

Telli ve telsiz irtibatı kesildiğinden 10. Bölük, topçu desteği de isteyemiyordu. Ağır Silah Bölüğü'nün bazı erleri bu ortamda mevzilerini terk edip geri çekilmeye kalkmışlardı. Onları gören başka erler de mevzilerini terk etmeye başladılar. Korugan tepede sadece hafif silahların sesi duyuluyordu ve Amerikan erleriyle Çinli erler ne yaptığını bilmeden oradan oraya koşuyordu.

10. Bölüğün mevzii önemliydi. Tabur Komutanı tepenin dibinde kaçmaları görmüş ve duruma müdahale etmişti.

"Hemen tepeye dönün! Biz yenilmeden mevziyi bırakmayız. Herkes üzerine düşen görevi yaparsa düşman bizi yenebilir."

Erler tekrar mevzilerine dönmüşlerdi.

İrtibat olmadığı için Amerikalılara topçu desteği sağlanamadı.

Bölük subaylarından biri, "Allah canımı alsın. Biz de tepeyi kendi imkânlarımızla alırız!" diye bağırdı.

Tüfek ve karabinalarla ateş ederek karanlıkta ilerlediler. Zorlu bir yakın muharebe sonunda Çinliler tepeden atılmışlardı. Ancak 10. Bölüğün yanından sızmayı başaran çok sayıda Çinli, bu defa geride bulunan 9. Bölük'le şiddetli bir muharebeye girmişti.

Gündüz olunca iki bölük arasında iki yüz kadar Çininin olduğu görülmüştü. Tabur komutanı akşam olmadan bunlar ortadan kaldırılmadığı takdirde, taburun savunma hattının çökebileceğini düşündü. 106 milimetrelik havan atışlarının desteğinde taarruz başlattı. Çinliler bozulup kaçmışlardı.

18 Mayıs'ta Çinliler tekrar korugan tepeye saldırdılar. 10. Bölük bu defa topçu desteği sağlayabilmişti. Ancak Çin topçuları da tepeyi dövüyordu. Bölük personeli toprağın içinde iyi saklandığı için atışlar etkili olamadı. Güneş yüzünü gösterirken K. Çin birlikleri ölümlerini bırakarak kuzeye çekilmek zorunda kaldılar.

K. Çin saldırıları 20 Mayıs'ta, 30 kilometre içeri nüfuz ettikten sonra durdurulabilmişti.

Van Fleet, düşmanın yeniden toparlanmasına fırsat vermek için 8. Ordu'nun ilerlemesi emrini verdi. Çin ve K. Kore birliklerinin saldırılar sonucu düzenleri bozulmuştu. Sadece ikmal üsleri tehlikeye maruz kalınca direnebildiler.

21 Mayıs'ta 10. Kolordu Komutanı Ned Almond, Komünist Çin kuvvetlerinin 2. Tümen bölgesinde yaptıkları büyük hareketin kontrol altına alındığını anlamıştı. Vadiler boyunca ilerleyen Çinliler mühimmat ve iaşe sıkıntısı çekmişler ve hava, tank ve topçu birliklerin desteğiyle mağlup edilmişlerdi.

Chonchon'dan (Kunuri bölgesi) tanıdıkları, ani baskınla

bozguna uğrattıkları 2. Tümen bu defa onları hayal kırıklığına uğratmıştı.

10. Kolordu, bir tümen ve hava indirme alayı ile takviye edilerek, 23 Mayıs'ta tekrar kuzeye yürümeye başladı.

Çinliler esas güçlerini çekerken, BM kuvvetlerinin hareketini durdurmak için bazı birlikleriyle tıka mevzileri kurduruyordu. Birçok birlikleri ise dağlarda dağınık durumda kalmışlardı.

BM Özel Görev kuvveti takibe başlayınca Çinlilerin çekilmesi bozguna dönüştü. Amerikan tankları etrafı ateşe vererek ilerlerken, terk edilmiş mühimmat depolarına, ikmal noktalarına rastlamışlardı.

Soyang'a marşlar söyleyerek giren Çinliler, bozgun halinde çekilmişlerdi.

28 Mayıs'ta 38. paralelin kuzeyindeki İnje düşmüştü.

8. Ordu rahat bir şekilde ilerledi ve 31 Mayıs'ta Kansas hattına yaklaştı. Haziran ortasında Kansas ve Wyoming hatları tekrar işgal edilmişti.

Mayıs ayı içersinde Çin ve Kuzey Kore kuvvetlerinin 65.000 ölü verdikleri tahmin edilmekteydi.

01 Mayıs- 07 Haziran 1951 - Türk birliklerinin durumu*

01-12 Mayıs 1951 günleri arasında BM kuvvetleri cephesinin batı kanadı sabit kalırken, merkezde ilerlemeler olmuştur. 1. G. Kore Kolordusu'nun batı kanadı ile 3. G. Kore Kolordusu, muharebe ederek 10-15 kilometre ilerlemişlerdir.

Türk birlikleri 01-12 Mayıs'ta Kwongjang-ni'de Han Nehri Köprüsü kuzeyinde, ikinci hatta görevliydi.

* T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı-Resmi Yayınlar Seri No:7

BÜLENT RUSCUKLU

13 Mayıs'ta saat 13:00'te köprü muhafızı olan 2. Tabur cemseler, ikinci hatta bulunan diğer taburlar da yaya olarak, savunma mevzindeki 24. Alay'ın batı kanadında 2.5 km. kuzeyindeki Sosari bölgesindeki 143 rakımlı tepeye hareket ettiler. 2. tabur 143 rakımlı tepeyi ve civarındaki tepeleri işgal etti.

3. Tabur da Sosari batısında ve 133 rakımlı tepenin kuzeyi ile bu tepenin doğusundaki tepeleri işgal etti

1. Tabur ise, iki tabur arasında mevzilendi. İstihkâm Bölüğü akşama kadar engeller yapmak, mayınlar ve aydınlatma mayınları döşemekle görevlendirilmişti.

Türk Tugayı'nın aldığı görev, çevre savunma tertibatı olarak keşif üssü meydana getirmek, düşmanın kuvvet ve tertibatını belirleyerek, meydana çıkacak düşmanı hava kuvvetleri, topçu ve ağır silahlarla kayıplara uğratmaktır. Tugayın emrine, 25. Tümen'in motorlu ve zırhlı keşif bölüğü, bir Amerikan tank bölüğü, bir uçaksavar takımı verilmişti.

3. Tümen'e mensup 7. Amerikan Alayı 13 Mayıs'ta öğle saatlerinde geri çekilince Türk Tugayı ile düşman arasında başka birlik kalmamıştı.

17 Mayıs 1951'de, yine keşif kolları çıkarılmıştı. Ciddi düşman direnmesi ile karşılaşmalarına rağmen geri çekilemeyecek keşfe devam ettiler. Saat 11:30'da mevzide bulunan 2. Tabur'a düşman havan ateşi açmıştı.

Yapılan keşiflere ve tutulan esirlerin ifadelerine göre, Türk Tugayı'nın kuzeyinde ve doğusunda ileri sürülmüş bir düşman taburu güneye doğru hareket halindeydi. Taburun kuzeyinde de bir tümen gücünde düşman açılarak güneye doğru ilerlemekteydi.

Değerlendirmeler, düşmanın 1. Kolordu merkezindeki Süvari Tümeni cephesine ve Uijongbu yolu ile Seul'e ilerlemekte olduğu yönündeydi. Bu durumda düşmanın asıl savunma mevzii önünde durdurulması gerekiyordu. Türk Tugay komu-

Kore Savaşı (Unutulan Savaş) ve Gazi Faruk Pekerol'un Anıları

tanının bu konudaki önerisi, Kolordu Komutanlığı'nca kabul edilmedi.

17 Mayıs gecesi düşman Türk Tugayı mevzilerine yaklaşmaktaydı. Saat 22:00'de 2. Tabur mevzilerine baskın şeklinde ve üstün kuvvetle saldırdı. Savunma tertipleri almış, tahkimatını geliştirmiş ve mayınları döşemiş olan 2. Tabur düşmanın yaptığı hücumu karşıladı. Topçu ateşlerinin desteği ile de düşmanı püskürttü.

Düşman kuzeyden ve batıdan hücumlarını tekrarladı. Topçu ve havan ateşleriyle Türk Tugayı mevzilerini ve gerilerini ateş altına aldı.

2. Tabur Komutanı Binbaşı Miktat Uluönlü isabet eden bir mermi ile şehit olurken, yanında bulunan birkaç subay da yaralanmıştı.

18 Mayıs gece yarısından sonra düşman taarruzları şiddetlenmişti. Düşman kuzeyden, doğudan ve batıdan olmak üzere, üç taraftan bütün gücüyle saldırdı.

Düşman başarılı olamamış, püskürtülmüştü. Ancak saat 01:17'de 2. Tabur cephesine düşman daha şiddetle hücum etti ve 6. Bölüğü şiddetli havan ateşi altına aldı. Kuvvetli düşman birlikleri mevzilerin çok yakınına gelmişti. Hava kuvvetleri aydınlatma mermileri kullanarak, düşmanı ateş altına aldı. Ancak düşman çok yakında olduğu için, hava saldırısından Türk Tugayı'nın birlikleri de zarar görüyordu. Bu arada 5. Bölük de, izli mermilerle hava atışlarının tanzimine yardımcı olmaya çalışıyordu.

Yoğun saldırıları sonucu düşman, Türk mevzilerinin bazı yerlerini aşabilmişti. Alay komutanının, 3. Tabur'dan, alay ve tabur karargâhları ile, Havan Bölüğü piyade erlerinden oluşturduğu kuvvetle yapılan saldırı, düşmanın geriye atılmasını sağlamıştı. Sabaha kadar dokuz defa hücum eden düşman hepsinde de püskürtülebilmisti. Türk ve Amerikan topçusunun ateşleri çok etkili olmuş, gün ağarırken de bir düşman

taburu zamanında çekilemediği için, ateş sonucu çok kayba uğratılmıştı.

O gece Türk Tugayı'ndan iki subay, dokuz er şehit düşerken, dört subay, iki astsubay ve on sekiz er de yaralanmıştı. Düşmanın Türk Tugayı mevzilerine yaptığı saldırıda kaybının 1500 civarında olduğu sanılmaktaydı.

Türk Tugayı BM kuvvetlerinin 20 Mayıs 1951'de başlattığı genel taarruzda, 25. Tümen içinde kuzeye ilerleme görevi almıştı.

20 Mayıs'ta başlayan taarruzda 1. Kolordu'nun 1. Güney Kore ve 1. Süvari Tümeni ile dört Kuzey Kore tümenine yaptığı taarruz başarılı olmuştu.

25. Tümen ve Türk Tugayı, 65nci Komünist Çin Ordusu'na taarruz ederek ilerlediler.

9. Kolordu'nun yaptığı taarruz da başarılı olmuş ve birlikler bir miktar ilerlemişlerdi.

10. Kolordu cephesi ise savunmadaydı ve düşmanın oradaki tümenlere karşı zayıf taarruzî hareketlerinin gelişmesine meydan verilmemişti.

3. Güney Kore Kolordusu'nun bölgesinde düşman kuvvetleri ve gerillalar cepheden sızmışlar ve güneye ilerliyorlardı. Buradan sızan düşman bir tank birliğine de baskın yapmıştı.

21 Mayıs'ta, 1. ve 9. Kolordular taarruzlarına devam etmişler, 10. Kolordu da durumunu korumuştur.

3. Güney Kore Kolordusu'nun batı kanattaki 9. Güney Kore Tümeni ise, 27nci Komünist Çin Ordusu'nun saldırısı nedeniyle 10 kilometre güneye çekilme zorunda kalmıştı. Düşmanın 10. Kolordu birliklerinin gerilerine doğru sızmalarını önlemek için 3. Amerikan Tümeni'nin bazı birlikleri, çekilen Güney Kore birliklerinin cephesine sevk edilmişti.

21 Mayıs'ta Türk Tugayı'nın, 1. ve 3. taburları birinci hatta

saat 06:00'da harekâta başladılar.

1. Tabur, fazla zorlanmadan 161 ve 218 rakımlı tepeyi ele geçirdi. 199 rakımlı tepeyi de işgal için saldırdı. Fakat burada mukavemet oldukça güçlüydü. Tankla da yardıma geldi. Sonunda çok miktarda el bombası kullanan düşman, yakın muharebe ve süngü hücumları ile tepeden atılmıştı.

3. Tabur, Kwongjon-ni'nin kuzeybatısındaki ağır makineli tüfekleriyle pekiştirilmiş ve bir bölükten fazla düşmanın savunduğu rakımsız tepeyi zaptetti. Daha sonra da 1.5 kilometre kuzeydeki 316 rakımlı tepeye taarruz etti. Bir buçuk saat süren bomba ve süngü hücumundan sonra da, 9. Bölük tepeyi ele geçirmişti.

22 Mayıs'ta 1 ve 9. kolordular taarruzlarını sürdürürken, 10. Kolordu da düşman saldırılarını engellemeyi başarmıştı.

Türk Tugayı 203 rakımlı tepeyi kuşatarak, havan bölüğü ve tank bölüğünün yardımı ile zapt etti. Zorlanmadan dört kilometre kuzeydeki hedeflerine varmışlardı.

23 Mayıs'ta 1 ve 9. Kolordular günlük hedeflerine vardılar. 10. Kolordu'nun Deniz Piyade Tümeni ile 2. Tümeni de taarruza geçmişler ve ilerlemişlerdi.

Düşman çekildiği için, Türk Tugayı da beş kilometre kuzeydeki hedefine rahatlıkla ulaşmıştı.

Düşman süratle çekildiği için, 24 Mayıs'ta 1. Kolordu'nun merkezindeki birlikler Uijongbu'nun 20 km. kadar kuzeyine ilerlemişlerdi. 9. Kolordu'nun tümenleri de kolaylıkla hedefine ulaşmıştı. 10. Kolordu da düşmanı kuzeye çekilmeye mecbur bırakmıştı. 1. Güney Kore Kolordusu ise, cephesine sızan düşman ve gerillalarla meşguldü.

Türk Silahlı Kuvvetleri, düşmanla temas etmeden 12 kilometre yürüyerek iki günlük hedefine bir günde ulaşmıştı. Gece yarısına doğru 3. Tabur Komutanı Binbaşı Lütfü Bilgin, muhtemelen gerillaların yerleştirdiği bubi tuzağının patlaması

sonucu şehit düşmüştü.

25 Mayıs'ta BM birlikleri günlük hedeflerine ulaşmışlardı.

Türk Tugayı, bulunduğu bölgede 04 Haziran 1951'e kadar kolordu ihtiyatında kalmıştır. Bu süre içinde ikmalleri yapılmış, istirahat ve eğitimle meşgul olmuşlardır. Topçu Taburu, 25. Tümen emrinde kalmıştır.

04 Haziran'a kadar BM kuvvetleri kuzeye ilerlerken zaman zaman düşmanın sert mukavemeti ile karşılaşmışlar ve savunmada kalmışlardır.

04 Haziran 1951'de 1. Kolordu, batı kanadı ile savunmada kalırken, Hant'an Nehri'ni geçmiş olan merkez kesimindeki birlikler de düşman direnişiyle karşılaştıklarından ilerleyememişlerdi. Kolordu cephesinin doğu kanadındaki tümenler de yer yer düşman taarruzları ile karşılaşmışlardı.

Kugron-ni'de ihtiyat ve istirahatte olan Türk Tugayı 04 Haziran'da Kolordu emrinden çıkarak, 25. Tümen emrine girdi. Tümen Komutanı Türk Tugayı'ndan, doğu kanadında bulunan 35. alayı değiştirmesi emrini verdi. Tugay taburları, 04 Haziran 1951 günü saat 08:00'de cemselerle 25. Tümen cephesinin sağ kanat gerisine hareket etti. 06 Haziran'dan sonra cephe harekâtına katılacaklardı.

5 Haziran'da 1. Kolordu, batı kanadıyla savunmada kaldı. Süvari Tümeni bütün mevcuduyla Hant'an Nehri'ni geçmişti. Düşman direnmelerini kırarak 1-2 kilometre ilerleyebildi. Kolordunun sağ kanat birlikleri de muharebe ederek birkaç kilometre ilerlemişlerdi.

9. Kolordu'nun durumunda değişiklik olmamış, 10. Kolordu ise zayıf düşman direnişlerini aşarak 4-5 km. ilerlemişti.

Türk Tugayı, bir gün önce geldiği toplanma bölgesinden 4 km. kuzeydeki ileri toplanma bölgesine getirilmiş ve cepheye yaklaşmıştı. 2. Tabur 418 rakımlı tepedeki 24. Amerikan Alayı'nın taburunu değiştirerek, Türk Tugayı'nın hareket ve

ikmal yolunun geçtiği vadiyi korumaya almıştı.

25. Tümen emrinde bulunan topçu taburu tekrar tugay emrine verildi ve ileri hatta bulunan 35. Alay'ı destekleme görevi aldı.

Türk Tugayı, cephesindeki arazi engebeli ve yol da olmadığı için, hemen kullanmayacakları silah ve bazı malzemeleri ordugâhta bırakmıştı.

6 Haziran'da BM birlikleri ilerlemeyi sürdürmüşlerdi. Türk Tugayı'nın birlikleri de, 35. Alay birlikleri ile temas kurarak, ertesi günü yapacakları taarruzda, düşmanın ve arazinin durumu hakkında bilgi almışlardı. Türk birlikleri gece düşman topçu ateşine maruz kaldı. Düşen top mermilerinden beş er yaralanmıştı.

7 Haziran'da Türk Tugayı'ndaki 1928 doğumlu ve onlarla muameleye tabi erat ile hüküm giymiş cezalılar ve 1929 doğumluların kura çekilerek yüzde yirmisinin ilk katile ile olarak yurda dönecekleri, birliklere tabliğ edilmişti.

20 Haziran 1951'de BM Ordusu ve Komünist ordularının durumu

1. Kolordu: Batı Kanadındaki 1. Güney Kore Tümeni sol kanadı ve merkezi İmjın Nehri'ni savunmaktadır.

Sağ kanat birliklerinden çıkarılan keşif kolları ve emniyet birlikleri İmjın Nehri'ni geçmişlerdir.

29. ve 28. İngiliz tugayları da İmjın Nehri'ni savunmaktadır. İmjın ve Hant'an nehirlerinin birleştiği yerden kuzeydoğuya doğru, 1. Süvari Tümeni ve Kanada Tugayı mevzidedir. Ch'orwon'dan doğuya doğru 12 kilometrelik cephede 3. Tü-

men, Kumhwa'nın batı güneyinde 25. Tümen ve Kumhwa'nın hemen güneyindeki bölgede de Türk Tugayı mevzilenmiştir ve değişme emri almıştır.

9. Kolordu: 2. Güney Kore, 7. Amerikan, 6. Güney Kore tümenleri ile mevzidedir.

10. Kolordu: 7. Güney Kore, 1. Deniz Piyade, 5. Güney Kore tümenleri ile mevzidedir.

1. Güney Kore Kolordusu: Kuzeydoğuya doğru denize kadar, Kapitol (CAP) Tümeni, 11 ve 3. Güney Kore tümenleri ile mevzidedir.

Elde edilen bilgileri göre Çin ve K. Kore Birliklerinin durumu: 1. Kolordu karşısında: 64, 65 ve 26. Komünist Çin Orduları birinci hattadır.

1. Kuzey Kore ile 6. K. Kore Kolordusunun bir kısmı, 63, 12 ve 15. Komünist Çin Orduları ikinci hattadır. 60. Komünist Çin Ordusu da 15. K. Çin Ordusu'nun kuzeyindedir.

9. Kolordu karşısında, 20. K. Çin ve 10. Kolordu karşısında da 5. Kuzey Kore Kolordusu vardı. 1. Güney Kore Kolordusu'nun karşısında ise, 2. ve 3. Kuzey Kore kolorduları yer almıştı. Bu düşmanın birinci hat birlikleriydi. 27nci Komünist Çin Ordusu da 9. ve 10. kolordularının karşısında ikinci hatta yer almıştı.

7. Kuzey Kore Kolordusu Wonsan'da, 8. Kuzey Kore Kolordusu da (Wonsan'ın kuzeyinde) Hungnam'daydı. 40. Komünist Çin Ordusu ile 5. Kuzey Kore Kolordusu'nun geri kalanı Pyongyang civarında mevzilenmişken, 39. K. Çin Ordusu Pyongyang'ın kuzeydoğusunda Songchon'da bulunmaktaydı.

Mançurya hududunda dört Komünist Çin Ordusu da, her an Kore'ye girip müdahalede edecek durumdaydı.

20 Mayıs – 19 Haziran 1951 tarihleri arasındaki gelişmelerin sonuçları

Birleşmiş Milletler kuvvetleri 20 Mayıs'tan sonra başlatılan karşı taarruz sonucunda, Güney-Kuzey Kore hükümetlerinin hududu sayılan 38. paraleli, batıda küçük bir bölge dışında 20-30 kilometre kadar tekrar geçmiş ve Kuzey Kore topraklarına girmişlerdi. Başka bir deyişle, Haziran 1951'de BM birlikleri İmjin Nehri-Chorwon-Kumhwa hattına kadar ilerlemişlerdi.

Komünist birlikleri, BM Hava Kuvvetleri tarafından ve ayrıca taarruz ve savunma muharebelerinde planlı tahrip ateşleri ile büyük kayıplara uğratılmışlardı. Kuzeye çekilen Komünist orduları, önemli miktarda silah ve cephaneyi geriye götürmeyip bırakmak zorunda kalmıştı.

Komünist ordularının yapmış oldukları iki safhalı Bahar Taarruzu durdurulduktan sonra, BM kuvvetlerinin yapmış oldukları karşı saldırıda, Komünist birlikleri kuzeye geri çekilmiş olmakla birlikte tam olarak yenilmemişlerdi. Geri çekilmekle ikmal kaynaklarına da yaklaşmışlardı.

Son zamanlarda Rusların önemli sayıda silah ve gereç yardımı yaptıkları ve savaşın ilk günlerine oranla düşmanın silah ve malzeme gücünün oldukça arttığı belirlenmişti. Son muharebelerden kaybettiği malzemeleri Ruslar kanalıyla kısa sürede ikmal edebileceği ve insan kaybını karşılamakta ise zorlanmasının söz konusu olmadığı değerlendirilmişti.

Birleşmiş Milletler Ordusu da yorulmuştu. Ayrıca, eksilen malzemelerin tamamlanması, ikmal yolları ve genişleyen bölgenin güvenliğini sağlamak için durmak gerekiyordu.

1950 ve 1951 muharebeleri kesin sonuç getirmemiş ve savaşan taraflar karşılıklı olarak savunmaya geçmiş, saldırı operasyonlarını durdurmuşlardı. Bunun manası Kore Savaşı'nın başladığı yerde olduğu ve başlama hedefine ulaşamadığı demekti.

Artık sadece tuzak, keşif operasyonları ve ön cephede hatlarında ufak çatışmalar yapıyordu.

Büyük askeri operasyonlar durdurulmuştu. Bu arada Birleşmiş Milletler üye devletleri, Kore'de savaş alanındaki ihtiyaçları dikkate almamakta ve muharebeyi tam zaferle sonuçlandırma tedbirlerini almaya yanaşmamaktaydılar.

Kuzey Kore'yi istila etmek, Kore'yi savunmaktan ibaret olan esas amacı aşacağı gibi, Mançurya'yı da istilaya yol açacağı ve bunun da 3. Dünya Harbine vesile olabileceğine inanan üye ülkeler az değildi.

Taraflar Kore sorununun silahla çözölemeyeceğini anlamış ve 'ateşkes' görüşmelerini başlatmışlardı.

19 Haziran 1951 itibariyle Türk Tugayı'nın insan kuvveti

Türk personeli 4472

Amerikan personeli 17

Koreli tercüman 50

Koreli ameale 148

Toplam 4687

Türk Tugayı, 14 Haziran 1951'e kadar olan sürede 424 şehit vermişti.

19 Haziran 1951 itibariyle 1118 yaralı ve 293 kayıp insan vardı.

BM Ordusu'nda personel istirahat ve moral açısından Tokyo'ya uçakla izinli olarak gönderilmişti. Birliklerin mevcudunun %5'ini geçmeyecek şekilde, sırayla izinli gidilmekteydi. Sırası gelenler muharebe durumu dikkate alınmadan plana göre Tokyo'ya sevk edilmekteydi.

Yararlılık gösterenlere ayrıca mükâfat olarak izin verilmiştir.

Tokyo'ya giden izinliler, havaalanında ilgililer tarafından geçici misafirhaneye alınmaktaydılar. Banyo yaptıktan sonra temiz çamaşır, mendil, çorap, ayakkabı, gömlek, kravat ve bedenlerine göre harici elbise verilmekteydi. İzin sonunda, sadece mendil, çorap ve ayakkabı hariç diğerleri geri alınmaktaydı. Havaalanından askeri otobüslerle şehir içinde çeşitli askeri otel ve misafirhanelere yerleştirilirdi.

1. Türk Tugayı personelinin üçte biri Temmuz 1951 ayı itibariyle değiştirilmişti. Türkiye'den yeni kfile, 02 Temmuz 1951'de inc-hon Limanı'na geldi. Doğum tarihine göre değişime tabi tutululardan başka, yaralılar, hastalar, yüksek savaş yeteneği ve kahramanlık gösterenler belirlendi.

Bu kfile 15 Temmuz 1951'de vapurla İnchon Limanı'ndan hareket etmiş ve Japonya-Yokohama'daki yaralıları da aldıktan sonra Türkiye'ye dönmüştü. Gelenler gidenlerden fazlaydı. Piyade bölükleri 170, ağır bölükler 155 ve karargâhlar da 105 mevcuda çıkmıştı.

Mütareke görüşmeleri

23 Haziran 1951'de SSCB'nin Birleşmiş Milletler Delegesi Jacop Malik, New York'ta, 'Savaşın Bedeli' isimli BM radyo programında, "Rusya'nın Kore'de savaşın çözömlenebilece-

ğine inandığını" açıklayarak, "Bunun için muharipler arasında ateşkes ve mütareke tartışmasının başlaması gerekmektedir," demiştir.

Komünist Çin, J. Malik'in bu önerisini Pekin Radyosu üzerinden destekleyince, Başkan Truman, General Ridgway'yi karşı tarafla silahsızlanma görüşmelerini düzenlemesi konusunda yetkili kıldı.

İki taraf radyo üzerinden mesajlar göndererek, 10 Temmuz'da Kaesong Kasabası'nda görüşmelerin başlamasını kararlaştırdı.

Mütareke konuşmalarında iki tarafın delegeleri ilk önce, barış imzalanıncaya kadar savaşın devam edeceği konusunda anlaştı.

26 Temmuz'a kadar delegeler barış için çözümlenmesi gereken noktaları belirlediler. Ancak Komünist delegeler, askeri kuvvetlerini güçlendirmek ve böylece müzakere pozisyonunu sağlamlaştırmak için görüşmeleri geciktirmeye başlamışlardı.

Sonuçta görüşmeler 22 Ağustos'ta kesildi.

Kızıl Çin esir kampı-Kuzey Kore-Mançurya Hududu

23 Haziran 1951 – 05 Ağustos 1953

Kalabalık bir grubun arasında duran adamın yanına yanaşmadan önce, beni ve diğer üç arkadaşı götüreren, "Yakup!" dedi. "Başgediklinin ismi, ayrıca Bölük Komutanı olarak Oknaz Üsteğmen var."

Grubun ortasında duran başgedikli, iri cüsseli, sarı saç-

lı, çakır gözlü ve bıyıklıydı. Kıvrılmış bıyıkları neredeyse gözlerinin içine girecekti. Kendimi tanıttım ve başımdan geçenleri kısaca anlatıyordum ki, çan sesi duyuldu. Çevremizi sarmış olanlar birden ortadan kaybolmaya başladı. Biz ne olduğunu anlamadığımız için aldırmamıştık.

"Oğlum, bu duyduğunuz yemek çanıdır!" dedi başgedikli gülerek. "Buna benzer daha birçok değişik çan sesi duyacaksınız. Her birinin manası ayrıdır. Zamanla öğrenirsiniz. Yat, kalk, içtima, angarya, taş, odun taşıma gibi işler için çan çalar."

Kampın çevresi dikenli tellerle çevriliydi ve Önünde 15 metrede bir süngülü nöbetçiler vardı.

Yakup Astsubay eliyle onları göstererek, "Çevreyi kısa sürede tanıyıp alışacaksınız. Ancak kaçırmamanız tek çan sesi yemek çanıdır. Burada biraz daha konuşursak hepimiz aç kalırız. Şimdi size çabucak anlatayım. Aşağıda yolun sağ tarafında bir bina göreceksiniz. Orada bizler için yemek pişirilir. Geç giden olursa yemek kalmaz ve akşama kadar aç dolaşır. Kendinize bir yemek kabı edinin. En iyi tabak, kepleriniz, cepleriniz veya herhangi bir yerden bulacağınız küflü teneke parçası, çömlek parçasıdır. Çatal ise ellerinizdir. Sakın burada kibarlık yapıp bana çok diyerek herhangi bir arkadaşınıza vermeyin, veya bir yere koyayım sonra acıkınca yerim diye aklınızdan geçirmeyin. Çünkü onu koyduğunuz yerde bulma şansınız yoktur. Yiyemediğinizi ceplerinizde saklayın. Zaten ne yağı ne de tuz var yemeklerin. Burada kimse kimseye bir lokma, hatta tane bile vermez. Çünkü verilen yemekle kimsenin, karnı doymaz. Ne yapalım buna da şükür. Siz de alışırsınız," diyerek bizi aydınlattı.

Sonra kalkıp yemekhane binası adeta koşar gibi gitmeye başladı. Biz de arkasından...

Aşçı bozuntusunun önüne gelince başımdaki tüylü kışlık şapkamı çıkarıp uzattım. O da küflü küreği bir tenekeye daldırıp içindekileri şapkama boşalttı. Verdiği bir parça yağsız, tuzsuz süpürge tohumuyla 10 yaşındaki bir çocuk dahi doymazdı. Verileni hemen yedikten sonra, tanıdık arkadaşlar kimler var diye aramak için yatakhane barakalarını dolaşmaya başladım.

İlk önce hiç tahmin etmediğim, cephe de aynı takımda olduğum Tahsin Sarı'ya rastladım. Yanında Teagu'da takım çavuşumuz olan Halil İbrahim Çınar vardı. Şaşırmış, donakalmış bir durumda onlara bakıyordum. Şaşırmıştım çünkü onları Kunuri muharebelerinde kaybetmiştik. Şehit oldukları söylenmişti bize. Sonra kendimi toparladım, sarılıp öpüştük ve konuştuk. Uzun uzun konuştuk. Önce başımızdan geçenleri anlattık birbirimize. Arkasından onlar kamp hakkında bilgi verdiler. Ne de olsa tecrübeliydiler.

İçimiz dökünce, diğer arkadaşları bulmak için kalkıp birlikte dolaşmaya başladık. Tanıdık kimler olduğunu araştırdım. Bulduklarım ile kısa konuşup turumu tamamladım.

Bu tur sırasında esirler arasında pek çok yaralı ve hasta gördüm. Yaralıların çoğunun yaralarının kurtlanmış olduğunu öğrendim.

Esir arkadaşların saç ve sakalları aşırı uzamış, tırnakları da çapa gibiydi. Yüzleri, boyunları, elleri kısaca her tarafları kalın bir kir tabakası ile örtülmüştü. Kokudan yanlarına yanaşılmıyordu, hepsini bit kaplamıştı. Bir süre sonra kendi halime bakmadan, gördüklerimden midem bulandı, kusacak gibi oldum. Ben de çok kötü durumdaydım, ama esir arkadaşlar...

Pislikten insan değil, başka bir mahluk gibi görünüyorlardı. Oradan ayrılmak istedim.

"Burayı beğenmediysen başka bir otele gidebilirsin,"

diye benimle eğlendi Tahsin Sarı.

"Sanırım burada kalmak zorundayım, çünkü üstümde hiç para yok."

Kısa bir süre sonra benim durumum da farklı olamayacaktı.

"Zamanla her şeye alışıyor insan. Ne yapalım, başa gelen çekilir, biz de çekiyoruz. Allah'a şükürler olsun ki tek bir Türk arkadaşımızı dahi kaybetmedik. Son bir ay içinde yirmiye yakın Amerikalı, İngiliz, Filipinli, açlıktan, pislikten, tedavisizlikten öldü," diye güya beni rahatlatmak istedi esirlerden biri.

Bir diğeri gaddar çıktı.

"Buraya ölüm kampı derler hemşerim!" dedi gülerek. "Bak sağ tarafta yani nehrin kenarındaki tepenin eteğinde yüzlerce Amerikalı, İngiliz ve Filipinli yatmaktadır. Orası mezarlıktır. Bu gördüğün kampta her gün birkaç kişi ölmektedir. Çok şükür ki bizlerden bugüne kadar ölen olmadı."

"Ah hemşerim!" dedi onun yanındaki. "Burası bir cehennem, hatta cehennemden de beter. Sizler de her şeyi görüp, bizim gibi bu hayata alışıp mecburi boyun eğeceksiniz."

Ben de, "Allah hepimizin yardımcısı olsun," dedikten sonra, "hemşerim burası neresi?" diye sordum. Güldü.

"Burası Kuzey Kore topraklarıdır. Çin hududundayız. Şu karşıda gördüğün dağlar Mançurya topraklarıdır. Karşıdaki nehir de Kore'nin en büyük nehirlerinden Yalu Nehri'dir. Çin ile Kore'yi birbirinden ayırıp hudut teşkil eder. Karşı tepede gördüğün binada Kızıl Koreli askerler bulunur. Hudut karakoludur. Etrafı dikenli tellerle örülü bu pis, soğuk kamp da Pekton (Pyoktong) şehri yakınındadır. İşte hemşerim, bu gördüğün kampta bizler beş aydır sürünüp gidiyoruz.

"Güya imza atarsak, delegelere gösterip, bakın sizin adamlarınız da sulhun olmasını istiyorlar, diyeceklermiş. Fakat bizler bu kâğıda imza attıktan sonra kimbilir üst tarafına neler yazacaklar."

"İşte biz bunun için imza atmak istemiyoruz."

"Hem bu iş doğru olsa da, delegelerimizin işleri yok da bizlerin istediklerini mi yapacaklar?"

"Onlar ancak hükümetlerinden aldıkları emirle hareket ederler."

İşte bu düşünceler, kararlar, konuşmalar esir arkadaşların arasında, salonda bir anda gidip gelmişti.

Bunlar konuşulurken, diğer yandan da Çinliler imza için bastırıyorlar, onlar bastırırken da bizlerin içine kurt düşüyordu.

Bir ara Yakup Başgedikli'nin sesi duyuldu.

"Arkadaşlar, bunda bir oyun var. Delegelerimiz görüşmeler için bizim fikirlerimize mi kalmışlar? Onlar yapacakları işi hükümetten sormadan, baştakilerden emir almadan yapamazlar. Sanki onlar cahil bir kimseler de, biz esirlere fikir danışacaklar. Bu bir oyundur, komplodur."

Biz de hep bir ağızdan bağırarak.

"Evet, evet, bu bir oyundur! Bizler imza etmeyiz."

Yakup Başgedikli tekrar heyecanla konuşmaya başladı:

"Hükümetin esirlerin fikirlerini sorduğu nerede görülmüştür? Sulhu sizlerle yapacaklar (Çinlilerle). Hem mademki delegeler barış şartlarını kabul etmişler, biz niye imzalayalım ki? Biz buna inanmıyor ve imza etmek istemiyoruz. Bizler kara cahil bir milletin evlatları değiliz."

"Evet, evet! Başgediklimiz çok doğru söylüyor, biz cahil

değiliz!" dedik yine hep bir ağızdan.

Ben de bağırardım ama, bir an için de etrafıma bakındım. Orada bulunan bizlerin eğitim düzeyi ilkokulu dahi tutmuyordu ama, "Olsun dedim," içimden, "Çinliler bunu nasıl olsa bilmiyorlar."

En heyecanlı konuşmayı son konuşan arkadaş yapmıştı.

"Bizler bu teklifi kabul etmiyoruz. Biz buraya dünya sulhunu korumak için, sulhu seven demokratik milletler ve mukaddes vatanımız için geldik. Bizler bu sulhu istemiyor, 3. Dünya Harbi'nin bir an evvel çıkmasını, sizlerle kozumuzu paylaşmak istiyoruz. Bizim delegelere öyle söyleyin."

Ben de, "Evet, evet!" diye bağırışmışım. Bağırışmışım ama kafam da yine karışmıştı. Kore Harbi bitsin diye beklerken şimdi başımıza bir de 3. Dünya Harbi'ni çıkaracaktık.

Neyse ki Çinli tercüman konuşmaların çoğunu takip edemeyip tercüme etmedi de, bir de 3. Dünya Harbi belasına girmedik.

Bir ara ben de konuşmazsam çatlarım diye aklımdan geçirdim ve tam, "Biz bu esir kampından memnunuz, buradan ayrılmak istemiyoruz!" diye bağıracaktım ki üstegmen benden önce davrandı.

"Mademki bizimkiler, bizlerin fikirlerini öğrenmek istiyorlar, niçin buraya bir delege gelmedi? Niçin tasdikli bir yazı göndermediler. Biz bu kâğıda imza atmak istemiyoruz."

Üstegmen bizlere söylediklerini, Çinlilere de aktarmıştı. Çinliler de bu sözler üzerine küplere binmişlerdi.

Yakup Başgedikli ise bu oyuna son noktayı koydu:

"Arkadaşlar, bunlar nasıl olsa bizlere eninde sonunda imza attıracaklar. Okuma yazma bilmeyenler öylece kara-

lasınlar, diğerleri de kısaca içinden geleni yazsın.”

Bu fikir hoşumuza gitmişti, yüzümüz gülüyordu. Bunu Çinli tercüman duymamıştı.

Kızıl komutanın emri ile süngülü muhafızlar bizleri ite kaka sıraya soktu, arada bir de tüfeğin dipçığı ile dokunduruyorlardı.

Önümdeki arkadaş imzalarken eğilip yazılanlara baktım.

“Buna inanmıyoruz, delege gönderin. Kahrolsun Kızıl Stalin. Kahrolsun Çu-en-lay ve buna benzer şeyler...”

Bizlerin bu imzalarına Kızıl komutan memnun olmuş, beşuş çehre ile seyrediyordu. Bunlar muhtemelen sonradan Çin’de bir yerde tercüme edilecekti. Komutanı da yazılardan haberdar ederlerse...

O gün çok eğlenmiştim.

Günler, pislik, açlık, hastalık, ‘esir’ gibi çalışmayla geçiyordu ama bizim esaret günleri bitmiyordu. Bu arada Çince’ye de kulak dolgunluğu olmaya başlamıştı. Her gün derslere girip çıkıyorduk. Dersler yetmiyormuş gibi bir de her gün dağdan odun, taş taşıtırırılar, ya da kamp dahilinde inşaat işlerinde çalıştırırıldılar.

Bizim derslere gelen 60-65 yaşlarındaki Kızıl tercüman gayet güzel Türkçe biliyordu. Sonradan anlattığına göre babası Türk imiş. Balkan Harbi’nden sonra ufakken babasıyla Çin’e gelmiş ve babası orada bir Çinli kadınla evlenmiş. Onunla ders haricinde, sanki derse ait bir şey soruyormuş havasında konuşurduk. Derslerde Kızıl öğretmeni dinlemek, ona bakmak zorundaydık. Yanımızdaki arkadaşla konuşmak, ânında cezalandırılmak demektir. Ya tepede bütün gün güneşte nöbet yerinde ayakta bekletirlerdi ya da hapse atarlardı. Derslere girmek çok zorumuza giderdi. Taş taşı-

maya, inşaatta çalışmaya razıydık.

Türk Çinli tercüman bir gün bize Komünist olmadığını söylemişti.

İri ve patlak gözleriyle etrafı kolaçan ettikten sonra derinden bir ‘ah’ çekmiş ve “Sizlere söyleyecek o kadar çok şey var ki, fakat buna zaman yok. Artık karar verdim, ders aralarında sizlere anlatacağım, sakın bunları şüphelendirecek bir hareket yapmayın.”

Acaba bu herif bize ne anlatacak? Yoksa Kızıl rejime ait ifşaatta mı bulunacak?

O günü de bunları düşünerek geçirmiştik.

Dersler yetmezmiş gibi, bir de imtihan yapar gibi yazılı sorular sorarlar ve onları cevaplamamızı isterlerdi. Kâğıtları doldurmak mecburiydi. Okuma yazma bilmeyen arkadaş az değildi. Onlara da bizler yardım ederdik. Onlar cevaplarını verir, biz de yazardık.

Mesela bazı sorular ve cevapları şöyleydi:

S- 3. Cihan Harbi çıktığı takdirde hangi taraf galip gelecek? Mağlup tarafa ne yapalım?

C- Kızıl Rusya başta olmak üzere diğer Kızıl milletler şimdiden kendilerine birer mezar yeri arasın. Yeryüzünde bir tane Kızıl bırakmamak için şimdiden ant içiyoruz.

S- Stalin, Lenin, Karl Marx, Mao, Ki mi-San. Bu kişiler nasıl bir karaktere sahiptirler?

C- Stalin, Lenin, Karl Marx, başta olmak üzere, Kızıl Rusya sömürgeci birer canavar, Mao, Ki mi-San bunların dalkavukları.

Verilen cevaplar yüzünden o gün yemekler az çıkar, fakat biz yine onların istedikleri cevapları yazmazdık.

rinde olan kendir çıkmıştı ceplerinden. Kendiri ilaç niyeti-ne kampa soktuğumuz için, o güne kadar pek ses çıkarmamışlardı. Fakat ispiyoncunun ihbarı üzerine, Kızılar bütün niyetine kullandığımızı öğrenmiş oldular.

Bu dört arkadaş, İzmirli Satılmış Kulpu, bölüğümüzün en yaşlısı olduğu için, babalık, moruk ve cephede şarapnel parçası ile ayağından yaralandığı için, bazen topal diye çağırduğumuz Eskişehir'den Mahmut Kıran, Apo lakaplı Zonguldaklı Halil Birkan ve Ankaralı Haydar Karataş'tı.

Kızılar hesabına çalışan kişi ya da kişiler yüzünden, bölüğümüzdeki samimiyet, birbirine bağlılık, disiplin yavaş yavaş çözülmeye başlamıştı. Herkes birbirinden şüphe eder hale gelmişti. Bu mikrobun mutlaka bulunması gerekiyordu. Ancak ispiyoncu da açık göz biriydi ve işini ustaca yaptığı için bir türlü kim olduğunu belirleyememiştik.

Artık eskisi gibi Kızılar aleyhinde konuşup küfür edemez olmuştuk. Yemeklerden şikâyet etmediğimiz gibi, az taş veya odun taşıyalım gibi konuları da dile getirmeyi kesmiştik. Mıntıka temizliğinde, kamp dahilinde dolaşırken yalnız kalmaya gayret ediyorduk. İspiyoncu bir kişi mi, birkaç kişi mi, grup mu, herkesin kafasını kurcalıyordu. Ne çıkar uğruna yaptığını da çözemiyorduk. Aynı yemeği yiyorduk. Aynı barakada yatıp taşa, oduna birlikte gidiyorduk.

İki-üç gün geçmişti ki sabah bir haber aldık. Arkadaşlardan birisi gece çişini yapmak için dışarı çıkmış. Daha işini bitirmeden barakadan başka biri daha çıkarak, etrafa iyice bakındıktan sonra binanın dibinden gizlenerek, bizim bölüğün Kızıl komutanının ve tercümanının kaldığı binalardan birine gidip kapısını çaldıktan sonra içeri girmiş. İşeyen arkadaş karanlıkta ve gittiği yerin ters yönünde olduğu için, onu görememiş. İşeyen kim olduğunu merak etmiş ama, dışarıda fazla oyalanır ve birisi de onu görürse, kendisinden şüphelenirler diye yatağına dönmüş. Bir süre uyanık

beklemiş fakat gelen giden olmadığı için, "Başka takımdan herhalde..." diyerek uyumuş.

O sabahki içtimada bölükten 6-7 kişiyi ayırdı Çinliler. Suçları neydi çoğumuz bilmiyordu. Üzerlerinde bir donla, kızgın güneşin altında sivri taşların üzerinde ayakkabısız, aç susuz birkaç gün geçirdiler.

Bu vahşi, medeniyetten uzak bölgede yaptıkları muameleye katlanmak kolay değildi. Yağsız, tuzsuz bir masrapa süpürge tohumuyla yaşamaya çalışırken, diğer taraftan da, odun, taş taşıyor, mevzi yapıyor, bizim tayarelerin bombalarla bozdukları yolları düzeltiyor ve inşaatta çalışıyorduk.

Ceza sayılan davranışlarımızdan bazıları şunlardı: Kamptan kaçmak, gruplar halinde toplanmak, hangi konuda olursa olsun propaganda yapmak veya yapmaya teşebbüs etmek, dersleri dinlememek, onların hükümetlerine ya da liderlerine küfür etmek, kampta isyan çıkarmak, binaları yakmaya teşebbüs etmek, gibi...

Bu tip cezaları işleyenler kamp hapishanesine gönderilirdi. Önce iki günü yemek ve susuz geçirirlerdi. İşledikleri suça göre bir aydan altı aya kadar içeride kalırlardı. Bir de yine kamp dahilinde olan ve aramızda ölüm mahzeni diye adlandırdığımız bir yer vardı. Burası yer seviyesinden 5-6 metre aşağıda, her tarafın beton olan bir yerdi. Burada cezaya gönderilene kışın bütün gün nehirde su çektilirdi. Bu cezaya çarptırılanlardan pek çok kişi zatürre olmuştu. Kışın bir de yalınayak karın veya donmuş nehrin üzerinde saatlerce ayakta bekletilirdi.

Bir başka ceza da, odada duvara çakılı halkalara, elleri havada kalacak şekilde geçirilir, ayaklar da sabitlendikten sonra, saçlar kazınmış kafaya damla damla su akıtılırdı. Süresi artık onların insafına kalmış bir şeydi. Beş-altı saatte de keserler, bir-iki gün de uzatabilirlerdi. Bir de, eller

arkaya uzatılarak ayakları bağları ve adeta ters dönmüş kirpi gibi bütün gün aç susuz öyle tutarlardı. Daha pek çok cezalandırma şekilleri vardı.

Hasta olana inanmazlar, ancak ölüm döşeginde olana doktor gönderirdi.

Bir gün yine o meşum çanın çalmasıyla ders salonunda toplanmıştık. Bizlere ders anlatan ihtiyar tercümandan başka Kızıl bölük komutan, takım komutanları bir de ilk defa gördüğümüz bir Çinli vardı. Bizler onu süzerken, o da çekik gözleriyle bize bakıyordu. Onun kim olabileceği yönünde kısa sürede pek çok tahmin yapmış, fakat hiçbirini tutturamamıştık.

Milli marşlarını bir türlü öğrenememiştir, bu defa işi sıkı tutup bize adam gibi öğreteceklermiş. Öğrenmeyenler ise... Ceza çeşidi çok, istediğini seç.

İçtimada, derse girildiği zaman, yemek dağıtılırken, taşa, oduna gidilirken, hep milli marşlarını söyleteceklermiş.

Kim olduğu yönünde iddiaya girdiğimiz adam, yani müzik öğretmeni öğretecekmiş milli marşlarını.

Marşı öğrenmek uğruna birkaç gün derslere ve angarya işleri ara verildi. Akşam 17:00'ye kadar sürüyordu müzik eğitimi.

Epey bir zaman sonra sonradan Çinli olan Türk tercüman, ders anlatanlardan birinin geç gelmesini fırsat bilecek, bize kendisi hakkında içini dökebilmişti.

Kendisi hakkında ilk sözü, "Arkadaşlar, anlatacaklarımın doğru olduğuna ve benim gerçekten bir Kızıl olmayıp, buraya mecburi olarak geldiğime inanmanızı isterim. Çin'de yaşayan 600 milyon insanın çoğunun aç, sefil durumunda ve bu öldürücü rejimin pençesine kendini kaptırıp her gün kalplerinin kan ağladığını bilmenizi isterim. 14

yaşındayken, Balkan Harbi'nden bir sene sonra babamla birlikte Çin'e geldik. İki sene burada çok sıkıntı çektik. Yaşamımızı düzenlemek ve daha rahat bir hayat için babam Çinli bir çiftçinin kızıyla evlendi. Zamanla buranın âdetlerini, lisanını öğrenip durumumuzu biraz düzelttik. 27 yaşında evlendim, çocuklarım oldu. Durumum iyi idi. Arazi, ev aldım, mal mülk edindim. Büyük oğlum 10 yaşındayken Çin-Japon Harbi çıktı. O sıralarda babamı ve üvey annemi kaybettim. Bulduğumuz köy ve tabii Çin'in pek çok yeri, Kore'de gördüğünüz yerler gibi harap olmuştu. 10 yıl kadar Japonların müstemlekesi olduk. Sonra onlardan kurtulduk, köylerimizi şehirlerimizi tekrar yaptık."

Kızıl ihtiyar anlatıyor, fakat bir taraftan da ağlıyordu.

"Bunlar yetmezmiş gibi Mao Ze Tong, Stalin'in yardımıyla Çan Kay Şek'i devirdi. Mao Çin topraklarındaki milyonlarca kara cahil insanı rahatlıkla kandırmıştı. Aslında bizler de inanmıştık. Kızılar idareyi ele aldıktan sonra etrafı kasıp kavurup bize kan kusturmaya başladılar. Kendi topraklarımızda esir muamelesi görüp, açlık, pislik ve her gün binbir tehdit ve ıstırap içinde kıvranıp durmaktayız. Eskiden insanların, hürriyeti, malı mülkü, çocuğu, eşi, dostu vardı. Halbuki şimdi bir boğaz tokluğuna yedisinden yetmişine herkes çalışıyor. Hükümet de sivililerin değil ordunun elinde."

Daha pek çok şey söyleyip özel dersi bitirdi.

Ertesi günü yine Kızılların marşını söyleyip derse başladık. İhtiyar anlatılanları tercüme ediyor ama yüzü bir tuhaf, sesi titrek çıkıyor. Bir terslik olduğunu anladık. Dersi tercüme ederken araya sıkıştırdığı sözlerden ne olduğunu anladık. Bir gün önceki konuşmasını içimizdeki ispiyoncu gecikmeden Kızılara aktarmış. Bu aslında kötü bir durumdu. Biz ihtiyardan dış dünya hakkında da bilgi alıp aydınlanıyorduk. Bu durumda onun da ağzı kilitlenmişti.

Aşçı bozuntusunun önüne gelince başımdaki tüylü kışlık şapkamı çıkarıp uzattım. O da küflü küreği bir tenekeye daldırıp içindekileri şapkama boşalttı. Verdiği bir parça yağsız, tuzsuz süpürge tohumuyla 10 yaşındaki bir çocuk dahi doymazdı. Verileni hemen yedikten sonra, tanıdık arkadaşlar kimler var diye aramak için yatakhane barakalarını dolaşmaya başladım.

İlk önce hiç tahmin etmediğim, cephede aynı takımda olduğum Tahsin Sarı'ya rastladım. Yanında Teagu'da takım çavuşumuz olan Halil İbrahim Çınar vardı. Şaşırmış, donakalmış bir durumda onlara bakıyordum. Şaşırıştım çünkü onları Kunuri muharebelerinde kaybetmiştik. Şehit oldukları söylenmişti bize. Sonra kendimi toparladım, sarılıp öpüştük ve konuştuk. Uzun uzun konuştuk. Önce başımızdan geçenleri anlattık birbirimize. Arkasından onlar kamp hakkında bilgi verdiler. Ne de olsa tecrübeliydiler.

İçimiz dökünce, diğer arkadaşları bulmak için kalkıp birlikte dolaşmaya başladık. Tanıdık kimler olduğunu araştırdım. Bulduklarımın kısa konuşup turumu tamamladım.

Bu tur sırasında esirler arasında pek çok yaralı ve hasta gördüm. Yaralıların çoğunun yaralarının kurtlanmış olduğunu öğrendim.

Esir arkadaşların saç ve sakalları aşırı uzamış, tırnakları da çapa gibiydi. Yüzleri, boyunları, elleri kısaca her tarafları kalın bir kir tabakası ile örtülmüştü. Kokudan yanlarına yanaşılmıyordu, hepsini bit kaplamıştı. Bir süre sonra kendi halime bakmadan, gördüklerimden midem bulandı, kusacak gibi oldum. Ben de çok kötü durumdaydım, ama esir arkadaşlar...

Pislikten insan değil, başka bir mahluk gibi görünüyorlardı. Oradan ayrılmak istedim.

"Burayı beğenmediysen başka bir otele gidebilirsin,"

diye benimle eğlendi Tahsin Sarı.

"Sanırım burada kalmak zorundayım, çünkü üstümde hiç para yok."

Kısa bir süre sonra benim durumum da farklı olamayacaktı.

"Zamanla her şeye alışıyor insan. Ne yapalım, başa gelen çekilir, biz de çekiyoruz. Allah'a şükürler olsun ki tek bir Türk arkadaşımızı dahi kaybetmedik. Son bir ay içinde yirmiye yakın Amerikalı, İngiliz, Filipinli, açlıktan, pislikten, tedavisizlikten öldü," diye güya beni rahatlatmak istedi esirlerden biri.

Bir diğeri gaddar çıktı.

"Buraya ölüm kampı derler hemşerim!" dedi gülerek. "Bak sağ tarafta yani nehrin kenarındaki tepenin eteğinde yüzlerce Amerikalı, İngiliz ve Filipinli yatmaktadır. Orası mezarlıktır. Bu gördüğün kampta her gün birkaç kişi ölmektedir. Çok şükür ki bizlerden bugüne kadar ölen olmadı."

"Ah hemşerim!" dedi onun yanındaki. "Burası bir cehennem, hatta cehennemden de beter. Sizler de her şeyi görüp, bizim gibi bu hayata alışıp mecburi boyun eğeceksiniz."

Ben de, "Allah hepimizin yardımcısı olsun," dedikten sonra, "hemşerim burası neresi?" diye sordum. Güldü.

"Burası Kuzey Kore topraklarıdır. Çin hududundayız. Şu karşıda gördüğün dağlar Mançurya topraklarıdır. Karşıdaki nehir de Kore'nin en büyük nehirlerinden Yalu Nehri'dir. Çin ile Kore'yi birbirinden ayırıp hudut teşkil eder. Karşı tepede gördüğün binada Kızıl Koreli askerler bulunur. Hudut karakoludur. Etrafı dikenli tellerle örülü bu pis, soğuk kamp da Pekton (Pyoktong) şehri yakınındadır. İşte hemşerim, bu gördüğün kampta bizler beş aydır sürünüp gidiyoruz.

Aklımdayken hatırlatayım. Burada sakın birkaç arkadaşla beraber dışarıda grup halinde konuşayım deme. Gördüler mi şüphelenip, hemen yaka paça edip doğru Çinli bölük komutanının yanına ifade vermeye götürürler. Şayet davranışlarından huylanırsa tepede nöbetçinin yanında, güneşe karşı akşama kadar ceza nöbeti tutarsın. Nöbetçiler değişir ama sen orada kalırsın. Ya da doğrudan hapse tıkarlar.”

Konuşmalar sürmüş, vakit öğleye yaklaşmıştı. Aniden bir çan sesi duyuldu. İçtima çanı olduğunu arkadaşlardan öğrendim.

Diğer arkadaşlarla içtima yerine gidip sıraya geçtim. Kızıl Çinlilerden biri ortaya çıkarak İngilizce bir şeyler söyledi. Onun söylediklerini de Oknaz Üsteğmen Türkçe'ye çevirdi.

“Sekiz kilometre ötede başka bir kamp var, oraya gideceğiz.” Tahsin Sarı, “Başka bir kampa gideceğimizi beş aydır duyuyorduk,” diye mırıldandı.

Birkaç saat sonra kamptan hareket ettik. Bir süre yürüdükten sonra bir şehrin dar pis kokulu sokaklarından geçtik. Muhtemelen Pyoktong şehriydi. Sivil, asker K. Koreliler ve K. Çin askerleri sanki bir sirk alayı geçiyormuş gibi bizi seyretmişlerdi. Kısa süre sonra yeni kampa geldik. Üstü lamarinalarla kaplı genişliği 70-80 metre, uzunluğu da 90-100 metre olan tahta bir barakanın önünde durduk. Olduğumuz yerde oturmamızı söylediler. Kamptan çıkarken hem acıkmış hem de susamıştık. Bir aralık Oknaz Üsteğmen'in sesini duydum.

“Arkadaşlar, yorgunluğumuzu gidermek için ‘Kaysuyi’ verecekler.”

Etrafta gülüşmeler oldu. Neye güldüklerini bilmiyordum ama ben de onlara katılıp güldüm. Diğer taraftan da içimden acaba kaç tane kayısı verecekler diye geçirip duru-

yordum. Bir süre bekledim ama etrafta hareket görmeyince yanımdakine sordum.

“Nerede kaldı bu yahu?”

“Ne nerede kaldı?”

“Kayısı!”

Arkadaş kahkahayı patlattı.

“Sabırsız olma, getirdikleri zaman pişman olabilirsin.” “Yahu anavatanından ayrıldığımdan beri kayısı yemedim. Ne kadar boktan olsa yine de pişman olmam.”

Arkadaş tıkanırcasına gülüyor. Bir bokluk var ama çıkaramıyorum. Elimde olmadan ben de ona katıldım, ikimiz birden gülüyoruz.

“Ne gülüyorsunuz be, bize de söyleyin,” diye çıkıştı birisi.

“Yeni gelen arkadaş kayısıyı bekliyor sabırsızlıkla.”

Gülen esirlerin sayısı artmıştı.

Onlar gülerken Oknaz Üsteğmen'in sesini duydum:

“Arkadaşlar, uzun zamandan beri beklemiş olduğunuz kaysuyi geldi.”

Ben yerimden fırladım; ama baktım benden başka acele eden yok.

Üsteğmenin bulunduğu yöne yürüdüm. Orada duran iki Kızıl Çinlinin önündeki kovaların içinden dumanlar çıkıyordu.

“Demek ki çiğ vermek istemediler, komposto yaptılar,” diye aklımdan geçirdim. “Ya da pişmiş olarak verecekler.”

Eskilerden kimse kovaların başına gelmemiş, sadece yeniler gitmiştik. Kovaların içine başımı uzatıp baktım ama

kayısı gözükmüyordu. Arkadaşların bana neden güldüklerim ancak anlayabilmişim. Kayısı diye anladığım şey meğer sıcak şuymuş.

Yeni kampa geldiğimiz ertesi günü, 24 Haziran 1951 günü, sabah yemeğinden sonra yine bir çan sesi duymuştum.

"Bu neyin çanı?" diye sordum eskilerden birine.

"Bunun manasını ben de bilmiyorum, ilk defa duydum."

Tüfeklerine süngüleri takılı bir sürü Çinli muhafız barakanın içine girdiler ve bizleri dışarıda içtimaya çıkardılar.

Az sonra Çinli subay ve tercüman geldi. Birisi ortaya çıkıp konuşup çekildi. Ondan sonra çıkan onun söylediklerini İngilizce'ye çevirdi, Oknaz Üsteğmen de Türkçe'ye.

"Takım ve mangalara ayıracaklarmış sizleri."

Kızıl Çinliler, esir bölüğünü takım ve mangalara ayırdılar. Çinlilerden takım ve manga komutanının dışında, bir de bizim içimizden kendi kafalarına göre takım ve manga komutanlarını seçmişlerdi. Barakanın içinde bölümler vardı. Takım ve mangaya göre bölümlere yerleştik. Yatacağımız yer de belirlenmişti. Yatağımız kuru tahta, ceketlerimiz yastıktı. Kaputları olanlar yorgana sahip demekti. Yüksek yastıkta yatmak isteyenler, ayaklarındaki kirli çorapları ceketlerin içine koyuyorlardı.

Sabahları kalkınca bellerimiz ağrır, boynumuz sızlardı. Ancak buna da şükretti arkadaşlar. Çünkü benim bir gece kaldığım önceki kamptaki kırık dökük, enkaz halindeki binalardan sonra burası çok düzenli gelmişti onlara.

Günler su gibi geçmiyordu elbette. Karşıyaka'yı özlüyordum, dünyalar güzelini özlüyordum, Bögürtlen'in kardeşini. Bana gönlünün olmadığı bilmeme rağmen... Dokuz kayalarda balık tutmayı, Sefa Bey'in iskelesinden o görme-

den denize balıkrama atlamayı özlüyordum. Yaz aylarında, sabaha karşı durgun havada salhaneden gelen bok kokusunu özlüyordum. Açık hava sinemasına gitmeyi, gazoz içmeyi, Sami Bey'in pastanesinde lokma yemeyi özlüyordum. Annemi özlüyordum, kardeşlerimi de, yeğenim Fuat'ı ve ben Kore'ye gelirken onun henüz doğmamış olan kız kardeşini... Mahalledeki arkadaşlarımı... Tepecik kerhanesindeki kadınları özlüyordum. Günler kolay geçmiyordu elbette.

Kaç gün geçmişti hatırlamıyorum, değişik bir çan sesini duyduğumuzda. Barakanın önündeki meydanda içtimada olduğumuzdan herkes birbirine bakıyordu, bu ne çanı diye.

Esir bölüğümüzün komutanı Çinli subay, yanında birileriyle gelmiş ve bir türlü alışamadığımız Çince bir şeyler söylemişti bağırarak. Yanındaki tercüman İngilizce konuşmaya başlamadan önce Oknaz Üsteğmen'i de çağırmışlardı tercüme için.

Üsteğmen Oknaz söylenenleri aktardı:

"Kampta fazla istirahat etmişiz. Öbürsü günden itibaren vazifeye başlanacakmış ve herkes buna önem vermeliymiş, aksi halde cezalandırılacakmışsınız..."

Ne vazifesi olduğunu anlamamıştık.

Propaganda, beyin yıkama dersleri

Meydanda toplanmamızı ikaz eden çan, sabah yemeğinden bir saat kadar sonra çalmıştı. Biz de toplanıp bölük komutanımız olan Çinliyi bekliyorduk. Çok gecikmeden yanında tercümanla çıkageldi. Gözlerimizi ve kulaklarımızı Kızıl komutana çevirmiş dinliyorduk, sanki konuştuklarını

anlayacakmışız gibi. O konuştu, arkasından tercüman. Tabii yine bütün iş Oknaz Üsteğmen'e düşmüştü.

"Arkadaşlar yarından itibaren Kızıl komutanın emri gereği hepimiz birer talebeyiz. Ne demek istediğimi pekâlâ anlamışsınızdır. Dersler başlıyor. Kızılların propaganda derslerine gireceğiz. Buna itiraz edip derse gelmeyen, sağda solda saklanan olursa şiddetle cezalandırılacakmış."

Yapacak bir şeyimiz yoktu, mecburen itaat edecektik.

"Lan bu puşlar beş aydır başlamadılar da, benim gelmemi mi beklediler?" diye söylendim.

Üsteğmen bizleri teselli etmek için, konuşmasını sürdürdü. Kızıllar anlamadığı için istediği gibi konuşuyordu:

"Arkadaşlar, şunu hatırlatmak isterim ki, kalplerimiz ve düşüncelerimiz bir olduktan sonra, istedikleri kadar uğraşsınlar bizleri etkileyemezler. Önemli olan birbirimize kenetlenmemizdir. Bizleri koparamayacakları gibi yolumuzdan da döndüremeyeceklerdir. Burada kurtuluncaya kadar hepimiz arkadaş ve kardeş gibi birbirimizin elinden tutmaya devam edeceğiz. Bunun için namus ve şeref sözü vermenizi istiyoruz."

Arkadaşlık, kardeşlik sözlerini tekrar edip, "Namus sözü veriyoruz!" diye bağırarak ant içtiğimizde kamp ve kampın yakınındaki çarşı adeta inlemişti. Siviller tel örgülerin yakınma kadar gelip ne oluyor diye merakla bakmışlardı.

Kızıl komutan ve yanındakiler üsteğmenin uzun konuşmasına, bizim bağırmanıza bozulmuşlar, yüzleri değişmişti.

Üsteğmen, Kızıl komutana dönerek durumu düzeltmek için, "Arkadaşlar dersleri memnunlukla karşıladılar, sorun çıkarmadan katılacaklarına dair söz verdiler," diye açıklamada bulundu.

Çinlilerin gözlerindeki vahşi ifade bu açıklama üzerine memnuniyete dönmüştü. Üsteğmene inanmışlardı.

Ertesi günü dersler başladı.

Yemek kamp boyunca sorun olmuştu. Bu arada ben de bir öğün yemeği feda ederek paslı bir kumanya kutusu bulmuştum. Bana veren arkadaş da ölen bir Amerikalının kutusunu bir tek sigaraya almış.

Yemeği pişiren ve dağıtanlar Çinlilerdi. Dağıtan dedim, ancak çoğu zaman onların dağıtmasına fırsat kalmazdı. Sabahları muntika temizliği yaptırılırdı. Ondan sonra yemek çanı çalardı. Mangada bir arkadaş mutfaga gidip yemek kovasını yüklenir ve İki Çinli yanında gelirdi. Yemek kovası yere değer değmez mangadaki bütün arkadaşlar kovanın başına üşüşür, ite kaka almaya çalışırdık. Herkes elinde ne varsa kovanın içine daldırmaya çalışırdı. Yeterli, doyarsa verilmediğinden, süpürge tohumunu almak için sıra beklemek delilikti. Verilen bir kova süpürge tohumu, manga mevcutları fazla olduğu için az geliyordu.

Yemek hususunda kimse birbirine yardım etmezdi. Sadece yaralı ve hasta arkadaşlara yardımcı olunurdu. Onlar sağlıklılar gibi itişip kakışmaya katılamadıklarından onların payı ayrılırdı. Diğer zamanlarda, yani angaryalarda birbirimize yardımcı olurduk. Kızılların insafsızca vermiş oldukları işlere onları sokmaz, onların işlerini de aramızda taksim ederdik. Susadıklarında su getirir, geceleri nöbetleşe sabaha kadar başlarından ayrılmaz, işemelerine yardım eder, sıkıntı ve kederlerinde yardımcı olurduk. O gün nöbetçi olan arkadaş üşümemeleri için üzerindeki çeket, kaput ya da çoraplarını verirdi. Gerektiğinde kendisinde fazla olan giyeceği temelli olarak da bırakırdı.

Ele ele verip dertlerimizi paylaşır, sorunları birlikte çözmeye çalışırdık. Kendi kendimize yaratmış olduğumuz di-

siplin sayesinde Kızılların vermiş oldukları ağır, hafif işleri yapar, binbir türlü küfür, işkence, pislik, açlık ve buna benzer zorluklara boyun eğmez, birlikte göğüs gererdik.

Su sıkıntısı hiç bitmemişti. Güya bizlerin sağlığını düşündükleri için, kaynatıp getirirlerdi. Kaynar suyu içmek mümkün değildi. Bu nedenle de kuyunun başında bulunan süngülü kızıl nöbetçilerle sürekli atışırdık. Suyun soğumasını uzun zaman beklemek zorundaydık. Soğuduğu zaman da bir tuhaflık hisseder, suyun lezzetini alamazdık. Sonraları sıcak suları büyük küplerin içine koymaya başladılar. Gece geç saatlerde yataklarımızdan kalkıp, saklamış olduğumuz taşlarla bu küpleri kırardık. Nöbetçiler de küfürlerle hemen barakaya girip küpleri kırana ararlardı. Bu adeta oyun haline gelmişti, biz kırıyorduk, onlar da yenisini koyuyorlardı. Baktılar olmayacak, suyu yemek pişirdikleri kazanlara koymaya başladılar. Bir türlü sıcak suya alışamıyorduk. Fazla susadığımız zamanlar mecburi olarak sıcak su almak için mutfığa gider, sıcak mıcak demez içerdik. Fakat bir kısmını mutlaka, onların gözlerine baka baka dökerdik. Bir gün grev kararı aldık, iki gün su içmedik. Kızılar sonunda baktılar suyu kaynatmak için odunları boşuna yakıyorlar, mecburi olarak sıcak suyu kaldırdılar.

Kampa geldiğimin ilk ayı içinde bir gün, sabah yemeğinden sonra yine o meşum çan çaldı. Ders gördüğümüz binanın içinde takım, manga sırasına yerlerimize oturduk. İçeriye beş-altı Kızıl Çinli girdi. Daha önce salona koymuş oldukları masanın çevresine oturdular. Çinli Türkçe tercüman önce komutanın kısaca söylediklerini aktardı. Bitirdiğinde hepimiz hıçkırarak ağlıyorduk.

Sevincimizden.

Kızılar da bu halimize pis pis sırıtıyorlardı.

O gün bize sevince boğan haber, barış görüşmelerinin

başlamış olduğuydu. 27 Temmuz 1951'de taraflar Kore Harbi'ni sona erdirmek üzere tekrar toplanacaklarmış.

Derken başka bir kâğıt çıkarıp okumaya başladı:

- İki taraf derhal ateş kesecek

- Her iki taraf olduğu yerde duracak. Kuzey biraz güneye ilerleyip hudut çizilecek.

- Amerikalılar, Kuzey Kore'de yıkılan binaları yaptıracak ve harp tazminatı ödeyecekler.

- Mütarekeden sonra BM kuvvetleri Kore'den çıkacaklar.

- K.Kore topraklarında Çin askerleri duracak. İki taraf birleşinceye kadar Çin askeri Kore'de kalacak.

- Formosa Adası'ndan Çan Kay Şek ve askerleri çıkacak. Ada Kızıl Çin'e verilecek.

- Çin Birleşmiş Milletler'e kabul edilecek.

Buna benzerdi sanırım okuduğu sulh anlaşması metni. Yalnız ben, bize okuduklarının sulh anlaşması mı, yoksa Çin harbi kazandı da ultimatona mu çekiyordu, onu pek çıkaramamıştım.

İki tarafın delegeleri önceden yaptıkları toplantıda bu okudukları barış şartlarını kabul edip imzalamışlar. Şayet delegelerimiz gibi biz esirler de bu işin olmasını istiyorsak, kâğıdın üzerine imza atmalıydık!

İmza lafını duyunca hepimizin suratı asıldı. Hiçbirimiz imza atmaya yanaşmamıştık.

"Evet, imzalamamakta hepimiz haklıyız!"

"Ne malum bizler için hazırlanmış bir oyun olmadığı?"

"Bu gibi yerlerde bu Kızılardan şüphe etmekte hakkımız var."

"Güya imza atarsak, delegelere gösterip, bakın sizin adamlarınız da sulhun olmasını istiyorlar, diyeceklermiş. Fakat bizler bu kâğıda imza attıktan sonra kimbilir üst tarafına neler yazacaklar."

"İşte biz bunun için imza atmak istemiyoruz."

"Hem bu iş doğru olsa da, delegelerimizin işleri yok da bizlerin istediklerini mi yapacaklar?"

"Onlar ancak hükümetlerinden aldıkları emirle hareket ederler."

İşte bu düşünceler, kararlar, konuşmalar esir arkadaşların arasında, salonda bir anda gidip gelmişti.

Bunlar konuşulurken, diğer yandan da Çinliler imza için bastırıyorlar, onlar bastırdıkça da bizlerin içine kurt düşüyordu.

Bir ara Yakup Başgedikli'nin sesi duyuldu.

"Arkadaşlar, bunda bir oyun var. Delegelerimiz görüşmeler için bizim fikirlerimize mi kalmışlar? Onlar yapacakları işi hükümetten sormadan, baştakilerden emir almadan yapamazlar. Sanki onlar cahil bir kimseler de, biz esirlere fikir danışacaklar. Bu bir oyundur, komplodur."

Biz de hep bir ağızdan bağırdık.

"Evet, evet, bu bir oyundur! Bizler imza etmeyiz."

Yakup Başgedikli tekrar heyecanla konuşmaya başladı:

"Hükümetin esirlerin fikirlerini sorduğu nerede görülmüştür? Sulhu sizlerle yapacaklar (Çinlilerle). Hem mademki delegeler barış şartlarını kabul etmişler, biz niye imzalayalım ki? Biz buna inanmıyor ve imza etmek istemiyoruz. Bizler kara cahil bir milletin evlatları değiliz."

"Evet, evet! Başgediklimiz çok doğru söylüyor, biz cahil

değiliz!" dedik yine hep bir ağızdan.

Ben de bağırdım ama, bir an için de etrafıma bakındım. Orada bulunan bizlerin eğitim düzeyi ilkokulu dahi tutmuyordu ama, "Olsun dedim," içimden, "Çinliler bunu nasıl olsa bilmiyorlar."

En heyecanlı konuşmayı son konuşan arkadaş yapmıştı.

"Bizler bu teklifi kabul etmiyoruz. Biz buraya dünya sulhunu korumak için, sulhu seven demokratik milletler ve mukaddes vatanımız için geldik. Bizler bu sulhu istemiyor, 3. Dünya Harbi'nin bir an evvel çıkmasını, sizlerle kozumuzu paylaşmak istiyoruz. Bizim delegelere öyle söyleyin."

Ben de, "Evet, evet!" diye bağırmıştım. Bağırmıştım ama kafam da yine karışmıştı. Kore Harbi bitsin diye beklerken şimdi başımıza bir de 3. Dünya Harbi'ni çıkaracaktık.

Neyse ki Çinli tercüman konuşmaların çoğunu takip edemeyip tercüme etmedi de, bir de 3. Dünya Harbi belasına girmedik.

Bir ara ben de konuşmazsam çatlarım diye aklımdan geçirdim ve tam, "Biz bu esir kampından memnunuz, buradan ayrılmak istemiyoruz!" diye bağıracaktım ki üstegmen benden önce davrandı.

"Mademki bizimkiler, bizlerin fikirlerini öğrenmek istiyorlar, niçin buraya bir delege gelmedi? Niçin tasdikli bir yazı göndermediler. Biz bu kâğıda imza atmak istemiyoruz."

Üstegmen bizlere söylediklerini, Çinlilere de aktarmıştı. Çinliler de bu sözler üzerine küplere binmişlerdi.

Yakup Başgedikli ise bu oyuna son noktayı koydu:

"Arkadaşlar, bunlar nasıl olsa bizlere eninde sonunda imza attıracaklar. Okuma yazma bilmeyenler öylece kara-

lasınlar, diğerleri de kısaca içinden geleni yazsın."

Bu fikir hoşumuza gitmişti, yüzümüz gülüyordu. Bunu Çinli tercüman duymamıştı.

Kızıl komutanın emri ile süngülü muhafızlar bizleri ite kaka sıraya soktu, arada bir de tüfeğin dipçığı ile dokunduruyorlardı.

Önümdeki arkadaş imzalarken eğilip yazılanlara baktım.

"Buna inanmıyoruz, delege gönderin. Kahrolsun Kızıl Stalin. Kahrolsun Çu-en-lay ve buna benzer şeyler..."

Bizlerin bu imzalarına Kızıl komutan memnun olmuş, beşuş çehre ile seyrediyordu. Bunlar muhtemelen sonradan Çin'de bir yerde tercüme edilecekti. Komutanı da yazılanlardan haberdar ederlerse...

O gün çok eğlenmiştim.

Günler, pislik, açlık, hastalık, 'esir' gibi çalışmayla geçiyordu ama bizim esaret günleri bitmiyordu. Bu arada Çince'ye de kulak dolgunluğu olmaya başlamıştı. Her gün derslere girip çıkıyorduk. Dersler yetmiyormuş gibi bir de her gün dağdan odun, taş taşıtırırılar, ya da kamp dahilinde inşaat işlerinde çalıştırırılar.

Bizim derslere gelen 60-65 yaşlarındaki Kızıl tercüman gayet güzel Türkçe biliyordu. Sonradan anlattığına göre babası Türk imiş. Balkan Harbi'nden sonra ufakken babasıyla Çin'e gelmiş ve babası orada bir Çinli kadınla evlenmiş. Onunla ders haricinde, sanki derse ait bir şey soruyormuş havasında konuşurduk. Derslerde Kızıl öğretmeni dinlemek, ona bakmak zorundaydık. Yanımızdaki arkadaşla konuşmak, ânında cezalandırılmak demektir. Ya tepede bütün gün güneşte nöbet yerinde ayakta bekletirlerdi ya da hapse atarlardı. Derslere girmek çok zorumuza giderdi. Taş taşı-

maya, inşaatta çalışmaya razıydık.

Türk Çinli tercüman bir gün bize Komünist olmadığını söylemişti.

İri ve patlak gözleriyle etrafı kolaçan ettikten sonra derinden bir 'ah' çekmiş ve "Sizlere söyleyecek o kadar çok şey var ki, fakat buna zaman yok. Artık karar verdim, ders aralarında sizlere anlatacağım, sakın bunları şüphelendirecek bir hareket yapmayın."

Acaba bu herif bize ne anlatacak? Yoksa Kızıl rejime ait ifşaatta mı bulunacak?

O günü de bunları düşünerek geçirmiştik.

Dersler yetmezmiş gibi, bir de imtihan yapar gibi yazılı sorular sorarlar ve onları cevaplamamızı isterlerdi. Kâğıtları doldurmak mecburiydi. Okuma yazma bilmeyen arkadaş az değildi. Onlara da bizler yardım ederdik. Onlar cevaplarını verir, biz de yazardık.

Mesela bazı sorular ve cevapları şöyleydi:

S- 3. Cihan Harbi çıktığı takdirde hangi taraf galip gelecek? Mağlup tarafa ne yapalım?

C- Kızıl Rusya başta olmak üzere diğer Kızıl milletler şimdiden kendilerine birer mezar yeri arasın. Yeryüzünde bir tane Kızıl bırakmamak için şimdiden ant içiyoruz.

S- Stalin, Leuin, Karl Marx, Mao, Ki mi-San. Bu kişiler nasıl bir karaktere sahiptirler?

C- Stalin, Lenin, Karl Marx, başta olmak üzere, Kızıl Rusya sömürgeci birer canavar, Mao, Ki mi-San bunların dalkavukları.

Verilen cevaplar yüzünden o gün yemekler az çıkar, fakat biz yine onların istedikleri cevapları yazmazdık.

Gerçi onlara, "Biz bu söylediğiniz isimlerle hiç tanışmadık, ilk defa burada duyuyoruz, onun için nasıl insan olduklarını bilmeyiz!" desek, belki yemeklerimizi kesmeyeceklerdi ama...

İnşaat işi devam ediyordu. Kullanacakları ağaç kütüklerini motor veya yelkenlilerle nehirden getirirler, bizler de onları 2-3 kilometre uzaktaki kampa taşırdık. Kütüklerin ufakları 3-4 metre, uzunları da 7-8 metreyi bulurdu. Kısalarını üç kişi, uzunları beş kişi, Çinlilerin küfür ve tehdidi altında taşırdı. İşler gün geçtikçe artıyordu. Dereden, dağdan taş taşımak, bozulan yolların tamiri, yıkık binaların enkazını kaldırmak, enkazın kalktığı yeri tesviye etmek, yeni bina yapmak...

Ancak en kötüsü hela çukurlarında toplanan pisliği, kampın dışındaki büyük çukurlara taşımaktı. Bu hepsinden fenaydı. O gün birer vidanjör oluyorduk sanki.

Ancak inşaat işleri zaman zaman aksasa da, dersler ve imtihanlarda hiç aksama olmazdı. Bunlar yetmezmiş gibi başımıza bir de Kızıl Çin marşını çıkardılar. Mecburi olarak öğretmeye başladılar.

Kamptaki hem Çinlilerin hem de bizim yemeklerin pişmesi için oduna ihtiyaç vardı. Odunu da civardaki dağlardan temin ederdik. Eğer birimiz gücümüzden az, ya da odun yerine çalı çırpı toplamışsak cezalandırılırdık. Bölüğü o gün çıkmış olduğu tepeye üç-dört defa çıkartıp oradan odun taşıtırlardı. Ayrıca o gün yemek verilmediği gibi eline bir balta verip odunları yemek kazanlarının altına girecek kadar ufak parçalara kestirirlerdi. Bu gibi cezalar en hafif olanlarıydı. Sigara sıkıntısını azaltabilmek için dağa, taş, oduna gönüllü olarak gitmek isterdik. Sigarasızlık bize en zor gelen şeydi. Yiyecek ve içeceği ölmeyecek kadar buluyorduk.

Odun ve taş gittiğimizde dağılarak, dağların eteklerinde kurulmuş köylerde tütün, kibrit, kâğıt, tuz, kuru veya taze biber, soğan, sarımsak aramaya çıkardık. Muhafızlar görmesin diye aramızdan gözcüler koyardık. Tütün bulamadığımız için bahçelerden kendir ve mısır toplardık. Mısırsı, Çinli takım komutanı, ya da bölük komutanı görmesin diye hemen orada çiğ olarak yedik. Artanını da ayakka-bılarımızın içine koyardık. Püskülleri tütün, yaprakları da sigara kâğıdı niyetine topluyorduk. Kampa dönünce üstlerimiz arandığı için bunları bulmamaları için, hayalarımızın oraya bağlayarak saklardık. Kendirleri ise elimizde saklamadan getirir, hasta yaralı arkadaşlara ilaç yapacağımızı söyledik. Kendirlere laf etmezlerdi. Kore'de tütünden ziyade, kendir ekiliyordu. Biz de kendir ile tütün ihtiyacımızı gideriyorduk. Kendir tarlalarının oraya ya da evlerin bulunduğu yere gidemediğimiz zamanlar, dağda meşe ağaçlarının yapraklarını toplar, sigara niyetine içerdik.

Çok yağışlı olduğu bir gece dört arkadaş, Fethi Çakıcı, 58 Hasan dediğimiz Adanalı bir arkadaş, Veli Atasoy, ismi hatırlamadığım başka biri, kamptan kaçmışlardı. Veli Atasoy sıhhiye onbaşısıydı. Gerçek sıhhiyeydi, benim gibi değildi. Esir olarak bulunduğumuz dönemde, yaralı, hasta arkadaşları elinden gelen yardımı esirgemeyen fedakâr bir arkadaştı. Onu diğer esirler de severdi. Babasının ismi Berkir olduğu için, onu Berkir'in oğlu diye çağırırdık.

Yağışlar dört gün sürdü ve biz taş, odun gidemedik. Bu nedenle de içtimaa da çıkmamıştık. Derslerde de yoklama olmadığından arkadaşların kaçtığını anlamamışlardı. Beşinci gün sabahleyin yağmur durduğu için içtima yapıldı ve arkadaşların olmadığı anlaşılmıştı. Emin olmak için defalarca sayıldık. Kızıl komutan tercüman aracılığıyla, ayrıca içimizden belirlenmiş olan manga ve takım komutanlarına dört kişinin nerede olduklarını sorduğunda onlar mutfakta

görevli olduklarını söylediler.

Biz de bütün bölük hep bir ağızdan, "Evet mutfaktalar!" diye tasdik ettik.

Sabahki içtima öylece atlatıldı. Ancak akşam içtimasında durum kesinlikle ortaya çıktı. Biz beş gün içinde arkadaşların artık esaretten yırtıklarını düşünerek sevinçten birbirimize sarılmıştık.

Altıncı gün yakalandıkları haberi geldi. Yedinci gün de kendileri.

Dayak ve sorgu bir arada yapıldı. Üç günü yemeksiz kırk yedi gün süren bir hapislikten dışarı çıktıklarında tanınmayacak durumdaydılar.

Sabırsız olmak iyi bir şey değildir. Ancak bunu bilmeyen çok kişi vardı aramızda. Firar eden arkadaşların hapisten çıkıp durumlarını görmeyi beklemeden, dağa oduna gittiğimiz bir gün bu defa beş kişi fırsatını bulup kaçmıştı. Bunlar ilk firar edenlere nazaran daha şanslıydılar. Onlar daha şanslı çıkmışlar ve firarları yedi sekiz gün ortaya çıkmamıştı.

"Eh, onlar artık yakalanmazlar, o zaman ben de bir fırsatını bulup buradan tüyerim," diye düşünmüştüm.

İyi ki sadece düşünmüşüm. Bu beş arkadaşı K. Koreliler ve Çinliler yakaladıktan sonra, daha yolda iken iyice benzetmişlerdi. Hapisten çıktıklarında ise gerçekten hiçbirini tanıyamamıştık.

Ancak insanoğlunun olaylardan ders almadığını ben esir kampında genç yaşta öğrenmişim. Bu kaçma işinin cılkı çıkmış, her 15-20 günde bir, iki-üç kişi kaçır olmuştuk. Bizimkiler kaçıyor, Çinliler yakalıyordu. İki taraf da oldukça azimliydi, ancak kazanan her zaman diğer taraf oluyordu.

Kaçıp da kurtulan olmamıştı ama, piyango çıkmıyor

diye bilet almaktan da kimsenin vazgeçtiğini duymamıştım.

Yağışlı havalar bizlerin kamptan kaçma duygusunu körükliyordu. Bizim karar verdiğimiz günde öyle bir gündü. Ne inşaata, ne oduna, hatta derse bile gitmemiş barakalarda oturuyorduk. Dört arkadaş ne pahasına olursa olsun kaçıp talihimizi denemeye karar vermiştik. Hepimiz aynı mangadaydık. Durmuş Küçük, İbrahim Altınok ve Manga Komutanı Hüseyin Çavuş. Takım ve manga komutanlarının kaçması çok zordu. Çünkü onlar içtimada tekmiil verdikleri için yoklukları hemen anlaşıldı. O nedenle de Hüseyin'in gelmesini istemiyorduk. Çok ısrar etti gelmek için ve uzun münakaşalardan sonra onu da almaya karar verdik. Kaçmak için dağa oduna gidilecek bir günü beklemeye karar verdik.

Kızıkların ölüm kampına geleli dört ay kadar olmuştuk. Arkadaşlar arasında bağılılık ve disiplin hiç bozulmamıştı. Muhtelif fırsatlarda, köy evlerinden, bahçelerden, Çinlilerin mutfaklarından, levazım depolarından çalmış olduğumuz yiyecek ve içecekleri aramızda taksim ederdik. Zaten Çinlilerin verdiklerine kalsaydı, değil hasta ve yaralılar, sağlam olanlar dahi kolay kolay kamptan sağ çıkamazdı. O güne kadar aramızdan bir sızma olmamıştı. Zaman zaman kendi çapımızda grev yapar, içtima olmaz, Çinlilere karşı gelirdik. Bizleri tek tek sorguya çekerler fakat elebaşlarını öğrenemezlerdi. Aramızdaki bu dayanışmaya çok güvenirdik.

Kaçma kararı verdiğimizizin ertesi günü içtima olduktan sonra Kızıl komutan bağıırıp çağırarak bir konuşma yapmıştı. Sonra da yanındaki adamlara bir şeyler söyledi. Onlar da birden gelip benim ve kaçmayı kararlaştırdığımız diğer üç arkadaşın kollarından çekerek ortaya ittirdiler. Ne maksatla ortaya çıktığımızı anlamamıştık Gerçi kaçma planı yapan dördümüzü seçmişlerdi ama henüz kaçmadığı-

mız için o aklımıza gelmiyordu. Suçumuzun ne olduğunu bilmediğim için de arkadaşların karşısında böyle duruma düşmekten utanmıştım. Diğer taraftan da merak ediyor ve korkuyordum. Çünkü bu Kızılardan her türlü kötülük gelebilirdi. Derken suçumuzu açıkladılar. Kaçmayı planlamak. Biraz önce içime giren korku ve üzüntü yok oldu. Fakat bu defa da bizi Kızıllara kim ispiyonladı, diye merak etmeye başladım. Buna nasıl cesaret etmişti? İçimizden biriydi ve bunu nasıl yapabilişti.

Kaçacağımızı haber alan Kızılar, ifadelerimizi almak için bizi tabanı beton, etrafı tahta ile kaplı penceresiz bir odaya soktular.

İhtiyar tercüman aracılığı ile sormaya başladılar.

Önce yavaşça, kibarca sordular, cevap alamayınca sertleştiler.

Nereden, ne zaman kaçacaktık? Planı kim tasarlamıştı? Şimdiye kadar kaçanları kim teşvik ediyordu? Bunun gibi sorular.

Konu dışına da çıktılar ama itiraz edemedim tabii.

Korelilerin evlerinden, bahçelerinden, levazım depolarından hırsızlıkları kimler yapıyormuş, onları da sordular.

Biz de tamamen susmadık, birtakım cevaplar verdik elbette.

Kaçmayı düşünmedik bile, daha önce kaçanların akıbetini gördük. Hem nereye kaçabiliriz ki? Bizlere ne kimse akıl verdi, ne de kaçmayı planlamadık.

Bizler hırsızlık yapmayız onu da nereden çıkardınız. Hem hırsızlık günahtır.

Kızıl komutan bizden istediği tarzda cevap alamayınca, sinirinden ufacık odanın içinde gidip gelmeye başladı. Sonra aniden durup belinden tabancasını çıkardı ve Durmuş

Küçük'ün alnına dayadı.

Küfürler ettikten sonra, "Söyle bakalım!" dedi.

Durmuş'un ağzı korkudan kilitlenmişti. İstese de konuşamazdı. Komutan elinde tabanca bizlere de sert ifadelerle bakmayı ihmal etmiyor, gözleriyle adeta sıra size de gelecek diyordu. Diğer taraftan ihtiyar tercüman, konuşmaları aktaracağım diye ter döküp duruyordu.

Kızıl komutan tabancayı Durmuş'un alnından çekip, hırsla omzuna vurdu. Sanki darbeyi yiyen Durmuş değildi. Gıki dahi çıkmamıştı ancak acıdan gözlerinden de yaş gelmişti. Komutan bu defa Durmuş'un uzun bıyıklarını tutup iki tarafa insafsızca sallamaya başladı. Bu durum biz üç arkadaşla komik gelmiş olmalı ki birden gülmeye başladık. Çinli bunun üzerine daha da hırslandı ve Durmuş'u bırakıp benim saçlarımı kavradı ve tahta duvara vurmaya başladı.

Bu ani darbelerden, bana kafatasım sanki ikiye yarılmış gibi gelmişti. Gözlerim kayıp etrafı bulanık görmeye başlamıştım. Kafam zonkluyordu, yarı baygındım. Yattığımız binaya nasıl geldiğimi hatırlayamadım.

O güne kadar bölüğün içinde Kızılar tarafından sorguya çekilen ilk biz dört arkadaş olmuştuk, ispiyoncu sayesinde.

İçimizde muhbir olacağına inanmak istemedi pek çok arkadaş. Fakat bizim olaydan iki-üç gün sonra sabah ıçtımamızda bu defa onlar da kaçmayı planlamışlar diye altı arkadaş aldılar.

Artık ispiyonculuk konusu ciddi bir konu olmuştu.

Odundan döndüğümüz bir gün, her zaman olduğu gibi herkes getirmiş olduğu odunları kendi mangasının önüne bırakmış ve ıçtima olmuştuk. Kızıl Takım komutanları dört kişiyi ayırarak üzerlerini aradılar. Çoğumuzun üze-

rinde olan kendir çıkmıştı ceplerinden. Kendiri ilaç niyeti-ne kampa soktuğumuz için, o güne kadar pek ses çıkarmamışlardı. Fakat ispiyoncunun ihbarı üzerine, Kızılar tütün niyetine kullandığımızı öğrenmiş oldular.

Bu dört arkadaş, İzmirli Satılmış Kulpçu, bölüğümüzün en yaşlısı olduğu için, babalık, moruk ve cephede şarapnel parçası ile ayağından yaralandığı için, bazen total diye çağırduğumuz Eskişehir'den Mahmut Kıran, Apo lakaplı Zonguldaklı Halil Birkan ve Ankaralı Haydar Karataş'tı.

Kızılar hesabına çalışan kişi ya da kişiler yüzünden, bölüğümüzdeki samimiyet, birbirine bağlılık, disiplin yavaş yavaş çözülmeye başlamıştı. Herkes birbirinden şüphe eder hale gelmişti. Bu mikrobun mutlaka bulunması gerekiyordu. Ancak ispiyoncu da açık göz biriydi ve işini ustaca yaptığı için bir türlü kim olduğunu belirleyememiştik.

Artık eskisi gibi Kızılar aleyhinde konuşup küfür edemez olmuştuk. Yemeklerden şikâyet etmediğimiz gibi, az taş veya odun taşıyalım gibi konuları da dile getirmeyi kesmiştik. Muntaka temizliğinde, kamp dahilinde dolaşırken yalnız kalmaya gayret ediyorduk. İspiyoncu bir kişi mi, birkaç kişi mi, grup mu, herkesin kafasını kurcalıyordu. Ne çıkar uğruna yaptığını da çözemiyorduk. Aynı yemeği yiyor-duk. Aynı barakada yatıp taş, oduna birlikte gidiyorduk.

İki-üç gün geçmişti ki sabah bir haber aldık. Arkadaşlardan birisi gece çişini yapmak için dışarı çıkmış. Daha işini bitirmeden barakadan başka biri daha çıkarak, etrafa iyice bakındıktan sonra binanın dibinden gizlenerek, bizim bölüğün Kızıl komutanının ve tercümanın kaldığı binalardan birine gidip kapısını çaldıktan sonra içeri girmiş. İşeyen arkadaş karanlıkta ve gittiği yerin ters yönünde olduğu için, onu görememiş. İşeyen kim olduğunu merak etmiş ama, dışarıda fazla oyalanır ve birisi de onu görürse, kendisinden şüphelenirler diye yatağına dönmüş. Bir süre uyanık

beklemiş fakat gelen giden olmadığı için, "Başka takımdan herhalde..." diyerek uyumuş.

O sabahki içtimada bölükten 6-7 kişiyi ayırdı Çinliler. Suçları neydi çoğumuz bilmiyordu. Üzerlerinde bir donla, kızgın güneşin altında sivri taşların üzerinde ayakkabısız, aç susuz birkaç gün geçirdiler.

Bu vahşi, medeniyetten uzak bölgede yaptıkları muameleye katlanmak kolay değildi. Yağsız, tuzsuz bir masrapa süpürge tohumuyla yaşamaya çalışırken, diğer taraftan da, odun, taş taşıyor, mevzi yapıyor, bizim tayyarelerin bombalarla bozdukları yolları düzeltiyor ve inşaatta çalışıyorduk.

Ceza sayılan davranışlarımızdan bazıları şunlardı: Kamptan kaçmak, gruplar halinde toplanmak, hangi konuda olursa olsun propaganda yapmak veya yapmaya teşebbüs etmek, dersleri dinlememek, onların hükümetlerine ya da liderlerine küfür etmek, kampta isyan çıkarmak, binaları yakmaya teşebbüs etmek, gibi...

Bu tip cezaları işleyenler kamp hapishanesine gönderilirdi. Önce iki günü yemek ve susuz geçirirlerdi. İşledikleri suça göre bir aydan altı aya kadar içeride kalırlardı. Bir de yine kamp dahilinde olan ve aramızda ölüm mahzenini diye adlandırdığımız bir yer vardı. Burası yer seviyesinden 5-6 metre aşağıda, her tarafın beton olan bir yerdi. Burada cezaya gönderilene kışın bütün gün nehirde su çektilirdi. Bu cezaya çarptırılanlardan pek çok kişi zatürre olmuştu. Kışın bir de yalınayak karın veya donmuş nehrin üzerinde saatlerce ayakta bekletilirdi.

Bir başka ceza da, odada duvara çakılı halkalara, elleri havada kalacak şekilde geçirilir, ayaklar da sabitlendikten sonra, saçlar kazınmış kafaya damla damla su akıtılırdı. Süresi artık onların insafına kalmış bir şeydi. Beş-altı saatte de keserler, bir-iki gün de uzatabilirlerdi. Bir de, eller

arkaya uzatılarak ayakları bağlarlar ve adeta ters dönmüş kirpi gibi bütün gün aç susuz öyle tutarlardı. Daha pek çok cezalandırma şekilleri vardı.

Hasta olana inanmazlar, ancak ölüm döşeğinde olana doktor gönderirlerdi.

Bir gün yine o meşum çanın çalmasıyla ders salonunda toplanmıştık. Bizlere ders anlatan ihtiyar tercümandan başka Kızıl bölük komutan, takım komutanları bir de ilk defa gördüğümüz bir Çinli vardı. Bizler onu süzerken, o da çekik gözleriyle bize bakıyordu. Onun kim olabileceği yönünde kısa sürede pek çok tahmin yapmış, fakat hiçbirini tutturamamıştık.

Milli marşlarını bir türlü öğrenememiştik, bu defa işi sıkı tutup bize adam gibi öğreteceklermiş. Öğrenmeyenler ise... Ceza çeşidi çok, istediğini seç.

İçtimada, derse girildiği zaman, yemek dağıtılırken, taşa, oduna gidilirken, hep milli marşlarını söyleteceklermiş.

Kim olduğu yönünde iddiaya girdiğimiz adam, yani müzik öğretmeni öğretecekmiş milli marşlarını.

Marşı öğrenmek uğruna birkaç gün derslere ve angarya işleri ara verildi. Akşam 17:00'ye kadar sürüyordu müzik eğitimi.

Epey bir zaman sonra sonradan Çinli olan Türk tercüman, ders anlatanlardan birinin geç gelmesini fırsat bilecek, bize kendisi hakkında içini dökebilmişti.

Kendisi hakkında ilk sözü, "Arkadaşlar, anlatacaklarımın doğru olduğuna ve benim gerçekten bir Kızıl olmayıp, buraya mecburi olarak geldiğime inanmanızı isterim. Çin'de yaşayan 600 milyon insanın çoğunun aç, sefil durumunda ve bu öldürücü rejimin pençesine kendini kaptırıp her gün kalplerinin kan ağladığını bilmenizi isterim. 14

yaşındayken, Balkan Harbi'nden bir sene sonra babamla birlikte Çin'e geldik. İki sene burada çok sıkıntı çektik. Yaşamımızı düzenlemek ve daha rahat bir hayat için babam Çinli bir çiftçinin kızıyla evlendi. Zamanla buranın âdetlerini, lisanını öğrenip durumumuzu biraz düzelttik. 27 yaşında evlendim, çocuklarım oldu. Durumum iyi idi. Arazi, ev aldım, mal mülk edindim. Büyük oğlum 10 yaşındayken Çin-Japon Harbi çıktı. O sıralarda babamı ve üvey annemi kaybettim. Bulunduğumuz köy ve tabii Çin'in pek çok yeri, Kore'de gördüğünüz yerler gibi harap olmuştu. 10 yıl kadar Japonların müsternlekesi olduk. Sonra onlardan kurtulduk, köylerimizi şehirlerimizi tekrar yaptık."

Kızıl ihtiyar anlatıyor, fakat bir taraftan da ağlıyordu.

"Bunlar yetmezmiş gibi Mao Ze Tong, Stalin'in yardımıyla Çan Kay Şek'i devirdi. Mao Çin topraklarındaki milyonlarca kara cahil insanı rahatlıkla kandırmıştı. Aslında bizler de inanmıştık. Kızılar idareyi ele aldıktan sonra etrafı kasıp kavurup bize kan kusturmaya başladılar. Kendi topraklarımızda esir muamelesi görüp, açlık, pislik ve her gün binbir tehdit ve ıstırap içinde kıvranıp durmaktayız. Eskiden insanların, hürriyeti, malı mülkü, çocuğu, eşi, dostu vardı. Halbuki şimdi bir boğaz tokluğuna yedisinden yetmişine herkes çalışıyor. Hükümet de sivillerin değil ordunun elinde."

Daha pek çok şey söyleyip özel dersi bitirdi.

Ertesi günü yine Kızılların marşını söyleyip derse başladık. İhtiyar anlatılanları tercüme ediyor ama yüzü bir tuhaf, sesi titrek çıkıyor. Bir terslik olduğunu anladık. Dersi tercüme ederken araya sıkıştırdığı sözlerden ne olduğunu anladık. Bir gün önceki konuşmasını içimizdeki ispiyoncu gecikmeden Kızılara aktarmış. Bu aslında kötü bir durumdu. Biz ihtiyardan dış dünya hakkında da bilgi alıp aydınlanıyorduk. Bu durumda onun da ağzı kilitlenmişti.

Bir gün dersten sonra etrafım çevirmiş konuşurmaya çalışırken, M.D. isimli bir arkadaş ihtiyara yazılı bir kâğıt uzatarak, onu Nâzım Hikmet'e ulaştırmasını söyledi. İhtiyar tercüman oldukça şaşırılmış bir halde kâğıdı alıp cebine attı. Bizler o ismi ilk defa duyduğumuz için üzerinde hiç durmamıştık. Ancak birkaç gün sonra Nâzım Hikmet'in kim olduğunu öğrenebilmiştik. M.D. tahsilli biriydi. Fakat bir açık vermiş ve aramızdaki ispiyoncunun o olduğu açığa çıkmıştı. Kendisine, memlekete döndükten sonra bunun hesabını elbette vereceği konusundaki tehditlere sadece gülerek yanıt vermiş ve hiç aldırış etmemişti. İyi konuşan, karşısındakini etkileyen biriydi. Kısa bir süre sonra onun bu ispiyonculuk konusunda yalnız olmadığını da ortaya çıkardık. İçimizden zayıf ve kara cahil birkaç arkadaşı da kandırıp kendi idaresine aldığını, bu sayede de haber ağını genişlettiğini öğrenmiştik. Artık yapılacak pek bir şey kalmamış, aramızdaki bağlılık disiplin çökmüştü.

M.D.'yi aramızda 1 Numaralı Kızıl diye isimlendirmiştik. Ona bağlı olarak çalışan bir diğerini de 'Körpe Kızıl' veya 2 Nolu Kızıl diye çağırırdık. 2 numaralı Ş.B. isimli şahıs da 241. Piyade Alayı, 3. Tb. 9. Bölük yazıcısıydı. Ben de 3. Tabur'un yazıcısı olduğum için onu Ayaş'tan tanıyordum. Bu arkadaşla tuttuğu yolun doğru olmadığını, bunun bir gün hesabını vermek zorunda kalacağını zaman zaman söylememize rağmen, yaptıklarını inkâr etmez, fakat pisliğine de devam ederdi.

Kampa geldiğimiz aylar boyu ne kendimiz yıkanmış ne de çamaşırlarımızı yıkayabiliştik. Hepimiz, kir pas ve bit içindeydik. Hatta bitler bile bu kadar kire tahammül edememiş, yavaş yavaş bizi terk eder olmuştu.

Bir gün bizi çamaşırlarımızı yıkamamız ve yıkanmamız için kampın 150 metre kadar uzağındaki dereye götürdüler. Fakat artık kış geldiği için su soğuktu. Sabun ya da baş-

ka bir temizlik maddesi tabii ki vermemişlerdi. Çamaşırlarımızı derenin soğuk suyunda yıkamaya çalışırken Çinli muhafızlardan biri dikkatimi çekti. O da yıkamak için çamaşırlarını çıkarmıştı. Fakat önce uzun ve pis tırnakları ile çamaşırların içinde bitleri öldürme savaşına girmişti. Tırnakları kan içinde kalmış olmasına rağmen bit sürüleri muharebeyi kazanacak gibi görünüyordular. Sonunda o da durumu anlamış olmalı ki, taktik değiştirerek, sapsarı dişlerini devreye soktu. Bitleri dişleri arasına alıp eziyordu. Yanımdaki arkadaş dürtüp bu iğrenç manzarayı göstermiştim.

Fakat bizim durumumuz ondan daha da beterdi. Saçlarımızın içindeki, koltuk altlarımızdaki, yani tüm vücudumuz sarmış olan bitlerden kurtulmak için kumla, çamurla vücudumuzu ovduk, dereye yıkandık. Onlardan kurtulmada ne kadar başarılı olduk bilmiyorum. Fakat akşam barakada yatağa yatınca, dereye öldürdüklerimizin akrabaları onların yerini almakta gecikmediler.

Dereden döndükten bir saat sonra talim çanı çalmıştı. Bizim takım ve manga komutanları, kızılların takım komutanına tekmil verdikten sonra, onlar da kızılların bölük komutanına tekmil verip talime başlamıştık. Talimleri ekseri sabah ve akşamüzeri yapardık. Fakat akşam yatmadan önce yaptıkları da oluyordu. Kızıl Milli Marşı da mutlaka söylenirdi. Biri söylemezse ya da yanlış söylerse binbir küfür yanında o gün yemek de vermezlerdi.

Bir gün ihtiyar tercümanı yine bahçede yakalayıp etrafını çevirmiştik. Ona her zaman çeşitli sualler sorar, Çin'deki, Rusya'daki hayatı anlatmasını isterdik. O gün yine aynı şeyleri sormuştuk. Biz sorarken o da gülüp duruyordu. Birden, "İçinizdeki mikropları kontrol edin!" dedi.

Artık onları tanıdığımız için yanımıza yanaştırmıyorduk.

"Tamam, onları gözlüyoruz!" dedik.

"Size Rusya'daki kamplardan bahsedeyim. Size derslerde bahsetmiş oldukları 1. 5 yıllık kalkınma planını hatırlayın. Özbekistan havalisinde kömür madenleri, mesken inşaatı, Leningrad bölgesinde kanal inşaatı ile kerestecilik, Türkistan'da ise Sibiry demiryolu ve köprüler, inşaatlar, yolların yapılması planlanmıştı. Bu işleri yapacak işçiler, herhangi bir nedenle hapis cezası yemiş, tutuklanmış kişilerden temin ediliyor. Halkın bunları bilmemesi için, tutukluların başka şehre sürgüne gönderildiği söyleniyor. Bu insanlar her türlü hakaret, pislik, açlık altında çalıştırılıyor. Bu kamplar, çocuk, kadın ve erkek kampları diye ayrılmıştır. Şehirlerde yaşayan diğer insanlar da fabrikalarda, başka işlerde esirden pek farklı olmadan çalıştırılırlar. Senede on beş gün izinleri vardır. O da işini doğru yapan içindir. İzinlerini hükümetin gösterdiği otelde yapıp yine kendilerine gösterilen lokantada yemek yerler, eğlence yerlerine giderler. Masrafları hükümet karşılar. Hükümet onlara çok az bir maaş öder. 3-4 aylık maaşla ancak bir kol ya da cep saati alabilirler. 7-8 aylık parayla ayakkabı, elbise için bir-iki sene beklemen gerekir. Gıda malzemesi, sigara, şeker gibi ihtiyaçlar ancak hükümetin gösterdiği yerlerden alınabilir. Başka yere gidilirse ellerindeki vesikalar geçerli değildir. Doğu Sibiry'daki Dalstori Kampı'nın mevcudu tahminen bir milyon civarındadır. Korayanda Kampı'nda 200 bin kişi vardır ve bu kamp kadın mahkûmlarıyla ün salmıştır. En kötüsü Sibiry'daki Zida Kampı'dır. Bu kamptaki ölüm oranı diğerlerine nazaran çok fazladır. Kamp mevcuduna göre yüzde otuz oranında ölüm olmaktadır. Bu kampa eş, dost, akraba ziyareti yasaktır."

Çinliler derslerde beyinlerimizi yıkarken, ihtiyar tercüman da fırsatını buldukça kirlletiyordu. Zaten epey sonra derslere giren Çinliler bizden bir bok olmayacağını anla-

muşlardı ya...

İhtiyarın bize bahçede kaçamak konferans verdiğinin ertesi günü, bok temizliği sırası bizdeydi. Angaryaların içinde en pis, tiksindirici olanı bokları taşımaktı. Haftanın üç-dört günü helalarda biriken boklar, Korelilerin veya bizlerin kazdıkları çukurlara taşınırdı. Bu iş takım ve manga sırasına göre yapılırdı. Her mangaya iki tahta kova veya tenekeler verilirdi. Bunlarla bokları çukurlara taşırdık. Koreliler de bunları sonra gübre niyetine tarlalara, bahçelere dökerlerdi. Bu yüzden de sokaklar bok kokusundan geçilmezdi.

İhtiyarla bahçede görüşmemizden iki-üç gün sonra dersler birden kesildi. İhtiyar tercümanı da göremez olmuştuk. Kısa zamanda gerçeği öğrendik. Sürgüne gittiği söyleniyordu. Bizlere yapmış olduğu konuşma sonucu aramızdaki işpiyoncular sayesinde onu buradan uzaklaştırmışlardı.

İspiyocu iki kişiyi önceleri ortadan kaldırmayı düşünmüştük ama daha sonra, onların yerine başkasını bulabilecekleri ihtimali nedeniyle vazgeçtik. Onları bildiğimiz için davranışlarımızı ona göre düzenlemiştik.

İçtima olduğumuz bir gün Kızıl bölük komutanımız gelerek, yeni yapılmakta olan binalar için nehirden ağaç getireceğimizi söylemişti. Yalu Nehri'ne gittiğimizde saldan yapılmış yelkenliye bağlanarak nehirden gelen yüzlerce kütükleri gördük. Bunlar daha önceden taşıdıklarımıza göre çok daha büyüktü. Kızıl komutan yine ufakları üç, büyükleri beş kişi taşıyacak dedi. İki kilometre kadar uzaktaki kampa bu kütükleri üç-beş kişi olarak götürmek ebediyen sakat kalmak demekti. Arkadaşlar anında itiraz ettiler. Komutan büyükleri altı kişi taşıyacak dedi. Ufakları beş kişi, büyükleri de dokuz-on kişiden aşağı taşıyamaz dedik. Kızıl komutan bunun üzerine sinirlenip harekete geçmemiz küfürler etmeye başladı.

"Her gün bol bol yemek veriyoruz, sizleri öldürmedik, hayatınızı bağışladık, her zaman iyi muamele ediyoruz, niçin dediğimizi yapmıyorsunuz?"

Ben bu laflar üzerine, "Adamlar bize ne kadar iyilik yapmış, biz de üç parça kütüğü taşımak istemiyoruz, ayıp ediyoruz," deyip kütüğü kaldırmaya hazırlanırken, arkadaşların aynı fikirde olmadığını gördüm.

"Mademki yakaladığınızda öldürmediniz, şimdi öldürün!" diye bağırıyorlar.

Kızıl komutan küfürler savurarak yanımıza geldi ve tekme tokat girişti. Arkadaşlardan biri ceketinin önünü açıp Tarzan gibi yumruklarıyla göğsüne vurarak, "Tun tundi sule!" diye bağırıyor.

Ben, "Yahu hepimizi niye öldürsünler şimdi..." diye söylenirken, komutanın işaretleriyle bütün muhafızlar tüfeklerini doğrulttular. Muhafızlardan birisi yanımdaki arkadaşla olanca hızıyla tekme, tokat atınca, diğer arkadaşlar gibi ben de Çince küfür etmeye başlamıştım.

"Bütün Çinliler domuza benziyor. Hepiniz hayvan gibisiniz."

O sırada yediğim tekme ve yumruğun tesiriyle bir-iki metre ileriye fırlayıp yüzükoyun yere kapaklanmıştım. Normal şartlarda yerden kalkmamam gerekirken, ben tersini yapıp kalktım. Küfür etmeyi de sürdürdüm. Ondan sonra sadece kulağıma gelen dipçikle kendimden geçip bayıldığımı hatırlıyorum.

Gözlerimi açtığımda ilk olarak Çinli hemşireyi gördüm. Epeydir kadın görmediğim için bana dünya güzeli gibi gelmişti. Tahta bir sedirin üstünde yatıyordum ve revirdeydim. Başucumda iki arkadaş bekliyordu. Onların arkasındaki doktoru sonradan görmüştüm. Revir dediğim yer

ufacık bir odaydı. Kalkmak istedim, doktor bir şey söyledi fakat duymadım. Sonra daha yüksek sesle tekrarladı.

"Tulçi mamandı!"

Ben de bekledim bakalım ne yapacak diye. Hemşire kıza bir şeyler söyledi. O da pamuk ve bir şişe getirdi. İçinde sıvı bir madde vardı. Pamuğu cımbızla şişeye sokup ıslattıktan sonra sağ kulağıma götürdü. Kulağımın içine sular girmişti. Oksijen olduğunu anladım sıvının. Kolumdan bir iğne yaptı, birkaç tane de hap verdi. Arkadaşlar kolumdan tutup aynaya götürdüler. Doktor kulağımdaki kanları temizlemişti ama o taraftan konuşulanları az duyabiliyordum. Herhalde kulağımın zarı falan patlamıştı. "Eh!" diye düşündüm. "Memlekete sağ dönebilirim, Kore'de ne yaptın diye soranlara, hiç değilse kulağımı gösterip Kore'de gazi oldu diyebilecektim."

Türk Çinli tercümanın yerine, Tatar bir tercüman geldi. Ne o bizim konuştuğumuzu, ne de biz onunkini doğru dürüst anlamadan günleri geçiriyorduk.

25 Kasım 1952 gününden bir gün önce yine Pekton şehrinde bulunan 5 nolu POW'a (Savaş Esirleri Kampı) nakledeceğimizi öğrenmiştik. İyi davranış nedeniyle terfi ettik, diye konuşup duruyorlardı arkadaşlar. Fakat bizim çıktığımız kampa, dokuz Türk subay astsubay ile diğer ülkelerin esir subaylarının gönderildiğini öğrenince terfi konusunda şüpheye düştük.

Kampın mevcudu 1600 kişi civarındaydı. Bizim Türk nüfusu, dokuzu subay ve astsubay olmak üzere 225 kişiydi. 390 siyah Amerikalı, 180 Filipinli, 250 İngiliz, 500 civarında beyaz Amerikalı, yedi Fransız ve bir de Yunanlı. Bu rakam sağ olan esirlerin sayısıydı. Kampın biraz ilerisinde tepelerde ve hatta tarlalarda toprağın altında hareketsiz yatları da sayarsak 4000 civarında olduğunu söyleyebilir-

dik. Bizim Türklerden ikinci gruba katılan olmamıştı.

Kampa geldiğim 1951 Haziran ayı son günlerinden sonraki özellikle altı ay içinde kış ayının da gelmesiyle, buradaki esir kamplarında çok ölenler olmuştu. Amerikalılardan, İngilizlerden. Açlık, pislik, susuzluk, günlük ağır ve yıpratıcı işlerde çalışma, kötü muamele, bu telefeye neden olmuştu. Kış bastırmasıyla Yalu Nehri donunca su tedariki güçleşiyordu. Yıkık harabe bina içinde yatan 30-35 kişiye 24 saatliğine bir teneke su verilirdi. İlk kış çok kişi tahammül edememişti. Her gün beş on kişi ölüyordu. Bir günde 40 kişinin öldüğünü dahi duymuştuk.

Biz her ne kadar sonradan aramızda birkaç ispiyoncu çıktıysa da, aramızdaki dayanışma ve disiplin sayesinde fire vermemiştik.

Kızıkların elinde yedi esir kampı vardı. Beyaz Amerikalılar, siyah Amerikalılar, İngilizler, subaylar (Bütün ülkelelerin esir subayları), 5 nolu kamp, Güney Koreliler, Sürgün Kampı.

5 nolu kampta da beş bölük vardı.

1. Siyah Amerikalılar
2. Türkler (bizim bölük)
3. Beyaz Amerikalılar
5. İngilizler
6. Filipinliler ve ayrıca yedi Fransız ve bir Yunanlı.

Arkadaşlar terfi ettik demişlerdi ama bu geldiğimiz kamp da diğerinden farklı değildi. Aynı nakarat, günler haftalar birbirini takip ediyor ve harbin ne durumda olduğundan haberimiz olmuyordu.

Cephedeki gelişmeler

20 Haziran 1951'de Türk Tugayı, Seul'un 15 kilometre kuzeydoğusunda Neagongi bölgesine nakledilmişlerdir. 20-28 Haziran arasındaki günleri de, eğitim, ikmal, silah bakımı, yurda dönecek olan kafilenin hazırlanmasıyla geçirmişti.

06 Temmuz 1951 günü de Ramazan Bayramı olduğu için, Tugay personeli bir meydanda toplanarak bayram namazı kılmış ve bayramlaşmıştı. Ayrıca aynı gün 25-29 Ocak 1951'de 156 rakımlı tepe ve Kumyangjanh-ni'deki muharebelerde kahramanlıkları temayüz edenlere Ordu Komutanı Fleet tarafından madalyaları verilmişti. 241nci Piyade Alayı Sancağı'na da Amerikan Kongresi'nin verdiği Mümtaz Birlik Nişanı takılmıştı.

18 Temmuz'da Ch'ohrwon Kasabası'na kadar uzanan cepheyi Kanada Tugayı'ndan teslim alan Türk Tugayı, orada mevzide olan 1. Süvari Tümeni'nin emrine girmişti.

BM birlikleri mevzileri birbirine devrederek kuzeye doğru ilerlediler.

29 Ağustos 1951'de Türk Tugayı ve 25. Tümen, 9. Kolordu emrine girdi.

19 Haziran - 16 Eylül 1951 arası BM birliklerinin, cephe keşifler, savunma mevzilerinin daha uygun araziye nakli için sınırlı taarruzlar yapılmasıyla geçirilmişti.

O tarihlerde Çin'deki Komünist ordusundan Kore'ye gelen takviyelerle Çin Ordusu'nun sayısının, 1.400.000'i muharip asker, 1.000.000 hizmet ve destek, 1,200.000'de eyalet askeri olmak üzere, 3.600.000 olduğu tahmin ediliyordu.

27 Temmuz 1953'de barışın imzalandığı gün BM birliklerinin personel mevcudu 932.964 idi.

Temmuz 1951 itibarıyla de düşmanın 600.000 kayıp verdiği değerlendirilmiştir.

16 Eylül - 30 Eylül arasında BM birlikleri savunma mevzi-

lerini iyileştirmek gayesiyle mevzii taarruzlar ve ilerlemeler yapılmıştı.

Türk Tugayı ile 9. Kolordu'nun doğu kanattaki birlikleri ve 10. Kolordu'nun bazı birlikleri de taarruzi hareketlerle ileriye alınmışlardır.

01 Kasım – 06 Kasım arasında Türk Tugayı mevzilerine 2-3 kilometre kadar sokulan düşman birlikleri ile takım kuvvetindeki keşif kolları arasında zorlu muharebeler olmuştur.

Bu arada İnchon'a çıkıp, 13 Eylül'den itibaren mevzii gerisinde eğitim gören ve Türk Tugayı'nın üçte ikisini teşkil eden 2. Değiştirme Tugayı kafilesinin erleri, 16 Kasım 1951'de cepheye sevk edilmiştir. Aynı gün 1. Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanı Tuğgeneral Tahsin Yazıcı, görevi 2. Değiştirme Tugayı Komutanı Tuğgeneral Namık Arguç'a devretmiştir.

29 Kasım 1951'de 2. Değiştirme Tugayı komutanı, aldığı emir üzerine, 241. Alay Karargâhı ve bağlı birliklerini, karargâh bölümünü ve alay lojistik teşkilatını kuruluştan kaldırdı. Yeni kadro ve kuruluş ile göreve devam etti.

Kore'de savaşan tarafların hareket harbinden mevzi harbine geçmeleri

01 Aralık 1951-01 Nisan 1952 tarihleri arasında kalan devrede iki cephede kuvvetler sabit kalmışlardır. Bu arada cepheye yorulan birliklerini, ihtiyat birlikleri ile değiştirmişlerdir.

BM Ordusu bütün olanakları ile cepheyi kuvvetlendirmiş, kesin savunma için yerleşmişti. Düşmanın çeşitli muharebe durumları düşünülerek, karşı planlar ve tatbikatlar yapılmıştı.

Komünist orduları da, önceki durumlarda olduğu gibi teması keserek uzaklaşmadıkları gibi, 30 kilometre derinliğinde

deki arazi yüzeyini kuvvetlendirmiş ve savunma olanaklarını hazırlamıştır. Komünist ordularının silahları, gereçleri, hava kuvvetleri ve özellikle top mevcudu çoğalmıştır. Hava faaliyeti de artmış ve havadan indirme yapacak imkâna ulaşmıştır.

Cephedeki hatlar birbirine çok yakın olduğundan, gece gündüz keşif ve birlik faaliyetlerine, iki tarafın da topçu ve ağır silahları sürekli destek verirken, mevzileri tahrip etmek için daimi ateş muharebesi yapıyordu. En sakin günlerinde Türk birliklerinin mevzilerine günde 100 top veya havan mermisi atılmıştı. BM Ordusu'nun silah ve gereç üstünlüğü olduğundan, daha çok mermi harcayarak ve düşmana ağır kayıplar verdirmişti.

Komünist ordusu ise bu tahrip edici ve sürekli ateşlerden korunmak için yer altında sığınaklar inşa etmiş ve ateş etkisinden kurtulmak için savunma hattını geriye çekmemiştir.

BM Ordusu'nun güçlendirilmiş düşman mevzilerine taarruzları büyük kayıplara neden olmakta ve sonuç da alınamamaktaydı. Önceki gibi yaptıkları yıpratıcı taarruzlar da artık mümkün değildi.

BM Ordusu 30 kilometre derinliğindeki güçlendirilmiş düşman mevzilerini büyük kuvvetlerle de olsa yararak sonuç alamayacak durumdaydı.

İki taraf için de kesin sonuç ancak serbest manevra ve hareket muharebeleriyle alınabilirdi. Komünistlerin havaya ve denizlere hâkim olamadıkları için mevzi harbi sahası dışında, büyük ölçüde hareket harbine girişmeleri mümkün değildi.

Birleşmiş Milletler Ordusu için ise, siyasi durum uygun olmadığı için hareket alanının genişletmesi söz konusu değildi.

Kanlı savaş bu şekilde devam edecekti

Sürekli ateşler, küçük birliklerin devamlı çarpışmaları, BM Ordusu'nda günlük insan kaybını ve cephane sarfiyatını da birkaç misline çıkartmıştı.

17 Kasım – 20 Aralık 1951 tarihleri arasında Türk Tugayı birlikleri, mevzide birbirini değiştirmek, eğitim ve hattı güçlendirmekle meşgul olmuşlardı.

14 Aralık gecesi Türk Tugayı'nın 7. Bölük muharebe ileri karakolunun mevzide bulunan takımına, iki misli kuvvetle düşmanın yaklaşarak, doğudan ve batıdan kuşatmaya çalıştığı görülmüştü. Saat 20:00'de bir takım kadar düşman da 7. Bölük ile solundaki 29. Güney Kore Alayı ara hattı istikametine taarruz etti. Bir takım da 6. Bölük ve 7. Bölüğün birleştiği noktaya yaklaşmaya başlamıştı. Bundan başka, bir düşman bölüğünün güneybatıya ilerlediği de tespit edildi. 7. Bölük bölgesinde muharebeye giren düşmanın bir tabur kadar olduğu anlaşılmıştı.

Düşman 7. Bölüğü ateş altında tutuyordu. Gece yarısından sonra düşman, muharebe ileri karakolundaki takıma dört taraftan yaklaştı ve takımın geri ile irtibatını kesti. Takım, düşman tel örgülere gelince, baskın halinde ateşe geçti. Bu sırada topçu ve ağır silahlarda ateşe başlamışlardı. Ağır kayıplara uğramıştı düşman. 7. Bölüğe bağlı başka bir takımda ilerleyerek, saldırı altındaki ileri karakol takımı ile irtibat sağladı. Bütün bunlar düşmanın taarruz gücünü kırmıştı.

Düşman o gece 2. Tabur'un bütün noktalarına taarruz girişimlerinde bulunduysa da, karşı taarruzlarla püskürtülmüşlerdi. Özellikle 7. Bölük o gece süngü hücumlarında temayüz etmişti.

33 Çinli cesedi tespit edildi. Dört Çinli de esir alınmıştı.

20 Aralık'ta 25. Tümen, emrindeki Türk Tugayı ile birlikte, mevzilerini 2. Amerikan Tümeni'ne devrederek ihtiyata alındı. Türk Tugayı Chungh-on'un 15 km. kuzeybatısındaki Sindan-ni bölgesine nakledilerek 9. Kolordu ihtiyatına alındı.

24 Şubat 1952'ye kadar ihtiyatta kalan tugay, o tarihte, 7. Amerikan Tümeni'nin 32. Alayı'nın mevzilerini teslim aldı. Teslim alınan savunma mevzii, Amerikan birlikleri tarafından güçlendirilmişti. 11 Mart'a kadar karşılıklı topçu taciz ateşleri

yapılmıştı. Ancak o günlerde düşman faaliyetinin gittikçe artmakta olduğu belirlenmişti.

12 Mart 1951 saat 2055'te Satae-ri Köyü civarından boru sesleri duyuldu. Arkasından sağ kanattaki 1. Bölük mevzilerine, üç düşman ağır makineli tüfeği ateş açtı. 1211 rakımlı tepeden 35. Amerikan alayının sol kanadına ateş açılmıştı.

Saat 21:30'da 2. ve 3. bölüklere yapılan düşman ateşleri de şiddetlenmişti.

Saat 22:00'de Türk Tugayı alarma geçti. İhtiyattaki 2. Tabur kamyonlarla cepheye getirildi ve cepheye ikmali sağlandı. Fakat düşman ateşleri azalmıştı. Saat 24:00'te düşman taarruzu durdurmuş ve ağır ateş altında tekrar kuzeye çekilmeye başlamıştı.

O gece Türk Tugayı'nda üç er şehit olmuş, 13 er de yaralanmıştı.

Türk Tugayı da, diğer BM birlikleri gibi mevzi harbi şartlarında oldukça yorucu günler geçirmekteydi. Geceleri düşman baskınlar yaptığından birlikler geceyi silah başında ve muharebeye hazır halde geçirmekteydi. Düşman cephesi 100-150 metre kadar yakında olduğundan, mevzi içinde her hareket düşman tarafından görülmekte ve açılan ateşle her gün birkaç kişi ölüp yaralanmaktaydı. Sükûnet ve istirahat mümkün değildi. Yorgunluklar da morali etkilemiş, disiplinsizliğe ve tırıcılığa sebep olmuştu. Bunu engellemek için bir taburun bir aydan fazla birinci hat mevzilerinde tutulmamasına özen gösterilmişti. Karargâhlar da birlikler gibi daimi ve yorucu görev içindeydiler.

1052 rakımlı tepede, iki tarafın siperleri arasındaki mesafe 20-25 metre kadardı. Taraflar birbirinin konuşmalarını dahi duyabiliyorlardı. Fakat bulunulan hâkim tepeyi ele geçiren diğerinin mevzilerini içini görebileceği için, tepe terk edilmiyordu. Taraflar da o mesafeyi aşamıyordu. Çünkü o kadar yakın mesafede dahi, tel örgüler, çukurlar, engeller bulunuyordu. Bu

durum 1915 Çanakkale siper muharebelerini andırıyordu.

Türk Silahlı Kuvvetleri'ne silah cephane bol miktarda sağlanmıştı. Levazım hizmeti hiç durmamış, sıhhi hizmet çalışmaları da gerektiği gibi yapılmıştır. Amerikan birliklerine sağlanan her hizmet, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne de sağlanmış, Amerikan personelinin olgun ve mütevazı halleri sempati toplamıştı.

Kore'deki mevzi harbinde sonu gelmeyen ve sürekli artan hizmet ve güçlkle karşılaşıyordu. Bütün Birleşmiş Milletler birlikleri gibi Türk Tugayı da, savaş arzusu ve moral yükseltici nedenlerin varlığı sayesinde bu duruma katlanabilmişti.

Nisan 1952'de cephede mevzi harbi devam ederken, mütareke görüşmeleri de bir yandan sürüyordu.

01 Mayıs 1952'de Türk Silahlı Kuvvetleri'nin mevcudu 245 subay, 12 askeri memur, 229 astsubay, 2 uzman çavuş, 316 çavuş, 763 onbaşı, 3362 er, toplam 4929 kişiydi.

05 Haziran 1952 günü Türk Tugayı Komutanı Yardımcısı Albay Nuri Pamir, 2. Tabur Komutanı, emir subayı, 1052 rakımlı tepedeki mevziye teftiş için gelmişlerdi. Düşman bir komutan kafilesinin gezdiğini sezmış ve havan ateşi açmıştı. Havan mermisini parçası da Alb. Nuri Pamir'in başına isabet ederek albayın şehit olmasına neden olmuştu.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nde o gün ayrıca üç er şehit olmuş ve bir er de yaralanmıştı.

2. Tabur, 05 Temmuz 1952 ayı içinde, 3. Değiştirme Tugayı'nın ilk kafilesini Pusan'a getiren vapurla yurda dönmüştü. 2. Türk Tugayı'nın mevzideki taburları ileri hattın 12 kilometre güneyindeki Worun-ni bölgesinde toplandılar. 25. Tümen'in ihtiyat durumuna getirilen taburlar, yurda dönüş hazırlıkları ile meşgul oldular, ağustos ayı içinde de, iki kafile olarak İnchon Limanı'ndan yurda döndüler.

2. Türk Tugayı, 06 Kasım 1951 – Ağustos 1952 tarihleri arasında Kore'de görev yapmıştı.

3. Değiştirme Tugayı'na Kurmay Albay Sırrı Acar* komuta etmiştir. 27 Ağustos'ta Tugayın mevcudu 5080 kişiydi.

17 Eylül 1952'de, Türk Tugayı'nın 25 – 27 Ocak 1951'deki kahramanlığı nedeniyle, Güney Kore Cumhurbaşkanı eşi ile G. Kore Milli Savunma Bakanı, komutanlar ve Kore'deki ordu, kolordu ve tümen komutanları huzurunda, Tugay Komutanı Cumhurbaşkanlığı birlik nişanını takmış ve beratını vermişti.

Türk Silahlı Kuvvetleri 30 Ekim 1952'de Ch'orwon şehrinin 16 kilometre güneydoğusunda Ch'ipori bölgesine hareket ederek 25. Tümen emrine girmiş ve 11 Kasım 1952'den itibaren de bölgesinin savunma sorumluluğunu üzerine almıştı.

Her gün düşman ateşine maruz kalan mevzilerde, bir-iki er şehit olmakta ve yaralanmaktaydı.

Türk Tugayı 29 Ocak 1953'te mevzilerini 3. Amerikan Tümeni'nin 65. ve 7. alaylarına devrederek Ch'ipo-ri doğusundaki bölgede ihtiyata alınmıştı.

Mevzi harbindeki gerilla faaliyetleri

Kış ayından sonra, gerilla için ideal ay olan bahar aylarında faaliyetler çoğalırdı. Hem Komünist gerillaların, hem de Amerikan Uzakdoğu Komutanlığı'na bağlı özel kuvvetlerin yetiştirdiği gerillaların.

1950 ve 51 yılındaki gerilla faaliyetleriyle, BM Ordusu'na çok zarar veren Komünistlere, yeterli karşılık verilememişti. Kore'nin sert kış şartları Amerikalıların pek çok faaliyetlerini ocak, şubat ve martın ilk yarısına kadar engelliyordu. 1951 yılında edinilen tecrübe ve yürütülen eğitimler sonucu, 8. Ordu Özel Operasyonlar Bölümü 1952 kışında çalışma yapabilecek

* Albay Sırrı Acar Tümgenerallikten emekli olmuştur. (T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı-Resmî Yayınlar seri no 7)

durumdaydı. Amerikan Uzakdoğu Komutanlığı-8240. Ordu Birimi-Gerilla Bölümü de gerekli desteği verecek konumdaydı.

Haberleşme ve ikmal imkânları oldukça artırılmıştı.

Gerilla operasyonları normal olarak düşmandan elde edilen ikmal malzemeleriyle yürütülürdü. Bu, BM Ordusu'nun yükünü azalttığı gibi, düşmanda da malzeme sıkıntısına neden olmaktaydı. Ele geçenler Rus ve Çin'de üretilen malzemelerdi. Kuzey Kore'de ise o zamanlar yiyecek ve savaş gereçleri sıkıntısı vardı. Düşmana malzeme yönünden vurulacak her darbe, savaşa gücünü düşürmekteydi.

Gerilla-komandolardan ele geçirilmesi istenenler arasında, düşman radarı öncelikli konumdaydı. Bu, hava kuvvetleri açısından öncelik bir istektir. Ayrıca MiG-15'in kaçırılması da en üst derecede öncelikliydi. Bazen pilot kabininde bulundurulmuş MiG-15'e ait teknik nizamname de istekler arasındaydı.

Lokomotifler, kamyonlar, ekonomik değeri olan yerler, tahrip edilmesi gereken hedeflerdendi. Tahrip ekibi, teknik açıdan da eğitilmekteydi. Köprülerin ve karayolu tünellerinin tahribinde mutlaka hava kuvvetleri ile işbirliği gerekiyordu.

Başlıca suikast hedefleri, Koreli Komünist liderlerdi. Görül-dükleri her yerde öldürülmeleri emri vardı. Sovyetler'den sadece seçilmiş olanlar hedefti.

Mümkün olduğu kadar savaş esiri alınmasına çalışılmaktaydı. Komünist Çin kuvvetleri mensupları özellikle tercih ediliyordu. Komutanlar ya da Avrupalılar, MiG-15 pilotları da öncelikli ele geçirilmesi gerekenlerdendi.

Komünist gerillalar ise, Kuzey Kore Ordu Başkomutanlığına bağlı bir karargâhtan yönetiliyordu. Güney Kore topraklarında, her biri tümen teşkilatında olan altı grup faaliyet yürütmekteydi. Komünist gerillalar Kore'de çok iyi teşkilatlanmış ve güçlenmişlerdi. Çinliler ve Kuzey Koreli Komünistler gerilla faaliyetlerinde geçmiş yıllarda zaten oldukça tecrübe de ka-

zanmışlardı.

1912 yılında Pyongyang'da çiftçi ailenin çocuğu olarak doğan Kuzey Kore Lideri Kim İl-sung, Manchurya'da bir Çin okulunda ortaöğetime devam ederken, kanun dışı faaliyetleri nedeniyle okuldan atılmıştı. Kim İl-sung o tarihten sonra, Japon işgalinde olan Çin'de, Çinli gerillalarla birlikte işgalcilere karşı faaliyetlerde bulunmuş ve 1945'te de, Rus işgali altındaki Kuzey Kore'ye dönmüştü. 1945'te Kore'nin yarısını işgal eden Sovyetler, Koreli milliyetçi ve Komünist olan Kim İl-sung'un güçlenmesine yardımcı olmuşlardır.

Sovyetler'in yardımıyla yönetimi ele geçiren İl-sung, Kore'yi birleştirebileceğini düşünerek, Stalin (Rusya) ve Mao Zedong (Çin) desteğiyle Güney Kore'ye saldırmıştı. Gerilla faaliyetlerinde yetişmiş olan Kim İl-sung liderliğindeki Kuzey Kore Komünistlerinin, gerilla faaliyetlerinde başarılı olması doğaldı.

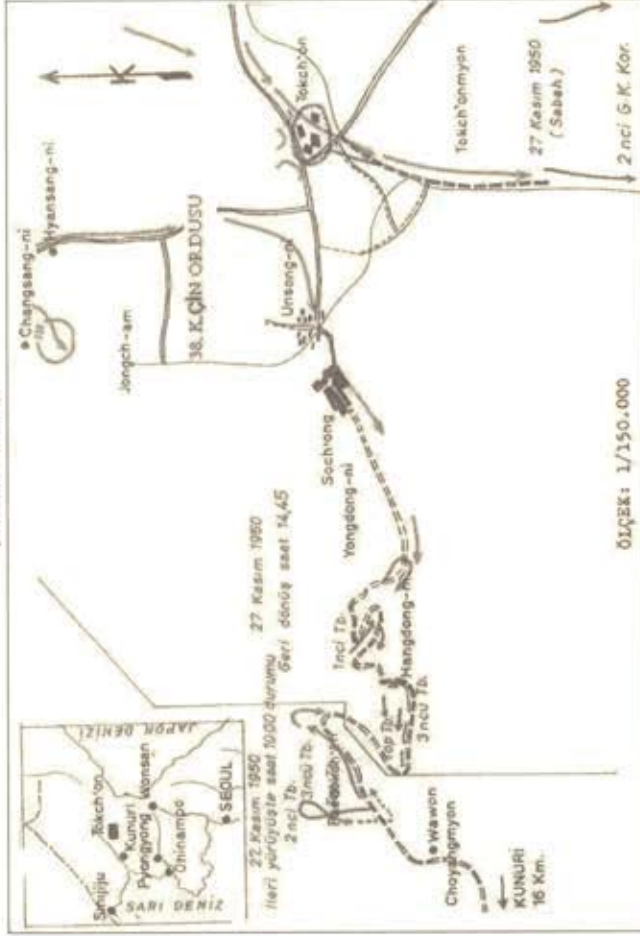
Komünist gerillaların görevleri arasında, Güney Kore topraklarına teşkilatlı büyük çete kuvvetleri halinde girerek, ziraat, ticaret ve her çeşit ekonomik hareketleri, sosyal faaliyetleri, demokrasi fikrini, hükümet otoritesini propaganda ile, baskın sabotajlarla baltalamak da bulunmaktaydı.

Birleşmiş Milletler Ordusu'nun cephedeki kuvvetlerinin içine sızarak yakın keşif, sabotaj yapmışlar ve birlikleri koruma tedbirleri almak zorunda bırakarak, geceleri tedirgin edebilmişlerdir.

Kore'de mevzi harbinin başlamasından sonra Japon Deniz'i'nden Sarı Deniz'e kadar 38. paralel civarında her taraf da, birinci savunma mevzilerini tahkim etmek gayretinde olmuşlardır.

BM Ordusu'nun ateş mevzileri birbirine çok yakındı ve önlerinde birkaç sıra tel örgü, onun önünde mayın ve aydınlatma mayınları döşenmişti. Komünist gerillaların faaliyetlerini engellemek için, kuzeyden halkın Güney Kore topraklarına göç etmesine izin verilmediği gibi, tahkim edilmiş mevziler arasın-

Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri
Tokch'ön İstikametinde Yürüyüşten Geri Dönüş
(27 Kasım 1950)

daki halk da daha gerilere, güneye gönderilmiştir.

BM Ordusu'nun mevzide ve ihtiyattaki tümenleri, geri savunma komutanlıkları teşkil ederek gerillalardan korunmaya çalışmışlardır. Daha gerilerde ise bütün muhabere, ulaştırma şebekesi ve geri hizmet kurumları, özel kuvvetlerle muhafazaya alınmış, G. Kore toprakları bölgelere ayrılarak, her bölge komutanın emrine tank ve tayyareler de verilmiştir.

Komünistler BM cephesindeki tedbirlere rağmen geceleri manialar ve mayınlar arasından sızarak, etkili olabilmişlerdir. Her türlü önleme rağmen gerilla faaliyetleri engellenememiş ve çok az gerilla esir alınabilmektedir.

Komünist gerçek gerillalar ve onlara katılmış Güney Kore halkından faal gerillalarla birlikte sayılarının 500.000'e yakın olduğu tahmin edilmiştir.

Koreliler tarihleri boyunca istilaya uğramış ve kurtulmak için de gerilla faaliyetleri yöntemiyle mücadele ettiklerinden, halk buna alışkindi.

Japon istilasındaki Kore, Birinci Dünya Harbi'nden sonra Çin topraklarında siyasi teşkilat kurmuş ve oradaki Koreli mültecilerden gerilla ordusu kurup, Japonları ülkelerinden çıkarmak için mücadele etmiştir. Bu gerillalar halkı da Komünistleştirmeye çalışmışlardır. İkinci Dünya Harbi'nden sonra Japonlar Kore'den çıkarılınca, Komünist gerillalar aşağıya Güney Kore topraklarına geçerek halkı Komünistleştirme çabalarını sürdürmüşlerdir. Çin'de ve Kuzey Kore'de yetiştirilen gerillaların çoğu G. Koreliydi.

Savaş sırasında BM Ordu mensuplarının halk ile temasları yasaklanmıştı. Gerilla takibi de esas olarak, G. Kore polis ve birliklerinin göreviydi. Bu işi başarı ile yapmışlardı.

Mevzi harbinde Komünistlerin muharebe yöntemleri

Komünist ordularının silah, gereç ve donatımı, modern ordularının derecesine yaklaşıyordu. Mevzi harbinde sadece tahkimli kilit noktalara ve her zaman gece taarruz yapmışlardı. Hücumdan önce topçu ve havanlar hazırlık ateşi yapmaktaydılar. Bu arada hücum mesafesine yaklaşan birlikler düşman mevziine girmeye çalışırlardı.

Çengelli uzun sırtıklar taşıyan erler iki-üç kişilik gruplar halinde aydınlatma ve anti personel mayınlı sahaya sürünerek yaklaşıp oraları temizlemeye çalışırlardı. Tel engellere yaklaşanlar da, çoğunlukla bir sırtığın ucuna bağlanmış havan mermilerini çekici gibi yere vurarak infilak ettirip tel örgüleri tahrip etmeye çalışırlardı.

Taarruz sonucu mevziini kaybeden Çin birliği, genellikle gece karşı taarruzla, kaybettiği yeri geri almaya çalışırdı. Hareket harbinde olduğu gibi, mevzi harbinde de düşman birliklerine, üç misli kuvvet olduğu zaman saldırmışlardı.

Mevzileri de son derece iyi bir şekilde tahkim edilmişti.

Esir kampı

Savaşlar olduğu sürece esir kampları da olacaktı. Tarih boyunca esirler, köle gibi kullanılmışlar, öldürülmüşler ve fidye almak için kullanılmışlardır. Savaş esirlerinin ve sivillerin korunması için 1949 yılında Cenevre Konvansiyonu onaylanmıştır.

12 Ağustos 1949'da dört Cenevre Konvansiyonu onaylandı. Bu anlaşma, savaş alanında hasta, yaralı ve gemi kazazedesi (Deniz Silahlı Kuvvetleri) olanların durumlarının iyileştirilmesi, savaş tutsaklarına yapılacak muamele, sivil kişilerin korunması anlamına geliyordu.

Temel teminatlar arasında, esirlerin insanca muamele göreceği, kişiliğe, onura, inançlara ve dini ibadetlere saygı gösterileceği yer almaktaydı.

Konvansiyon on iki aylık süreyle tarafların imzasına açık tutulacaktı.

Konvansiyon, milletlerin savaş esirlerine kendi tutukluları gibi muamele etmesini belirtiyordu. Ancak Cenevre Konvansiyonu sorunu tam anlamıyla halledememişti. Çünkü bu büyük ölçüde kültür ve bünye sorunuymdu. Bir Çin, Kore köylüsünün veya tutuklusunun yaşayabileceği gıdayla beslenen Amerikalı ya da Batılı aklıktan ölürdü. Ancak başka bir kültüre ve daha düşük bir yaşam standardına sahip bir milletin, savaş tutsaklarına Batı standardına göre muamele yapması da beklene mezdi.

Kore Savaşı'nda esir düşen 7.245 Amerikalıdan 2.806'sı ölmüştü.

Çin Kuvvetleri Kasım 1950'de savaşa girdiğinde birkaç tane geçici esir kampı kurulmuştu. K. Korelilerin de esir kampı yoktu, sadece toplama noktaları bulunuyordu. BM savaş esirlerinden ölenlerin çoğu, ilk yıl içinde bulundukları ilkel şartlardan ölmüştü. Nedeni gıdasızlık, barınmanın kötülüğü ve tıbbi müdahale olmayıştı. 1951 yılın içinde kamplar kurulmaya başlandıysa da, K. Kore köylülerinin beslendiği gıdayı alan ve ilaç, doktor olmayışı, esirlerin büyük ölçüde ölümlerini sürdürmüştü. Ölümlerin %40'lara ulaşması Çinlileri harekete geçirdi ve şartlar kısmen düzeltildi. 1951 yılı içinde Çinliler ayrıca savaş esirlerinin propaganda değerini de anladılar. Kuzey Kore'de Yalu Nehri boyunca elli millik bir mıntıkada sekiz geçici kamp kurdular. Pyoktong'daki 5 nolu Kamp, ana kamp ve Çin Harp Esirleri Komutanlığı'nın karargâhı olmuştu.

Çinliler esirlere indoktrin programları uygulamışlar, günlük propaganda dersleri ve yayınları ile kapitalist sisteme saldırmışlardı. 'Beyin yıkama' durumu da Amerikalı yetkililerin

dikkatini çekmişti. Beyin yıkama, yoğun ve uzun bir psikolojik süreç olup, kişiyi önceki inançlarını silip yeni inanç aşılamaya yöntemiydi. Savaş esirlerinden, bazıları işbirliği yaptıysa da, bunların çoğu kişisel rahatlıklarını sağlamak kendilerini esir alanlara yanaşmıştı. Kore Savaşı'nda beyin yıkama sonucu taraf değiştirme olayına rastlanmamıştır.

Çinliler, esirlere küfür etmişler, tekme tokat dövmüşler ve ağır işlerde çalıştırmışlardır.

Geçici ve sürekli esir kampından dokümanlara geçmiş eli kaçış vakası olmuşsa da, hiçbir başarı olamamıştır. Zorlu arazi yapısı, lokal nüfusa içine karışma sorunu ve BM hatlarına olan uzak mesafe, kaçışı imkânsız hale getirmekteydi.

Düşmanın elinde, esir kampında bulunan bir insanın çok ıstırap çekmesi doğaldı. Esir kampındayken, kişi ruhen kuvvetli olsa da fiziki bakımdan dayanıksız hale gelmekteydi. Kendisine önder olacak kimse olmamaktaydı. Esir kamplarında subay ve astsubayları erlerden ayırmak normal olarak uygulanan bir sistemse de, Çinliler ilk başlarda yeni bir sistem deneyerek ve esirlere, hepsinin orada eşit olduğunu söylemişlerdi. Rütbeli savaş esirlerini de aşağılık ve zor işlere göndererek esirler arasındaki disiplini sıfıra indirmişlerdi. Bu durum Amerikalıların birbirine düşmesine ve herkesin kendini düşünür olmasına yol açmıştı. Sonra da şartlar az da olsa değişmiş olmakla birlikte, ilk yıl soğuk, pis, sağlıklı olmayan barakalarda yatırılmışlardı. Her gün bir kova içerisinde gelen yiyecek özellikle Amerikalıların sıhhatte kalmalarına yeterli değildi. Enfeksiyon ve dizanteri, barakaları yaşanmayacak hale getirmiş ve tıbbi müdahale de gülünç derecedeydi.

Barakalar haşarat ve dışkı kokusuyla kaplıydı. Türk esirlerden ölen olmamıştı.

Kasım 1950'de yakalanan esirlerin çoğu ölmüştü. 12 Mart 1951'de ölümler nedeniyle sayıları azalan esirler ölüm vadisindeki kampı terk ettiler. Kuzeye yürüyerek 5 nolu kampa götür-

rüldüler.

Disiplin, davranış ve teşkilatlanma noksanlığı pek çok Amerikalı esirin ölümüne neden olmuştu. Esaretin getirdiği manevi şoktan kurtulmak için, manevi güce sahip olmak, kendine ve arkadaşlarına da güvenmek gerekiyordu. Bir önder etrafında kenetlenmek gerekiyordu. İngiliz çavuşları çok iyi muhavemet etmişlerdi. Ancak birlik ve beraberlik inançları zayıf olan, genellikle fabrika şehirlerinden toplanmış askerler daha az dayanmışlardı.

En iyi dayanan Türklerdi.

Türkler, aynı kültüre, aynı bilgiye sahip tam anlamıyla bağdaşık bir gruptu. Emir-komuta zinciri hiç bozulmamıştı. Düşmana karşı daima aynı safta kaldılar ve bu nedenle de kurtulmayı başardılar. Rusların Komünist olduklarını biliyor ve Komünistlerin daima düşman kalacaklarına inanıyorlardı. Bu konuda da tartışma kabul etmiyorlardı.

Türkler savaş kabiliyetleri ve kabadayılıklarda da iftihar ediyorlardı. Muhafızlar Türklerin en kıdemlisini, verilen emirleri yapmadığı için cezalandırmakla bir şey kazanamıyorlardı. Çünkü ikinci kıdemli, üçüncü kıdemli idareyi ele alıyor ve tutumda bir değişiklik olmuyordu.

Türklerden biri Çinlilere fazla yakınlık gösterince Türkler bu eri kendileri mahkeme ediyorlardı. Düşmana yakınlığından dolayı suçlu bulunursa feci şekilde dövülüyordu. Bu şahsı müdafaa eden olursa o da dayak yiyordu. Türkler, Batı standartlarına göre gıpta edilecek bir tarafı olmayan sağlam bir cemiyyetin temsilcileriydiler. Fakat Komünistlerin eline esir düşen gruplar içinde en iyi durumdaydılar.

5 nolu esir kampında Çinliler esirleri yeni bir eğitime tabi tutmaya çalışmışlardı. Bu tekrarlama, yalan, şaşırtma, korkutma ve kuvvet tatbikiydi. Bu usullere beyin yıkama adı veriliyordu. Savaş esirleri her gün zorla derslere sokuldu. Tahta sıralar üzerinde altı, sekiz saat süreyle Çinli konferansçıları

dinlediler. Esirlerin dersten uzak kalmalarına izin vermediler.

Eğitim seviyesi az olanlar esir kamplarında daha dayanıklıydılar.

BM kuvvetleri de savaş esirler için, Komünistlerden daha hazırlıklı değillerdi. Pusan'da tutulan Çinli ve Kuzey Korelilerin sayıları 1951 yılı başında 80.000 bulunca, Koje-do Adası'na nakledildiler. Pusan'ın birkaç mil güneybatısında bulunan ada pirinç tarlalarıyla kaplıydı. Yeterli yiyecek, giyecek ve barınma imkânı sağlanmakla birlikte, sayıları çok fazla olduğu için denetimleri oldukça güçtü. Kamplar ve esirler arasında kanlı kavgalar oldu. Çekişmeler genellikle Komünistler ve karşı olanlar arasında yaşanmıştı.

Kamp komutanı Amerikalı albay, subaylara yaptığı konuşmada, "Esirler bizim gibi insandır. Bizim görevimiz bunlara demokrasiyi öğretmektir. Fena muamele eden olursa mahkemeyle verilecektir," demişti.

Esirlere demokrasiye ait kitaplarla, ABD anayasasının kopyaları dağıtılmıştı. Okuma yazması olanlar için teorik yönünü öğrenmiş sayıldılar.

Esirleri Çinli ve Kuzey Koreli doktorlar tedavi etmiş, yeterli ilaç ve tıbbi malzeme sağlanmıştı. Kurulan yemekhanelerde, esirler arasından bulunan ahçılar çalıştırılmıştı. Yeni elbiseler verilmiş, yeni bot ve çarşaf takımları dağıtılmıştı.

Esirlerin inanç derecelerini ölçmek için sorguya çekildiler. Birçoğunun Komünist inanca sahip olmadığı görüldü. Esirlerden bir kısmı Güney Kore'de silah altına alınmış, ne siyaset ne de savaşla ilgileri yoktu. 6.000 kişiyi bulan Çinli esirlerin çoğunun Çan Kay-Şek ordusundayken zorla halk ordusuna alındığı belirlenmişti. Komünist olanlarla olmayanlar arasındaki anlaşmazlığa, muhafızlar tarafından bir türlü mana verilemedi. Sonunda belirlenen azıllı Komünistler ayrı bölmede toplandı. Ancak onlar daha iyi teşkilatlandılar. Her bölmeden bir temsilcinin seçimine belirlenmesi istendi. Seçim kampanyası kısa

ve kanlı olmuştu. Muhafızlar zaman zaman lavaboda veya kanalizasyon içinde ceset buluyorlardı. Sonunda seçimleri iyi teşkilatlanan Komünist albay ve ona yardımcı olan subayın taraftarları kazanmıştı.

Koje-do Adası'nda ticaret artmıştı. Kampın etrafında dolaşan seyyar satıcılar tel örgüler arasından epey ticaret yapıyorlardı. Muhafız olarak bulunan iki Güney Kore taburunun mensuplarının çoğu ailelerini de getirmişlerdi. Hepsi hayatlarından memnundu.

Savaş esirleri atölyelerde çalışıyorlardı. Verilen derslerde demokrasiyi öğrenirken, diğer zamanlarda da gazete yayınlıyorlardı. Yayınladıkları bültenin tirajı her gün artarak bütün adaya yayılmıştı. Kâğıt kontenjanı artırılınca birçok nüshalar Pusan'a kadar da ulaşmıştı.

Bültenlerden bir tanesi kamp komutan yardımcısı binbaşının masasına konmuştu. Binbaşı, Koreli yardımcısına ne yazılı olduğunu sordu.

Aldığı cevap şuydu.

"Komünistler, Amerikalıların ne kadar aptal olduklarını yazmışlar."

* * *

5 nolu kampta da günlerimiz, önceki kamptan farklı geçmiyordu. Vücuda yapışmış pislik, beyinleri kemiren açlık, körelmiş duygular, karanlık bir gelecek ve hayalsizlik. Evet, insanın kuracak hayali olmaması kadar moral bozucu bir durum düşünülemezdi. Çok zaman sonra okumuştum ve kimin sözüydü hatırlamıyorum ama okuduğumda esaret günlerimi hatırlamıştım, sanki bizim için yazılmış gibiydi: 'Hülyası kalmayınca hayatın ne zevki var.'

Esir kampında hülya ne gezerdi?

Bir gün, umumi kamplar komutanı Mu-On-ci'nin gelip dersimize katılacağını müjdelediler. Bir süre dersler kesilmişti, şimdi tekrar başlayacak ve huzurumuz da kaçacaktı.

Birkaç gün sonra meşum çanın çalmasıyla bölüğümüz içtima yaptı. Kızıl Koreli sivillerin sinema salonu olan ve bizim dersane olarak kullandığımız binaya gittik. Salon krepon kâğıtlarıyla süslenmiş ve üzerlerine hem kendi lisanslarında hem de biz esirlerin lisansı ile 'sulh' yazılmıştı. Ayrıca kızıl liderlerin resimleri de duvarları süslemekteydi. Sahnenin ortasına koydukları masanın üzerinde de, Çin, Rus ve K. Kore bayrakları vardı. Ancak bizi en çok etkileyen masanın üzerindeki, ağzından dumanlar çıkan çaydanlık oldu.

"Acaba bize de verirler mi?" diye bir an ümitlenmiş, fakat etrafıma bakınca da, "Yok bu bize yetmez," diye yüksek sesle mırıldanmıştım.

Kamptaki siyah, beyaz Amerikalı esirler de gelip yerlerini almışlardı.

Sahneye önce Çinli bölük komutanları ve tercümanlar çıkmış, kısa bir süre sonra da Kamplar Umum Komutanı general gözükmüştü. Ortaya çıkan biri önce Çin Milli Marşı'nın söyleneceğini bildirdi.

Salonu dolduran Kızılar, etrafımızı çevirmiş süngülü muhafızlar marş söylemeye başlayınca, bizleri de ev sahiplerine ayıp olmasın diye katıldık.

Kızıl komutan bir nutuk attı uzun uzun. Biz de sükûnetle dinledik. Arasından Kızıl bölük komutanları da gelip konuştular. Tercümanlar da ellerindeki kâğıtlardan bizlere bunları tercüme ettiler. Ben bütün esaret döneminde hayal kurma yeteneğimi kaybetmemiştim. Hatta derslerde

bu yönümü geliştirmiştim de diyebilirim. Uslu bir esir gibi sahnedeki konuşmaları sadece seyreliyordum. Fakat aklım başka yerde, hayaller içinde olduğu için konuşuları duymuyordum.

Tatarca konuşan tercümanın yetersiz kaldığını görünce, yaklaşık üç-dört ay önce Rusya'dan Türkçe baştercüman Malik gelmişti. Tatar olana küçük gâvur, Rus olana da büyük gâvur diyorduk aramızda. Söyledikleri doğru ise Rusya'dan gelen Malik, albay rütbesindeymiş ve yüksek makine mühendisiymiş. 1929 senesinde Türkiye'de İstanbul'da okumuş. Türkçesi iyi olan Malik, eski ve yeni Türkçe yazıp okuyabiliyordu.

Malik'in konuşması arasında M.D. ve Ş.B'nin ismini duyunca, hayallerimden birden uyandım. İsimleri okunanlar kalkıp sahnenin ortasına çıktılar. Biz iki yüz küsur kişi şaşırmış, donup kalmıştık. Adeta beynimizden vurulmuşa dönmüştük. M.D. den birinci gâvur, Ş.B.'den de ikinci gâvur diye konuşurduk aramızda.

Önce Kızıl generale tanıştırıldılar. Yüzlerindeki tebesümünden bu çağrıyı bekledikleri ve memnun oldukları belli oluyordu. M.D. elindeki kâğıtlardan konuşmasını yaptı:

"Arkadaşlar, bizler Çin gönüllü ordusunun esiriyiz. Bunlar bizleri esir alınca öldürmediler. Esir kampına getirip bizlere yatacak yer verdiler, yemek, su, giyecek verdiler. Yaralı arkadaşlara ellerinden geldiği kadar bakıp ilaçsız bırakmadılar. Hepimize iyi muamelede bulundular. İşte bir zamanlar cepheleyken bizlerin, Amerikalıların düşmanı olan bunlar, her birimize kardeş ve dost muamelesinde bulunuyorlar. Bizlere esir muamelesi yapmıyorlar. Bizlerin de bundan sonra onlara dost gözüyle bakmamız gerekiyor. Şimdiye kadar hangi istediğimizi yapmadılar, bizi cezalandırdılar mı? İçimizden ölen mi oldu? Çin halkı çok iyi, Çin godi ronmin-din ho (Çin halkı bir tane)."

Ben neredeyse ağlamaya başlayacaktım ve "Biz ne kadar nankör insanlarıymışız, bu Çinliler bize ne kadar iyi davranmışlar da biz kıymetlerini bugüne kadar anlamamışız," diye söylenirken, birden arkadaşların küfürleri salonda yankı yaptı.

"Sütü bozuk!"

"Kanı bozuk!"

"Vatan haini!"

Ş.B.'nin de konuşması birinci gâvurunkine benziyordu.

Küfürler onları pek rahatsız etmemişti.

Sonunda o günkü ders bitince muhafızların nezaretinde salondan çıktık. Bölüğümüzün kaldığı barakanın yanında bulunan hastanenin önünden geçerken, birden Cavit Kepkebir isimli arkadaş Ş.B.'nin yanına yaklaşıp yumruklarıyla değişik bir nutuk çekmeye başladı. Fakat bu çeşit nutka Kızıl muhafızlar göz yummayacakları ve Cavit'i cezalandıracakları için arkadaşlar hemen araya girip ayırdılar.

Bu iki mikrop bölüğün içinde kahraman gibi dolaştılar bir süre.

1952 senesinin ilk aylarında kampımız da bulunan bütün bölükleri içtima yaptırmışlardı. Kamptaki esir gediklileri ayırarak onları ayrı bir yere götürdüler. 5 nolu kampta onbaşı ve erler kalmıştı. O günden sonra hürriyete kavuşuncaya kadar, müteaddit defalar bizlerin, Amerikalıların, İngilizlerin, Filipinlilerin barakalarını defalarca değiştirdiler.

22 Şubat 1952 senesi sabahı kampımızın önünden geçen Yalu Nehri'nin üzeri tamamen buzla kaplıydı. Kampın civarındaki tepeler kardan pamuk tarlası gibi gözüküyor ve dondurucu bir soğuk ortalığı kasıp kavuruyordu. Her zamanki gibi meşum çanın çalmasıyla bölük tam tek mil ola-

rak içtima olmuştu. Başımızda bulunan Kızılların hepsi gelmişler, pis pis sırtarak bizlere bakıyorlardı. Bunların garip davranışları merakımızı körüklemişti. Kızıl takım komutanları takımlarının başında, bölük komutanı ve hatta o gün üç tercüman da oradaydı. Bölük komutanının günlük konuşmasını, Çin'den gelmiş olan Vani'ha isimli tercüman çevirmişti. Konuşma bitince birisi orada bulunan yırtık pırtık bir çantanın içinden koca bir tomar mektup çıkarmıştı.

"İsmi okunanlar mektuplarını alsınlar."

Umulmadık bu konuşma ve manzara karşısında donup kalmıştık. Mektuplar dağıtmaya başlayınca, alanlar heyecanla ve titreyen ellerle açıp okumaya çalışıyorlardı. Ancak arkadaşlar arasında birden bir dedikodu fırtınası esmeye başlamıştı.

"Nasıl olur da benim esir olduğumu evden öğrenmiş olurlar?"

"Bu muhakkak Kızılların bir oyunudur!"

"Evet, evet, çok doğru!"

"Yahu hele zarfın üstündeki pula bir bakalım."

Mektuplarını alanlar gözlerini birden zarfların üstündeki pullardaki Atatürk'ün resmine dikmişlerdi.

"Pulların üstündeki resim pek benzemiyor."

"Lan sen hiç Atatürk'ü gördün mü ki?"

"Ne malum, pullar Rusya'da basılmış olamaz mı?"

Sesler yavaş yavaş kesiliyor, mektuplarını alanlar bir köşeye çekilip okumaya çalışıyorlardı.

15 kişi kadar kalmıştık ismi okunmayanlar. Baştercümanın dudaklarına bakmaktan gözlerim şaşmış olacaktı, fakat ismimi bir türlü okumuyordu. 8-10 mektup kalınca

bana mektup gelmediğine hükmettim ve ben de bir kenara çekildim, fakat diğerlerinden farklı, eli boş olarak.

"Evet, evet bana mektup yok! Beni unutmuşlar, ya da öldü bildikleri için bana göndermediler."

Türlü düşünceler içinde gözlerimden yaşların aktığını, tuzlu sular dudaklarıma değince anladım. Üzerimdeki Kızılların verdiği kışlık elbise de, gözyaşlarımla sulanmaya başlamıştı. Etrafıma bakıyor, mektuplarını okuyan arkadaşları görünce daha da fena oluyordum. Doğup büyüdüğüm ve Ege'üü bir incisi olan İzmir, Karşıyaka'nın hayali gözümün önüne geliverdi. Ondan sonra annem, yakınlarım, dostlar... Deli olmak işten değildi. Gözlerim Kızılların vermiş olduğu esir elbisesine takıldıkça üzüntüm artıyordu. Esirliğin vermiş olduğu tarif edilmez ümitsizlikle, hayatın beklentisi olmayan, dünya ile hiçbir alakası kalmayan insanlardık esir kampında. Oturduğum yerde bir taraftan gözlerimden akan yaşları silerken, aklımdan binbir şey de geçiyordu.

Birisinin omzumu dürtmesiyle kendime geldim.

"Gidip mektubunu alsana!"

Benimle dalga mı geçiyor diye arkadaşın yüzüne baktım.

"Doğru mu söylüyorsun, yoksa dalga mı geçiyorsun?"

"Ne münasebet hemşerim! Doğru söylüyorum."

"Peki nerede?"

"Büyük gâvurda!"

O an baştercümana baktım.

"Faruk Pekerol!" diye son bir kere daha bağırmıştı.

Yaşlı gözlerimle zarfın üzerine baktım kimden gönderildiğini anlamak için, sonra üçe katlamış olan mektubu çı-

kardım zarftan. Yeşil mürekkeple yazılmıştı. Hem yazıdan hem de yeşil mürekkepten, kimden gönderildiğini anlamıştım. Ortanca ağabeyim Cavit hep yeşille yazardı. Üç adet de resim vardı, hasretini çektiğim insanların. Kore'ye gönüllü gelirken ne anneme ne de kardeşlerime haber vermemiştim ve onlar da uzun zaman merakta kalmışlardı. Sonra birliğimden Kore'ye gitmiş olduğumu öğrenmişlerdi. Annemin, ablamın, eniştemin, yeğenlerim Fuat ile Selma'nın resimleri vardı. Mektubu okurken, durup resimleri öpüyor, sonra tekrar devam ediyordum okumaya. İkinci mektup da dayımdandı.

Benim önce öldüğüm haberini almışlar Ankara'dan. Sonra esir düşüğüm haberi gelmiş.

Mektupların Çinlilerin bir oyunu olmayıp gerçek olduğuna inanmıştık. Fakat yine de onlar hakkında öyle kötü düşündük diye hiçbirimiz üzülmemiştik.

Yalu Nehri'nin bir kolu kampın ucuna kadar dayanıyor-du. Bir takım yük taşıyan Kızıl Çin yelkenlilerinin kampın yakınına kadar geldiğini, angarya çanı çalıp içtima yaptığımızda görmüştük.

Teknelerin yanına gittik. Kızıl komutan kayıklardan birini gösterip, bunu boşalttıktan sonra paydos demişti. Bugün ucuz kurtulacağız diyerek, o hızla yükleri taşıdık. Fakat Çinli komutan sözünde durup paydos ettirmedi. Yemek saati yaklaştığı için karnımız da acıkmıştı.

"Bunları da boşaltacaksınız!" diye emir vererek başka iki tekneyi daha gösterdi.

Gösterdiği teknelerin içindeki çuvallarda süpürge tohumları vardı ve her biri en aşağı 70-80 kiloydu. Bunların 600-700 metre uzaklıkta olan Korelilerin sinemasının yakınındaki depoya taşınması gerekiyordu. Depo ise 50-60 metre yükseklikteki bir tepe üzerindeydi. Kızıl takım ko-

mutanlarının tehdit, küfürleri arasında onları da taşıdık. Fakat canımız burnumuza gelmişti. Yemek zamanını da geçirmiştik.

Kızıl komutan, bir yelkenliyi daha gösterip, "Bu da boşaldıktan sonra paydos olup yemeğe gidilecek," dedi.

Hepimiz bitap bir haldeydik ve karnımız da açlıktan ağlayıp duruyordu. Açıkçası adım atacak halimiz yoktu. Yerimizden kıpırdamadık.

Çinli takım komutanları, son kayığı da boşaltmamızda küfür ve tehditlerle ısrar ediyorlardı.

Ancak biz de çileden çıkmıştık. Verecekleri her cezayı göze almıştık, kararlıydık. Bunu Çinlilere de söyledik.

Kızıl bölük komutanı, adeta delirmişti, yerinde tepinip duruyor ve takım komutanlarına bağırarak bir şeyler söylüyordu. Bize bu kayık boşaltılmadıkça bir lokma dahi yemek verilmeyeceğini söyledi.

Aramızdaki disiplin ve bağlılığı bu yemek tehdidi ile çözebileceğini düşünmüştü Kızıl komutan. Tabii yanıldığını anlayacaktı.

Arkadaşlardan bazıları söylenmeye başladı.

"Verdiğiniz bir maşrapa süpürge tohumu değil mi? Onu da vermeyin."

"Bir gün yemezsek ölmeyiz."

"Bize verecekleriniz de sizin olsun! Doya doya yiyin."

Bu çıkışlar karşısında Çinli komutan tam anlamıyla delirmişti. Avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı:

"Çifan miyo! Lodum miyo, çifan miyo!"

"Tamam tamam!" dedik biz de. "Anladık, çalışmak yok, yemek yok."

Artık iş çığrından çıkmıştı. Bölük komutanı yanındakilere bir şeyler mırıldanmış ve onlar da ânında uygulamaya geçmişlerdi.

Tekme yumruk, dipçiklerle bize giriştiler. Fakat arkadaşlar da zaten böyle bir durumu yaratmak için Kızılları kışkırtmış, dallarına basmışlardı. İşin nereye varacağını düşünmeden arkadaşlar da, kendilerini korumak için yumruk, tekme, bazıları da ellerine geçirdikleri odun parçası ile karşılık vermeye başladılar.

Ben, "Bu durumu ilerde iyice hatırlayıp yazmam için kenardan kavgayı seyretmem gerekiyor," diyecek oldum ama Çinli muhafız herhalde içinden, "Ne saçmalıyor bu!" diye düşündü ve yumruğu suratıma yapıştırdı.

Kavga iyice kızışmıştı. Kızıllar böyle bir karşılık beklemedikleri için şaşırılmışlar, belki de olayı bu boyuta taşıdıkları için pişman olmuşlardı.

Biz de sanki bize çektirdikleri için intikam almak istercesine kavgayı sürdürüyorduk. Kızıllarla kavga ettiğimizi gören diğer esirler kendi bölük mantıklarından merak ve heyecanla bizleri seyrediyorlardı. Kızıllar işin kötüye gittiğini fark etmiş ve belki de durumun isyana dönüşeceğini düşünerek ellerindeki silahları kullanmaya karar vermişlerdi. Tüfeklerle havaya ve ayaklarımıza doğru ateş etmeye başladılar. Durumu gören nizamiye nöbetçileri de kavgayı yatıştırmak için, bulundukları yerden havaya ateş etmeye başlamışlardı. Kavga sonunda bitti. İki taraftan da hafif yaralanaular olmuştu.

Barakalarımıza döndükten kısa bir süre sonra yemek çanı çaldı. Fakat yemek almaya giden olmamıştı. Çan sürekli çalıyor fakat bizden yemek almaya giden çıkmıyordu. Öğlen yemeğini almadığımız gibi, akşam da almadık. Uzun zamandır üç öğün yemek veriyorlardı.

Ertesi gün, yemeğe, derse, angaryalara da gitmedik. Durum kamplar umum komutanı olan generale aktarılmış olmalı ki, general bölüğe gelip konuşma yaptı nasihatler verdi.

Generale, bölük komutanı ile 3. Takım komutanının değiştirilmesini, aksi halde yemekleri dökeceğimizi, derse ve angaryalara gitmeyeceğimizi söyledik.

Ertesi günü Kızıl bölük komutanı ile 3. Takım komutanı alınmış, yerine başkaları atanmıştı.

Patlayan sağ orta kulak zarımın intikamını bölük komutanından almıştım. Ayrıca Yakup Başgedikli'nin de intikamını almıştık. Çünkü epey aylar önce, bu Kızıl komutan Yakup Başgedikliyi tekme tokat dövmüştü. Gözü dönen başgedikli adamın üzerine yürürken hemen arkadaşlar tarafından engellenmişti. Çünkü Kızıl komutanı orada iyice benzetecekti fakat ondan sonra da alacağı ceza çok ağır olacaktı, belki de hayatına mal olacaktı.

Yapmış olduğumuz kavgadan sonra kızılların baskısı azalmış, olay çıkarmamamız için adeta alttan alır olmuşlardı. Ancak kızıl ruhlu menfaatperest iki ispiyoncu faaliyetlerine devam ediyorlardı. Fakat eskisine nispeten pek başarılı olamıyorlardı. Bizlerin arasındaki disiplin, bağlılık da ilk günlerdeki gibi tekrar kuvvetlenmişti.

Kızılların aleyhine konuşup herhangi bir suç işlediğimizde, bölük komutanına götürülüp sorgudan sonra ceza veya angaryaya koşulorduk. Onların disiplinlerine riayet ederdik. Ancak içimizden birine aşırı derecede fena muameleye kalkıştıkları zaman bizim bölük o gün Kızıl komutanın binasının önünde toplanır ve derslere işe gitmeyeceğimizi söylerdik. Olay çıkmaması için de arkadaşı serbest bırakırlardı.

Kampımızdaki Kızıl disiplin kavga olayından sonra, bizlerden ziyade beyaz ve siyah Amerikalılara, İngilizlere

ve Filistinlilere etkili olmuştu. Kampımızdaki dost esirler, bizlerin yaratmış olduğu bağlılığa ve disipline hep gıpta etmişlerdi.

Şubat ayında gelen postadan bir-iki ay kadar sonra bir posta daha geldi. Bu defa ilkin nazaran daha azdı. Bazı arkadaşlar gelen mektuplarına cevap yazmamışlardı. Kızılar, gelen mektuplara hepimiz cevap yazarsak bize o günden itibaren her gün pirinç, tütün, sigara için kâğıt, tuz verileceğini, süpürge tohumuna yağ konacağı vaadinde bulunmuştu. Mektuplarımızı bir şekilde propaganda vesilesi olarak kullanacaklarını anlamıştık. Ayrıca söyledikleri malzemeler ellerinde olsa bize zaten verecekleri için, onların vaatlerine kanmadık. Mektup yazmayan arkadaşlar sorguya götürüyorlardı. Gerçi eskisi kadar bize dış geçiremiyorlardı. Yine de sorgu arkadaşların aleyhlerine oluyordu. Kızıl komutanın yanına girenden şüpheleniyor, hakkında türlü dedikodular üretiliyordu. Çinliler aramıza nifak sokmayı iyi beceriyorlardı. Hastaneye giderken arkadaşlar görüp yanlış anlar diye, komutanın binasının önünden geçmeye çekiniyorduk.

Hastane esir olduğumdan 1.5 sene kadar sonra kurulmuştu. Kurulmasının nedeni de sulh olacağı haberleriydi. Dünyaya iyi bir görüntü vermek için hastaneyi kurmuşlar ve o güne kadar ihmal ettikleri yaralı ve hastalarla güya ilgilenmeye başlamışlardı. Hastaneye giden bir hastaya genelde hastalığı ne olursa olsun, beyaz bir toz veya üç tek beyaz hap verip başlarından savarlardı. İlaçlar hiç değişmedi. Göz ağrısı için pansuman, diş ağrısına azıcık bir pamuğa damlatılan tentürdiyotla işi bitiriyorlardı. Kızıl doktor gelenin şikâyetini sorduktan sonra kanaat getirirse muayene edip her zaman masasında duran tıp kitabına bakarak teşhis koymaya çalışırdı. Ancak ilaçlar genellikle hiç değişmezdi.

Yine de kampa ilk geldiğimiz zamanlarda, yaralıları ve

hastalara sonradan gösterdikleri ilgiyi gösterecekler, bir avuç süpürge tohumu, bir-iki teneke su daha fazla verseler, yattığımız yıkık harabelerde kışın geceleri soğuktan korunmak için imkân tanısalar, ölen binlerce esirden birçoğu kurtulabilirdi. Süpürge tohumunun içine atacıkları bir kepçe yağ, verecekleri mercimek tanesi kadar kaya tuzu bile pek çok ölümü engelleyebilecekti. Bunları temin etmedikleri gibi ilk günler dondurucu soğukta, yaralı, hasta demeden ağır işlerde çalıştırmaları, zalim davranışlarda bulunmaları elbette unutulmayacaktı.

Gerçi Çinlilere fazla haksızlık da etmemek gerekiyordu. Hastalanan kendi askerlerine de aynı ilaçlarını veriyorlardı. Fakir ülke, kendi insanını da besleyemiyor, hastasına bakamıyordu.

Elbette uzun yıllar Çin'i sömüren İngiltere'nin, Japonya'nın, ülkenin bu durumda olmasında payı yok muydu? Afyoncu, esrarıcı dediğimiz Çin insanının bu hale gelmesinde, daha 1800'lerde Hindistan üzerinden yapıldı afyon kaçakçılığını engellemek isteyen Çin'e, bu gelirden mahrum kalmamak için savaş açan İngiltere'nin suçu yok muydu?

Üçüncü postadan sonra evlerine mektup yazmayan arkadaşlar da dayanamayıp mektup yazmaya başlamışlardı. Dördüncü posta ile gelen mektuplar öncekilere göre azalmıştı. Bunun sebebini sonradan öğrenmiştik. Bir kısmımız gönderdiğimiz mektuplarda Kızılların bizlere nasıl muamele ettiğini, kamp hayatına ait bilgileri yazıp resmen hıyarlık etmiştik. Buna ben de dahildim. Tabii bu mektupların gönderilmediğini de, bizleri teker teker sorguya çağırdıklarında öğrenmiştim. Ceza olarak fazladan nöbet ve angarya işler yüklenince, hıyarlığımıza daha da kızmıştım.

Adamlar elbette haklıydı.

Mektupta, "Biz Türklerden başka kampımızda dost ülkelerin esirleri de bulunuyor. Bunların arasından 2500 kişi, hastalıktan, açlıktan, pislikten, gıdasızlıktan, ağır işlere dayanamamaktan öldü..." demiş ve devam etmişim: "Bir Amerikalıyı dinimize çevirdik, adamı Müslüman yaptık. Birkaç kişiyi daha yapacağız muhtemelen. Namaz kılarken Çinli nöbetçiler arkadaşlarımızı taşıyorlar, namaz kılma-larına engel olmaya çalışıyorlar. Takım komutanları na-maz kılarken kaldırıp çalışmaya götürmek istiyorlar. Resim gönderme imkânım yok. Göndersem bile buradaki duru-mumuzu resimden anlayamazsınız. Benden de ümidinizi kesin."

Eh! Böyle bir mektubun gönderilmesine ben de izin ver-mezdim doğrusu.

İkinci sene sonunda sulh ümitleri tekrar yeşermiştii içi-mizde. Hepimiz sevinçten uçuyorduk. Anlaşılan Çinliler kanatlanıp uçmamızı engellemek için, bizleri daha fazla çalıştırmaya başladılar. Kampımızdaki enkazları, yıkık bi-naları temizletip, yerlerini tesviye ettirip yeni binalar yap-tırmak istemişlerdi.

"Sizlere bu işleri neden yaptırıyoruz biliyor musunuz? Dostlarınız Amerikan pilotları bu binaları yıktıkları için yaptırıyoruz. Aslında sizleri düşündüğümüz için binaları yaptırıyoruz. Buraya sinema, kütüphane yapacağız. Siz hem iyi vakit geçireceksiniz, hem de bilgi edineceksiniz. Sizler buradan gittikten sonra biz de bu binaları dostlarımız olan Korelilere teslim edeceğiz."

Bizleri çalıştırmak için mazerete ihtiyaçları elbette yok-tu. Ayrıca onların ne filmleri seyretilir, ne de kitapları oku-nurdu. Bizleri makine gibi çalıştırmaya başladılar. Sanki zamana karşı yarışıyorlardı.

Bizim esir bölümünün 60-70 metre yakınında bir baca-

sıyla, duvarı ayakta kalmış fabrika yıkıntısı vardı. Burası bir zamanlar Kuzey Kore'ye önemli gelir kaynağı sağlayan ipekli kumaş fabrikasıymış. Oraya da el attık.

Esir kampımızın bulunduğu Pyogtong şehrindeki hü-kümet binası, askeri kışla, işyerleri, kısaca şehir, Amerikan tayyareler tarafından iyice bombardıman edilmiş, şehirde çok az bina ayakta kalmıştı. Esir kaldığımız süre zarfında şehrin yeniden inşasına oldukça katkımız olmuştu. Yalnız bina değil, yollar da yapmıştık.

Harbin sebep olduğu tahribat için "bu şehir oldukça gü-zel bir örnekti.

İnşaat işleri hızlandığı zamanlar sabahları saat 05:30'da kalkıyorduk. 06:00'da yemekten sonra hemen işe koyu-luyorduk. Öğle yemeği molası 12:00'deydi. Saat 13:00'ten 18:00-19:00'a kadar durup dinlenmeden çalıştırıyorlardı. Akşamları yattığımız kuru tahta ya da beton üzerinde sağa sola dönemez, sabahı zor ederdik.

Geçen iki seneyi, inşaat, odun, taş taşıma, hela temizliği, dersler, imtihanlar, şarkılarla hareketli bir şekilde geçirmiş-tik. Tabii bu arada tepelere gömmek için taşıdığımız diğer bölüklerdeki ölüleri de unutmamak gerekiyordu.

Bir gün siyah Amerikalıların bölümünün birkaç met-re ötesine yıldırım düşmüş ve aksi tesadüf, orada dolaşan Amerikalı esiri de adeta küle çevirmişti. Hepimiz üzölmüş-rük.

Sulh olacak diye beklerken işler yine değişmiş, ümitleri-miz de sönmüştü. Neler olduğunu bilmiyorduk. Mukadde-rata boyun eğmekten başka çaremiz yoktu.

O günlerdeydi yanılmıyorsam, iki Amerikan jeti çok alçaktan geçip gitmişti. Beş-on dakika kadar sonra da düşman tayyareleri göğü adeta parsellercesine kaplamıştı.

Amerikan tayyareleri kampın üzerinden arada bir geçiyordu. Bazen de Rus uçakları ile çatışmaya girdiklerini de görüyorduk. Tayyareler bazen kampın çevresini de bombalıyorlardı. Bu durum bizim için de tehlike yaratıyordu. Amerikan tayyarelerinin kampı bombalamayacaklarını düşünerek Çinlilerin yelkenlilerle getirdikleri askeri malzemeleri kampın içine taşıdıkları da oluyordu.

Kampımızda her Türk'ün samimi olduğu bir Amerikalı, Filipinli arkadaşı vardı. Bazıları kan kardeş olmuşlardı. Amerikalılarla daha çok anlaşıyorduk. İngilizlerden hoşlanmazdık. Onlar da bizi sevmezdi. İzmirli Fethi Çakıcı, Amerikalı Preston ile, İzmir'in Tire kazasından Cavit Kepkebir Cani ile, yine İzmirli Ali İhsan Güven de Hoffman ile kan kardeş olmuşlardı. Ben gedikli Cooper Cook ile samimiydim. Bir de Avraham isimli Amerikalı ile iyi görüşürdük. Arkadaşlar kolaylık olsun diye onu İbrahim diye çağırırlardı. Tek Yunanlı esir Antonin'in çat pat Türkçesi vardı. Bütün arkadaşlar onu severdi.

Azıcık Türkçesi ile tercümanlık yapan Vaniya isimli Çinlinin ifadesine göre, bölük ve takım komutanlarına, üst makamlar, propaganda çalışmalarının en çok Türklerin üzerine yapmalarını istemişler. 10 tane Amerikalı veya Filipinliyi Komünist yapacağınıza bir Türk'ü yaparsanız bizler için daha iyi olur ve sizleri mükâfatlandırırız demişler. Bunu Vaniya'dan duymuştum. Doğru mu yalan mı söylüyordu bilememiştim.

Dersler tamamen kalkmıştı diye duyduk. Duyduk ama, bu o kadar sevindirici bir haberdir ki pek inanmadık. Dersleri yalnız bize yapmazlardı. Pyogtong şehrindeki Çinli askerler, Kuzey Koreli asker ve sivilleri de her gün derse girerlerdi. Onların dersleri devam ediyordu.

Bizlerin dersleri kalkmıştı ama, Kızıl Çin Marşı eşliğinde talimler, taş odun taşıma, inşaat işleri devam ediyordu.

"Faruk!" dedi bir gün arkadaşın biri, inşaat çalışmaları sırasında. "Sen şehirliydin değil mi?"

"Öyle," diye cevap vermiştim.

"Senin bir mesleğin var mıydı?"

"Ne mesleğim olacakmış ki?"

"Bak gördün mü, esaret sana bir meslek kazandırdı. Sen artık şehirde iyi müteahhitlik yaparsın."

Çok gülmüştüm.

Kamptaki esaretin yirmi dördüncü ayındaydım. Karabatak gibi bir görünüş bir kaybolan sulh haberleri tekrar ortada dolaşmaya çalışmıştı. Bu sefer daha ciddi gibiydi. Sevincimizden, Kızılların vermiş olduğu ceketleri, şapkaları yerden yere vurup birbirimizle de tekme tokat eşek şakaları yapmaktan kendimizi alamamıştık. Mütarekenin imzalanıp buradan gideceğimiz günü ipe çekmeye başlamıştık. Angarya işler artmış olmasına rağmen, işin ağırlığını o sevinçle hissetmeden yapıyorduk.

Meşum çanın çalmasıyla sabah ıktimasına çıkmıştık. O gün Kızıl komutanın ağzından ballar akıyordu.

"Artık günleriniz kısaldı. Başlamış olduğunuz kütüphane binasını bir an önce bitirseniz, orada kitap okuyarak vakit geçirebilirsiniz."

Çalışmaktan artık usanmış olan arkadaşlar, "Biz kütüphane falan istemiyoruz!" diye bağırdılar.

"İyi de siz yapmazsanız biz kime yaptıracağız? Hem Kuzey Korelilere söz vermiştik!"

O gün bizi şaşırtan bir şeyi ağzından kaçırdı. Kütüphane binasının planını bizim 2'nolu kızıl, Ş.B.'nin çizmiş olduğunu öğrendik. İşin garip tarafı da bunun 241. P. Alayı karargâh binasının aynısı olmasıydı.

İki buçuk yıllık esaret döneminde yaşananları olabildiğince aktarmaya çalışırken, bazı olayların tarihlerini karıştırıyor, ya da tam hatırlayamıyordum. Kampımızın üç-dört kilometre güneyinde semalarda tayyarelerin savaştığı gün de karıştırdıklarından biriydi.

Kamp dahilindeki çalıştığımız bir gündü. Çin uçaklarının semayı kapladığını gördük. Arkasından makineli tüfeklerin ölüm saçan sesleri duyuldu. Kamptaki bütün esirler binaların üstüne, binaların arkasındaki alçak tepelere koşuştuk. Çinli askerler de neler olduğunu görmek için bizim gibi çırpınıyorlardı. Sayısını tam bilmiyorum ama, en az altmış-yetmiş düşman tayyaresi, sekiz-on Amerikan jetiyle havada kapışmış kıyasıya dövüşüyorlardı. Bir aralık asgari on beş düşman jetinin bir Amerikan tayyaresinin peşine düştüğünü gördük. Seri hareketlerle düşman tayyarelerinden kurtulmayı başarmıştı. Epey düşman jetinin kışından dumanlar çıkararak yere doğru süzülmesini gördük. Düştükleri yerden dumanlar çıkıyordu. Sonunda Amerikan tayyareleri gözden kayboldular, biri hariç. Her nasılsa jet öldürücü bir mermi yarası almış ve yere doğru çakılmak üzereydi. Pilotun paraşütle atladığını gördük. Paraşütle atlayan pilotu makineliyle taradılar.

Birkaç gün sonra, paraşütle atlayan pilotun Amerikalı bir binbaşı olduğunu ve ayağından aldığı mermiler yüzünden ayağını kesmek zorunda kaldıklarını öğrenmiştik.

Kore Harbi'nin ilk başlarında esir düşen, 60-65 yaşlarında Frank Noel isimli harp muhabiri de bizim kamptaydı. Hepimize karşı güler yüzlü olan bu şahıs, Kızılların elinden kurtulup hürriyete kavuşacağımızı söyler, bizlere moral verirdi. Bir baba gibi onu sever, bizim bölüme geleceği günü dört gözle beklerdik. Muhabir olduğun için Kızıllar onu zaman zaman, bilmediğimiz yerlere, diğer esir kamplarına götürürlerdi. Bir seferinde getirdiği habere çok şa-

şırmıştık. Tayyareler askeri malzeme sevk edilmesine mani olmak için Sinanco tren istasyonunu bombalarken Çinliler bir tayyareyi düşürmüşler ve bunların pilotlarını da yanımızdaki subay kampına getirmişler. Ayrıca Kaesong'da delegelerin sulh için masaya oturduklarını duyması bizi yine heyecanlandırmıştı. Ancak harbin ilk zamanlarında esir düşen Amerikalı General Dean'ın Pyongyang'da yeraltı mahzenlerin birinde hapis edildiği bizleri çok kızdırmıştı. Generalin bulunduğu yerden çıkarılarak subay kampına getirilmesi istenmişti. Kızıllar ise böyle bir generalin olmadığını söyleyerek inkâr etmişlerdi.

5 nolu kampta dost esirlere de bir haksızlık yapıldığı zaman bizler onların haklarını aramak için grev yapar ve iktimaa çıkmaz, işe gitmez protesto ederdik. Bu general konusunda da öyle oldu. O günkü iktimada Kızıllar, mevzi kazılacağını söylemişlerdi. Bölük iş yapmayacağını söyleyerek generalin subay kampına getirilmesini istemiş ve iktimadan ayrılmıştık. Amerikalı ve Filipinliler de bizleri görüp onlar da iktimai terk etmişlerdi. İngilizler ise bu protestoya katılmamışlardı. Aradan birkaç gün geçmişti ki yine iktima olduk. O günden beri derslere dahi doğru dürüst girmiyorduk. İktimaa belki general hakkında bir bilgi verirler diye çıkmıştık. General hakkında değil fakat derslerin tamamen kaldırıldığı haberini vermişlerdi. Fakat angaryalar devam ediyordu.

Bir süre sonra General Dean'ın subay kampına getirildiği haberini de verdiler.

24. Tümen Komutanı Tümgeneral William Dean, 27 Ağustos 1950'de Kuzey Koreliler tarafından esir alınmıştı. K. Koreliler onun esir alındığını saklamışlardı. Aralık 1951'de genera-

lin esir olduğu haberi sızınca kadar durumu bilinmiyordu. Esareti sırasında pek çok meşakkate ve hastalığa katlanmıştı. Kırık olan omzuna gerekli tıbbi müdahale yapılmamıştı.

Eylül 1953'de esir mübadelesinde bırakıldığında 54 yaşındaydı fakat 10 yıl daha yaşlı gösteriyordu.

Hürriyete kavuşacağımız gün gelip çatmıyordu. Esir düştüğüm ilk günden bugüne kadar hep hürriyet gününü sabırsızlıkla beklemiştim. Yazın bunaltıcı sıcak altında, kışın dondurucu soğukta, kızıkların ağır ve öldürücü işlerinde çalışmış, hakaret, dayak her şeye boyun eğmiş, arkadaşların birbirine bağlılığı, yardımları sayesinde mukavemet edebilmiştik.

Mevsim ilkbahardı, nisanın ilk haftası içindeydik ama zorlukla çıktığımız tepeler hâlâ karla kaplıydı. Yalu Nehri'nin üzerinde buz tabakaları yüzmeye devam ediyordu. Kışın yapılan işlerden en çok yıldıığımız muntika temizliğini henüz bitirmemiştik. Her saat başı etraftaki kaim buzları kırıp çevreyi temizlerdik. Pazar günüydü ve öğle yemeğine bir saat kadar vardı, hoparlörden, "Attention please, attention please!" diye İngilizce anonsu duyduğumuzda. Bütünü esir bölükleri ellerindeki kazma kürekleri bırakıp dinlemeye başladı. Kulaklar ve gözlerimizi hoparlöre dikmiş, kaz gibi hiçbir şey anlamadan öylece bakıyorduk. O sırada gözlerimiz Amerikalı ve İngilizlere kaydı. Birbirleriyle el şakasına başlamışlar ve heyecanla konuşuyorlardı. Onlardan beklenmeyecek davranışlardı. İyice meraklanmıştık ve Türkçe yapılacak anonsu bekliyorduk. Baştercüman veya Jan Andoranikyon'un sesini duymak için sabırsızlanıyorduk. Jan, Alay Komutanı Celal Dora'nın tercümanıydı

ve o da Kızıkların eline esir düşmüştü.

Sonunda biz de diğer esir bölükleri heyecanlandıran haberi öğrenebilmiştik.

Hasta ve yaralı esirler durumlarına göre, gruplar halinde, kamplardan mübadele yerine götürüleceklerdi. İlk parti, 12 Nisan 1953 günüydü, sonra 18 Nisan ve 20 Nisan günleri de diğerleri gidecekti. Bu haber bizlerin de yakında kurtulacağının müjdesiydi. Gâvurların birbirleriyle yaptığı eşek şakalarının sebebinin anlamıştık. Biz onlardan aşağı kalamazdık tabii. Fakat o gün şaka olarak gelen tokatla sağ kulağımı da kaybedebilirdim. Bütün kamp şarkılardan inliyordu. Diğer esir bölüklerin şarkılarıyla bizimkiler birbirine karışmıştı.

Mübadele, 38. paralelde bulunan Kaesong'un takriben 10 kilometre kadar güneyindeki Panmuujon denen yerde olacaktı.

Mütareke görüşmeleri

22 Ağustos 1951'de mütareke görüşmelerinin kesilmesiyle çıkan buhranlı dönemde, General Van Fleet merkezin doğusunda sınırlı hedef saldırıları başlatmıştı. Yeni hedef Kansas hattının beş ile yedi mil kuzeyiydi. 12 Ekim'de yeni hatta ulaşılmıştı.

Bu askeri başarının etkisiyle 25 Ekim'de Kaesong'un yedi mil güneydoğusunda ufak bir yerleşim yeri olan Panmunjon'da görüşmeler tekrar başladı. Kasım 27'de delegelerin mevcut hatlar üzerinden mütareke yapılması konusunda anlaşmalarla mütareke ümitleri yeşermişti.

Ancak esir mübadelesinin de içinde olduğu bazı ihtilafli konuların, otuz gün içinde anlaşmaya varılması şartı yerine getirilemediği için, mütareke engellenmişti.

BM delegasyonunun, Birleşmiş Milletler'in 1949 Cenevre Konvansiyonu'nun, isteyen esirlerin kendi vatanına dönmeyebileceği hükmüne göre, iki taraftaki esirlere tercih hakkı tanınması önerisi, Ocak 1952'de tartışmayı artırmıştı.

1952 Mart'ında, Panmunjon'daki BM delegeleri, Pusan'da ve Koje-do Adası'nda bulunan savaş esirlerinin büyük bir kısmının vatanlarına dönmek istemediğini açığa vurmak zorunda kaldılar. K. Kore ve Çin delegeleri de dönmek istemeyenlerin saptanmasını istediler.

Birleşmiş Milletler'in çıkardığı rakamlar göre, BM kuvvetlerinin elinde bulunan bütün savaş esirlerinin, takriben 70.000 kişinin ve enterne edilen sivillerin ancak %50'sinin kendi arzularıyla Kuzey Kore'ye ve Çin'e dönebileceği anlaşılmıştı.

Bu komünizme indirilmiş büyük bir darbeydi ve çok iyi propaganda nedeniyd.

25 Nisan 1952 günü Komünist delegeler hiddetle toplantıyı terk ettiler. Görüşmeler ise Mayıs 1952'de, esirlerin vatanlarına dönme konusunda kilitlenmişti.

Bu arada General Ridgway'in NATO'nun Avrupa Kuvvetleri Komutanlığı'na getirilmesiyle yerine, General Mark W. Clark atanmıştı. 1952 Kasım'ında da ABD'de yapılan seçimler sonucunda Dwight D. Eisenhower Başkan seçilmişti. Eisenhower seçim kampanyası sırasında, seçildiği takdirde Kore Savaşı'nı hemen sonuçlandıracağı sözünü vermişti. Gerçekten de seçildikten sonra aralık ayında Kore'yi ziyaret etti. Kısa sürede yeni Başkan'ın da, Truman gibi onurlu bir mütareke aradığı belli olmuştu.

Bu durum ise, Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin 1953 yılının

da Kore kışına katlanmak zorunda kalacaklarının işaretiydi.

General Clark Şubat 1953'te, düşman komutanına hasta ve yaralı esirlerin mübadelesini teklif etmişti. Cevabı, mart ayı sonunda Sovyet lideri Josef Stalin'in ölümünden üç hafta sonra geldi. Düşmanın mütareke delegasyonu, General Clark'ın önerisini olumlu karşılamakla kalmamış, bu durumun bütün savaş esirleri sorununa çözüm getirebileceğini de belirtmişlerdi.

08 Nisan 1953'te memleketine dönmek istemeyen tutsakların geri verilmesi sorununda anlaşmaya varıldığı açıklanınca harbin birkaç gün içinde sona erebileceği ihtimali artmıştı.

Mütareke görüşmeleri Nisan 1953 ayında tekrar başlamış, aynı ay içinde yaralı ve hasta esirlerin değişimi gerçekleştirilmişti.

20 Nisan – 03 Mayıs 1953 tarihleri arasında BM komutanlığı 5.194 Kuzey Koreli ve 1.030 Çinli askerin yanında 446 sivil tutukluyu iade etmiş, karşılığında, Komünistlerden 684 yaralı ve hasta esiri almıştı.

Haziran ayında da esirlerin kendi vatanlarına gönderilmesi konusunda anlaşmaya varılmıştı.

Ancak daha akacak kan vardı.

Hasta ve yaralı esirlerin gönderilmesinden sonra sıranın bize geleceği coşkusu, kısa zamanda yerini kuşkuyla bıraktı.

"Ya bizi kandırıyorlarsa!"

"Evet, evet, ben de inanmıyorum bu Kızıllara."

"Bu yaralıları götürüp başka yere koyacaklar bizi de, sulh geliyor bahanesiyle daha fazla çalıştıracaklar."

"Ben zaten baştan inanmamıştım."

"Bu mutlaka Kızılların bir oyunu!"

"Ne oyunu?"

"Ne bileyim ben, oyun işte..."

Herkes çeşitli fikirler ortaya atıp birbirinin aklını karıştırıyordu. Fikir de değil, abuk sabuk konuşmaydı aslında.

12 Nisan 1953 Pazar günü gelip çatmıştı. Sabahleyin içtimada ilk mübadele olacak hasta ve yaralı arkadaşların isimleri okundu. İsmi okunanlar emir gereği Kızıl komutanın odasına gittiler, bir müddet orada kaldıktan sonra barakaya geldiler. Meşum ölüm kampından ebedi olarak çıkıp hürriyete kavuşacaklardı. Gidecek olanlar bütün bölüktekilerle öpüşüp kucaklaştılar. Veda merasimi bir saat sürdü. Ben de dahil ağlayanlar çoğunlukta idi. Ancak, arkadaşlar kurtuldu diye mi, yoksa ben orada kaldım diye mi, ağladığıma hiçbir zaman emin olamadım.

Beş arkadaşı gidecek olanlar. Davut Acar, Halit Küçük, Arif Akınç, İbrahim Yavaş ve Kadir isimindeki arkadaş. Cemselere binmek üzere Pyogtong şehrine doğru yürüdüler.

Dua eden arkadaşların seslerini duymamak mümkün değildi.

"Yarabbim! Ne olur bu meşum, pis ölüm kampından cümlemizi kurtar."

"Bu mesut günü bizlere görmeyi nasip et Allahım."

"Yeter artık yarabbim, nedir bu Kızılların elinden çektiklerimiz."

"Bizlere acı, bizlerin gençliğini bu pis Kızılların meşum ve ölüm kampında tüketme."

Üç gün sonra ikinci grup ayrıldı, on kişiydi gidenler.

Gidenler geri dönmeyince en kötümser olanımız dahi artık sulh olacağına inanmıştı.

O günlerde Çinliler yeni bir propaganda faaliyetine giriştiler.

"Amerikalılar tayıyarelerle cephe savaşan askerlerin üzerine mikrop bombası atmaktaymışlar. Hatta yalnız askerlere değil, Çin'deki bazı kasaba ve köylere dahi atmışlar. Bununla ilgili çekilmiş resimleri, gazetede çıkan haberleri gösterdiler. Bu konuda kamptaki pek çok kişiyi Kızıl komutan odasına çağırıp inandırmaya çalışmıştı. Ben de bundan nasibimi almıştım.

Kızıl takım komutanı bakteri konusu için beni komutanın odasına götürdüğünde, komutanın ayağında sarı körüklü çizme, elinde de karnı vardı. Tatar tercüman da odadaydı. Hepsi güler yüzlüydü ve onları ilk defa o şekilde görüyordum. Sigara da ikram ettiklerinde kafam iyice karışmıştı. 25 aydır ilk defa sigara yakıp dumanı ciğerlerime çekince, kafam bu defa da dönmeye başlamıştı.

Kızıl komutan bir-iki gün önce içtimada okumuş olduklarını, şimdi yavaş yavaş gayet kibar bir şekilde tekrarlıyordu.

"Amerikalılar tayıyarelerden cephe gerilerine, esir kamplarına, hastalık saçan bombalar attılar. Kuzey Korelilerin hepsi hasta ve perişan durumdalar. Mançurya'nın ve Çin'in bazı yerlerine, hatta Pekin'e bile bu bakteri bombalarını attılar. Bu bombaları atacak tayıyarelerin pek çoğunu bizim cesur ve kahraman pilotlarımız engelledi."

Çinli komutan konuştu da konuştu, sonra muhtelif resimler gösterdi, bomba nedeniyle hastalanmış insanlarmış.

"Eee Faruk!" dedi sonunda. "Bunlar hakkında ne düşü-

nüyorsun?"

Ben de bunların yalan olduğunu, bombaların Rusya'da imal edilip üzerlerine de USA yazılabileceğini anlatıp durdum.

Sonunda Kızıl komutanın suratını morartmış, sinirlendirmiştim. Dar odanın içinde sert adımlarla yürümeye çalışıp kamçısını da çizmesine vuruyordu. Küfürler etmeye başladı, ama artık alışmıştık, aldırmiyorduk.

Kızıl komutan tekrar konuştu. Sözü bana bıraktı, ben de konuştum.

yüzünden Amerikalıların avukatlığını yapacağız diye bölüğümüzün yarısı hapis yatmıştı.

Her sulh görüşmelerinin alevlendiği zamanlarda, Çinliler de propaganda gayesiyle, bizlere yarayacak bir inşaat yaptırırlardı. Son eserleri, daha doğrusu yaptığımız son inşaat bölüğümüzün kulüp binasıydı. Diğer esir bölükleri gibi bizim de bir kültür yuvarımız olmuştu. Her ne kadar buraya koydukları mecmualar, dergiler propaganda amaçlı da olsa sorun değildi. Zaten yazılanları anlamıyorduk. Onlar da muhtemelen içindeki resimler için koymuşlardı. Kulübümüzde iskambil kâğıtları, domino da vardı. Ayrıca bir de karatahta koymuşlardı. Hoparlörden okudukları yetmezmiş gibi, günlük duyurulan bir de buraya yazıyorlardı. Aslında kulüpten şikâyetçi değildik. Boş vakitlerimizde soluğu orada alıyorduk. Dışarıda bir araya gelip konuşmamız yasaktı. Biz de buraya gelip, önümüze bir mecmua koyup bakıyormuş gibi, ya da oyun oynarmış gibi yapıp konuşuyorduk.

Kulüpteki karatahta, esaretimin son aylarında itirafname yazmama sebep oldu. Kampta nöbetçi olduğum zamanlar bazen kütüphaneye gidip karatahtada yazılanları kimse görmeden silerdim. Bazen de sildikten sonra kafama göre

yazardım. Kızıl komutan kimin yaptığını bulamadığı için deli olur, bize her defasında bağırıp çağırır ve yapana yakaladığında ağır cezalar vereceğini söylerdi. O gün de yazılanlara çok kızmıştım.

"Türkiye'de veba hastalığı salgın halindeymiş. Her gün binlerce insan ölüyormuş. Birkaç ay içinde 20 milyon nüfus yarıya inecekmiş. Dost bildiğimiz Amerikalılardan yardım istemiştik, ama onlar yardım etmemişler. Bunu gören Çinliler, Ruslar hemen yardım elini uzatmışlar..."

Yazılanları silip kafama göre bir şeyler yazdım. Çok aptalcaydı, ama yaptığım akıllıca bir husus vardı. Yazımı değiştirmeye çalışarak yazıyordum tahtaya. Çünkü derslerden sonra sık sık yaptıkları yazılı müzakerelerde el yazım vardı ve Çinliler de beni ortaya çıkarabilirlerdi. Fakat o kadar kişinin yazısını incelemekten daha kolay bir yol vardı. Ş.B. ve A.F. İkincisi hakkında daha önce bir şey duymamıştım ve hâlâ emin değilim ihanetinden.

Tahtadaki yazıyı bitirmiştim ki A.F.'nin sesiyle elimde tebeşir karatahtanın önünde donup kalmıştım.

"Faruk, ne yapıyorsun?"

Benden ses çıkmadı. O da tahtadaki yazılara göz attıktan sonra suratında tebessümle odadan çıktı. Biraz sonra da Ş.B. girdi. Onun da suratında tebessüm vardı.

"Faruk, hangi cesaretle bu yazıyı yazdın? Başına gelebilecekleri hiç düşünmedin mi?"

Ben biraz kendime gelebilmişim. .

"Evet biliyorum, ama siz söylemezseniz bir şey olmaz."

Ş.B. tekrar alaya tavırla: "Bunları cahil biri yazsa neyse ama sen şehirlisin. Kimden cesaret aldın da yazdın?"

Verecek cevabım yoktu. Suçlu olduğum için susmuştum.

"Seni bu yaptığın için öldürebilirler, ya da Sibiry'a gönderebilirler."

Bir süre tartıştık. Kızılara söylememesi için ona yalvaracak değildim.

Ertesi günü Kızıl komutanın huzurundaydım.

Baştercüman komutanın işaretleriyle oradaki bir sandığı açtı. İçindeki kâğıtları kurtaladıktan sonra birini eline aldı.

"Faruk bu kâğıtta, bugüne kadar ne suç işledinse günü gününe yazıyor. Sana bunları okuyacağım. Sen de cevap vereceksin."

Okudu, esir kampında işlediğim suçları. Doğrusu yaptıklarımı benden iyi biliyorlardı, takdir ettim.

Eve yazdığım mektupta resim gönderemeyeceğimi, buradan sağ çıkamayacağım konusundaki şikâyetlerimi, bir Amerikalıyı Müslüman yaptığımızı, Kızıl takım komutanına karşı gelmem, Kızılara küfür etmem, nizamiye nöbetçisine kafa tutmam, yine bir nöbetçinin elinden tüfeği alıp yere atmam, bir muhafıza el kaldırmam, onun düdüğünü çıkarıp çalması üzerine kaçmam, yemeklerden şikâyetçi olmam, General Dean'ın kampa getirilmesi için arkadaşları greve teşvik etmem. Daha birçok suç ve tabii karatahta oluydu.

"Bütün bunları ben mi yapmışım? Ne kadar yaramazmışım!" diye mırıldandıktan sonra, hepsini inkâr ettim.

"Ben bunları yapmadım, kabul etmiyorum."

"Tahtadaki yazıları silip başka şey yazmadın mı?"

"Hayır, yazmadım. Yazımı kontrol edin doğrusu ortaya çıkar."

Bir kâğıda birkaç satır bir şeyler yazdırdılar. Derslerde yazığının aynısıydı, fakat tahtadaki yazılara benzemiyor-

du.

Yine de benim tahtayı silip başka şeyler yazdığımda ısrar ettiler.

"Faruk! Şayet bu suçunu ve öncekileri kabul edip itiraf edersen, senin için hayırlı olur. Sonra pişman olursun ve iş isten geçmiş olur."

Ben inkâr etmeyi sürdürdüm. Şansımı deneyecektim.

"İtiraf etmezsen Çin'e ya da Sibiry'a gönderilirsin. Senin için çok acı olur."

O an bu sözleri Ş.B.'nin de söylediğini hatırlamıştım. Artık beni ihbar eden hakkında tereddüdüm kalmamıştı. Ancak şu anda bana bunun bir yararı olmayacaktı ve Sibirya lafını duyunca benim artık yiğitliğimden eser kalmamıştı. İlk defa akıllıca hareket edip itirafname yazmamın daha iyi olacağını düşündüm.

"Şimdi hatırladım!" dedim. "Galiba söylediklerinizin bazılarını yapmış olabilirim."

Onların söyledikleri suçlarımı yazıp imzaladım. İtirafnamemden pek memnun kalmışlardı.

Kızıl komutan, "Sana verilecek cezayı düşüneceğim," dedi.

Muhafız beni odadan çıkardı. Ertesi günü de başka bir muhafız kampta bir köşeye götürdü, üzerimdeki elbisele-ri, ayakkabıları, çorapları çıkartıp, hazır olda güneşe karşı kımıldamadan uzun süre durdurdu. Bir-iki saat sonra gözlerim kararmış, yorulmuştum. Biraz kımıldadım ve başımdaki nöbetçi de bunu gördü. Yerden ufak bir taş parçası alıp, avuç dolusu toplamamı işaret etti. Ben de topladım. Kızıl nöbetçi bu defa taşların üzerinde durmamı istedi. Ayaklarım çıplaktı ve o sivri taşların üzerinde nasıl durabilirdim ki? Bunu nöbetçiye de sordum.

"Ulan puşt! Çıplak ayakla bu sivri taşların üzerinde durulur mu?"

Söylediğimi tabii anlamamıştı. Fakat karşı çıktığının farkındaydı. Yüzünün ifadesi değişmiş, mırıldanarak küfür ve tehdit etmeye başlamıştı. Baktım taşların üstüne çıkmamı çok istiyor, "Garibanı üzme yem barı!" dedim ve ufak sivri taşların üzerinde kıvıldamadan durmaya başladım.

10-15 dakika ancak dayanabilmişim. Ayaklarımın altı ağrıyıp sızlamaya başlamıştı. Nöbetçi görmeden ayaklarımı taşların üzerinde değiştirmeye çalışıyordum. Fakat sonunda gördü ve aniden tüfeğin dipçığı ile kalçama vurdu. Çok canım yandığı için küfür ettim. Bunun üzerine kızıl nöbetçi, "Tun tin di Tülci dada-dı," diye bağırdı.

Ben de, "Bütün Türkler çok fena da siz mi iyisiniz?" dedim.

Bu defa beş-altı kilo ağırlığında olan bir taşı almamı işaret etti ve o taşı başımın üzerinde kaldırıp o durumda ufak sivri taşların üzerinde durmaya başladım. İtirazsız yapıyordum, çünkü bu üç saatlik disiplin cezasına uymazsam, en aşağı üç ay hapse girebilirdim. Fakat insan vücudunun dayanma kapasitesi sınırlı olduğu için, bayılmak üzereydim ki, taşı ileriye fırlatıp attım. Kızıl nöbetçi delirmiş gibi yanıma gelip tüfeğin dipçığı ile omzuma, diz kapaklarına vurmaya başlamıştı. Dayanamayıp Çince küfür etmeye başladım. O da tüfeğini bana doğrulttu. Ben de göğsümü açıp bağırmağa başladım:

"Vadi süle, vadi süle!"

Bir taraftan da adama bakıyorum, öldür beni diye bağırma mı ciddiye alır mı diye. Hızımı alamamışım ki bağırmağı sürdürdüm:

"Nidi vadi süle miyo. Vadi nidi süle miyo."

Sen beni öldürmezsen, ben seni öldüreceğim, demem için aklımı tamamen kaçırmış olmam gerekirdi. Sanırım geçici cinnet geçirmiştim. Ayaklarımla tepindiğimi, ellerimle kafama vurduğumu, uzaktan gören arkadaşlar olmuş.

Kim, nasıl yatağıma getirip yatırdı, hiç bilmiyordum.

Birkaç gün sakin geçti. Pyogtong'da ölen bir Kuzey Koreliyi askeri kampın mezarlığına getirdiklerini gördük. Değişik bir gömme biçimleri vardı. K. Koreli askerin boyunda diklemesine bir çukur açtılar. Sonra ölüyü ayakları toprağa gelecek şekilde dikine kazdıkları çukura soktular. İki kişi ölüyü tutarken, iki kişi de etrafına toprak atmaya başladılar. Toprak omuz hizasına gelince, çiğneyip tekrar toprak attılar. Mezar hamam kubbesi şeklini almıştı.

Cephedeyken de birkaç defa böyle gömme merasimine rastlamıştım.

Kunuri'den sonra Kumpo Yarımadası'nda bir köy yakınında savunmada olduğumuz sıradaydı şahit olduklarım. Sabah 04-06 nöbetçisiydim ve ortalık henüz tam aydınlanmamıştı, köyün içinden gelen acayip tüyler ürperten sesleri duyduğumda. Dondurucu bir soğuk vardı, fakat seslerden o kadar korkmuştum ki, vücudumdan ter fışkırmaya başlamıştı. Sesleri gittikçe daha yalandan duymaya başlamıştım. Çinliler veya gerillalar olabileceği ve köye baskın yapıp yağmaladıkları da aklımdan geçmişti.

Köy tarafından gelen karaltılar görmüştüm. Daha önce sığamadığım dar siperin içinde kendimi gizlemiş, gözlerimi de karaltılara dikmişim. Biraz daha yaklaştıklarında bölüğe tehlike işareti verecektim. Fakat bu garip sesleri diğer nöbetçiler gibi bölüktekiler de duymuşlar, onlar da siperlere gizlenmişlerdi. Etrafı görecektik kadar aydınlanmıştı hava ve karaltılar da onları görecektik kadar yaklaşmışlardı. Çinli asker veya gerillalar değillerdi gelenler, köy halkıydı

ve cenaze töreni için sabahın köründe ayaklanmışlardı.. Cenazenin önünde iki çocuk, ellerinde çeşitli renkte süslü bayraklar, arkalarında papaz, onun arkasında iki öküzün çektiği bir araba. Arabanın üzerinde ölünün bulunduğu ve etrafı çiçeklerle donanmış sandığa benzer bir şey, çeşitli renkte ipekli kumaşlar, üzerleri yazılı renkli kâğıttan pankartlar vardı. Arabanın etrafında muhtemelen aile efradı yürüyordu. Arkalarında da köylüler. Papaz elinde kitap, yüksek sesle dualar okuyordu.

O anda rahmetli Bölük Komutanı Kaya Aldoğan aklıma gelmişti. Yüzbaşının bir fotoğraf makinesi vardı ve yanından eksik etmezdi. Güzel bir manzara, poz gördü mü hemen resmini çekerti. Bir gün bölüğümüz Changdan Kasabası'ndan ayrılıp başka bir yere intikal ederken, yine bir Güney Korelinin cenazesıyla karşılaşmıştık. Önümüzden geçerken saygı duruşunda bulunduktan sonra, bölük komutanının emriyle arkasına takılmış ve cenaze törenini izlemiştik. Diklemesine açtıkları çukurun yanına ufak bir masa koymuşlardı. Ayrıca muhtelif cins sigara paketleri vardı. Masanın başında duran papaz, yanındaki çocuklardan birine bir şeyler mırıldandı ve çocuk masadaki içki şişesinden birini ve bir paket sigarayı alıp yüzbaşıya ikram etti. O da sadece sigara paketini aldı ve yanındaki arkadaşlara dağıttı. Papaz dualar okumaya başlayınca, kadın, erkek ve çocuklar cenazenin bulunduğu arabanın etrafında sıçrayıp durdular. Ölüyü çukura ayakta durur gibi koydular. Sonra toprak atmadan önce, bazı giyim eşyalarını, gitarını, su kabını, daha bazı eşyalarını ve resimler de mezara koydular. Gittiği yerde lazım olur diye eşyaları, resimleri de yakınlarını özleyince baksın diye koyuyorlarmış.

Yüzbaşı Aldoğanda elindeki fotoğraf makinesi ile bunları çekmişti. Bölükte bizlerin de resmini çekip isteyen arkadaşlara hatıra olarak veriyordu. Bölükteki arkadaşlarla

çekilen resimleri esir olunca, kızılar diğer resimlerle birlikte onları da almışlardı. Yazmış olduğum hatıraları destekleyecek resim yoktu. Fakat gazeteci Hikmet Feridun Es'in karısının cephede çektiği ve gazetede çıkan bir-iki resmim sonradan elime geçmişti.

Hatıraları önce cephede, .cep defterime yazmaya başlamıştım. Allah'tan da o defter dolunca, esir düşmeden önce akıl edip memlekete göndermiştim. Esaret sırasında da gizlice kimse görmeden günü gününe not almıştım. Meşum ve lanetli ölüm kampından kurtulmadan bir gün önce de hazırladığım planla aldığım notları kızılardan kaçırabilmişim.*

Hasta ve yaralıların hürriyetlerine kavuşalı yaklaşık iki ay olmasına rağmen bizler, binbir ıstırap, işkence, küfür, tehdit, açlık, bakımsızlıkla günleri geçirmiştik. Barakalarda sıkışık ve kuru tahta, beton üzerinde yatmaktan bel ağrılarından kurtulamıyorduk. Pranga mahkûmlarından farkımız yoktu. Yine de esaret günlerimizin sona yaklaştığını düşünerek, mutlu olacak bir şeyler bulabiliyorduk.

Ta ki Haziran 1953 ayı ortasında bir sabah, meşum çandan sonra içtimada Kızıl komutanın yaptığı konuşmaya kadar.

Avaz avaz bağırarak şunları söylemişti.

"Güney Kore Cumhurbaşkanı, esir Korelilerden 27.000 kişiyi kamplardan çıkarıp serbest bırakmıştır. Bu yapılan anlaşmaya aykırı olup, Amerikalılar Kızıl Çin'i arkadan vurmak istemektedirler. Niyetleri 3. Cihan Harb'i'ni çıkartmaktır. Formaza Adası'na asker çıkartmaları bunun işareti'dir. Artık bir daha esir mübadelesi yapılmayacaktır."

Daha çok şey anlattı, ama sanırım esir mübadelesi yapılmayacaktır cümlesinden sonra kimse doğru dürüst dinlememişti.

* * *

* F.P.'ün notları nasıl kaçırıldığı konusuna daha sonra değinilmiştir. B.R.

İleri karakol mevzi çarpışmaları**29 Ocak – 27 Temmuz 1953**

29 Ocak 1953 Ch'ipo-ri'nin doğusundaki bölgede ihtiyata alındığında, Türk Topçu Taburu, 3. Amerikan Tümeni, Topçu Komutanlığı emrinde destek görevindeydi.

2. Amerikan Tümeni de ocak ayı boyunca yoğun bir eğitimden sonra, 30 Ocak'ta, 1. İngiliz Tümeni'nden Jamestown hattını teslim aldı.

17 Mart sabahı Çinliler takviye edilmiş iki bölükle, 2. Tümen'in 9. Alayı'na 'Little Gibraltar' mevkiinde ağır bir saldırıya geçti. Sekiz saat süren muharebeden sonra Çinliler yüzlerce ölü ve yaralı bırakarak çekildiler.

08 Nisan'da 2. Tümen PupYang-Ni'de ihtiyata alındı. 25 Nisan'da 10.000 kişilik tümen Kore'deki 1000. günlerini kutladılar.

18/19 Nisan 1953 gecesi 3. Amerikan Tümeni'nin emrinde bulunan ve bir tabur kadar olan Belçika Gönüllüler Birliği'ne, güçlendirilmiş düşman taburu taarruz etti. Türk Topçu Taburu isabetli atışlarıyla Çinlilerin taarruzunun kırılmasında önemli rol oynamıştı.

Türk Tugayı ihtiyatta bulunduğu zamanlarda eğitim ile meşgul olmuş, Tugay personeli de Amerikan birliklerine açılan ihtisas kurslarına katılmışlardı. 03 Mayıs 1953 tarihine kadar geri bölgede kalmışlardır.

Kore'de her iki taraf da birbirinin moralini bozmak, muharebe gayretini kırmak için psikolojik faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu faaliyet mevzi harbi sırasında daha kapsamlı olarak yapılmıştır.

BM Ordusuna bağlı Psikolojik Harp Şubesi emrinde on hoparlör ve broşür bölüğü vardı. Psikolojik Harp Şubesi, düşmanı etkilemek için hazırladığı haber ve bilgileri içeren broşürleri, tayyareler, top mermileri ve çeşitli araçlarla düşman arazisine

atılırdı. Ayrıca cephede yüz metre kadar yakına konan hoparlörlerle Çince ve Korece, cephedeki düşman askerlerine propaganda konuşmaları yapılırdı.

Komünistler de propaganda broşür ve kartlarını, keşif kolları aracılığı ile ve BM Ordusu gerisine sızan gerilla ya da diğer unsurları ile artırmışlardı. Rus yapısı havanlarla da fırlatılmıştır.

Çin kuvvetleri mayıs ayında 8. Ordu'nun batıdaki asıl savunma hatlarının ileri karakollarına saldırınca, savaş şiddetlenmişti.

02 Mayıs günü kamyonlarla Marvedong bölgesine nakledilen Türk Tugayı'nın birliklerinin sağında İngiliz Tümeni'nin bir taburu, solunda da 25. Tümen'in 33. Alayı mevzilenmişlerdi.

03 Mayıs 1953 günü Türk Tugayı'na bağlı ve Amerikan keşif kolları içinde görev alarak araziye öğrenen keşif kolları ve muharebe ileri karakolları, asıl savunma mevziinin ilerisindeki altı muharebe ileri karakol mevziini teslim almışlardı. Amerikalılar, ileri karakol mevzilerine, Garson, Elko, Vegas gibi isimler vermişlerdi.

Komünistler cephedeki küçük kazançları çok önemli başarılar- mış gibi göstererek, propaganda yapıyor ve mütareke müzakerelerinde etkili olmaya çalışıyorlardı. BM birliklerine, bu duruma meydan vermemek için ileri karakol mevzilerini, asıl savunma mevzii gibi sonuna kadar savunma emri verilmişti.

15 Mayıs 1953 günü saat 01:00'de 2. Tabur asıl savunma mevzii ve Vegas ileri karakoluna, şiddetli topçu desteği altında bir tabur kadar düşman taarruza geçmişti. Depo Bölüğü de ateş altındaydı. 3. Tabur cephesi de aynı saatte düşman topçu ateşine ve taarruzuna uğramıştı. Saat 02:00'de Doğu ve Batı Berlin muharebe ileri karakollarına düşmanın birer bölüğü kuşatıcı şekilde taarruza geçmişti. Bu mevzileri iki subay ve otuz erden oluşan bir kuvvet savunmaktaydı. Kısmen sarılmış olan bu kuvvetler süngü, bomba ve boğuşmalarla mevzilerini

savundular. Düşman saat 03:45'te Doğu Berlin tepesine ikinci defa saldırmış ve bu taarruz da bomba ve süngü muharebeyle kırılmıştı.

O geceki muharebede Türk Tugayı'nda üç er şehit olmuş, 23 er de yaralanmıştı.

Düşman yaptığı taarruzda muharebe ileri karakol sahasını dahi zapt edememiş ve çekilmek zorunda kalmıştı. Türk Tugayı'nın doğusundaki İngiliz Taburu, her çeşit silahlarıyla Türk cephesine taarruz eden düşmanı ateş altına almış ve kıymetli yardımlar yapmıştı. İngilizler daha sonraki muharebelerde de düşman taarruzları sırasında yardımcı olmaya çalışmışlardır. Türk birlikleri de en sıkışık zamanda bile, İngilizleri koruyacak tedbirleri almışlardır. Bu silah ve muharebe arkadaşlığı, iki millet personelinin sevgi ve saygı hislerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

28 Mayıs 1953'te düşman, bütün muharebe ileri karakol mevzilerine şiddetlenen top ve havan ateşine başlamış, saat 19:30'da da düşmanın taarruzunun Türk Tugayı mevzilerine yöneleceği anlaşılmıştı.

Saat 19:48'de düşman Doğu ve Batı Berlin, Vegas, Elko, Carson, Küçük Vegas mevzilerine yeniden, topçu desteği altında, 29 Mayıs gece yarısına kadar sürecek yoğun ve kanlı bir saldırı başlatmıştı.

Vegas Muharebe İleri Karakolu

28/29 Mayıs 1953

Vegas Muharebe İleri Karakolu 157 rakımlı tepe üzerindeydi. Sığınak ve kapalı ateş siperleri ve etrafında iki kat tel örgü vardı. 3. Bölüğün tamamı bu mevzide bulunuyordu. 28 Mayıs

gecesi 19:50'de düşman hücumu geçecek birliklerini gizlemek için Vegas'ı şişlemiş ve arkasından taarruza geçmişti. Kuzeyden bir tabur, doğu ve batıdan da bir taburdan fazla düşman Vegas tepesini kuşatmak üzere harekete geçmişti. Bu, bir alay gücünde Komünist Çin taarruz yöntemi idi.

3. Bölüğün yakın ateş muharebesi sonucu, Çinliler verdikleri kayıplarına aldırmadan hücumu sürdürmüşlerdi. Mevziin içine kadar sızan düşmanla, süngü, bomba muharebeleri ve boğuşmalar yapılmıştı. Mevzidekiler Küçük Vegas'a çekilmek zorunda kaldılar. Vegas ismi verilen 157 rakımlı tepedeki mevziin 150 metre kadar güneydoğusundaki küçük tepedeki mevzi de, Küçük Vegas deniliyordu ve burası da tahkim edilmişti.

7. Bölük komutanı, bölüğünden bir takım ile destek için oraya gönderilmişti. Bölük komutanı, kendi takımı ve 3. Bölüğün sağ kalanlarını emrine alarak, Küçük Vegas'ta düşmana karşı taarruza geçti. İlerlemiş olan düşmanı geri attı ve Büyük Vegas mevziini saat 21:23'te süngü, bomba hücumu ile geri aldı. Ancak düşman çekilmemişti ve yakınlarda tutunmuştu. Büyük Vegas'a tekrar iki taburluk kuvvetle hücum etti ve mevzileri tekrar zapt etti. Bu sırada 7. Bölüğün tamamı Küçük Vegas'a ulaşmış, Büyük Vegas'ı kaybeden Türk askerleri de tekrar Küçük Vegas'a çekilmişlerdi. On beş dakika sonra bu defa Türk birlikleri karşı saldırıya geçerek, süngü ve yakın muharebeyle Büyük Vegas'ı tekrar zapt etmişler ve düşman bu defa da uzaklaşmamıştı.

Süngü ve bomba muharebeleri sonunda, saat 23:06'da düşman üçüncü defa Büyük Vegas'ı zapt etmiş, Türk birlikleri de Küçük Vegas'a çekilmişlerdi.

Muharebeler sonucu cephaneye azalmış ve etraf ateş altında olduğundan ikmal için kamyonlar da yanaşamamaktaydı. 5. Bölükten bir takım cephaneyi taşıdı ve 7. Bölük komutanının emrine girdi.

Türk askerleri kendisinden kat kat fazla düşmanla çarpışıyordu. 25. Tümen'den bir bölük destek olarak tugaya gönderildi ve asıl mevzideki 6. Bölüğün bir kısmını değiştirdi. Serbest kalan birlik tugayın ihtiyatı oldu.

Düşman 29 Mayıs 01:10'da topçu ve Kavan desteğiyle dördüncü defa Vegas'ı zapt etti. Küçük Vegas'a da saldırdıysa alamadı.

Cephane yine azalmıştı, fakat ulaştırmak çok zordu. Türk Tugayı komutanı, cephaneyi bu defa Karargâh Muhafız Takımı ile gönderdi.

Düşman 29 Mayıs 1953 günü saat 01:40'ta Küçük Vegas'a cepheden hücumla geçti ve tepeli iki yanından kuşattı. Çok ağır şartlar altında muharebe etmek zorunda kalan Küçük Vegas'taki bölük, takım subayları ve erlerin yarısından fazlası şehit olmuş ve yaralanmıştı.

Muhafız Takımı saat 03:15'te cephaneyi ulaştırabilmişti. Bu takımın katılması ve cephaneye ikmal ile kuvvetlenen birlik, Büyük Vegas'a saldırdıysa da zapt edemedi. 04:00'te tekrar hücum edildi fakat yine başarısız olunmuştu.

29 Mayıs 1953 saat 05:00'te Vegas bölgesine önemli ölçüde kuvvetler gönderen düşmanın, asıl savunma mevziine saldırıya geçeceği düşünülmüştü. 14. Amerikan Alayı'ndan gönderilen bir bölükle bir kısmı değiştirilmiş olan 6. Bölük'ten sonra, bir kısmı Vegas'a gönderilen Depo Bölüğü'nün yerini de, başka bir Amerikan bölüğü devralmıştı. Düşmanın Vegas'ı geçip asıl savunma mevziine saldırması durumunda, bu saldırıyı Amerikan taburu karşılayacaktı.

Saat 05:15'te düşman taarruzu başlamıştı

Tugay komutanı, 25. Tümen komutanına, Türk Tugayı'nın ihtiyatı olmadığını, yardım edilmesini ve tayarların de muharebeye katılmalarını istedi.

3. Tabur'un ihtiyatı olan 2. Bölüğün son takımı da Vegas'a

gönderilmişti.

Cephane yine azalmıştı, Küçük Vegas'ta ve ayrıca ufak mevzide ise çok sayıda yaralı vardı. Depo Taburu'ndan bir takım cephaneye getirdi.

29 Mayıs sabahı 08:19'da düşman Küçük Vegas'a saldırmışsa da, oradakiler cesaretle direnmişlerdi.

Saat 09:00'da Depo Bölüğü'nün diğer takımı da bölük karargâhı ile birlikte Küçük Vegas'a gönderilmişti. Saat 11:00'de dört takımlık bir kuvvet, topçu, havan ateşleri ve tayarların saldırısından sonra Büyük Vegas'a taarruza geçmiş ve orayı zapt etmişti.

Düşman birlikleri saat 14:30'da önce küçük birliklerle taarruz etmiş ve püskürtülmüştü. Ancak baraj ateşi ve şişlemeden sonra büyük kuvvetlerle yapılan düşman saldırısı durdurulamamıştı. 16:18'de Büyük Vegas tekrar düşman elindeydi. Durmadan, Küçük Vegas'a çekilen birliklere taarruza devam ettiler. Kanlı tepede muharebeler akşama kadar sürdü ve düşman Büyük Vegas'a çekilmek zorunda kaldı. 19:42'de Küçük Vegas'a takviye olarak 2. Bölük'ten bir takım daha gönderildi.

25. Tümen komutanı kanlı boğuşmalara sahne olan bu ileri karakol mevzilerin boşaltılmasını emretti. Vegas'taki birlikler 21:30'da ateş altında düşmana sezdirmeden, şehit ve yaralıları sırtlarında taşıyarak asıl savunma mevziinin gerisine çekildiler.

Elko ve Carson muharebe ileri karakolları

28/29 Mayıs 1953

Vegas'ta olduğu gibi, Elko ve Carson muharebe ileri karakolları da 28 Mayıs akşamı saat 20:00'de düşman saldırısına maruz kalmış ve yakını muharebelerle durdurulmuştu.

Saat 21:30'da Elko ile bağlantı kesilmiş ve bağlantının sağlanması için asıl savunma mevziinden iki manga gönderilmişti. 6. Bölüğün bir kısmı tarafından savunulan Elko'ya saat 23:20'de takviye olarak bir takım gönderildi. Fakat düşman da takviye edilmiş ve saat 23:50'de tekrar taarruza geçmişti. Düşmanı ve ilerleyen ihtiyat taburunu, Amerikan Alayı'nın topçusu ateş altına aldı. Kayıplarına önem vermeden ilerleyen Çinlilerle yakın muharebeye girildi ve 29 Mayıs saat 02:00'ye kadar sürdü. Düşman çekilmek zorunda kalmıştı. Elko Muharebe ileri Karakolu'na, diğer karakollarda da şiddetli muharebeler olduğundan, İstihkâm Bölüğü'nden gönderilen iki manga ile yardım edilebilmişti.

Saat 02:53'te Elko'ya tekrar saldırı başlatıldı. Çok kayıp vermiş olan 6. Bölük, bir takım ile takviye edildi. Elko mevzilerine giren düşmanla bomba ve süngülerle kanlı bir boğuşma yapılmıştı. Bu yakın muharebe 04:30'a kadar sürdü. Düşman Elko'yu zapt edememiş ve geri çekilmişti.

Cephanesi azalmış olan Elko'da durum çok ağırdı. Çinliler tepenin dört tarafından aralıksız top ve havan ateşi yapıyorlardı. Takviye olarak 1. Bölük'ten gönderilen bir takım ile bir manga, düşman baraj ateş satasını güçlükle geçebilmişlerdi.

Saat 06:25'te düşman genel taarruza geçti. Saat 07:20'de Elko'da ateş muharebesi sürerken, Amerikan tayyareleri düşman mevzilerini bombalamıştı.

Çok kayıp vermiş olan Elko'daki Türk birliği saat 12:00'de 14. Amerikan Alayı'nın bir bölüğü ile değiştirildi.

Elko'yu savunan 6. Bölüğün subayları yaralanmış, bölükten sekiz er sağlam kalabilmişti. Mevzideki sekiz yaralıyı sırtlarına alarak emir gereği geri çekildiler. Mevzideki sığınak ve irtibat yolları yaralılarla doluydu. İstihkâm Bölüğü de piyade bölüğü gibi çarpışmış, Bölük Komutanı Yüzbaşı Recai Sükan ile takım komutanları da ağır yaralanmışlardı. İstihkâm Bölüğü'nün sağlam kalan 15 eri şehit ve yaralı arkadaşlarını sırtlayarak asıl

savunma mevzii gerisinde, 2. Tabur sargı yerinde toplanabilmişlerdi.

28 Mayıs akşamı saat 20:00'de Elko ile aynı anda taarruza uğrayan Carson karakoluna 23:20'de Tugay İstihkâm Bölüğü'nden bir takım takviye için gönderilmişti. 29 Mayıs'1953'te saat 01:20'de Carson Muharebe İleri Karakolu'nun 500 metre kadar batısındaki tepeden, bir miktar düşman kuvvetinin, güneye ilerleyerek asıl savunma mevziindeki 1. Bölüğün cephesine yaklaştığı görülmüştü.

Saat 02:00'de Carson İleri Karakol Mevzii tamamen kuşatılmış ve muhabere irtibatı kesilmişti. Karakoldaki 6. Bölüğe mensup kuvvet ile 2. Tabur İstihkâm Takımı'ndan bir haber alınamadı.

Çinliler bu mevzii zapt etmiş ve erlerin çoğunun şehit olduğu, sağ kalanların Elko'ya çekilmeye çalıştıkları anlaşılmıştı.

Elko'yu Türk birliğinden teslim alan Amerikan bölüğü, takviye gelen bir bölükle 29 Mayıs 1953 saat 13:00'te Carson mevziini geri almak için taarruz başlattı. 14. Alay'ın Ağır Havan Bölüğü ile mevzideki Türk ağır silahları Carson üzerine ateş ederek bölüğün taarruzunu hazırlamışlardı. Amerikan bölüğü Carson'a çok yaklaşmış durumdayken, saat 15:20'de kuzeyden güneye ilerleyen Çinlilerin, Amerikan bölüğünün yanına yaklaşmış ve taarruza geçmek üzere oldukları görülmüştü. Bölük o şartlar altında ilerleyemeyeceği için geriye alındı.

Düşman 15:22'de Elko'yu şiddetli ateş altına almıştı. Bu ateşten mevzideki Amerikan bölüğü çok kayıp verdi. Taarruza geçen düşmanla yakın muharebeler oldu ve mevzii metanetle savunan Amerikan askerleri düşmanı geri attı.

İleri karakol sahasının boşaltılması emredilince, Elko'daki Amerikan bölüğü asıl savunma mevziine çekilirken, nakledilememiş olan Türk yaralıları da geriye taşımışlardı.

Muharebe ileri karakollarına taarruzun amaçları

Çinlilerin, Berlin Muharebe ileri Karakol mevzilerine 15 Mayıs 1953'te başlayan ve diğer karakollara da yayılarak aralıksız 14 gün devam eden, top, havan atışlarından sonra asıl taarruz mevkii belli olmuştu.

28 ve 29 Mayıs 1953'te Türk Tugayı cephesine yapılan taarruz, bundan öncekiler gibi, tabur ve alay çapındaki taarruzlar türünden değildi, ileri karakol mevzilerini zapt ettiği takdirde bu mevzilerin gözetleme olanağından yararlanacaktı. Ayrıca bu hâkim tepeleri taarruz çıkış hattı olarak kullanabilecekti.

Çinlilerin seçtiği taarruz isnikarneti, mütareke müzakerele-
rinin yapıldığı ve tarafsız hale getirilmiş olan yere çok yakındı. Müzakere sırasında cepheden top sesleri duyulabiliyordu. Konuşmalar sürecinde bu sayede psikolojik etki yapmayı umuyorlardı.

Çinliler ileri karakol mevzilerine, yedi topçu taburunun ateşinin desteğinde bir tümen gücündeki kuvvette taarruz etmiş olmasına rağmen, sadece Carson mevziini zapt edebilmişti.

28/29 Mayıs 1953 günleri 36 saat süren düşman hücumunda, Türk Tugayı iki subay, iki astsubay ve 131 er, toplam 135 şehit vermişti. Ayrıca 213 er yaralanmış, iki er de kayıptı.*

Kore Savaşı'nda sona doğru

3. Kore Değiştirme Tugayı'nı 28/29 Mayıs muharebeleri dolayısıyla, ABD adına Ordu Komutanı Ridgway, Tugayı 'Legion of Merit' nişanı ile taltif etmişti.

Nişan, 30 Kasım 1954 günü Ankara 19 Mayıs Stad-yumu'nda ABD Büyükelçisi tarafından tugay komutanına takılmıştır.

* T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı. Resmi yayımlar seri no:7

10 Haziran'da üç Çin tümeni, merkez Kore'deki Güney Kore savunma hatlarına saldırdı ve iki mil kadar içeri sızdı. Bu mütareke görüşmelerinin bütün maddelerinde anlaşma sağlandığı için son muharebe olabiliirdi.

Ancak Kore'nin bölünmesine yönelik bir mütarekeye baştan karşı olan Güney Kore Cumhurbaşkanı Rhee, 18 Haziran 1953'te, ülkesine dönmek istemeyen komünizme karşı 27.000 Kuzey Koreli esirin salınmasını emretmişti. Bir-iki gün içinde bırakılan bu K. Korelilerin çoğu da Güney Kore içinde kayboluvermişlerdi.

Harbin son sahnesi oynanırken ve Komünistlerin tepkisi sert olmuş, giriştikleri taarruz, mütarekenin imzalandığı güne kadar sürmüştü.

Rhee'nin emrinin mütarekenin imzalanmasına yapmış olduğu bu hasarı düzeltmek, bir aydan fazla sürmüştür.

Türk Tugayı cephede 01-16 Haziran arasında düşman ateşi nedeniyle her gün bir-iki şehit vermişti. 17-27 Haziran arasında ise düşman faaliyeti arttığandan, kayıplar günlük üç ve yedi şehide çıkmıştı.

07 Temmuz 1953 günü de Türk Tugayı cephe gerisindeki Hungson-ni bölgesine nakledildi.

06 Temmuz'da 4. Değiştirme Tugayı'nın birinci kafilesi Pusan'a varmıştı. Kafiler geldikçe Seul'ün kuzeyinde bulunan Uijongbu şehrinin kuzeyindeki ordugaha sevk edildiler.

Mütarekenin imzalanmasından sonra, Türk Tugayı cephe yakınındaki bu ordugâhta kalmıştır.

Düşman kuvvetlerinin, daha fazla yer kazanmak gayesiyle 13 Temmuz'daki taarruzları, 20 Temmuz'da BM kuvvetlerinin sert çıkışıyla, sonuç alamadan mütareke tattında durdurulmuştu.

Güney Kore Cumhurbaşkanı'na, Kore'yi ikiye ayıran ve Çinlileri Kore toprağında bırakacak bir mütarekeyi kabul ettirmek

oldukça zor olmuştu.

10 Temmuz'da imza merasimi için iki tarafın buluşup konuşması kararlaştırılmış olmasına rağmen, Güney Kore halkı mütareke karşılığın gösteriler yapıyor ve Kuzey'e taarruz için gösteriler yapıyordu.

G. Kore Cumhurbaşkanı mütarekeye karşı çıkmayacağına dair 11 Temmuz 1953'te, Amerikan temsilcisine mektup vermişti. Bunun üzerine BM mütareke delegesi General Harrison, Komünistlere, 'BM Komutanlığı'nın mütareke hükümlerini uygulamaya hazır olduğunu' bildirdi.

23 Temmuz 1953'te Komünistlerle, memleketlerine dönmek istemeyen tutsakların askersizleştirilmiş bölgede tarafsız komisyona teslimi konusunda anlaşmaya varıldı. Bunun yanında, Güney Kore'nin mütarekeyi baltalayabilecek bir taarruzu desteklemeyecekleri konusunda BM delegesi Komünistlere teminat vermişti.

Mütarekenin imzalanması için engel kalmamıştı. Kurul, son Çin taarruzlarıyla, Komünistlerin kazandıkları yerleri de onlara bırakan bir mütareke hattı çizdi.

10 Temmuz 1951'de görüşmeleri başlayan mütarekenin, 27 Temmuz 1953'te imzalanması kararlaştırılmıştı.

Mütareke belgeleri 27 Temmuz günü saat 1000'da, önce Panmunjon'da Birleşmiş Milletler adına General Harrison ve Komünistler adına Nam İl tarafından imzalandı. Aynı belgeleri üç saat sonra BM Ordusu Başkomutanı Mark Clark da, Munsan-ni'de imzaladı. Kore Halk Ordusu Başkomutanı Kim İl-sung ve Çin Halk Gönüllüleri Komutanı Peng Keh Hüaide kendi karargâhlarında imzaladılar.

Üç yıldan beri devam eden "Birleşmiş Milletler-Komünist" savaşı, imzalanan mütareke ile Kore'de çarpışmaya son veriyordu.

Kore Savaşı, hür dünyanın uzak bir kenarında yapılan kü-

çük, fakat kanlı ve oldukça pahalıya mal olan bir savaştı. Düşman yenilmemişti, kuvvetli ve daha önce olduğundan daha tehlikeli bir halde ayakta durmaktaydı. Ayrıca Asya Komünistleri modern bir orduya karşı dövüşmenin yöntemlerini de öğrenmişlerdi.

Mütareke metninde şunlar yazıyordu.

"Aşağıda imzaları bulunan Birleşmiş Milletler, Kore Halk Ordusu ve Çin Halk Gönüllüleri komutanları, her iki tarafça birçok ıstıraplar ve kan dökülmesine sebep olan Kore anlaşmazlığını durdurmak ve barış yoluyla son bir çözüm bulununcaya kadar, Kore'de çarpışmalara ve silahlı kuvvetlerin her türlü hareketlerine son verecek bir mütareke yapılması amacıyla, ortaklaşa ve karşılıklı olarak anlaşmadaki muharebelere ait koşullara ve hükümlere uymayı üstlenirler."

* * *

Esir kampındaki son günler

26 Temmuz 1953 Pazar günüydü ve orucumuzu bozup akşam namazını kılmıştık. Gerçi sürekli oruçlu saydık ama olsun, ramazan ayındaki farklıydı tabii. Saat 19:30 civarındaydı, Kızıl takım komutanları geldiklerinde. Siyah Amerikalıların içtima yerinde açık hava sineması kurulduğunu ve yarım saat sonra sinemaya götüreceklerini söylediler. Bir süre sonra çan çaldı ve içtima yerinde toplandık. Esir olduğumuz sürece bölüğümüzün bir kısmı beş vakit namazını sürekli kılmıştı. Ben 1952 ve 1953 senelerinde, ramazan ayında oruç tutup namaz kılmıştım.

Takım ve manga sırasıyla sinemaya giderken hepimizde büyük bir sevinç vardı. Esir kampında sinemaya gitmek bizim için büyük bir olaydı, nimetti. Diğer dost ülkelerin

esir bölükleri de gelip herkes yerlerini almış ve gözlerimizi, hasretini çektiğimiz beyazperdeye dikmiştik.

O geceyi hiç unutmadım.

Film başlamadan önce ay tutulmuştu. Sanki ebedi yolculuğuna çıkmış biri gibi bizlerden ayrılmıştı. Ayın ışıklarının önünü kesmişler, yok etmeye çalışıyorlardı. Ay ise üzgün, bitkin bir şekilde mücadele edip esaretten kurtulmaya çalışıyordu. O sırada, sürekli bir şeyler mırıldananlar vardı. Herhalde ayın tutulmasıyla gelecek kötü ruhları kovmaya çalışıyorlardı.

Saat 21:00'i geçmişti ki makaradaki film koptu. O sırada beş vakit namaz kılan arkadaşlar yatış namazı saati geldiği için ayrılmaya başlamışlardı. Film de birkaç kere daha kopmuştu. Filme dalmış seyredirken silah sesleri ile irkildik. Kızılar havaya ateş ediyorlardı. Bu tehlike işaretiydi. Tayyarelerin geldiğini bildiren uyarıydı. Ortalık birden karıştı.

Çinli muhafızlar, "Feci lela, feci lela!" diye bağıyorlardı.

Biz zaten tayyarelerin geldiğini daha önceden anlamıştık. Bu kadar bağırmalarına gerek yoktu.

"Yanko miyola, yanko miyola!"

Işıklar da söndü.

Kampın içi Kızılların tüyler ürpertici sesleri ile inliyordu. Tayyarelerin saldırısından çok korkuyorlardı. Gerçi biz de bok yoluna gitmekten korkmuyor değildik.

O gece sinema yarım kaldı. Tayyareler de bombalamaya gelmediler.

Namaz kılacak arkadaşlar abdest alabilmek için koşturuyor, namaz kılman yere yetismeye çalışıyorlardı. İki yıl ramazan süresince bize Mehmet Başal ismindeki arkadaş hocalık yapmıştı. Ş.B.'nin de hocalık yaptığı olmuştu. Onun durumu Komünistlikle bir türlü bağdaştıramamıştık. Adil

ismindeki arkadaş da din konusundaki bilgisiyle, ramazan ayında yardımcı olurdu. Yanılmıyorsam o gece Kadir gecesi idi, geceyi sabah namazına kadar duayla geçirdik.

27 Temmuz 1953 Pazartesi sabaha karşı yattığım için zor uyanmıştım. Elimizi yüzümü yıkayıp içtimaa koşturdum. Yoklamaya zamanında gelmeyenler ceza nöbetine dikildiği gibi, ekstra angaryada veriyorlardı. Ben de bundan birkaç defa nasibimi almıştım.

Sabah süpürge tohumuyla mükellef bir kahvaltı yaptık. Sonra bölük muntıkası içinde çalışmaya başladık. Saat 11:30 civarında çan çaldı. İçtima saati olmadığı için toplanma sebebini anlamamıştık. Kazma kürekleri kızıl takım komutanlarına teslim ederken, onlar bize pis pis sırıtırıyorlardı.

"Lodum miyola. Cinten, minten, coheten, lodum miyola."

Yanımdaki arkadaş, "Faruk lan! Bu puştlar, bugün, yarın, öbür gün çalışmak yok derken alay mı ediyorlar acaba?" diye sordu.

Sordu ama ben ona cevap veremedim. Kızılların suratlarındaki gülümseme, neşe dikkatimizi çekmişti. Bu durum kafamızı karıştırmıştı. Heyecan ve merak sebebiyle tansiyonumuz mutlaka aşırı artmıştı. Durumu hemen öğrenmezsek neredeyse çat diye çatlayacaktık. Diğer taraftan Kızılların sevinçleri de saklanamayacak boyutlardaydı. Aralarındaki fiskoslar, bizlerde meraktan karın ağrısı dahi yapmıştı.

En sonunda Kızıl komutan geldi ve ilk defa olarak hatırımızı sordu.

"Cinten tuntindi ho buho."

Bizlerdeki sabırsızlık inanılmaz boyutlardaydı.

"Bizler hepimiz iyiyiz, sen ağzındaki baklayı çıkar," diye

söylendik.

Uzun konuşmasını bitirdiğinde bayılacak hale gelmiştik. Tatar tercüman yarım yamalak Türkçesi ile bir şeyler söyledi ama bizi aydınlatacak bir şey anlatmamıştı. Ondan sonra baştercüman Malik konuşmaya başladı. Sıra ile Kızıl komutanın konuşmasını tercüme ediyorlardı. O da konuştukça konuştu.

"Kızıl komutan bu kadar çok şey mi söylemiş yahu!" diye söylenmeye başladı arkadaşlar.

Sonunda dayanamayıp bağırmaya başladık.

"Aman hocam çabuk söyle, yoksa sulh mu oldu? Ya da yakında olacağına dair bir haber mi var?"

O da dayanamayıp haberi patlattı:

"Arkadaşlar, bu sabah saat 10:00'da her iki taraf, Kore Harbi'nin sulh yoluyla sona ermesi için mütareke imzaladı. Esirlerinin mübadelesi için de anlaşmış bulunuyorlar. Esirler kabileler halinde nakledilecek."

5 nolu POW kampı merkez kamp olduğu için, 01 Ağustos 1953 Cumartesi günü ilk kabile bizim kamptan ayrılacaktı. İkinci kabile 05 Ağustos Çarşamba günü...

Elindeki kâğıttan sıra kabilelerin ayrılış günlerini, nerede mübadele olunacağını ve sebeplerini uzun uzun okudu. Üç ay içinde bütün kamplardaki esirlerin mübadelesi tamamlanacaktı. Birinci ve ikinci kabilede gideceklerin isimleri bilahare Kızıl komutan tarafından bildirilecekti.

Konuşmalarını bitirip Kızıllar gittiklerinde, dışardan aramızda kopan kıyameti görenler, mutlaka Çinlilerle savaş bitti fakat şimdi de Türkler iç savaşa başladılar diye düşünmüşlerdir.

Önce kalplerimiz sünger gibi büzülmüş, vücudumuzda kan dolaşımı sanki durmuş gibi hareketsiz kalmıştık. Son-

ra yavaştan damarlarımızdaki kan hareketlenmeye başladı. İnci tanesi büyüklüğündeki gözyaşlarımız Kore topraklarını sulamaya başlamıştı. Kısa bir süre sonra da sevinçten kendini kaybeden birçok arkadaş, adeta çıldırmış gibi davranmaya başlamıştı. Onları yatıştırmak bir türlü mümkün olmuyordu. İntihar edercesine kendilerini yere atanlar, yerde yuvarlananlar, saçlarını yolarlar, onları sakinleştirmek isteyenlere aşırı tepki gösteriyorlardı. Küfür ve tehdit ediyorlardı. Bazılarının el ve ayaklarını bağlamak zorunda kalmıştık.

Akşama doğru ortalık biraz sakinleşmiş ve dost esir bölükleri karşılıklı ziyarete başlamıştı. Bir ara benim bulunduğum odaya üç tane zebella gibi İngiliz esir geldi. Odadaki arkadaşlarla birlikte onları samimi bir şekilde karşılayıp oturttuk. Bir tanesi cebinden gazete kâğıdına sarılmış bir paket çıkardı. İçinde kurutulmuş kendir yaprakları, onun yanında da Çinlilerin vermiş olduğu küllü tütün yaprakları vardı. Bunlar kâğıda sarıldığında 10 cm. uzunluğunda sigara olmuştu. Elden ele dolaştırarak içtik. Kafa bulduryordu. Kendiri kampımızda sigara gibi, esaret döneminde içmeyen herhalde yoktu.

Gece yatınca 01 Ağustos'a kadar, beş günü ve ilk kabilede kimlerin gideceğini düşünmeye başladım.

İnanılmaz, anlatılmaz sabırsızlıkla, heyecan ve sevinçle 31 Temmuz gününe gelebilmiştik. Sabah yemeğinden sonra, son aylarda yapmış olduğumuz bölüğün kütüphanesinde toplandık. Kızıl komutan ilk kabile ile gidecek olanların isimlerini okumaya başladı. Bitirdiğinde sevinenler kadar homurdananlar da vardı. İsmi okunmayanlar sinirli bir şekilde memnuniyetsizliklerini göstermişlerdi. Mütarekenin imzalandığı açıklandıktan sonra, burada geçen her gün bize bir yıl gibi gelmişti.

Ben de biraz homurdanayım dedim, ama baktım yete-

ri kadar söylenen var, sustum. O akşam kamptaki bütün esirler Pyoktong'daki kışlaya gittik. Kışlanın meydanında veda için tiyatro oynatacaklardı. Önce Umum Kamplar komutanı yardımcısı konuşma yaptı. Tercümanlar da sırayla tercüme ettiler konuşmayı. Sonra meydana kurdukları sahnenin perdesi açıldı ve sahneye kırka yakın erkek kadın Kızıl asker çıktı. Çin Milli Marşı'nı okudular ve sahneden çekildiler. Perde tekrar açıldığında bu defa askerler, üzerlerinde hokkabaz elbisesine benzer kıyafetlerle çıktılar. Oyun başlamıştı.

Sahnenin tam karşısında 1. Bölük, yani siyah Amerikalılar oturuyordu. Onların sağında bizim 2. Bölük, bizim sağımızda da beyaz Amerikalıların 3ncü Bölüğü vardı. İngilizlerin 4. Bölüğü, siyah Amerikalıların biraz arkasındaydı. Filipinliler, yedi Fransız ve bizim Yunanlı Antoni daha arkadaydılar. Şehirden gelmiş olan çocuk çocuk siviller de vardı. Oyun üç saat kadar sürmüş ve biz de gece yarısı kampa dönmüştük.

O akşam çok az kimse uyabilmişti.

Sabah ıçtimasında ayrılacak olan arkadaşların isimleri tekrar okundu, 100 kişiydiler. Kızıl Komutan onlara tercüman kanalıyla, son emrini vermişti.

"Arkadaşlarınızla vedalaştıktan sonra 1. Bölüğün -siyah Amerikalıların- ıçtima oldukları yere gideceksiniz."

Öpüşüp kucaklaştıktan sonra kamptan ilk ayrılacak olan diğer talihlilerin aralarına karıştılar ve nehre doğru yürüdüler. Nehirden karşı tarafa geçirmek için yelkenli kayıklar ve karşı yakada da elliye yakın cemse onları bekliyordu.

Uçarcasına gittiler.

1953 yılında mübadele olan savaş esirleri sayısı

Mütarekenin imzalanmasından kısa bir süre sonra savaş esirlerinin mübadelesi başlamıştır. Ağustos ayı başında BM kuvvetleri, 75,823 savaş esirini tarafsız bölgede Komünistlere iade ederken, karşılığında BM birliklerinin 12,773 savaş esirini geri almıştır. BM kuvvetlerine bağlı ülkelerin Kore'de mübadele olan esir sayısı şöyledir:

Türkiye: 234

ABD: 4418. 7245 kişi esir olmuş, 2806 kişi esaret sırasında ölmüş ve 21 esir de ABD'ye dönmek istememiştir. (Başka bir belgede iade olunan esir sayısı 3,597 olarak gösterilmiştir.)

Güney Kore: 7,862

Avustralya: 26

Belçika: 1

Kanada: 32

Kolombiya: 28

Fransa: 12

Yunanistan: 3

Hollanda: 3

Yeni Zelanda: 1

Filipinler: 41

Güney Afrika: 9

İngiltere: 977

75.823 Komünist esirinin 5.640'ı Çinli, 70.183'ü de Kuzey Koreliydi.

Geride kalan bizler, içimizi kemiren kıskançlık duygusuyla, mahzun bir vaziyette barakalarımıza döndük. İçi-

mizde korkunç bir korku vardı.

"Ya bir aksilik çıkar da gidemezsek..." Bunu söyleyen arkadaşlara baktım. Yüzü şeytan görmüş gibi çarpılmıştı.

"Yaralıları gönderildiğinde biz de hemen serbest kalacaktık. Yine öyle bir aksilik olursa!"

Benden önce başka bir arkadaş atıldı: "Tövbe de be kaçık ağızlı!"

"Artık mütareke imzalanmış, bir halt olmaz," diye ben de konuştum.

Aslında hepimiz hürriyeti biz de görebilecek miyiz diye kıvranıyorduk.

Nihayet 04 Ağustos günü gelip çatmıştı. Kızılar bize Kuzey Korelilerden aldıkları, kaburga kemikleri sayılan, tüyleri dökülmüş, büyük dedem yaşında bir öküz getirdiler. Bu bizim bölükte kalan 96 kişiye hediye idi. Bazı arkadaşlar öküzü kesip parçaladılar ve pişirilmek üzere bölüğün mutfağına gönderdiler. Kızılar o gün veda için ayrıca birer yemek kaşığı, pirinçten yapılmış 87 derecelik rakı, birer elma, armut, 25 gram bayram şekeri, 100 gr. kabuklu fıstık, birer yumurta vermişlerdi. Armut, soğutucudan çıktığı için donuktu. Ancak balta ile kesilirdi. Çözüldükten sonra da yenmeyecek hale gelmişti. Yumurtaların çoğu da o kadar bozuktu ki, kokusundan bayılacak gibi olmuştuk. Bize ayrıca lastik ayakkabı, bir çift çorap, battaniye, diş macunu ve fırçası, tarak, cep aynası, yüz havlusu, iç çamaşırı, bir paket Çin çayı da vermişlerdi. Çay taze olduğu için, hem pis kokuyordu, hem de içimi zehir gibi acıydı.

Verilenleri ganimet bulmuş gibi almıştık. Bütün bunları kampın levazım deposundan çıkarmışlardı. Malzemeler esir bölüklerine dağıtılırken Çinliler de fotoğraf ve sinema makinelerine durmadan çekiyorlardı. Akıllarınca propa-

ganda için iyi malzeme olacaktı çektikleri pozlar.

Gene uykusuz bir gece geçirmiştik. Bu defa sevinçten ve ilk defa sabahleyin çan sesini duymayı sabırsızlıkla bekliyorduk. Sonunda çaldı ve çan sesinin o kadar kötü olmadığını düşündüm. Hepimiz fırlayıp içtima yerine koştuk. Oradan da tüm bölüklerin toplanma yerine gittik ve Umum Kamplar komutan vekilinin konuşmasını dinleyip tekrar bölük içtima yerine döndük. Sağlık muayenesi için çırpırlak soymuşlardı. Bir gün önce tıkabasa yediğimiz için şişmanlamış mıydık ne. Yolluk olarak verdikleri pişileri bile yemişti bazı arkadaşlar. Ben yememiştım ve onlar benim için Kara Korsal'nun hazinesi kadar kıymetliydi.

Bir zamanlar bölüğün mutfağına aşçılık yaptığım için, son günlerde mutfakta çalışan arkadaşlara yardıma gidiyordum. Yardımseverlik gibi gözükse de, gerçek niyetim başkaydı. Yıllarca herkesten gizli olarak tuttuğum notları kaçırmaya imkân arıyordum.

04 Ağustos günü de bölüğün mutfağına gitmişim. O gün pişi yapılacağını biliyordum. Tuttuğum notları dört-beş parça halinde iplerle sıkıca bağlamışım. Bunlar bir fırsatını bulup pişi için hazırlanmış olan hamurların içine taksim edip yerleştirdim. Üstlerine de bölük, takım, manga numaralarını, ayrılış tarihini, kampın numarasını yazdım. Arkadaşlara sıkıca tembih ettim.

"Bunları hatıra olarak saklayacağım. Sakın yanlışlıkla başkasına vermeyin."

Zaten bu işaretli pişiler, mutfakta çalışan arkadaşlara ayrılan pişilerdi.

Tekrar tekrar tembihledim:

"Lütfen bunları yemeyip bana verin. Hürriyete geçince vatana götüreceğim."

05 Ağustos 1953 günü sıkı bir muayeneden sonra, yanımızda bir gün önce kumanya olarak verdikleri konserve et, fasulye yağı, pişiler ve daha bazı şeylerle, bizi nehirden karşıya geçirecek olan kayıklara yürümeye başladık. Saat 09:00'du.

Kayıklara bineceğimiz sırada Cavit Kepkebir'in aramızda olmadığını fark ettik.

"Cavit'i gördün mü?"

"Hayır, görmedim!"

"Hemşehrim Cavit'i gördün mü?"

"Yoo!"

Çinliler 5 nolu kampa ilk geldiğimiz aylarda aramızdan takım ve manga komutanı seçmişlerdi. Cavit'te takım komutanıydı ve aynı zamanda bölüğün erzak işine de bakmıştı. Zayıflığı nedeniyle onu "kuru" diye çağırırdık. İlk kafilenin gitmesinden bir-iki gün önce yatmış olduğu yerden alınıp Kızıl karargaha götürülmüştü. Mangasındaki arkadaşlar o zaman Cavit'in akli muvazenesinin tamamen kaybolduğunu söylemişlerdi.

Cavit Kepkebir'in bu duruma düşmesinin sebebi elbette esir kampında geçirdiği zor günler ve Çinlilerin kötü muameleleriydi. Cavit bir numaralı Komünist düşmanıydı. Kampımızdaki Çinlilerle geçinemez, bir haksızlık olduğunu görünce Kızılalarla münakaşaya girerdi. Aramızdaki ispiyoncular olan 1 nolu kızıl M.D. ve 2 nolu kızıl Ş.B.'ye icap ettiği zaman küfür etmekten çekinmezdi. Korkusuz, gözü kara bir arkadaşı.

Yelkenli kayıklara 96 kişi yerine bir kişi eksik olarak 95 er ve onbaşı binmiştik. Başımı çevirip kampa baktım.

"Acaba burayı özler miyiz?" diye şaka yapayım dedim.

Arkadaşlar beni neredeyse kayıktan aşağı atıyorlardı.

Meşum ölüm kampından ebediyen ayrılıyorduk. Bütün esir bölükleri karada bekleyen Rus askeri kamyonlarına taksim olduk. Araçlar tıkabasa dolmuştu. Ayrıca iki cemse dolusu Kızıl muhafız bize refakat ediyordu. Tercüman Malik, Türklerin bulunduğu araçları dolaşp bizlere iyi yolculuklar temenni etti ve burada geçen günleri unutmamamızı söyledi.

Kızıl cemseler tozu dumana katarak hareket ettiğinde, sevinç ve saadet içinde pırıl pırıl parıldayan gözler, ölüm kampına son defa çevrildiğinde, birden nefret ve kinden kararmıştı. Fakat kızıl Pyoktong şehri ve Kızıl kamp yavaş yavaş gözden kaybolduğunda, gözlerimizdeki karartı geçip tekrar parlamaya başlamıştı.

Çinli şoförler, Rus kamyonlarını bozuk ve tozlu yollarda uçarcasına kullanıyorlardı. Bizler şikâyetçi değildik. İki-üç saat kadar yol almıştık ki, İngiliz esirlerin bulunduğu 33 nolu kampa geldik. Durmadık ama yavaşladık. İngiliz esirler yollara dökülmüş bizlere bütün güçleriyle bağırıp duruyorlardı. Sadece iki kelimeyi anlayabilmişim.

"Lucky soldiers, lucky soldiers!"

Eh! Onlara göre şanslı askerler sayılırdık doğrusu.

Kuzey Kore topraklarında güneybatıya doğru gidiyorduk. Yol boyunca kadın, erkek çocuk, bizden bir şeyler istiyorlardı. Yiyecek, giyecek, sigara, kibrit yani her şey. Biz de Çinlilerin bize vermiş olduğu, battaniye, elbiseleri, lastik ayakkabıları fakir Korelilere atmıştık.

Saat 19:00'a doğru Sinanju İstasyonu'na gelmiştik. Burada kamyonlardan inip yük vagonlarına transfer olduk. Gübre taşıdıkları için vagonların içi çok pis kokuyordu. Korelilere atmayanlar battaniyelerini vagonun içine serdiler

de öyle oturabildik. Altı saat yol aldıktan sonra Sunch'on'a geldik. Burada biraz oyalandık. Ancak gece olduğu için karanlıkta etrafı görememiştik. Sabaha karşı 04:30'da geldiğimiz Sunan'da yarım saat kaldık. Aşağı inip istasyonda gezmek imkânı yoktu elbette.

Trene bindiğimizde sevinçten uçuyorduk. Biz Türkleri iki vagona taksim etmişlerdi, ama balık istifi duruyorduk. Buna rağmen arkadaşlardan bir kısmı, olduğu yerde kendi bölgesinin oyunlarını oynamaktan kendilerini alamamışlardı.

06 Ağustos günü öğle saatlerinde, Kuzey Kore'nin hükümet merkezi Pyongyang'a beş altı kilometre kala trenimiz durdu. İndik ve çadırların kurulu olduğu bir yere götürüp yemek verdiler. Öğlen mönüsü, süpürge tohumu çorbası, bir-iki dilim tuzda kurutulmuş turp ve kaysuyi-sıcak su. Son günümüzde böyle bir yemek verecekleri doğrusu aklımıza hiç gelmemişti. Kızıl aşçılar ve nöbetçiler kamptakilerden de kötüydü. Hiç yokken küfür ediyorlardı. Karşılığını aldılar ama fazla ileri gitmemiştik. Esaretin son saatleri olmasına rağmen hâlâ Çinlilerin esiriydik.

İki saat sonra tren tekrar hareket etti ve yarım saat sonra Pyongyang'daydık. Burada trenden inip kamyonlara bindik. Şehir içinden geçip başka bir istasyona geldik. Yine pis vagonlara bindirdiler. Kuzey Kore'nin başşehrini önceden, Kunuri bölgesine giderken ve oradan geri çekilirken iki defa görmüştüm. Ancak bu defa şehir berbat bir durumdaydı. Geniş pırıl pırıl asfalt yollar, sürülmemiş bir tarla görünümünü almıştı. Binaların çoğu şehir bombalandığı için yıkık durumdaydı. Siviller yaptıkları barakalarda, askerler de çadırlarda kalıyorlardı.

Pyongyang şehir olmaktan çıkmıştı.

07 Ağustos 1953 Cuma günü saat 01:00'de Hwangju'da

tren kısa bir süre durduktan sonra, saat 10:00 gibi Sariwon'a geldi. Yolculuğumuz bitmek bilmiyordu. Buradaki istasyonda bir süre karşıdan gelecek yük vagonu beklendi. Trenlerin sürati çok düşüktü.

Pis, mikrop yuvası olan yük vagonundaki usandırıcı yolculuk, 08 Ağustos Cumartesi akşamı saat 23:00'te Kaesong'da son buldu. Bindiğimiz kamyonlarla karanlık dolambaçlı yollarda bir süre gittikten sonra, ağaçtan yapılmış bir binanın önünde durduk. Tercüman Vaniha oradaydı. İsimleri okunanlar içeri girdiler. Bizim kısaca Vani diye çağırdığımız Türkçesi kıt tercüman, bizlere yatacak yer gösterdi ve önceki kafiledeki arkadaşlara da burada kaldıklarını söyledikten sonra ayrıldı.

09 Ağustos sabahı saat 07:00'de mübadele bölgesine gidecek ilk grubun isimleri okundu. Esir bölükleri karışık gönderiliyordu. İlk kafile gönderildikten sonra, Vani bizden ikinci grup ile gidecek olanların isimlerini okumaya başlamıştı. İsmi okunan her arkadaş sevinç gösterileri yapmaktan kendini alamıyordu. Benim ismim de okundu ikinci grup ile gidecekler arasında. Yarım saat sonra da kamyonumuz hareket etti. On Türk esiri vardı kamyonunda. İsmail Demirdelen, Osman Şengül, İbrahim Altınok, Hacı Baran, İbrahim Balcı, Mevlüt Kanat, İsmail Arslan,

Mustafa ve ismini hatırlayamadığım dört arkadaş daha. Ayrıca iki Japon, iki Filistinli ve bir de Amerikalı harp muhabiri Frank Noel.

Uzaktan bayrakların bol olduğu bir yer gördük. Yaklaşınca bayrakların K. Kore ve Çin bayrakları olduğunu anladık. BM'nin elindeki Komünist esirlerin mübadele yeriymiş.

30 metre kadar uzunluğundaki tahta bir köprüden geçtik. Bir tarafta Çinli asker, diğer tarafta Amerikalı asker

nöbet tutuyordu. BM kontrolündeki bölgede, yerlere atılmış yepyeni Amerikan botları, gömlekler, çoraplar, kepler, sigara paketleri, ceketler, pardösüler görmüştük. Komünist esirlerin, kendi bölgelerine geçmeden üzerlerinden çıkarıp attıkları anlaşılıyordu. Ayrıca onları götüren cemselerin tentelerini parçalamış olduklarını ve ambulansların camlarını kırmış olduklarını da müşahade etmiştik. Bizim kamyonadaki Kızıl muhafızlar bunları görünce memnuniyetlerinden gülmeye başlamışlardı. Bir tanesi de bize küfürler savurdu, anlamayacağımızı düşünmüştü muhtemelen. Bizim iki buçuk sene bu küfürlerle yatıp kalktığımızın farkında değildi. Arkadaşlar küfürleri kendi lisanları ile iade etmeye başlayınca durumu fark edip susmuştu. Fazla söyleyecek bir şeyi yoktu, çünkü artık onların topraklarından çıkmıştık. Hatta iki kişi onları kamyonun altına atmayı dahi düşünmüş, fakat kendilerini engellemişti. Birden biz de üzerimizdekileri çıkarıp araçtan aşağı fırlatmaya başladık. Önde ve arkada jiple bize refakat eden Çinli muhafızlar, herhalde bu duruma oldukça şaşırılmışlardı. Üzerimizde Çinlilerin verdiği sadece külot kalmıştı ki, onu da atamazdık.

BM esirlerinin mübadele edileceği Kaesong'un güneyindeki Pongilch'on-ni Kasabası'na vasil olduk. Lamarinadan yapılmış büyük bir binanın önünde durduk. Kızılar bizleri teslim alacak Amerikalılarla konuştuktan sonra, kamyonun arka kapağını açtılar ve biz toprağa bastığımız andan itibaren yıllar süren esaretimiz sona ermişti.

Bizleri orada iki Türk karşıladı. Biri 40-45 yaşlarında, güler yüzlü bir zattı. Üzerinde yüzbaşı üniforması olmasına rağmen gerçekte mebusu. Diğeri de asteğmendiydi. O mebusun sonradan Reisicumhur Celal Bayar'ın kayınbiraderi olduğunu söylediler.

Donlarla aşağı inince utandık. Durumu açıklamak bana

kalmıştı.

Mebus da, "Haklısınız! Bunda utanılacak, sıkılacak bir şey yok," diyerek bizleri teselli etti.

Cemseden aşağı indiğimde asteğmene saatin kaç olduğunu sormuştum.

Ben 09 Ağustos 1953 Pazar günü saat 09:43'te hürriyetime kavuşmuş oluyordum. Hürriyetin ne kadar iyi bir şey olduğunu, o anki duygularımı anlatabilmek, tarif edebilmek için biraz edebi bilgim, yeteneğim olsun isterdim.

Cemseden inen bizler, 13 kişi bir an donlarla ortada kalıvermiştik. Burada bulunan Amerikalı, İngiliz, G. Kore ve Japon gazeteciler, haberciler, bizlerin sürekli resimlerimizi çekiyor, filme alıyorlardı.

"Aman yapmayın, etmeyin!" diyecek olduk. Böyle bir fırsatı hangi haberci kaçırmaz ki?

Asteğmen önümüzde, büyük portatif hangar gibi bir yere girdik. Yerlere deniz kumu sermişlerdi. Çıplak ayaklarla kumların üzerinden yürüdük ve salona koymuş oldukları maroken koltuklara kurulduk. Asteğmen ne içmek istediğimizi sordu. Biz hepimiz dondurma istedik. Bir Amerikalı bizlere dondurma getirdi. Bulunduğumuz yer Türk esirler için bekleme salonuymuş.

Asteğmene, "Bir ricamız var!" dedik.

"Nedir?"

"Mademki burası bizim salonumuz, Türk bayrağı getirebilir misiniz?"

İki dakika sonra bayrağı asteğmen kendi getirmişti.

Öpüp bağrımıza bastık.

Asteğmen bayrağı duvara astı ve tekrar içecek bir şeyler

ister misiniz, diye sordu. Amerikalı bu defa meyve suları getirdi. Onları da içtikten sonra hangarın tam karşısında ki büyük çadıra gittik. Buraya portatif hamam koymuşlardı. Kızillara ait üzerimizdeki son eşyayı, külotu da çıkarıp duşların altına girdik.

Sabunun nasıl bir şey olduğunu unutmuşum. İyice yıkandıktan sonra, bize iç çamaşırı, terlik, havlu, sabahlık ve içinde, diş macunu, fırçası, tıraş makinesi, jilet, sigara, kibrit, tarak, ayna olan bir torba verdiler. Bu çadırdan çıkıp başkasına girdik. O çadırda tepsi ile yemek ve komposto ikram ettiler. Onları da kemali afiyetle yedik ve yine bir çadıra girdik. Orada ise isim soyadı ve adreslerimizi kaydettiler.

Çadırlar bitmek bilmiyordu. Birisinde tepeden tırnağa muayene olduk, tahlil için idrar, kan aldılar. Son olarak yine lamarinden yapılmış bir binaya girdik. Elbise, ayakkabı, kep verdiler. Elbiseler vücudumuza uymadığı için, aynı binadaki terzihaneye geçtik. Kısa sürede üstümüze onları da ayarladılar. Bu defa başka bir misafirhaneye gittik. Buradan üçerli gruplar halinde ambulanslara bindik. Binadan çıkarken iki Amerikalı ellerinde filit pompası bizi dezenfekte etmişti. 15 dakikalık ambulans yolculuğundan sonra Hürriyet Köyü'ne geldik. İlk ve son helikopter yolculuğunu Kore'de yaptım. Biz üç kişi, pilot ve yardımcısı 45 dakika uçtuktan sonra Seul'de bir yere indik. Yine ambulansla yolculuktan sonra bu defa hastaneye geldik ve burada da sıkı bir muayeneden geçtik. Geceyi Seul'de hastanede geçirdik ve 10 Ağustos 1953 Pazartesi günü sabah kahvaltısından sonra saat 10:00'da askeri bir otobüsle havaalanına geldik. Mübadele köyüne kamyonla birlikte gittiğimiz 18 kişi otobüste bir araya gelmiştik. Askeri tayyareye bindiğimizde saat 10:45'ti ve 10 dakika sonra Japonya'ya doğru havalandık.

Geride Kore topraklarında şehit olmuş arkadaşlarımızı

bırakmıştık. Omuz omuza dövüştüğümüz dost ülkelerin ölen askerlerini de...

Dost, düşman, asker, sivil, milyonlarca ölüyü geride bırakıp o topraklardan ayrılmıştık.

* * *

Kore Savaşı kayıpları*

Savaşın üzerinden elli iki yıl geçmiş olmasına rağmen, yeterli belge olmayışı ve siyasi engeller nedeniyle, hâlâ kayıpların gerçek rakamı üzerinde mutabakat olmamıştır.

Üç yıllık kanlı mücadele sonunda Kore Yarımadası'nda, dört milyon civarında erkek, kadın ve çocuğun öldüğü, yaralandığı ya da sakat kaldığı tahmin edilmektedir.

Kore'ye BM kararı çerçevesinde askeri kuvvet göndermiş olan ülkelerin kayıpları ve askeri gücü aşağıda gösterilmiştir. Birlikler dönem içinde değiştirilmiş olup, aşağıdaki rakamlar, en fazla kuvvet bulundurdıkları zamanın asker sayısıdır.

Türkiye - bir tugay - 5.455 personel; toplam ölü sayısı, 718 kişidir - 658 er, 35 subay ve 25 astsubay şehit olmuştur. Yaralı sayısı 2.246'dır.

ABD - 1.500.000 kişi Kore Savaşı döneminde hizmet görmüştür - ölen asker sayısı 33.629; yaralı 123.879'dur.

Güney Kore - 1953 yılında savaş sona erdiğinde Güney Kore'nin silah altındaki asker sayısı 590.911 - toplam zayiatı - 1.312.836; ölen asker sayısı, 113.248, yaralı, 159.727, ölen sivil 300.000 civarında.

Diğer BM ülkelerinin kayıpları:

Avustralya - iki piyade taburu; bir muharip müfreze; bir

* Marty O'Brien's Casualty Book - Chapter two - The Korean War: A Terrible Toll

hava ulaşım müfrezesi; iki destroyer; bir firkateyn – 2.282 personel; 291 ölü, 1.240 yaralı.

Belçika – bir piyade taburu, 44 kişilik Lüksemburg Birliği dahil – 944 personel; 97 ölü, 350 yaralı.

Kanada – üç piyade taburlu tugay; bir topçu alayı; bir zırhlı alay; üç destroyer; bir hava müfrezesi – 6.146 personel; 291 ölü, 1.072 yaralı.

Kolombiya – bir piyade taburu ve bir müfreze – 1.068 personel; 140 ölü, 452 yaralı.

Etiyopya – bir piyade taburu – 1.271 personel; 120 ölü, 536 yaralı.

Fransa – bir piyade taburu ve bir hücumbot – 1.185 personel; 288 ölü, 818 yaralı.

Yunanistan – bir piyade taburu ve bir hücumbot – 1.263 personel; 169 ölü, 543 yaralı.

Hollanda – bir piyade taburu ve bir destroyer – 819 personel; 111 ölü, 586 yaralı.

Lüksemburg – bir piyade birliği – 44 personel, Belçika Taburu içinde.

Yeni Zelanda – bir topçu alayı – 1.389 personel; 34 ölü, 80 yaralı.

Filipinler – bir alay seviyesinde muharip birlik – 1.496 personel; 92 ölü, 299 yaralı.

Güney Afrika – bir muharip müfreze; 20 ölü.

Tayland – bir alay seviyesinde muharip birlik, iki korvet ve bir hava ulaşım müfrezesi – 2.174 personel; 114 ölü, 794 yaralı.

İngiltere – zırhlı ve topçu birlikleriyle destekli beş taburlu iki tugay; 1 taşıyıcı, 2 kruvazör ve 3 firkateyn ve destek birlikleri – 14.198 personel; 710 ölü, 2278 yaralı.

Komünist kuvvetlerinin kayıpları :

Çin – Zayıatının 900.00 civarında olduğu tahmin edilmiştir. 401.401 ölü, 486.995 yaralı ve 101.680 kayıp.

Kuzey Kore – Toplam zayıatının 2.000.000 civarında olduğu sanılmaktadır. Ölen asker sayısı 214.899, yaralı 303.685, kayıp 101.680. Sivillerin ölü ve yaralı sayısının ise 1.500.000 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Japonya'da geçen 19 gün

Tayyaremiz havalanmadan önce hostes dolaşıp kemerlerimizi bağlamamızı hatırlatmış ve kontrol etmişti. Hürriyetine yeni kavuşmuş esirlerle dolu uçakta, güzel hostesi sadece Amerikalı gazeteci Frank Noel üzmüştü. Neden kemerini bağlamadığını bilmiyorum.

Kore'nin ekili arazilerini, nehirlerini bir de havadan görmek nasıpmış. Gençliğimin üç yılını harcadığım, heba ettiğim bu toprakları bir daha görmeyecektim. Hayatımın o kesitini unutabilmemin imkânsız olduğuna emindim. Fakat savaş alanında gördüklerimin ve esaret döneminde yaşadıklarımın, beni psikolojik olarak kemirmesine, yıkmasına izin vermeyecektim.

Öğle yemeğini tayyarede yedik. İsmail Demirdelen'i tayyare tutmuş ve hostes de onu arkada bir yere yatırmıştı. Tayyaredeki yolcuların bir kısmı iskambil oynuyor, bazıları muhabbet ediyor ya da aşağıda görülen manzaraları seyrediyordu. Hostes hatıra fotoğrafı çekmişti, fakat hiçbir zaman elimize geçmedi.

Saat 16:00'da Tokyo'da bir havaalanına indik. Tayyarenin penceresinden gördüğüm Tokyo çok güzel bir şehirdi. Sonradan şehri dolaşınca, orasının cennetten bir köşe oldu-

ğunu düşünmüştüm.

Uçaktan inmeden önce, Japon Hava Kuvvetleri'nden bir general uçağa girdi. Hostes elindeki listeden yolcu isimlerini okudu ve general yanındaki bir subaydan kırmızı-beyaz büyük rozetleri aldı. Beş kişiye kırmızı rozetten taktı. Diğer yolcular da beyaz rozeti çengelli iğne ile iliştiirdi. Önce kırmızı rozet takılan beş kişi bir taksiye bindirilerek gönderildi. Sonra biz beyaz rozetliler indik. Otobüsle terminale girince kalabalık bir insan grubu bizi tezahüratla karşıladı. Sivil halk, gazeteciler, filmciler, bize ilgi çoktu.

Ben bu kalabalık arasından geçerken sevinç duymamıştım. Tersine, esaretin alnıma vurmuş olduğu kara damganın etkisiyle kendimden utanıyor, bu kara damgadan nasıl kurtulacağımı düşünüyordum. Başımı eğip hızlı adımlarla otobüse yürüdüm.

Konvoy halinde Amerikan hastanesine geldik. Mübadele olan esirler buraya getiriliyordu. 13 Ağustos'a kadar üç günü muayene, bakım ve istirahatle geçirdik. O sabah hastaneden çıkabilecek durumda olanlar belli olmuştu. İki saat kadar süren otobüs yolculuğundan sonra öğle saatlerinde Omiya şehrindeki Amerikan üssüne geldik.

Ancak ikinci günü, bizleri ziyaret için subaylarımız gelebilmişlerdi. Tokyo'yu gezmek için onlardan izin istedik. Ret cevabı verdiler. Bu cevap bizleri gerçekten çok üzmüştü. Böyle bir karşılık beklemiyorduk. Yıllarca esir kaldıktan sonra, biraz gezmek ve memlekete dönmeden önce bu ülkeyi tanımak fırsatını kaçırmak düşüncesi, beynimizi zonklatmış, kalplerimizi yaralamıştı. İki gün subaylarımıza dargın durduk. Onlar ifadelerimizin alınacağı bahanesini ileri sürüyorlardı. Bunun üzerine geceleri yemekten sonra kamptan firarlar başladı. Firar olayı daha ilk gün duyulmuş ve bir binbaşı gelerek, bir daha tekerrür etmemesini söylemişti. Daha sonra bir üstegmen ve asteğmen de geldi. Onlar

da aynı konuda ihtarda bulundular.

Bu kadar anlayışsız insanları, subayları, bizim durumumuzda olan kimselerin dinleyeceğini nasıl düşündüklerine hâlâ akıl erdirememişimdir.

Dördüncü günün akşamı, Durmuş Küçük ve Ali Kılınc isimli arkadaşla firar etmeyi kararlaştırdık.

Gece saat 21:00 sıralarında bulunduğumuz kovuştan çıkıp bahçeye indik. Nizamiyeden çıkamazdık. Başka çıkış yerleri aramaya başladık. Üssün etrafında Amerikan ve Japon askerleri nöbet tutuyorlardı ve üs duvarla çevriliydi. Duvar yaklaşık iki metre yüksekliğindeydi, ayrıca üzerinde de dikenli tel vardı. Uygun bir yer bulduk ve güçbela duvarı tırmanıp telin arasından aşağı atladık. Karanlık تنها sokaklarda bir saatten fazla dolaştıktan sonra nizamiyenin yakınına çıkmıştık. Moralimizi bozmadan tekrar yollara düştük. Sonunda çarşı gibi bir yere ulaştık. Fakat daha nerede olduğumuzu anlayamadan arkamızdan Türkçe bir ses duyduk:

"Dur, dur!"

Biz aldırış etmeden yürümeyi sürdürdük. Derken yanımızda Amerikan askeri devriye arabası durdu. İçinden bize seslenen Türk asteğmen indi. Bize üsse geri dönmemizi söyleyeceğini bildiğimiz için önce kaçmayı düşünmüştük. Fakat nereye gidebilirdik ki?

Bütün neşemiz bir anda uçmuş, kaçmak için uğraşmalarımız boşa gitmişti. Yıllarca düşman elinde esir kalmış bizlere, subayların göstermiş olduğu anlayışsızlık inanılmaz bir tutumdur.

Asteğmen sert bir ifade ve tonla konuşmuştu.

"Nereye gidiyorsunuz?"

İstanbullu olan asteğmen, bizlerin maksadını, erkeklik hislerimizi anlamayıp veya anlayıp da anlayış göstermeme-

si daha üzücüydü.

"Uzun yıllar esaretten yeni kurtulmuş bir asker acaba nereye gidebilir?" diye sinirli bir şekilde cevap verdik.

Asteğmen de alaylı bir edayla, "Hayır asla olmaz! Bunu size asla yakıştıramam. Sizler namuslu, şerefli, cihangir ve mert bir vatan evladısınız. Türk olduğunuzu da unutmayın."

Bu sözlerinden hiçbir şey anlamamıştık ve çok kızmıştık.

"Ne demek istediğinizi pek anlayamadık. Siz buraya daha bir-iki gün önce geldiniz ve bize askerlik dersi vermeye kalkıyorsunuz. Oysa burada düşmanla çarpışan bizdik. Siz değil!"

"Bulduğunuz kampı, subaylarınız çıkmayın dediği halde terk ettiniz."

"O üs bize mi emanet? Orada Amerikalı, Filipinli, İngiliz esirler de var. Onlar çıkacak da orayı biz mi bekleyeceğiz?"

Asteğmen cevap veremedi bu sorumuza ama, "Sizleri üsse götüreceğim," demekten geri kalmadı.

Kendisine Çince bir şeyler söyleyip aramızda gülüşmüştük.

"Ne söylediniz?"

"Çince konuştuk!"

"Ne dediniz?"

"Önemli değil."

Hiç değilse biraz küfür edip içimizi boşaltmıştık.

İsmi bilmediğimiz asteğmenle devriye aracına binip geri döndük. Devriye polislerinden biri bizi koğuş nöbetçisine teslim etti. Amerikalı nöbetçi, ne olduğunu sordu ve sonra kaçma yolunu gösterdi.

"Japon nöbetçilere rastlarsanız bir-iki paket sigara verip görmezden gelmesini söyleyin. Sonra tekrar çıktığınız yerden girin."

Tabii Japon İngilizce anlamasa da sigara paketleri ortak lisan oluyordu.

18 Ağustos Salı günü sabah kahvaltıdan sonra bir üsteğmenle asteğmen geldiler ve bizlere para verdiler. Ertesi günü bir general geldi. Tugayımızın Kore'de yapmış olduğu kahramanlıktan falan söz etti.

İyi de biz zaten o kahramanlıkları yaşayan askerlerdik ve kendisi orada değildi. Yani biz anlattıklarımızı ondan daha iyi biliyorduk.

İsteklerimizi sordu. Not ettiğini görünce arkadaşlar çok sevinmişti. İsteklerimiz öyle matah şeyler değildi, ama general ciddiyetle not aldı ve arzularımızın yerine getirileceğini söyledi.

Kurban Bayramı gelmişti ve buradaki dindashlarla bayram namazı kılalım dedik. Japonya'ya gelmişken gezelim ve bir an önce anavatana dönelim istedik.

General, "Bütün istekleriniz olacak. Yalnız sizi yurda götürecek olan Jutlandia isimli hastane gemisi yolda ve ancak 29 Ağustos'ta dönüş yolculuğuna başlayabileceksiniz," dedi.

Eh! Geriye iki istek kalmıştı onları da yaptırır dedik.

21 Ağustos'ta beş otobüsle ve 30 dakikalık yolculuktan sonra bir camiye geldik. Burada namaz kıldık, bayramlaştık.

Bu arada esir kampında alıkoyulan Tireli Cavit Kepkebir, kampları kontrole giden BM delegeleri sayesinde Kızıl-ların elinden kurtarılıp aramıza geri dönmüştü.

İzin konusunda yine ses çıkmamıştı. Bizden başka diğer ülkelerin esaretten kurtulmuş askerleri izne çıkabiliyordu.

Amerikalılar, İngilizler, Filipinliler her gün serbestçe dışarıya çıkıp geziyor, eğleniyorlar ve istedikleri saatte dönüyorlardı. Onların buna hakkı olduğuna göre bizim niçin olmasın diye düşünüp üzülüyorduk.

Subaylarımızın bu isteğimizi, hakkımızı niçin yerine getirmediklerini hâlâ anlamış değilim ve onların o tutumlarını, Çinlilerin esaret döneminde yaptıklarından daha zor kabulleniyordum.

Bayramın ikinci akşamı yine Durmuş Küçük, Ali Kılınç'la birlikte firar ettik. Zaten her gece 25-30 kişi kaçıyor. Omiya şehrinde dolaşırken önümüze bir sirk çıktı. Girdik ve orada biraz oyalandıktan sonra çıktık, bir gazi-noya girdik. Orada da fazla oyalanmamıştık. Karşılaştığımız Japonlar bize oldukça sıcak davranıyorlardı. Bir taksi bizi tren istasyonuna götürdü. Kırk beş dakika sonra Tokyo'daydık. Yine taksiye atlayıp bir otele gittik, yorulmuş-tuk. Biraz muhabbetten sonra uyuduk.

Sabah kahvaltısından sonra şehre indik ve Tokyo'yu öğ-leye kadar adım adım dolaştık. Öğle yemeği için kaldığımız 'Hotel New White'e döndük. Akşama kadar şehirde alışve-riş yaptık, tur attık ve 19:00 gibi oteldeydik. Zile basıp otel görevlisini çağırdık ve üç bayan istediğimizi söyledik. Ba-şını eğip selam verdikten sonra çıktı. Tokyo'da, Türkiye'de olduğu gibi genelev yoktu. Birçok otel randevuevi vazifesi görüyordu.

Bir saat kadar sonra üç tane çok güzel kadınla geldi otel-ci. Kadınlar önce koltuklara, sonra da kırk yıllık sevgilile-rimiz gibi kucaklarımıza oturdular. Yaptıkları cilveli hare-ketler başımızı döndürmüştü. 18-20 yaşlarındaki kadınlar çok az İngilizce bilmelerine rağmen, gayet iyi anlaşıyorduk. Geceyi burada geçirmeleri hususunda pazarlığa girdik. Teklif ettikleri 10 doları kabul edip peşin ödedik. Sonra zile basıp yemek ve içki ısmarladık.

Ertesi günü, kadınlar yaklaşık 22 saat sonra odadan ay-rıldıklarında, saat 17:00 olmuştu. Omiya'ya dönmek üzere tren istasyonuna gittik. Tren hareket edip şehirden uzak-laşırken, içimden gülmüş ve "Bu şehri çok sevdim!" diye söylenmişim.

Doğruca nizamiyeye gittik, kapıda Japon nöbetçi vardı. İzin kâğıtlarımızı istedi İngilizce konuşarak. Anlamamış gibi el işaretleri yaptık. Bunun üzerine Amerikan askeri po-lisi geldi, o da aynı şeyi söyledi. Biz Türklerin hiçbirimizde izin kâğıdı yoktu ve herkes firar ediyordu. Amerikalıya da birtakım el işaretleri yaptık, sonunda sıkılıp geçin işareti yaptı, biz de koşarcasına koğuşa gittik. Tokyo maceramı hiç unutmuyacaktım.

Kurban Bayramı'nın ikinci günü sorguya almaya başla-mışlardı.

Nerede esir olduk? Nasıl yakalandık? Esir kampına gi-dinceye kadar Çinlilerin bize yolda nasıl davrandıkları. Esaret döneminde başımızdan geçenler. Bunları sormuşlar ve bizler de anlatmıştık.

Sorguyn Amerikalı binbaşı yapmış ve karısı Türk olan bayan tercüme etmişti.

Sorgular sona erince, 27 Ağustos günü hepimize izin verdiler. Bazı arkadaşlar Omiya şehrini gezmek için orada kalırken bazıları da Tokyo'ya gitmişti. Ben bu defa Hacı Ba-ran ve Mikhail Yılmaz'la birlikte Tokyo'ya gidenlerdendim. Mikhail bayram namazı için Omiya'ya gelmiş olan Ayvaz Ağış isminde bir Türk ile tanışmış ve o da Tokyo adresini vermiş. Onu bulduk ve o da bütün gününü bize ayırdı.

Şehri gezdirdi, alışverişimize yardımcı oldu. Evine gö-türdü, annesinin yaptığı Türk yemeklerini ikram ettiler ve akşam üzeri istasyona bırakarak ayrıldı.

Yurda dönüş yolculuğu

28 Ağustos 1953 günü sabah kahvaltıdan sonra hepimize iç çamaşırı, ikişer kat dahili, harici elbise ve bir de bunları koymak için torba vermişlerdi. Saat 10:00'da, beş otobüsü doldurarak, Yokohama Limanı'na, bizi yurda götürececek olan Danimarkalıların Jutlandia isimli hastane gemisiue binmek üzere hareket ettik. Saat 13:00'te gemiye girdik ve kalacağımız yatakları gösterdiler. Biz Türkler geminin birinci katında burun kısmında kalacaktık. Şansıma pencerenin yanındaki ranza ve üst yatak düşmüştü. Bir Türk binbaşı, biraz sonra korgeneralin geleceğini ve karyolaların başında beklememizi söyledi. Korgeneral, eşi, çocuğu ve mahiyetindekilerle teşrif ettiler. Hayırlı yolculuk temennisinde bulunduktan sonra, 'Kore Harp Nişanı'nı göğüslerimize takmıştı.

Gemi iki katlıydı ve bir katı yemekhaneydi. Yatakhaneye dönüştürülmüş olan birinci katın güverteye çıkan merdivenlere yakın yerde, cepheye yaralanmış ve yine esaret sırasında hastalananlar yatıyorlardı. Kıç tarafta birkaç İngiliz, Yunanlı, İrlandalı ve İskoçyalı ile iki de Fransız hasta ve yaralı bulunuyordu.

29 Ağustos 1953 günü saat 0900'a doğru rıhtımdan, Amerikan askeri aileleri ve Japonlardau oluşan bir topluluğunun samimi tezahüratlarıyla uğurlandık. Yolculuğumuzun 32 gün süreceğini ve 29 Eylül günü İstanbul'da olacağımız öğrendik. Bu uzun ve heyecanlı yolculuğu rahat ve sıkılmadan geçirebilmemiz için, haftada üç gün tombala ve iki gün de film oynatıyorlardı. Kalan günler de aramızda iskambil oynuyorduk. Ayrıca gemi personeli tarafından bazı oyunlar da düzenleniyordu.

03 Eylül'de Formaza Adası'nın güneyinden, 06 Eylül'de de Boruea Adası'nın kuzeybatısından geçtik. 08 Eylül akşamüstü Singapur Limanı'nın biraz açığında demirlemiştik. Kısa bir sürede geminin etrafı, motorlu ve yelkenli kayıklarla gelen Singapurlu seyyar satıcılarla dolmuştu. Gemide-

kiler alışveriş çılgınlığına kapılmışlar ne görürlerse alıyorlardı. Ertesi sabah hepsinin surati asılmıştı, çünkü satıcılar fiyatları yarı fiyatına indirmişlerdi. Gemidekilerden parası olanlar, keselerine göre arzu ettiklerini almışlar, parasını daha önce Tokyo'da tüketenler de kurulan seyyar pazara, kedinin ciğere baktığı gibi bakmışlardı.

O kedilerden biri de bendim. Çünkü Japonya'dayken paramı, ihtiyacım olan eşyalara, hediyelere, oyuncaklara yatırmış, zevkim için harcamış, yolculukta böyle bir durumla karşılaşabileceğimi düşünmeden tüketmişim.

Eylülün 12'sinde gemimiz Hint Okyanusu'nda yol alırken hava birden değişmişti. Deniz kudurmuş gibi gemiye saldırıyor, sular güvertede geziniyordu. Engin okyanusun ortasında hap kadar gemimiz de, suyun üstünde kalmak için çırpınıyordu. Bu mücadele iki gün sürdü. Yapılan yemeklerin çoğu denize dökülmüştü. Rahatsızlanmayan çok az kişi vardı aramızda.

20 Eylül'de Aden'den yakıt aldık. Bütün gün gemiden görülebildiği kadarıyla şehri seyrettik diyebilirim. Ancak fakir bir ülke olduğu o kadar belliydi ki...

Kaptan 23 Eylül 1953 günü saat 14:30'da, Mekke'nin dört-beş mil açığından geçeceğimizi bildirince, biz Türkleri sevinç ve heyecan kaplamıştı. Geminin helikopter pistini deniz suyu ile yıkadılar. Mekke'nin yakınından geçerken hepimiz pistte namaz kılıp dualar ettik. Gemi personeli de durmadan fotoğraflarımızı çekti hatıra olarak. Namazı Mehmet Başal kıldırırmıştı.

26 Eylül'de Port Said'den ayrılıp öğle saatlerinde de Akdeniz'in sularına girmiştik. 28 Eylül akşamüzeri Çanakale Boğazı'na girdiğimizde, artık heyecan ve sabırsızlığımız dayanılmaz boyutlardaydı.

29 Eylül 1953 günü saat 09:00'da İstanbul'da olmamıza rağmen rıhtımdan uzaktaydık. Gemi hoparlöründen Türklerin helikopter pistinde toplanması anons edildi. Gemi kaptanı bizlere başarılar diledi ve geminin resmi olan bir

kartpostal imzalayarak hepimize birer tane hatıra olarak verdi.

10:45'te *Jutlandia* rıhtımındaki şata kıçtan yanaşıp halat atmıştı.

Yolcu salonunun terası tıklım tıklım doluydu. Bando ve merasim kıtası da aşağıda yerini almıştı. Geminin güvertesinde içtima olduk ve başgediklinin işaretiyle, Eskişehir marşını söylemeye başladık.

Rıhtım, "Hoş geldiniz kahraman Kore gazileri!" sesleriyle inliyordu.

"Eh!" diye geçirdim içimden "Kahramanlığımı bilmem ama, en azından gazi olduğumdan şüphem yok."

Bizim marş bittikten sonra, aşağıdaki bando, 'Harbiye Marşı' ile karşılık verdi.

Önce hasta ve yaralılar tahliye olmuştu. İstanbul Valisi Prof. F. Kerim Gökay, Garnizon Komutanı, daha birçok erkân, zahmet edip bizi karşılamaya gelmişlerdi.

Esaret yoldaşımız Oknaz Üsteğmen, bizden kısa bir süre önce vatana dönmüş ve o da bizleri karşılayanlar arasındaydı.

Çıkış merdiveninin önünde bulunan birinci sıranın başında Japonya'dan bizlerle gelen başgedikli vardı. İkinci Çavuş Şair Varışlı, onun yanında da ben vardım. Merdivenlerden üçüncü olarak ben inmiştim ve resmi ilk çekilen, beyanat veren kişilerdendim.

İçimden, "Hem gazi, hem de meşhur olmak varmış!" diye geçirdim.

Gerçi hepsi kısa bir süre sonra unutulmuştu ama...

Gemiden indikten sonra, tokalaşmalar, çiçek almalar, coşkulu anlardan sonra bir fırsatını bulup toprağı öpmüş-tüm. Gerçi Kore'de esir kampında, Çinlilerin attığı tekme, yumruk sayesinde orada epey toprağı öpmek zorunda kalmıştım, ancak bu defaki farkıydı.

Toprağı öptükten sonra biri koluma girip kalkmama yardım etmişti. Baktım bir yüzbaşı. Aşırı sevinç, heyecan ve duygusallık yaşadığımdan ona teşekkür etmeyi unuttum.

Gönüllü olarak katılmış olduğum ve üç yıl, savaş, esaret yaşadığım Kore geride kalmıştı.

Ben bu savaşa gönüllü olarak katılmaktan, pişman olup olmadığını hiç bilemedim.

Çünkü, yeni yaşamımda geriye dönüp bakmamıştım.

* * *

Kore'de 27 Temmuz 1953'te imzalanan ve büyük bir başarı olarak kabul edilen mütareke, Kore'de çarpışmayı bitirmiş, fakat savaşa son vermemişti. Mütareke sadece geçici ateşkes olup barış anlaşması değildi. Çatışma savaş alanından diplomatik alana taşınmıştı.

Dört milyon civarında sivil, asker, zayıfatına rağmen savaşı kazanan taraf olmamıştı.

Ancak kaybeden kesinlikle belliydi.

Kore halkı.

İdeolojik savaş sonucu meydana gelen ekonomik ve sosyal yıkımın hesap edilmesi imkânsızdı.

İhtilaf yarım asrı aşkın bir zamandır çözümlenmeden kalmıştır.

Kore hâlâ bölünmüş durumdadır. Mütarekeden 50 yıl sonra, 14 Şubat 2003'te Güney Koreli sivillere ilk defa olarak, Kuze'ye turistik gezi yapmalarına izin verilmiştir.

Çeşme-30 Mayıs 2005

KAYNAKLAR

1. Faruk Pekerol'un anıları
2. T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı- Resmi Yayınlar Seri No: 7- Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri (1950-1953)- Gnkur Basımevi 1975
3. T.C. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı- KORE - Kore'de Cereyan Eden Muharebelerden Alınacak Dersler. Gnkur. Basımevi 1979
4. Korean War-Story behind the conflict. Chapter 1
5. The Korean War, 1950-1953 American Military History - Chapter 25
6. The Korean War Era, Chapter IV
7. The Chinese Take a Hand, Chapter XIII
8. Turkey and The Korean War by Füsün Türkmen. Assistant Professor of International Relations. Galatasaray University.
9. War of Kunuri Chapter, 6
10. Kara Harp Okulu - 241. Piyade Alayı
11. Bozkurt Net - Kore Savaşı ve Türkiye
12. U.S. Tracked American Korean POW's in China
13. Turkish Brigade, Korean War.

14. Turkish Forces - Korean War Project
15. Korean War - Tali Armenian Tale
16. Korean War - 2id Kunuri history
17. Black Combat Units In Korean War Action
18. The Mission - Chapter 19
19. The Unites Nations Strike Back - Chapter XVIII
20. SNETACA View Opinion
21. Retrospect - Chapter 23
22. Relief of MacArthur - Chapter XX
23. Chapter XXI - The Chinese Spring Offensive
24. The Korean War-The U.S. and Soviet Union in Korea
25. 2nd Infantry Division-Korean War History of 1953
26. Battle of the Pusan Perimeter
27. Korean War Honors - Majör General W. Dean
28. Finale-Chapter XXII
29. Sons of Atatürk
30. Marty O'Brien's Casualty Book -Chapter Two-The Korean War: A Terrible Toll
31. Korean War, Encarta Encyclopedia 2005
32. Korean People's Army-Guerrilla and UW Units, Part 1
33. Korea-Guerrilla War
34. Kim Il-sung: A Brief Biography
35. The Korean War - Chapter 7
36. POW's in Korean War
37. The Korean War - The Origins of a War

ALBÜM

RESİMLER VE HARİTALAR

8 Kasım 1950: Kunuri'ye hareket etmeden biraz önce Tugay istikam bölüğünden bir grup. Ön sırada bulunan iki asker aynı bölüğün baş gediklilerinden. Bu bölük Kunuri Muharebesi'nde talihin kara cilvesiyle düşmanın ateş yağmurunda talihsizliğe uğradı ve bölük mevcudu tamamıyla şehit, esir ve yaralı verdi. Aynı bölükten talih eseri olarak ancak birkaç er, bölük komutanı ve resimde görülen bu iki baş gedikli kurtuldu, biri 4'ncü bölüğün ikmal komutanı ve diğeri ise taburlardan bir bölüğe verilmişti.

29 Ekim 1980 Cumhuriyet Bayramı'nda merasim geçidinden bir hatıra; arkamdaki esaret arkadaşım İsmail'dir.

31.09.1953: Büyük Okyanus'tan geçerken hırçınlaşan deniz bulduğumuz gemiyi bir karpuz kabuğu gibi sallayınca midesi bulanarak arkadaşlarla hava almak üzere geminin güvertesine çıkmıştık.

Kumuri Muharebesi'nde üzerine düşen vazifeyi yapan ve birçok kahramanlıklar elde edip Tugayımızın takdirini kazanan iki kahraman, yiğit arkadaşımız Birleşmiş Milletler namına ve Amerikalıların en büyük nişanı olan Silver Star (Gümüş Yıldız) madalyalarıyla Hürriyet objektifi karşısında hak etmiş oldukları en kıymetli ve şerefli madalyalarıyla beraber. Bu madalyalar yalnızca birkaç kişiye 8'nci Kolordu Komutanı Korgeneral Ricvey tarafından (SOSORİ'de) Aralık 1950'de verildi.

(Faruk Pekerol'dan Ailesine Not:) Iskenderun'dan Kore'ye hareket ettiğimiz Amerikan Gemisi limandan ayrılmadan evvel bir Amerikalı tarafından çekilen bir hatıra. Bu resmi yolculukta tanıştığım bu Amerikalı'dan alıp Kore'den hatıra olarak sizlere yolluyorum. Oğlunuz-Kardeşiniz.

Teagu-Kore (30.10.1950)

Faruk Pekerol

08.09.1953: Bulduğumuz gemi Singapur'a erzak ve akaryakıt almak üzere 24 saatlik bir beklemedeyken giyim eşyası satmak için gemimizin etrafını kayıklarıyla istila eden işportacı Singapurluların deniz üzerine kurdukları pazardan bir görünüş.

Şubat 1950: Hürriyet Gazetesi muhabiri Hikmet Feridun Es gelen mektupları müjdeleyip sahiplerine dağıtırken karısı Semiha Es'in objektifi karşısında. Kore'de bütün resimleri ve sinema içinde filmleri hep karısı çekmektedir. Kendisi yalnız subayların ve arkadaşların boş vakitlerinde sağa sola koşuturup gazetesi için ve geride bırakmış olduğumuz ailelerimize hizmet için durmadan röportaj hazırlardı.

Ocak 1951: Resimde görülen beş arkadaşım ve ben Kunuri Muharasasını yarıp yolumuzu kaybederek tekrar kızıl düşmanın arasına düştük. Üç gün çember içerisinde kaldıktan sonra güç bela kendimizi kurtardık ve muhasaradan on gün sonra Kızılların hükümet merkezi olan Pyong-Yang'da tугaya iltihak ettik. Hürriyet gazetesinden gelen Hikmet Feridun Es'e ikinci defa düşman çemberine nasıl girdiğimizi ve çemberden nasıl kurtulduğumuzu anlattıktan sonra objektif karşısındayız. Ben soldan ikinci sıradayım. Önde oturan arkadaş da Kunuri muharebesinden sonra yapılan bir tatbikat esnasında kör bir havan mermisinin hemen önüne düşmesiyle tatbikat sahasında şehit oldu. Bu arkadaşın cenazesine bizzat alay komutanı Albay Celâl Dora geldi, şehit arkadaşın mezarına ilk toprağı kürekle kendisi attı ve mezarın başında bir çocuk gibi hüngür hüngür ağladı.

İbrahim ALTINOK, Faruk PEKEROL ve Cemal.
Üç esaret arkadaşı.

Faruk PEKEROL

MAP 1

Source: U.S. Army, Pacific Command, "The Korean War," 1953, p. 10.

Source: U.S. Army, Pacific Command, "The Korean War," 1953, p. 10.

ALBÜM

RESİMLER VE HARİTALAR

8 Kasım 1950: Kunuri'ye hareket etmeden biraz önce Tugay istikam bölüğünden bir grup. Ön sırada bulunan iki asker aynı bölüğün baş gediklilerinden. Bu bölük Kunuri Muharebesi'nde talihin kara cilvesiyle düşmanın ateş yağmurunda talihsizliğe uğradı ve bölük mevcudu tamamiyle şehit, esir ve yaralı verdi. Aynı bölükten talih eseri olarak ancak birkaç er, bölük komutanı ve resimde görülen bu iki baş gedikli kurtuldu, biri 4'ncü bölüğün ikmal komutanı ve diğeri ise taburlardan bir bölüğe verilmişti.

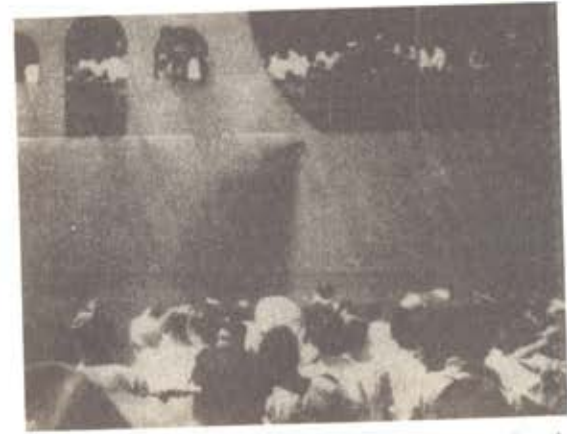
29 Ekim 1980 Cumhuriyet Bayramı'nda merasim geçidinden bir hatıra; arkamdaki esaret arkadaşım İsmail'dir.

31.09.1953: Büyük Okyanus'tan geçerken hırçınlaşan deniz bulunduğumuz gemiyi bir karpuz kabuğu gibi sallayınca midesi bulanarak arkadaşlarla hava almak üzere geminin güvertesine çıkmıştık.

Kunuri Muharebesi'tide üzerine düşen vazifeyi yapan ve birçok kahramanlıklar elde edip Tugayımızın takdirini kazanan iki kahraman, yiğit arkadaşımız Birleşmiş Milletler namına ve Amerikalıların en büyük nişanı olan Silver Star (Gümüş Yıldız) madalyalarıyla Hürriyet objektifi karşısında hak etmiş oldukları en kıymetli ve şerefli madalyalarıyla beraber. Bu madalyalar yalnızca birkaç kişiye 8'nci Kolordu Komutanı Korgeneral Ricvey tarafından (SOSORİ'de) Aralık 1950'de verildi.

(Faruk Pekerol'dan Ailesine Not:) Iskenderun'dan Kore'ye hareket ettiğimiz Amerikan Gemisi limandan ayrılmadan evvel bir Amerikalı tarafından çekilen bir hatıra. Bu resmi yolculukta tanıdığım bu Amerikalı'dan alıp Kore'den hatıra olarak sizlere yolluyorum. Oğlunuz-Kardeşiniz.
Teagu-Kore (30.10.1950)

Faruk Pekerol

08.09.1953: Bulunduğumuz gemi Singapur'a erzak ve akaryakıt almak üzere 24 saatlik bir beklemedeyken giyim eşyası satmak için gemimizin etrafını kayıklarıyla istila eden işportacı Singapurluların deniz üzerine kurdukları pazardan bir görünüş.

Şubat 1950: Hürriyet Gazetesi muhabiri Hikmet Feridun Es gelen mektupları müjdeleyip sahiplerine dağıtırken karısı Semiha Es'in objektifi karşısında. Kore'de bütün resimleri ve sinema içinde filmleri hep karısı çekmektedir. Kendisi yalnız subayların ve arkadaşların boş vakitlerinde sağa sola koşturup gazetesi için ve geride bırakmış olduğumuz ailelerimize hizmet için durmadan röportaj hazırlardı.

Ocak 1951: Resimde görülen beş arkadaşım ve ben Kunuri Muharasasını yarıp yolumuzu kaybederek tekrar kızıl düşmanın arasına düştük. Üç gün çember içerisinde kaldıktan sonra güç bela kendimizi kurtardık ve muhasaradan on gün sonra Kızılların hükümet merkezi olan Pyong-Yang'da tугaya iltihak ettik. Hürriyet gazetesinden gelen Hikmet Feridun Es'e ikinci defa düşman çemberine nasıl girdiğimizi ve çemberden nasıl kurtulduğumuzu anlattıktan sonra objektif karşısındayız. Ben soldan ikinci sıradayım. Önde oturan arkadaş da Kunuri muharebesinden sonra yapılan bir tatbikat esnasında kör bir havan mermisinin hemen önüne düşmesiyle tatbikat sahasında şehit oldu. Bu arkadaşım cenazesine bizzat alay komutanı Albay Celâl Dora geldi, şehit arkadaşın mezarına ilk toprağı kürekle kendisi attı ve mezarın başında bir çocuk gibi hüüngür hüüngür ağladı.

Ibrahim ALTINOK, Faruk PEKEROL ve Cemal, Üç esaret arkadaşı.

Faruk PEKEROL

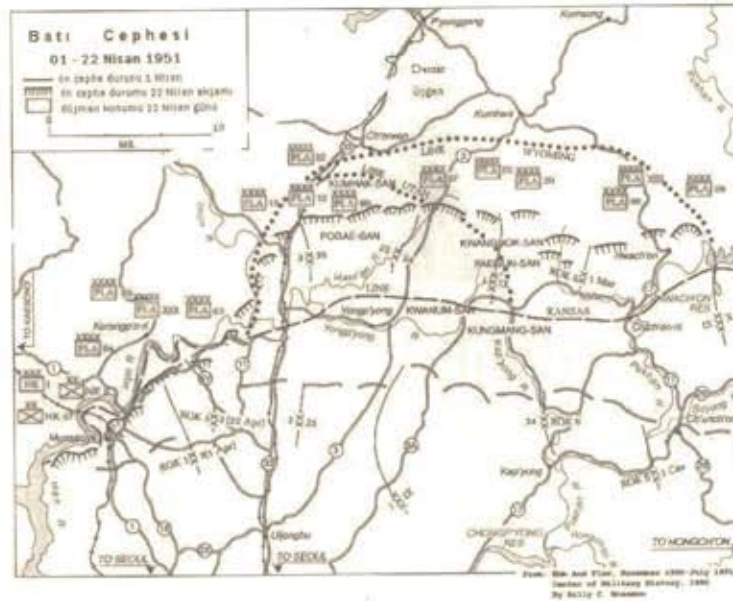

MAP 1

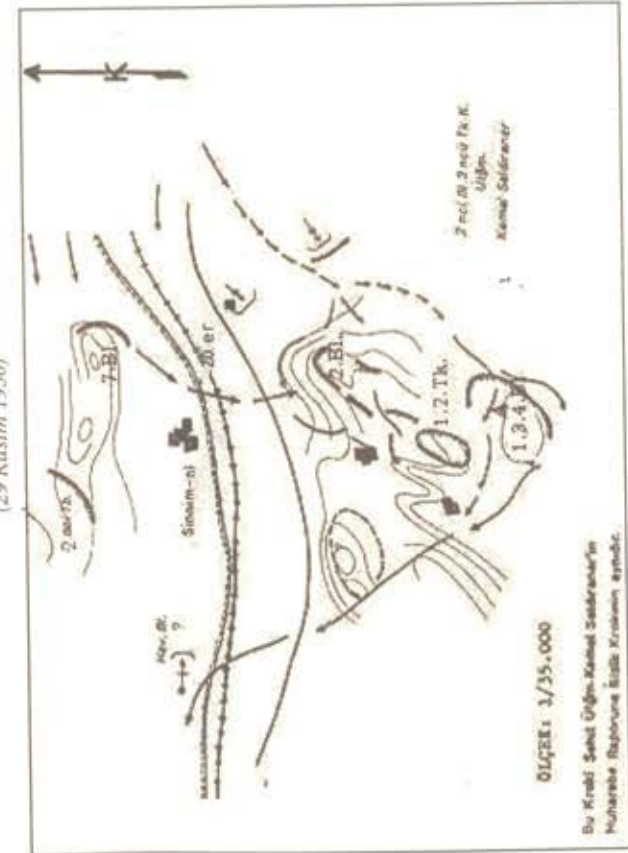

MAP 1

KORE HARBİNDE Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri Sinnim-ni Baskınında 2 nci Bölüğün Durumu (29 Kasım 1950)

Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri
Tokch'ön İstikametinde Yürüyüşten Geri Dönüş
(27 Kasım 1950)

